

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK CEZA KANUNU'NDA
İNSAN TİCARETİ SUÇU

MELİSA AYDIN

2501100293

TEZ DANIŞMANI
PROF.DR. ADEM SÖZÜER

İSTANBUL 2013

YÜKSEK LİSANS

TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : Melisa AYDIN Numarası : 2501100293
Anabilim/Bilim Dalı : KAMU HUKUKU Danışman : Prof. Dr. Adem SÖZÜER
Tez Savunma Tarihi : 23.07.2013 Saati : 13:30
Tez Başlığı : "Türk Ceza Kanunun'da İnsan Ticareti Suçu".

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Prof. Dr. Adem SÖZÜER		Kabul
2-Prof. Dr. İbrahim KAYA		Kabul
3-Yrd. Doç. Dr. Selman DURSUN		Kabul
4-Yrd. Doç. Dr. Z. Temel KANGAL		Kabul
5-Yrd. Doç. Dr. A. Emrah BOZBAYINDIR		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. Mahmut KOCA		
2- Yrd. Doç. Tuba TOPÇUOĞLU		

ÖZ/ABSTRACT

Türk Ceza Kanunu'nda İnsan Ticareti Suçu

Melisa Aydın

İnsan ticareti; insanlık tarihinin en önemli sorunlarından birisi olarak günümüze kadar varlığını çeşitli biçimlerde sürdürmüştür. Bulundukları ülkelerde zorlu yaşam koşulları altındaki insanlar, başka yaşam alanları aramaya yönelmiş, küreselleşen dünyada suçların da bölgesel düzlemde çıkıp küreselleşmesi, suç faillerinin bu durumdan yararlanarak mağdurları çeşitli şekillerde istismar etmelerine sebebiyet vermiştir.

Bu çalışmada Türk Ceza Kanunu'nun 80. maddesinde düzenlenen insan ticareti suçunun tarihsel önemi göz önüne alınarak, kavramın tarihi gelişimine yer verilmiş, kanunda yer alan düzenleme kanunun esas aldığı suç teorisi çerçevesinde incelenmiş ve suçun sınır aşan niteliği dolayısıyla özellikle ülkemizin taraf olduğu uluslararası belgelerde suça ilişkin hükümler incelenmiştir. Çalışmada suçun tanımlanması ve kapsamı sorunu, gösterdiği özellikler bağlamında uluslararası örgütlerce yapılan tanımlara da yer verilerek açıklanmış, kanunun esas aldığı Palermo Protokolü hükümleri uyarınca karşılaştırılması yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İnsan Ticareti, Türk Ceza Kanunu, Kölelik, Kölelik Tarihi, Uluslararası Suçlar.

Crime of Human Trafficking in Turkish Penal Code

Melisa Aydın

Human trafficking, as a one of the most material issues of the history, has been perpetuating its entity in several forms. People, who are under difficult living conditions in the countries where they live in, have headed towards the search for other living quarters, meanwhile the fact that crimes, which used to be territorial, become global as a result of globalization caused criminal offenders to abuse the victims diversely through benefiting from this situation

In this study, taking into consideration the historical importance of human trafficking abuse, regulated under the art.80 of Turkish Criminal Code, historical evolution of the concept is indicated, the regulation in the code is analyzed within the framework of crime theory on which the code is based on and in consequence of trans-boundary character of the crime, particularly the regulations regarding the crime in international documents, which Turkey has become a party to, are analyzed. In the study, the matter of definition and scope of the crime is explained by stating the definitions, which are expressed by international organizations depending on its characteristics and a comparison of the matter is also drawn in accordance with Palermo Protocol, which the code is predicated upon.

Key Words: Human Trafficking, Turkish Penal Code, Slavery, History of Slavery, International Crimes.

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında, birçok kişinin katkısı rol oynamıştır. Bu kişilerin en başında, tez danışmanım sayın Prof. Dr. Adem Sözüer gelmektedir. Prof. Dr. Adem Sözüer tüm çalışma süresi boyunca çalışmanın içeriğinin ve kapsamının belirlenmesinde, kaynakların sağlanmasında eleştirileriyle yol göstermiş ve katkıda bulunmuştur.

Çalışmanın uluslararası belgelere ilişkin bölümünde gerek kaynaklar gerekse içerik bakımından sınıflandırma ve eleştirileri ile yol gösteren Doç. Dr. Burak Gemalmaz'a, Yrd. Doç. Dr. Selman Dursun'a ve destek olan Prof. Dr. Abdurrahman Eren'e teşekkürlerimi sunmayı borç biliyorum.

Tezin yazım aşamasının bir kısmı Giessen'de Justus Liebig Üniversitesi'nde gerçekleştirilmiştir. Almanya'da geçirdiğim bu süre içerisinde tez danışmanlığımı üstlenen Prof. Dr. Thilo Marauhn'a, Almanca'dan yapılan çeviri ve düzeltmelerinde yardımcı olan Meryem Demir'e teşekkür ederim.

Tezin düzeltme aşamasının her anında yanımda olan ve yardımlarını esirgemeyen Yeni Yüzyıl Üniversitesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi Semih Yünlü ve Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi Merve Turanlı'ya, iş yükümü üstlenerek bana bu süreçte zaman kazandıran başta Yeni Yüzyıl Üniversitesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi Selva Kaynak Koç olmak üzere tüm çalışma arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Çalışmanın her aşamasında bana destek olan başta annem Meliha Yentürk ve babam Halit Aydın olmak üzere Birce Azizli'ye ve gerek Almanya'da gerekse Türkiye'de bulunduğum süre içerisinde her anlamda ve aşamada beni yüreklendiren, yanımda olduğunu hissettiren Süleyman Güler'e teşekkür ederim.

Melisa Aydın

İÇİNDEKİLER

ÖZ/ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİ KAVRAMI, İNSAN TİCARETİNİN TARİHÇESİ: KÖLELİK, İNSAN TİCARETİNİN SEBEPLERİ, BOYUTLARI ve SONUÇLARI

I. İNSAN TİCARETİ KAVRAMI	4
II. İNSAN TİCARETİNİN TARİHÇESİ: KÖLELİK	12
A. İlk Çağ'da Kölelik	14
B. Ortaçağ'da Kölelik	19
C. Atlantik Köle Ticareti (15 yy.-19 yy.).....	20
III. İNSAN TİCARETİNİN SEBEPLERİ, BOYUTLARI VE SONUÇLARI ...	25
A. İnsan Ticaretinin Sebepleri.....	25
B. İnsan Ticaretinin Boyutları.....	27
C. İnsan Ticaretinin Sonuçları	31

İKİNCİ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİ SUÇU İLE İLGİLİ ULUSLARARASI DÜZENLEMELER ve DÜZENLEMELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

I. İNSAN TİCARETİ SUÇU İLE İLGİLİ ULUSLARARASI DÜZENLEMELER.....	34
A. Uluslararası Düzlemde Üretilen Belgeler.....	34
1. Birleşmiş Milletler Öncesi Dönem Belgeleri	34
2. Birleşmiş Milletler Belgeleri	42
a. Kölelik ve Benzeri Uygulamalar Bağlamında İnsan Ticaretine İlişkin Birleşmiş Milletler Belgeleri.....	42
b. Çocuk Hakları Bağlamında İnsan Ticaretine İlişkin Birleşmiş Milletler Belgeleri	45
c. Konuya İlişkin Diğer Belgeler	47
B. Bölgesel Düzlemde Üretilen Belgeler	49
1. Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği Belgeleri.....	49
a. Avrupa Konseyi Belgeleri.....	49
b. Avrupa Birliği Belgeleri	53
2. Amerikan Devletleri Örgütü Belgeleri	54
3. Afrika Birliği Örgütü Belgeleri	54
II. İNSAN TİCARETİ SUÇU İLE İLGİLİ ULUSLARARASI DÜZENLEMELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNU'NDA İNSAN TİCARETİ SUÇU

I. TÜRK CEZA HUKUKU'NDA İNSAN TİCARETİ KAVRAMI 57

II. TÜRK CEZA KANUNU'NDA İNSAN TİCARETİ SUÇU 60

A. Kanuni Tanım ve Korunan Hukuki Değer 60

1. Kanuni Tanım 60

2. Korunan Hukuki Değer 62

B. Suçun Unsurları 64

1. Maddî Unsurlar 64

a. Fiil 65

(1) Araç Fiiller 67

i. Tehdit, Baskı, Cebir veya Şiddet 68

ii. Nüfuzu Kötüye Kullanmak 70

iii. Kandırmak 71

iv. Kişiler Üzerindeki Denetim Olanaklarından Yararlanmak 72

v. Kişilerin Çaresizliklerinden Yararlanmak... 73

(2) Amaç Fiiller..... 73

i. Ülkeye Sokmak veya Ülke Dışına

Çıkarmak 74

ii. Tedarik Etmek..... 75

iii. Kaçırma..... 76

iv. Bir Yerden Başka Bir Yere Götmek.....	76
v. Sevk etmek	77
vi. Barındırmak	77
b. Suçun Konusu	78
c. Fail	79
d. Mağdur.....	81
2.Manevi Unsurlar	83
a. Kast	83
b. Amaç.....	84
(1) Zorla Çalıştırmak veya Hizmet Ettirmek	85
(2) Fuhuş Yaptırmak	87
(3) Esarete Tabi Kılmak.....	89
(4) Vücut Organlarının Verilmesini Sağlamak	90
3.Hukuka Aykırılık Unsuru	90
C. Kusurluluk	93
D. Suçun Özel Görünüş Biçimleri.....	94
1.Teşebbüs	94
2. İştirak	95
3. İçtima	96
E. Yaptırım, Soruşturma ve Kovuşturma	100
1.Yaptırım.....	100

2. Soruşturma ve Kovuşturma	103
III. İNSAN TİCARETİ SUÇUNUN TÜRK CEZA KANUNU'NDA YER ALAN BENZER SUÇLARLA KARŞILAŞTIRILMASI	103
A. Göçmen Kaçakçılığı Suçu	104
B. Kasten Yaralama Suçu	106
C. Organ ve Doku Ticareti Suçu	107
D. Eziyet Suçu	108
E. Cinsel Saldırı ve Çocuğun Cinsel İstismarı Suçları	108
F. Tehdit ve Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma Suçları	109
G. İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali Suçu	110
H. Müstehcenlik Suçu	112
İ. Fuhuş Suçu	113
J. Dilencilik Suçu	114
K. Rüşvet Suçu	114
L. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu	115
IV. İNSAN TİCARETİ SUÇUNA İLİŞKİN OLARAK MEVZUATTA YER ALAN DİĞER DÜZENLEMELER	115
SONUÇ	123
KAYNAKÇA	126

KISALTMALAR

a.g.e.:	adı geçen eser.
AÜHFD:	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.
AIHM:	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AYMKD:	Anayasa Mahkemesi Kararları Dergisi.
BBC:	British Broadcasting Corporation/Britanya Yayın Kuruluşu.
bkz/Bkz:	bakınız.
C:	Cilt.
CATW:	Coalition Against Trafficking in Women/Kadın Ticaretine Karşı Birlik.
CD:	Ceza Dairesi.
CMK:	Ceza Muhakemesi Kanunu.
Çev:	Çeviren.
DC.:	District of Columbia/Kolumbia Bölgesi.
dpn:	dipnot.
DTCFD:	Dil, Tarih, Coğrafya Fakültesi Dergisi.
E:	Esas.
Ed:	Editör.
EUROPOL:	European Police Office/Avrupa Polis Teşkilatı.

GAATW:	Global Alliance Against Traffic in Women/Kadın Ticaretine Karşı Küresel İttifak.
ILO:	International Labour Organization/Uluslararası Çalışma Örgütü.
IOM:	International Organization for Migration/Uluslararası Göç Örgütü.
İÜHFM:	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası.
K:	Karar.
KHUKA:	Kamu Hukuku Arşivi Dergisi.
m.:	madde.
M.Ö.:	Milattan Önce.
M.S.:	Milattan Sonra.
MSHS:	Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi.
No:	Number/sayı.
NYU:	New York University.
OSCE:	Organization for Security and Co-operation in Europe/Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı.
ODIHR:	Office for Democratic Institutions and Human Rights/Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi.
Para.:	paragraf.
s:	sayfa.
S:	Sayı.

TBB:	Türkiye Barolar Birliği.
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi.
TCK:	Türk Ceza Kanunu.
TDK:	Türk Dil Kurumu.
UK:	United Kingdom/Birleşik Krallık.
UNAFEI:	The United Nations Asia and Far East Institute/Birleşmiş Milletler Asya ve Uzakdoğu Enstitüsü.
UNICEF:	The United Nations Children's Fund/Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu.
UNODC:	United Nations Office on Drugs and Crime/Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi.
US:	United States/Birleşik Devletler.
USA:	United States of America/ Amerika Birleşik Devletleri.
vd:	ve devamı.
vs:	versus.
Vol:	Volume/Cilt.
Y:	Yıl.
Yarg:	Yargıtay.
YCGK:	Yargıtay Ceza Genel Kurulu.
yy:	yüzyıl.
y.y.	yayın yeri yok.

GİRİŞ

İnsan ticareti suçu bireyi nesneleştiren ve sömüren niteliği ile insan onuruna aykırı bir eylem olarak karşımıza çıkmaktadır. Eylem, tarihte hemen hemen tüm dünyayı etkilemiş, ilk çağ uygarlıklarından günümüze kadar biçim değiştirerek varlığını sürdürmüştür.

İlk çağlarda genel olarak işgücü sömürsü amaçlı olarak yapılan ticaret, zaman içerisinde ve ekonomik hayatın değişip gelişmesiyle biçim değiştirmiş; buna ek olarak fuhuş, organ nakli ve çocuk istismarı biçimleriyle gerçekleşmeye devam etmiştir.

Eski çağlarda çoğunlukla ırk veya din temeline dayanmaksızın gerçekleştirilen eylem, ilerleyen dönemlerde bazen ırk temeline dayanarak, birçok imparatorlukta ise din temeline dayanarak işlenmiştir. Cinsiyet temelinde bakıldığında suçun gerçekleşme biçimlerinden fuhuş bakımından genel olarak kadınları ve reşit olmayan kız çocuklarını, işgücü sömürsü bakımından her yaştan kadın ve erkekleri, evlat edinme bakımından ise çocukları hedef aldığı görülmektedir.

Atlantik Köle Ticareti hariç tutulduğunda küreselleşme öncesinde genellikle yerel-bölgesel düzeyde işlenen suç, teknolojinin de gelişmesiyle bölgeler, hatta kıtalar arasında gerçekleşmeye başlamış, her geçen gün artan mağdur sayısı ve çeşitliliği suçu uluslararası boyuta taşımıştır.

Köle ticaretinden farklı olarak günümüzde suçun konusunu oluşturan mağdurlar, çoğunlukla kendi ülkelerinde içinde bulundukları olumsuz koşullardan kurtulmak istemekte, suçun failleri de bundan yararlanmakta ve kişileri çeşitli şekillerde sömürmektedirler.

Dünya’da birçok ülke bu suç bakımından hedef, kaynak ya da transit ülke durumunda olup Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler, üçüncü dünya ülkeleri için hedef; gelişmiş ülkeler için ise kaynak ülkeler olmaktadır. Genel olarak gelişmiş ülkeler hedef, üçüncü dünya ülkeleri ise kaynak ülkelerdir.

Suçun tanımlanması, kapsamının belirlenmesi ve uluslararası hukukta yasaklanması veya engellenmeye çalışılması zaman almış ve neticesinde suç, günümüzde tüm toplumları ve devletleri yakından ilgilendiren, organize suçların en risksiz ve karlı olanlarından birisi haline gelmiştir.

Tüm bu nitelikleri göz önüne alındığında, uluslararası kuruluşlara üyeliği ve akdettiği sözleşmeler bulunan Türkiye Cumhuriyeti tüm diğer ülkeler gibi iç hukuk mevzuatını bu anlaşmalara uyumlaştırma çabası göstermektedir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde suçun tanımlanmasının önemi göz önüne alınarak doktrinde ve uluslararası örgütlerce yapılan tanımlar karşılaştırılmış ve günümüzde suçun tanımı ve unsurları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bölümde suçun tarihi boyutu nedeniyle İlk Çağ ve Orta Çağ uygarlıklarında kölelik olgusu ve ne şekilde uygulandığı kısaca anlatılmış, eski uygarlıklardan farklı olarak daha önce görülmemiş şekilde ırkçı köleliğin simgesi olan Atlantik Köle Ticaretine kronolojik tarih sırasına da uygun olarak ayrıca yer verilmiştir.

Bölümde suçun önlenmesi bakımından öneme sahip olan suçun ekonomik, siyasî ve sosyal sebepleri ve boyutları; ulusal, uluslararası kurumların ve polis teşkilatlarının raporları doğrultusunda tespit edilmeye çalışılmış ve olgunun ülke içinde, devletler arasında ve uluslararası toplumda doğurduğu sonuçlara yer verilmiştir.

İkinci bölümde insan ticareti ile ilgili uluslararası belgeler konularına göre ayrılarak tarih sıralamasına uygun olarak açıklanmış ve uygulamalarına yer verilmiştir. Bölümde uluslararası sistem ve bölgesel sistemler ayrı ayrı incelenmiş, Türkiye Cumhuriyeti'nin içinde bulunduğu Birleşmiş Milletler (BM) sistemi ve Avrupa Konseyi (AK) sistemine geniş olarak, Afrika ve Amerika Bölgesel sistemine konuyla ilgili görüldüğü ölçüde yer verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde çalışmanın ana eksenini oluşturan Türk Ceza Kanunu'nda insan ticareti suçunun düzenlenişi, kanunumuz ve mevzuatımızdaki suça ilişkin diğer düzenlemeler göz önüne alınarak Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası metinler çerçevesinde açıklanmaya çalışılmıştır. Suçun

birçok suç ile benzer özellikler taşıması ve içerisinde kanunumuzda ayrıca düzenlenen suç tipleriyle ilişkisinin bulunması dolayısıyla suçun daha iyi kavranması bakımından ilgili suç tiplerine de yer verilmiştir. Suça ilişkin mevzuatımızda yer alan diğer yasal ve idari düzenlemeler de konunun önemi gereği çalışmanın bu bölümünde yer almaktadır.

Çalışmada BM, AK, UNICEF, EUROPOL, Uluslararası Göç Örgütü ve Uluslararası Çalışma Örgütü gibi birçok uluslararası kuruluşun, örgütlerin ve ülkelerin raporlarından, belgelerinden ve uluslararası anlaşma ve sözleşmelerden yararlanılmıştır.

Ulusal ve uluslararası mevzuat dışında suç mağdurlarının korunması, suça ilişkin verilerin elde edilmesi ve belirli özellikleri göz önüne alınarak tanımlanan insan ticaretine ilişkin tanımların yeknesaklaşması bakımından ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütlerinin çalışmaları da önem taşıdığından yeri geldikçe örgütlerin çalışmalarına yer verilmiştir.

Çalışmanın amacı; insan ticareti suçu hakkında uluslararası toplumda yerleşen uygulamalar ve tanımlar hakkında genel bilgi vererek ülke mevzuatımızdaki düzenlemenin incelenmesi ve kanundaki düzenlemenin, mevzuatımızdaki konuyla ilgili diğer hükümlerle beraber değerlendirilmesidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİ KAVRAMI, İNSAN TİCARETİNİN TARİHÇESİ: KÖLELİK, İNSAN TİCARETİNİN SEBEPLERİ, BOYUTLARI VE SONUÇLARI

I. İNSAN TİCARETİ KAVRAMI

İnsan ticareti; bireyi, temel hak ve özgürlüklerinden yoksun bırakan, insan onuru ile bağdaşmayan düşünce ve eylemlerin konusu haline getiren, suistimal eden ve bunu küresel boyutta gerçekleştiren, neredeyse insanlık tarihi kadar eski, hukuka aykırı bir eylemdir.¹ Kavram günümüzde “modern kölelik”², “21. yüzyıl köleliği”, “köleliğin modern zamanlardaki formu”³ olarak da adlandırılmaktadır.⁴

Genel anlamıyla insan ticareti, bir kişinin diğer bir kişi tarafından çeşitli şekillerde istismar edilmesinin bir çeşididir. Sınırlarının kesin olarak birbirinden ayrıldığı söylenememekle birlikte, suça ilişkin yaklaşımlar; fuhuş amaçlı insan

¹ Hasan Sınar, “İnsan Ticareti Suçu”, **Hukuki Perspektifler Dergisi**, S.2, 2004, s.184; John Gittelsohn, “US Sends Strong Message to Those Who Traffic in Human Lives”, **An Electronic Journal of the US Department of State**, Vol.8, No.2, June-2003, s.14, (Çevrimiçi) http://photos.state.gov/libraries/korea/49271/dwoa_120909/ijge0603.pdf, 21/04/2013; Micah N. Bump/Julianne Duncan, “Conference on Identifying and Serving Child Victims of Trafficking”, **Institute for the Study of International Migration**, Walsh School of Foreign Service, Georgetown University, Washington D.C., USA, Vol.41(5), 2003, s.201 vd., (Çevrimiçi) http://www.esclavagemoderne.org/media/iom_conference_identifying_child_victims_trafficking_2003.pdf, 21/04/ 2013; Esohe Aghatise, “Trafficking for Prostitution in Italy: Possible Effects of Government Proposals for Legalization of Brothels”, **Violence Against Women**, Vol.10, No.10, October, 2004, s.1126, (Çevrimiçi) <http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/trafficking2002/reports/EP-Aghatise.PDF>, 21/04/2013.

² Bugün insanlar köle pazarlarında aleni bir şekilde alınıp satılmamakta, ancak kandırılarak yabancı ülkelere getirilmekte ve kendi iradeleri dışında başta fuhuş sektörü olmak üzere çok çeşitli işlerde çalışmaya zorlanmaktadır. Bkz. Sınar, **a.g.e.**, s.184; İnsan ticareti olgusu yaygın olarak düşünülenin aksine 19. yüzyılda tasfiye edilmemiş, kuvvetlenerek devam etmiş ve çok daha fazla insan günümüzde de sınırlar arasında suça maruz bırakılmıştır. Bkz. Ethan Kapstein, “The New Global Slave Trade”, **Foreign Affairs**, November/December 2006, s.103, (Çevrimiçi) <http://www.cgdev.org/doc/Kapstein/slaveryFA.pdf>, 21/04/2013.

³ US Department of State, **Trafficking in Persons Report**, June 2005, Washington DC: U.S Department of State Publication s.5.

⁴ Irene Prüfer Leske, “Ancient and Modern Forms of Slavery”, s.474, (Çevrimiçi) <http://web.gc.cuny.edu/dept/bildn/publications/documents/PruferLeske38.pdf>, 21/03/2013; John R. Miller, “Slave Trade, Combating Human Trafficking”, **Harvard International Review**, Winter, 2006, s.70 vd.; Ann Sherilyn Klueber, **Trafficking in Human Beings: Law Enforcement Response**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, University of Louisville, Kentucky, 2003, s.1; Kelly Field, “Fighting Trafficking in The United States”, **The CQ Researcher**, Vol:14, No.12, 26/03/2004, s.284, (Çevrimiçi) http://www.sagepub.com/upm-data/31938_1.pdf, 22/04/2013; Gittelsohn, **a.g.e.**, s.14.

ticareti, işgücü sömürüsü amacıyla insan ticareti, çocuk istismarı şeklinde insan ticareti, göç bağlamında insan ticareti, ceza hukuku ve insan hakları sorunu olarak insan ticareti olmak üzere altı farklı bağlamda değerlendirilmektedir.⁵ Bunlara organ kaçakçılığı ve hukuka aykırı evlat edinme maksadıyla insan ticareti de dahil edilmektedir.⁶

İnsan ticareti genel olarak fuhuş ile ilişkilendirilmektedir.⁷ İnsan tacirleri yerel, bölgesel ve uluslararası politikaları değerlendirerek, ekonomik, siyasî ve sosyal olarak imkanları bulunmayan ve hayatları altüst edilmiş kadınları hedef almaktadırlar.⁸

Bireylerin çaresizliklerinden yararlanarak veya baskı, cebir, tehdit kullanılarak zorla ve kötü koşullarda çalıştırılması şeklinde ortaya çıkan işgücü sömürüsü, insan ticaretinin ortaya çıkış biçimlerinden birisidir. Bu durumda özellikle çocuklar, kötü şartlarda zorla çalıştırılarak, pornografik ürünlerin üretiminde kullanılarak, istismar edilmektedirler.⁹

İnsan ticareti gerek olguların benzerliği gerekse de insan tacirlerinin, suçun mağdurlarını çoğunlukla başka ülkelere göç etmek isteyen insanların aralarından seçmeleri sebebiyle yasadışı göç/göçmen kaçakçılığı bağlamında da değerlendirilir. Kişiler hedef ülkeye geldiklerinde göç masraflarının ödenebilmesi, bu ülkede barınabilmek veya iş bulmak için çoğunlukla kendilerine bu konuda aracı olan

⁵ Annuska Derks, “Combating Trafficking in South East Asia: A Review of Policy and Program Responses”, **International Organization for Migration**, Switzerland, 2000, s.9-10, (Çevrimiçi) <http://www.unesco.org/most/migration/ctsea.pdf>, 24/06/2012; Aghatise, **a.g.e.**, s.1127.

⁶ Johannes Hofmann, **Menschenhandel**, Beziehungen zur Organisierten Kriminalität und Versuche der Strafrechtlichen Bekämpfung, Frankfurt/Main, 2002, s.386.

⁷ Derks, **a.g.e.**, s.9-10; İnsan ticareti mağdurlarının büyük çoğunluğunun seks endüstrisinde kullanıldığının yanlış olduğu düşüncesine ilişkin bkz. David Feingold, “Human Trafficking” **Foreign Policy**, September-October 2005, s.28, (Çevrimiçi) http://www.foreignpolicy.com/articles/2005/08/30/think_again_human_trafficking, 05/02/2013.

⁸ Liz Kelly/Linda Regan, “Stopping Traffic: Exploring The Extent of, and Responses to Trafficking in Women for Sexual Exploitation in the UK”, **Police Research Series Paper 125**, (Ed: Carole F. Willis), London, 2000, s.5, (Çevrimiçi) <http://andrianetwork.pbworks.com/f/trafficking.pdf>, 21/04/2013.

⁹ İnsan ticaretine maruz kalan çocukların ne şekilde istismar edildiklerine dair ayrıntılı bilgi ve örnekler için bkz. Georgina Vaz Cabral, “Trafficking in Unaccompanied Minors in The European Union: A Comparative Approach”, **International Organization for Migration (IOM) European Commission/Programme Stop II**, September 2003, s.19-20, (Çevrimiçi), http://www.iom.int/france/english/pdf_eng/finalstop.pdf, 21/04/2013; Aghatise, **a.g.e.** s.1127.

göçmen kaçakçılarıyla irtibat kurmakta, bu durumdaki kişiler nihayetinde insan ticaretinin konusu haline gelmektedirler.¹⁰

İnsan ticaretinin bir diğer gerçekleşme biçimi organ alma ve sağlamadır. Genel olarak fakir ülkelerdeki kişilerin çaresizliklerinden yararlanılarak, görünüşte rızaları alınarak organlar temin edilmekte ve gelişmiş ülkelerdeki zengin alıcılara nakledilmektedir.¹¹

İnsan ticareti suçunun konusu insandır ve bu suçta birey bir başka birey tarafından sömürülmekte ve meta haline getirilmektedir. Eylem bireyi bir eşya niteliğine indirgediğinden insan onuru ile bağdaşmaz niteliktedir.¹² İnsan onuru,

¹⁰ Derks, **a.g.e.**, s.11.

¹¹ Ümit Kocasakal, “İnsan Ticareti Suçu (TCK 201/B)”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S.2, Ocak 2003, s.44.

¹² “İnsan onuru” kavramı, felsefe ve hukuk alanında oldukça tartışmalı bir kavram olmuştur. Kavram, özellikle İkinci Dünya Savaşı’nda yaşanan ağır insan hakları ihlallerinin, insanın sadece insan olmasından kaynaklanan yüce değerinin yok edilmesinin, uluslararası kamuoyunda yarattığı infial dolayısıyla önem kazanmıştır. Takip eden yıllarda kavram, uzun mücadeleler sonucunda kapsamı belirlenen, tasnif edilen ve sınırlandırılma şartları ortaya konulan insan haklarının, yöneldiği amaç olarak, yaygın biçimde kabul edilmiştir. Terim anlamı olarak onur/insan onuru insanın kendine karşı duyduğu saygı, şeref, öz saygı ve başkalarının gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, şeref, itibardır. Onuru içinde insan, akli yetisiyle ahlaki özerkliğe ve özgürlüğe sahip olarak mutlak bir değer taşır. Onur, insanın kişiliğine ve özüne ilişkin bir kavramdır, doğuştan itibaren vardır ve vazgeçilmez niteliktedir. Kavramın terim anlamları için bkz. Şükrü Haluk Akalın, **Türkçe Sözlük**, 11. Baskı, Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011, s.1806; bkz. “şeref”, Ejder Yılmaz, **Hukuk Sözlüğü**, Yenilenmiş 10.baskı, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2011, s.1290; Konuyla ilgili olarak bkz. Christopher McCrudden, “Human Dignity and Judicial Interpretation of Human Rights”, **European Journal of International Law, Oxford Legal Studies Research Paper**, No.24/2008, Queen's University Belfast-School of Law, Date posted:July 2008, Last revised:September 2008, (Çevrimiçi) <http://www.ejil.org/pdfs/19/4/1658.pdf>, 23/04/2013; Jeremy Waldron, “Dignity, Rank and Rights: The 2009 Tanner Lectures at UC Berkeley”, NYU School of Law, **Public Law Research Paper**, No.09-50, New York University (NYU)-School of Law, Date posted:August 2009, Last revised:September 2009, (Çevrimiçi) http://lsr.nellc.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1150&context=nyu_plltwp, 23/04/2013; Jeremy Waldron, “How Law Protects Dignity”, NYU School of Law, **Public Law Research Paper**, No.11-83, New York University (NYU)-School of Law, Date posted:December 2011, Last revised: February 2012; İnsan onuru kavramı hakkında felsefi yaklaşım için bkz. Andre Mercier, “İnsan Haklarının Temelleri”, **İnsan Haklarının Felsefi Temelleri**, Ed:İonna Kuçuradi, 3. bası, Ankara, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ekim 2009, s.25-27; Ayrıca bkz. Mehmet Akad, **Teori ve Uygulama Açısından 1961 Anayasası’nın 10. Maddesi**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1984, s.24 vd.; Zafer Gören, “Avrupa Birliği Temel Haklar Şartının Ana İlkesi: Dokunulmaz İnsan Onuru”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl:6, S.12, Güz, 2007/2 s.27; Nihat Bulut, “Eski Yunan’dan Aydınlanma Çağına İnsan Onuru Kavramına Genel Bir Bakış”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.3-4, 2008, s.1; Kavram birçok uluslararası belgede (örnek olsun; Evrensel İnsan Hakları Bildirisi Başlangıç, para.1 ve 4, 1975 Helsinki Son Senedi Bölüm 7, Avrupa Temel Haklar Şartı Bölüm I madde 1), bazı ülke anayasalarında [Bu konuda en geniş düzenlemelerden biri Alman Anayasası’nın 1. maddesidir; “İnsan onur ve haysiyeti dokunulmazdır, tüm devlet erki ona saygı göstermek ve onu korumakla

bireyin herhangi bir nedenle araç olarak görülmesini engellemekte ve insan onuruna yaraşır bir muameleye tabi tutulmasını gerektirmektedir. Suç, etki ettiği yönleriyle devletlerin istihdam ve göçmen politikaları ve kamu sağlığı ile de yakından ilişkilidir.¹³

İnsan ticareti suçunun kapsamlı ve yaygın bir tanımının bulunmaması, ülke mevzuatlarında ve uluslararası belgelerde birbirinden farklı tanımların yer alması problemin ortaya konulmasında, unsurlarının belirlenmesinde ve suç ile mücadelede önemli bir problemdir.¹⁴ Ulusal ve uluslararası alanda suçla etkin şekilde mücadele edilebilmesi için eylemin doğru tespiti gereklidir.¹⁵ Yasaklanan ve suç olan eylemin

yükümlüdür, Alman milleti bu nedenle dokunulmaz ve devredilmez insan haklarını, yeryüzünde her insan topluluğunun, barışın ve adaletin temeli olarak kabul eder.” Belçika Anayasasının 23. maddesi; “Herkes, insan onuruna yaraşır bir hayat sürme hakkına sahiptir,” İrlanda Anayasası başlangıç kısmına göre bu anayasa basiret, adalet ve hayırseverlikten ayrılmadan, bireyin onur ve özgürlüğünün sağlanması gayesi güdülen kabul edilmiştir. Polonya Anayasası’nın önsözünde “insanın doğuştan gelen onuruna saygı gösterme” ifadesini kullanmıştır. Portekiz Anayasasının 1. maddesinde “Portekiz, insan kişiliğinin onuru ve halkın iradesine ve özgür, adil ve birlik içinde bir toplum inşa kararlılığına dayanan egemen bir Cumhuriyettir” denilmiştir. İspanya Anayasası, insan onuru kavramına temel haklar ve ödevler bölümünde 10. maddede yer vermiştir ve insan onurunun ihlal edilemeyeceği ifadesi açıkça yer almaktadır. İsviçre Anayasası’nın 7. maddesine göre insan onuruna saygı gösterilir ve koruma altındadır. Güney Afrika Cumhuriyeti Anayasası’nın 10. maddesi “İnsan Onuru” başlığını taşımaktadır ve herkesin insan onuruna yaradılışından itibaren sahip olduğunu ve buna saygı gösterilmesi ve korunması hakkı olduğunu belirtmektedir. Rusya Federasyonu Anayasası 21. maddesinde insan onurunun devlet tarafından korunacağı güvence altına alınmıştır. Hindistan Anayasası başlangıç bölümünde anayasanın tüm vatandaşların onurunu garanti ettiği ifade edilmiştir. Brezilya Anayasası 1. maddesinde Brezilya Federal Cumhuriyeti’nin İnsan onurunu koruduğu hükmü yer almaktadır. Çin Anayasası madde 38’e göre Çin Halk Cumhuriyeti vatandaşlarının onuru dokunulmazdır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın başlangıç kısmında her Türk vatandaşı (...) onurlu bir hayat sürdürme (...) hak ve yetkisine sahiptir.] ve Türk mahkeme kararlarında yer almaktadır. Türk Anayasa Mahkemesi’nin de E.63/132, K.66/29 sayılı, 28/06/1966 tarihli kararında (R.G. 27/06/1967/12632) “İnsan haysiyeti kavramı insanın ne durumda hangi şartlar altında bulunursa bulunsun sırf insan oluşunun kazandırdığı değer tanınmasını ve sayılmasını anlatır. Bu öyle bir davranış çizgisidir ki, ondan aşağı düşünce ve muamele, ona muhatap olan insanı insan olmaktan ayırır.” ifadesi yer almaktadır. (AYMKD, S.4, s.187.)

¹³ Olgun Değirmenci, “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukuku’nda İnsan Ticareti Suçu”, **TBB Dergisi**, S.67, 2006, s.58.

¹⁴ Gürbüz Bolat, “İnsan Ticareti Suçlarında Tanım ve Tanımlama Problemleri”, **Polis Dergisi**, Y.11, S.45, 2005, s.11; Sema Erder/Selmin Kaska, “Irregular Migration and Trafficking in Women: The Case of Turkey”, **IOM Report**, 2003, s.9, (Çevrimiçi) http://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/published_docs/covers/Irregular_mig_in_turkey.pdf, 22/04/2013.

¹⁵ İnsan ticaretinin tek başına suç olmaktan ziyade bir süreci ifade ettiğine dair görüş için bkz. Kevin Bales/Steven Lize, “Trafficking in Persons in The United States”, **A Report to The National Institute of Justice Final Report**, Croft Institute for International Studies, University of Mississippi, USA, March 2005, s.11, (Çevrimiçi) <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/211980.pdf>, 22/04/2013; UNODC, **Trafficking in Persons: Global Patterns**, United

tam ve kesin olarak ortaya konulamaması mücadelede uluslararası işbirliğini de engellemektedir.¹⁶

Türk doktrinde kavramı ifade etmek için “insan yağması/sömürüsü”¹⁷, “insan kaçakçılığı”¹⁸ terimleri de kullanılmaktadır. Doktrinde insan ticareti terimi yerine “insan yağması/sömürüsü” teriminin kullanılmasının daha yerinde olduğu gereği ileri sürülmektedir. Bu görüşe göre, suç tipinde eylemin maddî menfaat sağlamak maksadıyla yapılmasına bir unsur olarak yer verilmemiştir. Eylemin sonucunda maddî menfaat sağlanabilir olsa bile, eylemin cezalandırılmasının asıl nedeni insanın alçaltılıp, kişiliğinin yok edilmesi ve onun adeta bir eşya gibi yağmanın konusu hâline getirilmesidir.¹⁹

İnsan kaçakçılığı terimi ise yazarlar tarafından daha çok göçmen kaçakçılığını ifade etmek için kullanılmaktadır.²⁰

Eylemin, bireyin insan olmaktan kaynaklanan her türlü hakkının ihlal edilerek eşya gibi²¹ nakledilmesi, sevk edilmesi ve bunun insanlık onuru ile bağdaşmayan amaçlara özgü olacak şekilde gerçekleştirilmesi dolayısıyla eylem “ticaret” kelimesiyle daha net ve anlaşılır bir şekilde ortaya konulmaktadır.²² Mukayeseli

Nations Office on Drugs and Crime, 2006, s.57, (Çevrimiçi) http://www.unodc.org/pdf/traffickinginpersons_report_2006_ver2.pdf, 22/04/2013.

¹⁶ Gürbüz Bolat, **Dünya’da ve Türkiye’de İnsan Ticareti**, Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2005, s.11.

¹⁷ Mahmut Koca, “İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK. m.201b)”, **AÜHFD**, 2003, C.52, S.2, s.141.

¹⁸ Hakan Hakeri, “Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları (TCK 201/a ve 201/b)”, **KHUKA**, Y.7, 1 Mart 2004, s.11, dn. 21.

¹⁹ Koca, **İnsan Yağması**, s.142.

²⁰ Koray Doğan, **Göçmen Kaçakçılığı Suçu**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2008, s.22; Timur Demirbaş, **Kriminoloji**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010, s.250-251; Bolat, **İnsan Ticareti**, s.14.

²¹ Suçun konusunu oluşturan insanlar, bilgisizlikten, fakirlikten, çaresizlikten, üzerlerindeki baskı ve cebirden yahut iradelerini etkileyen diğer hallerden dolayı kolayca temin edilmekte, devredilmekte ve bu yolla hukuka ve ahlaka aykırı anlaşmaların konusu olmaktadır. Burada bir nevi “yaşayan mal” ihracı söz konusudur. Bkz. Günter Stratenwerth, **Schweizerisches Strafrecht Besonderer Teil 1: Straftaten gegen Individualinteressen**, Fünfte, Teilweise Neubearbeitete Auflage, Bern 1995, s.174-175.

²² Caner Yenidünya, **İnsan Ticareti Suçu**, 1. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007, s.7; Kocasakal, **a.g.e.**, s.40.

hukukta da eylem çoğunlukla “human trafficking”, “trafficking in human beings” olarak adlandırılmaktadır.²³

İnsan ticaretinin, doktrinde²⁴, bazı uluslararası belgelerde²⁵ ve uluslararası örgütlerin çalışmalarında²⁶ tanımı yapılmıştır. Ancak bu tanımlar incelendiğinde genellikle eylemin belli özelliklerine ağırlık verildiği ve daha çok fuhuş amaçlı insan ticareti üzerinde durulduğu görülmektedir.²⁷

²³ Eylemi ifade etmek için Almanca’da “Menschenhandel”, Fransızca’da “traite des êtres humains”, İtalyanca’da ise “tratta di esseri umani” terimleri kullanılmaktadır. Her üç dildeki kullanım ve eylemi ifade etmek için seçilen kelimeler hukukumuzda “insan ticaret” terimi ve kullanımı ile aynıdır. Konu ile ilgili olarak ayrıca “alien smuggling” (yabancı kaçakçılığı), “trafficking of aliens” (yabancıların ticareti), “illegal immigrant smuggling” (yasadışı göçmen kaçakçılığı), “human commodity trafficking” (ticari meta olarak insan alıp satma), “human trade” (insan alışverişi) kavramları da kullanılmaktadır. Terim ve kullanım için bkz. John Salt/Jennifer Hogarth, “Migrant Trafficking and Human Smuggling in Europe: A Review of the Evidence”, **In Migrant Trafficking and Human Smuggling in Europe: A Review of the Evidence with Case Studies from Hungary, Poland and Ukraine**, ed: F.Laczko/D. Thompson, Geneva, International Organization for Migration, 2000.

²⁴ Jennifer Margaret Cameron, **Reframing Development? Human Trafficking Prevention in Thailand and Cambodia**, Master of Arts, The Norman Paterson School of International Affairs, Carleton University, Ottawa-Ontario, October-2004, s.9 vd. (Çevrimiçi) <http://www.notip.org.cn/UserImages/00001441.pdf>, 21/02/2013; Adam Graycar, “Trafficking in Human Beings”, **International Conference on Migration**, Culture & Crime, Israel, 7 July 1999, s.1, (Çevrimiçi) http://www.aic.gov.au/media_library/conferences/other/graycar_adam/1999-07-trafficking.pdf, 22/04/2013; Donna M. Hughes/Tatyana Denisova, “Trafficking in Women from Ukraine”, **University of Rhode Island and Zaphorizhia State University Final Report**, 2002, s.10, (Çevrimiçi) <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/203275.pdf>, 21/02/2013; Bales/Lize, **a.g.e.**, s.11.

²⁵ Bkz. Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol (Palermo Protokolü), 2005 tarihli İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Sözleşmesi, “Cinsel Sömürü Amacıyla İnsan Ticaretine” ilişkin Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin 19/05/2000 tarihinde kabul edilen R (2000) 11 sayılı Tavsiye kararı.

²⁶ Kadınlara Yönelik Ticarete Karşı Küresel İttifak (Global Alliance Against Traffic in Women/ GAATW) insan ticaretini, “*Milli sınırlar içerisinde ya da sınır ötesinde, bir kadının şiddet ya da şiddet tehdidi ile otoritenin ya da sahip olunan gücün kötüye kullanılması şeklinde veya ağır borçlandırma ya da zor kullanmanın diğer biçimleriyle; çalıştırmak ya da hizmetlerinden yararlanmak için kişi temini ya da taşınması kapsamındaki her türlü hareket*”; Kadın Ticaretine Karşı Birlik (Coalition Against Trafficking in Women/CATW), “*Bir kişinin evlilik müessesesinin sömürülmesi ya da fuhuş yaptırmak maksadıyla temin edilmesi, alıkonması, sınırlar içerisinde veya sınır ötesine taşınması, alınıp, satılması*”; EUROPOL (European Police Office/Avrupa Polis Teşkilatı) ise kavramı “*Bir kişinin şiddet uygulayan, tehdit eden ya da sahip olduğu gücü kötüye kullanan, fuhuş niyetiyle ya da seksüel sömürü niyetiyle entrika çeviren başka kişilerin gerçek ve yasa dışı tesirlerine boyun eğmesi ya da terk edilmiş çocukların ticaretinin yapılması anlamına gelir. Suistimalin burada söylenen biçimleri çocuk pornografisi içeren materyallerin üretimi, satılması ve dağıtımını da içerir.*” olarak tanımlamaktadır.

²⁷ Bkz. Kadın Ticaretine Karşı Birliğin İnsan ticareti suçu tanımı dn. 26. Cinsel Sömürü Amacıyla İnsan Ticaretine İlişkin Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 19/05/2000 tarihinde kabul ettiği R (2000) 11 sayılı Karar ve İzahat Belgesi’nde cinsel sömürü amacıyla insan ticaretinin tanımı yapılmıştır. Buna göre; “*Cinsel sömürü amacıyla insan ticareti, bir veya daha fazla sayıda birey*

Amerikan Kongresi tarafından kabul edilen “İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunması Kanunu”²⁸, bu hususta insan ticareti kavramı için yapılan geniş ve kapsayıcı tanımlardan birini içermektedir. Kanuna göre insan ticareti “*Şiddet, baskı, sahtekarlık ve hile ile kişileri esaret veya benzeri koşullara tabi kılmak, fuhşa veya cinsel hizmetlere zorlamak, iç hizmetlerde kullanmak şeklinde zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, kötü çalışma koşullarına veya köleliğe varan iş mükellefiyetine tabi kılmak amacıyla, kişilerin tedarik edilmesi, kaçırılması, bir yerden bir yere taşınması, barındırılması, sevk edilmesi, satılması veya alınmasını içeren her türlü eylem*” olarak ifade edilmiştir.²⁹

Birleşmiş Milletler bünyesinde 12-13 Aralık 2000 tarihlerinde Palermo’da düzenlenen konferansta kabul edilen “Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Bastırılmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’ün” (Palermo Protokolü)³⁰ 3. maddesi (a) fıkrası uyarınca insan ticareti;

“Kuvvet kullanarak ya da kuvvet kullanma tehdidi ile ya da başka biçimlerde baskı uygulama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin savunmasız konumda bulunuşunu istismar veya bir başkası üzerinde denetim yetkisini haiz bir kişinin rızasını temin kazanç veya menfaatlerin verilmesi ya da alınması yoluyla kişilerin sömürü amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınmasıdır.”

ya da tüzel kişi tarafından, yasal ya da yasadışı yollardan, kendi rızalarıyla bile olsa, zor kullanarak, özellikle şiddet, tehdit ve yetkinin ya da hassas bir konumun kötüye kullanımı gibi yollara başvurarak cinsel sömürü amacıyla insan tedariki ve/veya insan sömürüsünün ve/veya ulaşımının veya göçünün organizasyonudur.”

²⁸ Trafficking Victims Protection Act of 2000.

²⁹ Konu ile ilgili bilgi için bkz. Bump/Duncan, **a.g.e.**, s.205 vd.; Klueber, **a.g.e.**, s.4.

³⁰ Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children. Bundan sonra Palermo Protokolü olarak anılacaktır. Protokol, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 55. oturumunda 15/11/2000 tarihli A/RES/55/25 sayılı kararıyla kabul edilmiştir. 25/12/2003’te yürürlüğe giren sözleşmeyi yüz on yedi devlet imzalamıştır. Mart 2013’te yüz elli dört devlet sözleşmeye taraftır. Türkiye, Palermo Protokolü’nü 4804 sayılı 30/01/2003 sayılı uygun bulma kanunu ile kabul etmiş ve kanun 04/02/2003 tarihinde 25014 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye için Sözleşme uluslararası hukuk açısından 25/03/2003 tarihinde onay belgesinin tevdi ile yürürlük kazanmıştır. Sözleşmenin İngilizce metni için bkz. M. Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri**, Birleşmiş Milletler İkinci Bölüm, C.V, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2004, s.371 vd.; Türkçe metin için bkz. M. Semih Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**, Uluslararası Sistemler, II. Cilt, İstanbul, Legal Yayınevi, 2011, s.1476 vd.

“Sömürü” terimi asgari olarak, “başkalarının fahişeliğinin sömürülmesi ya da cinsel sömürünün diğer biçimleri, zorla çalıştırma veya hizmet ettirme, kölelik veya kölelik benzeri uygulamalar, kulluk ya da organların alınmasını içerecektir.” şeklinde tanımlanmıştır.

Palermo Protokolü’nde yer alan tanım 16/05/2005 tarihli İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nin 4. maddesinin (a) bendinde de aynen benimsenmiştir.³¹ Sözleşmeye ilişkin açıklayıcı raporda her iki tanımın özdeş olduğu belirtilerek insan ticaretinin, eylem olarak tedarik etmek, nakletmek, sevk etmek, barındırmak ve kabul etmek olduğunu; kullanılan aracın tehdit, şiddet, diğer zorlayıcı şekiller, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzun veya aczin kötüye kullanılması, başka bir şahıs üzerinde kontrole sahip kişinin rızasını elde etmek için menfaat vermek veya almak, istismar türü olarak da fuhuş veya diğer cinsel istismar şekilleri, zorla çalıştırma veya hizmet ettirme, köleliğe veya benzeri koşullara tabi kılma, iç hizmetlerde çalıştırma veya organların alınması şeklinde olduğu ifade edilmiştir. İnsan ticareti bu unsurların birleşiminden oluşur.³²

Bu noktada belirtmek gerekir ki, insan ticareti suçu genel olarak sınır aşan şekilde gerçekleşmekle birlikte, bir ülke sınırları içinde de işlenmektedir. Sınır aşan nitelikteki insan ticaretinde bir ülkenin egemenlik hakları ve ülkenin mer’i hukuk kurallarının³³ ihlali beraber söz konusudur. Ancak ülke sınırları içerisinde gerçekleştirilen insan ticaretinde, bir ülkenin egemenlik haklarının ihlali mevcut değildir.³⁴

İnsan ticareti suçunun üç aşamada oluştuğu kabul edilmektedir.³⁵ Suçu oluşturan hareketin birinci aşaması, suça konu olan kişilerin tedariki aşamasıdır. Bu aşamada insan ticareti suçu mağdurları, suçta kullanılan araç fiillerden istifade ile tespit edilmekte, rızaları alınarak ya da rızaları hilafına insan ticareti suçunu

³¹ 16 Mayıs 2005 tarihli sözleşme, 1 Şubat 2008 tarihinde yürürlüğe girmiş, Türkiye sözleşmeyi 19/03/2009 tarihinde imzalamıştır. Haziran 2013 itibarıyla kırk devlet sözleşmeye taraftar, Türkiye sözleşmeyi imzalamış ancak onaylayarak iç hukuka dahil etmemiştir.

³² Council of Europe Convention on Action Against Trafficking in Human Beings and Its Explanatory Report, Council of Europe Treaty Series, No. 197, Warsaw, 16/05/2005, (Çevrimiçi) <http://www.conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/197.htm>, 26/04/2013.

³³ Yürürlükteki hukuk kuralları. bkz. Yılmaz, **a.g.e.**, s.905.

³⁴ Cameron, **a.g.e.**, s.10-11.

³⁵ Değirmenci, **a.g.e.**, s.61.

oluşturan fiillere maruz bırakılmaktadırlar. Suçu icrada kullanılan araçlar ise; tehdit, kuvvet kullanımı, baskı, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzun kötüye kullanılması, aczinden istifade ve mağdur üzerinde kontrol yetkisi olan kişiye bir takım çıkarlar sağlamaktır.

İkinci aşama tedarik edilen kişilerin hedef ülke veya yere nakledilmesidir. Bu aşamada fiilin ülke sınırları içerisinde de işlenebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Mağdura şiddetin çoğunlukla uygulandığı, suçun işlenmesinde son aşama ise istismar aşamasıdır.³⁶

II. İNSAN TİCARETİNİN TARİHÇESİ: KÖLELİK

İnsan ticaretinin kökeni araştırıldığında kölelik ve köle ticareti ile karşılaşmaktadır.³⁷ Eski uygarlıkların hemen hemen tamamında³⁸ kölelik toplum yaşamının bir gerçeği olarak kabul edilmiş ve kölelerden yoğun şekilde yararlanılmıştır.³⁹ İlk Çağ uygarlıklarında köleler genel olarak savaş esirlerinden veya fethedilen yerlerde yaşayanların arasından seçilir⁴⁰ tarlalarda, iş yerlerinde ve evlerde onlar çalışır ve iktisadi hayatın zorunlu unsuru olarak görülürlerdi. İnsanlar arasında fark olmadığı kabul edilmekle beraber daha çok ekonomik ve sosyal nedenlerle köleler türlü işlerde kullanılmışlardır.⁴¹

³⁶ Bales/Lize, **a.g.e.**, s.11; İnsan ticareti suçunun, tedarik, nakil, teslim-pazarlama ve istismar aşaması olarak dört aşamadan oluştuğu görüşü için bkz. R. Graeme Newman, “The Exploitation of Trafficked Women”, **U.S. Department of Justice Office of Community Oriented Policing Services**, Problem-Specific Guides Series No.38, USA, 2006, s.8-9, (Çevrimiçi) <http://www.cops.usdoj.gov/Publications/e02061007.pdf>, 22/04/2013.

³⁷ Kölelik; savaşta tutsak alınan, kaçırılan veya başkasından para karşılığında satın alınan, bir kişinin malı durumunda bulunan, özgür olmayan kimse olarak tanımlanır. Bkz. Akalın, **a.g.e.**, s.1497-1498. Modern hukuk sistemlerinin hemen hepsinde insanlar doğumla birlikte haklara ehil olurlar. Bugün İlk Çağ insanların algıladığı ve uyguladığı şekilde bir kölelik kurumunun kabulünü düşünmek insanlık için dehşet verici ve imkansızdır. Bkz. Gülnihal Bozkurt, “Eski Hukuk Sistemlerinde Kölelik”, **AÜHFD**, 1981, s.65.

³⁸ Mezopotamya, Çin, Mısır, Hint Medeniyetlerinin yanı sıra Güney Amerika uygarlıklarından Aztek, Maya ve İnkalar da kölelerden yoğun şekilde yararlandığı bilgisi için bkz. David Masci, “Human Trafficking and Slavery”, **The CQ Researcher**, Vol.14, No.12, 26 March 2004, s.284, (Çevrimiçi) http://www.sagepub.com/upm-data/31938_1.pdf, 22/04/2013.

³⁹ Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Bozkurt, **a.g.e.**, s.65.

⁴⁰ Komşuları ile sürekli savaş halinde olan eski çağ devletleri, savaş tutsaklarını köleleştirmeyi ekonomileri açısından daha yararlı görmeleri kölelik sistemini doğurmuştur. Bozkurt, **a.g.e.**, s.67.

⁴¹ Tabii hukuka göre, tüm insanların eşit olduğu ve aralarında fark gözetilemeyeceği bilinmekle birlikte kölelerin ekonomik ve sosyal nedenlerle türlü işlerde kullanılması toplumların ihtiyacını

Medeniyetlerin ilerlemesi ve toplumların gelişimi, köleliği ortadan kaldırmamıştır. Kölelik olgusu da değişim göstererek farklı biçim ve yoğunlukta var olmaya devam etmiştir. Uygarlıkları sosyolojik açıdan derinden etkileyen Musevilik, Hristiyanlık ve Müslümanlık dinlerinin ortaya çıkışı ve her üç dinin de köleliği yasaklamaması veya engelleyici hükümler sevk etmemesi köleliğin söz konusu dinlerin yayılma alanında 19. yüzyıla kadar kaldırılmasına veya yasaklanmasına imkan vermemiştir.⁴²

Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılışı⁴³ ve bunun sonucu olarak güç kazanan feodalite ile birlikte toprağa bağlı kölelik ortaya çıkmıştır. Orta Çağ'ın ilerleyen zamanlarında feodalizm ve toprağa bağlı köleliğin de zamanla ortadan kalkmasıyla, yeni ülkelerin keşfi ve sömürgeleşme yarışının da etkisiyle “Atlantik köle ticareti”⁴⁴ olarak bilinen ve milyonlarca Afrikalının bulundukları topraklardan ayrılmaya zorlanarak Amerika Kıtası'na ve Avrupa ülkeleri sömürgelerine götürülmesi olgusu gerçekleşmiştir.

18. yüzyılda köleliğin kaldırılması için ulusal ve uluslararası boyutta birçok çalışma yapılmıştır ve bir kimsenin köleliğe tabi kılınması *ius cogens*⁴⁵ olarak hukuka aykırı kabul edilmiştir.

Atlantik köle ticaretinin zaman içerisinde engellenmesi ve yasaklanması neticesinde insan ticareti de biçim değiştirerek farklılaşmış, ancak toplumları birçok bakımdan etkilemeye devam etmiştir.

karşıladığından durum görmezden gelinmiştir. Digesta'da (D 50, 17, 32) Ulpianus şöyle demiştir; “*Ius Gentium'a göre kölelerin şahsiyeti bulunmamaktadır ama tabii hukuka göre durum bu şekilde olmayıp tüm insanların eşittir*”. Andreas B. Schwarz, **Roma Hukuku Dersleri**, Çev: Türkan Rado, I.Cilt, İstanbul, 1965, s.210-211.

⁴² İslamiyetin köle azadını teşvik ederek ve kölelerin hürriyetlerine kavuşmaları için pek çok yol ortaya koyarak bu hususta Hristiyanlıktan bir adım daha ileri gittiği görüşü için bkz. Bozkurt, **a.g.e.**, s.66.

⁴³ Genel kabul edilen tarihe göre M.S.476. Aynı zamanda İlk Çağ'ı sona erdirip Orta Çağ'ı başlatan tarih olarak kabul edilmektedir.

⁴⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Edward Reynolds, **Fırtınaya Karşı Ayakta Kalmak-Atlantik Köle Ticareti Tarihi**, Çev:Koray Akten, İmge Kitabevi, Ağustos, 2004.

⁴⁵ Buyurucu hukuk kuralları, amir hükümler. Yılmaz, **a.g.e.**, s.678; Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi'nin 53. maddesi uyarınca; Bir bütün olarak devletlerin, milletlerarası toplumun kendisinden hiçbir surette sapmaya müsait olmayan ve ancak aynı nitelikte olan daha sonraki bir milletlerarası genel hukuk normu ile değiştirilebilecek olan bir norm olarak kabul ettiği ve tanıdığı bir hukuksal normdur.

A. İlk Çağ'da Kölelik

İlk Çağ'da Hint⁴⁶ ve Çin⁴⁷ medeniyetlerine bakıldığında toplumun sınıflara ayrıldığı görülmektedir ve toplumun en alt sınıfında köleler yer almaktadır.⁴⁸ Bu iki toplumda da öncelikle savaş esirleri⁴⁹, geçimlerini sağlayamadıklarından dolayı kendilerini satan kişiler, esir anne ve babadan doğan çocuklar, borcunu ödeyemeyen kişiler köle olmuştur.⁵⁰

Kendilerini satan kişilerin kölelikleri, efendileri azat etmediği müddetçe ölümlerine dek sürerken, borç için kölelikte bu durum bir süre için söz konusu olmuştur.⁵¹ Her iki sistemde de efendilerin köleleri öldürmesi yasaklanmıştır. Hint Medeniyetinde şekil şartlarına bağlı olarak efendinin isteğiyle köle azadı mümkündür.⁵²

Hint Medeniyetinin aksine Çin'de Çinliler köle olmamışlardır.⁵³ Genel olarak yüksek dereceli sivil ya da asker devlet memurları köle kullanmışlardır.

Mezopotamya uygarlıklarından Sümerlerde kölelerin hukuki durumu ile ilgili bütün olarak bir düzenleme bulunmamaktadır.⁵⁴ Efendinin malı sayılan köle, mülk edinme hakkına sahip olup, para biriktirerek hürriyetini satın alabilmektedir.⁵⁵ Ayrıca kölelerin evliliği de yasal kabul edilmektedir ve kölelere hürlerle de evlenebilme

⁴⁶ Eski Hint Çağı, M.Ö.VI-M.S.VII yy.

⁴⁷ M.Ö. 2953-M.S. III. yy.

⁴⁸ Hint medeniyetinde bu durum kast sistemi olarak adlandırılmaktadır. Sistem oldukça geniş tutulan katı kurallarla korunmaktadır. Köleler, hürlerle hizmet için yaratılmış, değersiz ve aşağılık varlıklardır ve kasta yükselme hakları yoktur. Sadece eziyete ve hakarete katlanma mükellefiyetleri vardır. Kemal Çağdaş, **Hint Eski Çağ Kültür Tarihine Giriş**, Ankara, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1974, s.20; Çin'de halk, savaş tutsaklarından olabilen köylüler ve asiller olarak ikiye ayrılmıştır. Hint ve Çin Medeniyetleri hakkında bilgi için bkz. Recai G. Okandan, **Umumi Hukuk Tarihi Dersleri**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No.465, 1951, s.30,46.

⁴⁹ Masci, **a.g.e.**, s.282.

⁵⁰ Bozkurt, **a.g.e.**, s.63.

⁵¹ Sadri M. Aarsal, **Umumi Hukuk Tarihi**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1941, s.47.

⁵² Okandan, **a.g.e.**, s.32; Bozkurt, **a.g.e.**, s.69; Aarsal, **a.g.e.**, s.40.

⁵³ Ancak bu durum 3. yüzyıldan sonra değişmiş ve borçlarını ödeyemeyecek durumdaki borçlular ve ana babaları tarafından satılan çocuklar köle olabilmışlerdir. Wolfram Eberhard, **Çin Tarihi**, Ankara, 1947, s.86.

⁵⁴ M.Ö. 4000-2000.

⁵⁵ C. Leonard Woolley, **The Sumerians**, New York, W.W. Norton Incorporated, 1965, s.98.

imkanı tanınmıştır.⁵⁶ Sümerlerde kölelik kurumu açısından eski uygarlıklarda rastlanmayan bir durum ortaya çıkmış ve krallar kölelerin serbest bırakılmasını isteyerek kölelik kurumunu kaldırmak için çaba sarf eden ilk kanun koyucular olmuşlardır.⁵⁷

Akatlarda⁵⁸ borç için kölelik önemli bir yer tutmaktadır. Kölelere karşı oldukça katı bir tutum içerisinde olan toplumda bir köleyi öldüren hürün kölesi öldürülerek hürün işlediği suçun cezası başka bir köleye çektirilmiştir.⁵⁹

Babil’de⁶⁰ Hammurabi kanunları; halkı, en yüksek askerî ve sivil devlet görevlileri ve rahipler; tüccarlar ve sanatkar ve köleler olarak üçe ayırmıştır.⁶¹ Diğer sistemlerde olduğu gibi Babil’de köle efendinin malı sayılmıştır ve her türlü ticarete konu edilmiştir.⁶² Köleliğin bir kast sistemi şeklinde olmadığı toplumda, hürlerde köle statüsüne düşebilirlerdi ve kölelerin birbirleriyle yaptıkları evlilikler yasal kabul edilmişti.⁶³ Babil’de diğer hukuk sistemlerinde görülmeyen bir durum ise, efendilerin köle üzerindeki mülkiyet haklarının satış vesikaları ile sınırlandırılabilmesidir. Buna göre kadın kölenin satışında kölenin odalık⁶⁴ olarak alınamayacağı, bir hür veya köle ile evlendirilmesi şart olarak konulabilirdi ve bu dokunulmazlık evlendikleri kimse ölse bile kölelerin hayatları boyunca devam ederdi.⁶⁵ Köle efendisinin izniyle çalışıp para kazanarak hürriyetini satın alabilir ya da efendisi onu azledebilirdi.⁶⁶

⁵⁶ Noah Samuel Kramer, **The Sumerians; Their History, Culture, and Character**, Chicago, University of Chicago Press, 1970, s.78.

⁵⁷ Bozkurt, **a.g.e.**, s.73.

⁵⁸ M.Ö. 2725-2543.

⁵⁹ Ömer Ferruh, **İslam Aile Hukuku**, İstanbul, Sebil Yayınevi, 1969, s.24.

⁶⁰ M.Ö. 2000-M.Ö. 300.

⁶¹ Woolley, **a.g.e.**, s.100.

⁶² C.J. Gadd, **Babylonia: The Ancient History**, Cambridge, Cambridge University Press, C.1., 1965, s.148.

⁶³ R.G. Driver/John Miles, **“The Babylonian Laws”, Ancient Codes and Laws of the Near East**, Vol.I, Oxford, The Clarendon Press, 1960, s.107.

⁶⁴ Bir erkeğin nikahsız olarak aldığı kadın. Bkz. Akalın, **a.g.e.**, s.1788.

⁶⁵ H.W.F. Saggs, **The Greatness that was Babylon: A Survey of the Ancient Civilization of the Tigris-Euphrates Valley**, London, Praeger, 1969, s.169.

⁶⁶ Driver/Miles, **a.g.e.**, s.229.

Asurlularda⁶⁷ da toplum hürler ve köleler olarak ikiye ayrılmıştır ve köle ticareti tacirlere kazanç ve itibar sağlamıştır.⁶⁸ Bu uygarlıkta da savaş ve borçluluk köleliğin kaynağı olmuştur.

İbranilerde⁶⁹ köleler yabancı ve İbrani asıllı köleler olarak ikiye ayrılmışlardır. Yabancı köleler azat edilmedikçe ömür boyu bu statüde kalırken borç ve fakirlik yüzünden bu statüye giren İbrani köleler, altı yıllık hizmetin sonunda kendiliğinden hür olmuşlardır.⁷⁰ Bu toplumda kölelerin genellikle yabancı asıllı olmalarına özen gösterilerek İbranilerin birbirlerine köle olmaları önlenmek istenmiştir.⁷¹ Kölelerin mülk edinmeleri açıkça yasaklanmış, köle efendinin malı sayılmıştır. İbrani dinine göre her elli yılda bir genel bir azat etme töreni yapılmış ve tüm İbrani köleler ile kölelik süreci içerisinde doğan çocukları birlikte hür olmuşlardır.⁷²

Hititlerde⁷³ kölelerin kaynağı savaşta fethedilen şehrin halkıydı. Kanunlarda köle ve cariyeler⁷⁴, ehli hayvanlar ve çeşitli zanaat aletleri ile birlikte taşınabilir eşya statüsünde yer almışlardır.⁷⁵ Kölelerin kısmen mülkiyet, miras ve evlenme hakları mevcuttur.

Mısır'da⁷⁶ da köleliğin kaynağı genel olarak savaşta alınan esirler, borcunu ödemekten acze düşen ve başka ülkelerin esir pazarlarından satın alınan kişilerdi.⁷⁷ Köle nüfusunun zamanla artmasıyla kölelere yapılan muameleler yumuşamış ve

⁶⁷ M.Ö. 2100-M.Ö.700.

⁶⁸ Isaac Mendelsohn, **Slavery in The Ancient Near East**, New York, Oxford Univ. Press, 1949, s.2.

⁶⁹ M.Ö.1500-M.Ö. 1300.

⁷⁰ Max Dimont, **Jeus, Gods and History**, New York, A Signet Book, 1962, s.44.

⁷¹ Bunun sebebi ise dini inanışa göre bir İbrani'nin efendiye değil, tanrıya hizmet etmekle görevli olmasıdır.

⁷² Ancak İbrani asıllı baba ve yabancı asıllı anadan doğan çocuklar analarına bağlı olarak köle kalırlardı. Bkz. Tevrat (Mısır'dan çıkış 21:26).

⁷³ M.Ö.1800-1460, M.Ö.1390-1200.

⁷⁴ Yabancı ülkelerden kaçırılıp özgürlükten yoksun bırakılan, alınıp satılabilen, her konuda efendisinin isteklerine bağlı bulunan genç kadın. Akalın, **a.g.e.**, s.445.

⁷⁵ Sedat Alp, "Hitit Kanunları Hakkında", **DTCFD**, 1947, s.476.

⁷⁶ M.Ö. 3000- M.Ö.392.

⁷⁷ Nihat Engin, **Osmanlı Devleti'nde Kölelik**, İstanbul, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1998, s.8-9.

kölelere bazı haklar tanınmışsa da, Mısır'da haklı sebebin varlığı halinde sahibinin kölesini öldürme hakkı mevcuttur.⁷⁸

Eski Yunan'da⁷⁹ halk; vatandaşlar, yabancılar ve köleler olmak üzere üçe ayrılmıştır ve en alt grubu köleler oluşturmuştur. Diğer tüm toplumlarda olduğu gibi Eski Yunan'da da kölelik doğal karşılanmış ve meşru bir kurum olarak kabul edilmiştir.⁸⁰ Yunan düşünürleri Aristoteles ve Platon, kol işlerinde güçlü olan fakat akıl, zeka ve düşünme yeteneğinden yoksun olan kölelerin varlığını doğaya aykırı saymamak gerektiğini belirtmişlerdir.⁸¹ Köleliğin kaynağı Çin ve Hint medeniyetleri ile benzerlik göstermektedir. Harpte esir düşmek, köle tacirleri tarafından satılmış olmak ve borcunu ödememiş olmak dışında Yunan toplumunda yabancı (metek) statüsünde olup da, buna uygun mükellefiyetleri yerine getirmemek de köleliğin kaynağı olmuştur.

Köleler tüm haklardan yoksun olup sahibinin malı sayılmıştır. Haklı nedenlerle kölesini öldürebilme hakkı olan efendiler köleye sınırsız ceza vermek ve terbiye etmek hakkına sahiptirler. Buna karşılık Eski Yunan'da köleye sahibinin izni ile para biriktirme ve zulme karşı mahkemeye başvurma hakkı tanınmıştır. Köle efendisinin izniyle ve vasiyet yoluyla hürriyetine kavuşabilirdi. Azatlı kölenin durumu ise yabancıнын durumu gibi olup, her türlü vatandaşlık haklarından yoksun bırakılmışlardır.⁸²

Kölelik, Roma İmparatorluğu'nda⁸³ farklı siyasal ve sosyal sebeplerin ve çeşitli düşünce akımlarının etkisiyle dönemsel olarak değişmekle beraber Roma

⁷⁸ Engin, **a.g.e.**, s.9.

⁷⁹ M.Ö.756-M.Ö.146.

⁸⁰ Platona (M.Ö. 427-347) göre, toplumda yurttaşların yanı sıra köleler de bulunur ve köleliğin varlığı tartışılmaz bir müessesedir. Platon, cumhuriyet rejimi üzerine düşüncelerini sürekli olarak bazı haklardan yoksun kalmaya mahkum bir sınıfın üstüne kurmuştur. Bkz. Arsal, **a.g.e.**, s.142; Ayrıca bkz. Ayferi Göze, **Siyasal Düşünceler ve Yönetimler**, 13. bası, İstanbul, Beta Yayınevi, 2011, s.37,42,43; Aristoteles'e göre (M.Ö. 384-322) köleler ruhlu birer alet, canlı birer eşyadırlar ve kendilerini ancak başkasının zekasıyla yönetmeye yetecek kadar zekaya sahiptirler. Tabiatla daha gelişmiş olan varlıkların, kendilerinden daha aşağı varlıklara emir vermeye ve onları yönetmeye hakları vardır.

⁸¹ Düşünürlerin köleliği şiddetle savundukları görüşü ve ayrıntılı bilgi için bkz. Masci, **a.g.e.**, s.282; Ahmet Özel, "Tarih Boyunca Savaş Esirleri ve Hukuk", **İnsan Hakları Araştırmaları**, Y.2, S.3, Ağustos/Aralık 2004, s.82.

⁸² Arsal, **a.g.e.**, s.142.

⁸³ M.Ö.500-M.S.467.

tarihi boyunca varlığını sürdürmüş⁸⁴ ve bir anlamda altın çağını yaşamış, büyük ve kârlı bir endüstri halini almıştır.⁸⁵ Roma İmparatorluğu'nda da köleliğin esas kaynağı köle olarak doğma ve savaşlardı. Ayrıca bazı suçlardan dolayı ağır cezaya çarptırılan hür kişiler de özgürlüklerini kaybederek köle olurlardı.⁸⁶ Kölelerin hak ehliyeti yoktu ve efendiler köleleri üzerinde sınırsız hakimiyete sahiptiler. Klasik devirden sonra Roma İmparatorluğu'nun gerilemesi başlayınca imparatorluğa, fetih döneminde olduğu gibi diğer uluslardan savaş esirleri gelmemeye ve kölelerin sayısı azalmaya başladı. Bu gelişmelere Hristiyanlığın kabul edilmesi ve etkisinin yayılmasının da eklenmesiyle kölelerin durumunda iyileştirmeler yapılmıştır.⁸⁷

Eski Türk Uygarlıkları'nda⁸⁸ da kölelere rastlanmaktadır. Göçebe Türk kavimlerinde kölelik kurumu diğer uygarlıklardan farklı olarak toplum yaşamında önemli bir yer tutmamaktadır. Göçebe yaşam, beraberinde sürekli değişimi ve kişisel özgürlüğü de getirdiğinden imtiyazlı sınıflar oluşmamış, bu da kurumsallaşmış bir köleliği önlemiştir. Eski Türk uygarlıklarında kölelere rastlanmaktadır, ancak köleler tüm hakları ellerinden alınmış eşya statüsündeki kişilerden ziyade savaşta tutsak edilen kişiler olmuşlardır.⁸⁹

Hunlarda⁹⁰ şahıs köleliğinden ziyade kabile köleliği bulunmaktadır ve kabileler doğrudan Hun Devleti'ne bağlı kılınmıştır.⁹¹ Göçebe olan Hunlarda köleler

⁸⁴ Özcan Karadeniz, **Roma Hukuku**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1977, s.130.

⁸⁵ Masci, **a.g.e.**, s.282.

⁸⁶ Karadeniz, **a.g.e.**, s.133.

⁸⁷ Roma'da köle sahiplerinin köleler üzerindeki tasarruf hakkı zamanla kısıtlanmıştır. Kölesine eziyet ve haksızlık eden efendiler kölelerini satmaya mecbur bırakıldı ve sebepsiz yere kölesini öldüren kişi başkasına ait köleyi öldürmüş gibi cezalandırıldı. Bkz. Salvatore Di Marzo, **Roma Hukuku**, Çev. Ziya Umur, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No: 573, 1959, s.40-41.

⁸⁸ Türklerin ilk ana yurdu Orta Asya'dır ve burada yaşayan kavimler göçbedir. Bu nedenle bu kavimlerle ilgili bilgilere daha çok Çinlilerin yazmış olduğu kaynaklardan ulaşılmaktadır. Wolfram Eberhard, **Çin'in Şimal Komşuları**, Çev: Nimet Ulutuğ, Ankara, İdeal Matbaası, 1942, s.25, 99.

⁸⁹ Bozkurt, **a.g.e.**, s.97.

⁹⁰ M.Ö. XXIV-M.S. VI yy.

⁹¹ Bahaeddin Ögel, **İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi: Orta Asya Kaynak ve Buluntularına Göre**, 3. Baskı, Ankara, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları VII., 1988, s.46.

ekonomik anlamda pek önem taşımadığından kölelere genellikle çobanlık yaptırılmıştır.⁹²

Göktürklerde⁹³ de köleliğin en büyük kaynağı savaşlardır ve alınan tutsaklar köleleştirmişlerdir.

Uygurlar⁹⁴ diğer Türk devletlerinden farklı olarak yerleşik hayata geçmişlerdir. Köleliğin kaynağı savaşlar olup, savaş sonunda tutsak edilen kişiler çocukları ve torunları da köle olmuşlardır. Kölesini miras bırakabilen ya da satabilen efendilerin kölesi üzerinde mutlak hakları mevcuttur. Uygurlarda köle sayısı az olduğundan değerleri de fazladır.

Moğollarda köleler savaş tutsaklarından ve suç işlemiş olanlardan oluşmaktadır.⁹⁵ Moğollarda kölelere çok kötü davranılmakta ve köleler tamamıyla efendilerinin hakimiyeti altında bulunmaktadır.

B. Ortaçağ'da Kölelik

Avrupa'da Batı Roma İmparatorluğu'nun çöküşüyle başlayan feodal sistem⁹⁶ köleliği ortadan kaldırmamış, köleliğin nitelikleri değişmiş ve köleler serfler adıyla derebeylerine sıkı sıkıya bağlı bir durumda ve onların boyunduruğu altında çalışır ve yaşar duruma gelmişlerdir.

Feodal dönemde toplumda ruhaniler, asiller, hür olarak yaşayan kişiler ve serfler olarak dört grup bulunmaktadır. Kapalı tarım ekonomisi insanların şehir hayatından koparak kırsal kesimlere gitmelerine ve yaşayabilmek için işlenecek toprağı olan toprak sahiplerine boyun eğmelerine yol açmıştır.⁹⁷ Dönemin

⁹² Coşkun Üçok/Ahmet Mumcu/Gülnihal Bozkurt, **Türk Hukuk Tarihi**, 14. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2010, s.25.

⁹³ M.S.VI-M.S.VIII yy.

⁹⁴ M.S.VIII-M.S.XIII yy.

⁹⁵ B.Y. Vladimirtsov, **Moğolların İçtimai Teşkilatı**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1944, s.98; Ayrıntılı bilgi için bkz. Curt Alinge, "**Moğol Kanunları**", Çev: Coşkun Üçok, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1967.

⁹⁶ Orta Çağ'da özellikle Batı Avrupa'da toprağın, üzerinde yaşayanlarla birlikte derebeyine ait olduğu, elde edilen ürünün bir kısmının derebeyine verildiği, buna karşılık onun da toprağı üzerinde yaşayan insanların güvenliğini sağladığı Orta Çağ'daki toprak köleliğine dayalı siyasi ve iktisadi düzen. Derebeylik. Akalın, **a.g.e.**, s.634; Yılmaz, **a.g.e.**, s.422-423.

⁹⁷ Göze, **a.g.e.**, s.63-64.

koşullarında eskiden olduğu gibi çok ve ucuz köle bulmak olanağı kalmadığından eski çağların köleleriyle özgür köylüler arasında bir konumda yer alan serfler ortaya çıkmıştır.⁹⁸ Serfler bulundukları araziye bağlı olup burayı terk etmesi yasak olan ve kendilerine verilen görevleri yapmakla ve vergi ödemekle yükümlü kişilerdir.⁹⁹

Doğu Ticaret Yollarıyla¹⁰⁰ ticaret tekrar önem kazanmıştır. İlerleyen zamanlarda tüccar ve sanatkarlardan oluşan burjuva sınıfının ortaya çıkması ve yeni şehirlerin kurulmasıyla birlikte toprağa bağlı ekonomik düzen bozulmuştur. Ticaretin gelişmesi sonucunda şehir sayılarının ve nüfusunun artması köylülere ve serflere ürettikleri malları satma ve para kazanarak özgürlüklerini satın alma imkanı tanımıştır.¹⁰¹ Para kazanmaları neticesinde serflerin güç kazanmaları ve haklarını koruma mücadeleleri feodalitenin sonunu getirmiştir.

İslam hukukunda kölelik tek yanlı ve kesin bir kararla kaldırılmamıştır.¹⁰² Ancak köleliğin kaynağı savaşa bağlanmıştır.¹⁰³ İslam Hukuku'nda köle, annenin statüsüne tabidir. Hür baba ile onu cariyesinden doğan çocuğun hür sayılması istisnası dışında köle anneden doğan kişi yaşamına köle olarak devam etmektedir.

C. Atlantik Köle Ticareti (15 yy.-19 yy.)

15. yüzyılda Avrupalı kaşif ve maceracılar tarafından Asya, Afrika'daki bazı bölgelerin ve özellikle Amerika'nın keşfi bu yeni bölgelere deniz yoluyla ulaşılabilmesi tarihte daha sonra "Atlantik Köle Ticareti" olarak anılacak yeni bir dönem başlatmıştır. Söz konusu bölgelerde gelir getiren tarım alanlarının ve ürünlerin varlığı, Avrupa'daki ham madde ihtiyacı, Avrupalıların ekonomik

⁹⁸ A. Selçuk Özçelik, "Feodalite'nin İçtimai Mahiyeti, Menşei, Avrupa'nın Siyasi ve Medeni İnkişafındaki Rolü", **İÜHFM**, C:XVII, S.1-2, 1951, s.356 vd.; Mehmet Akad/Bihterin Dinçkol, **Genel Kamu Hukuku**, İstanbul, Der Yayınları, 2006, s.38; Ayrıca bkz. Göze, **a.g.e.**, s.64-66.

⁹⁹ Akad/Dinçkol, **a.g.e.**, s.38; Özçelik, **a.g.e.**, s.356-357.

¹⁰⁰ Çin'den Avrupa'ya uzanan İpek ve Baharat Yolları. Ayrıntılı bilgi için bkz. Albert Howe Lybyer, "Osmanlı Türkleri ve Doğu Ticaret Yolları", Çev: Necmi Ülker, **Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Tarih İncelemeleri Dergisi**, III, 1987, (Çevrimiçi) http://www.egeweb2.ege.edu.tr/tid/dosyalar/III_1987/TIDIII-1987-07.pdf, 22/03/2013.

¹⁰¹ Göze, **a.g.e.**, s.74.

¹⁰² Servet Armağan, **İslam Hukukunda Temel Hak ve Hürriyetler**, Ankara, Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları, 1987, s.49.

¹⁰³ Armağan, **a.g.e.**, s.50.

taleplerinin karşılanması gereği, ekonomik ve siyasi krizler Avrupa devletlerinde deniz aşırı sömürgeler edinme ihtiyacı yaratmıştır.

1650’lerden itibaren Amerika kıtasında, Kuzey Amerika, Brezilya, Meksika, Peru, Ekvator ve Karayipler’de sahibi; Hollanda, Danimarka, İngiltere, İspanya, Fransa ve Portekiz’in başını çektiği ülkeler olan, sömürgeler ortaya çıkmıştır.¹⁰⁴ Sonuç olarak 16. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar olan dönemde tarihte görülmemiş şekilde sistematik olarak Afrika’dan zorla getirilen siyahî insanların köleleştirilmesi olgusu gerçekleşmiştir.¹⁰⁵ İnsanlığa karşı işlenen en büyük suçlarından birisi olan Afrikalıların köleleştirilerek Yeni Dünya’ya¹⁰⁶ zorunlu göçe tabi tutulmaları tarihçilere göre on-on beş milyon Afrikalıyı doğrudan etkilemiş, bunların sadece iki milyonu nakledilme sırasında yaşamlarını yitirmişlerdir.¹⁰⁷

17. ve 18. yüzyıllarda *Locke* ve *Voltaire*’ye kadar “insan özgürlüğü” ve “onurunun” tanımı yapılmamış ve bir kimseyi esaret altında tutmanın ahlakiliği de temel anlamıyla sorgulanmamıştır.¹⁰⁸ Kölelik, çağlardan beri var olup, kabul edilmesine rağmen bu uygulama öncekilerden farklı olarak ırkçıdır ve kaynağını sadece Afrikalılardan almıştır. Kişiler topraklarından zorla alınarak tehcir edilmiş ve tüm uygulamalar insanlık dışı koşullarda yapılmıştır. Bu uygulama önceki tüm uygarlıklardaki kölelik müessesesinden söz konusu yönleriyle ayrılmaktadır.¹⁰⁹

Başlıca köle ticareti merkezleri Senegambia, Yukarı Gine, Winward kıyısı, Altın Sahili, Benin körfezi, Biafra körfezi, Kongo ve Angola olmuştur. Toplanan köleler nakliye yapacak şirket tarafından satın alındığında, göğüslerine bu şirketin

¹⁰⁴ A. James Rawley, **London, Metropolis of The Slave Trade**, S.1, Missouri, 2003, s.3-4, (Çevrimiçi) http://www.wosco.org/books/Linguistics/London_Metropolis.pdf, 22/04/2013; Reynolds, **a.g.e.**, s.118.

¹⁰⁵ M. Sefa Yürükel, **Batı Tarihinde İnsanlık Suçları**, 2. Baskı, İstanbul, y.y., 2004, s.32; S. Herbert Klein, **The Atlantic Slave Trade**, Cambridge, 1999, s.130, (Çevrimiçi) http://www.bc.edu/bc_org/avp/cas/his/schloesser/HS041-042/fall/w08/resources/KLEIN_AtlSla ve-Trade.pdf, 22/04/2013; Masci, **a.g.e.**, s.285.

¹⁰⁶ İlk defa 15. yüzyılın sonlarında Avrupalılar tarafından, çoğunlukla Amerika ana karasını belirtmek için kullanılan terim genel anlamıyla Avrupa, Asya ve Afrika dışında kalan ve coğrafi keşifler neticesinde varlığı öğrenilen ana karalar için kullanılmaktadır.

¹⁰⁷ M. Semih Gemalmaz, **Devlet, Birey ve Özgürlük**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2010, s.457.

¹⁰⁸ Montesquieu de Kanunların Ruhu adlı yapıtında şeker üretim alanlarında köle emeğine duyulan gereksinim ile bağlantı kurarak bu durumu bir biçimde meşru görmüştür. Masci, **a.g.e.**, s.285.

¹⁰⁹ Rawley, **a.g.e.**, s.2.

ayırt edici markası kızgın bir demirle dağlanmıştır. Yolculuğun uzun sürmesi, gemilerin doluluğu ve tüm ağır koşullar sık sık köle ölümlerine sebep olmuştur.¹¹⁰

Köle sayısının sürekli olarak artışı ve köle emeğinin yaygın kullanımı, sömürge sahibi ülkeleri, hem kölelerin hukukî statüsünü belirlemek hem de onları baskı ve disiplin altında tutmak amacıyla yasalar yapmaya sevk etmiştir.¹¹¹

Fransız kolonilerindeki kölelik kurumunu düzenleyen “Code Noir”¹¹² kanununa göre hiçbir şekilde mülkiyet edinmesi mümkün olmayan köle, sahibine mutlak itaatle yükümlüdür. Köle sahiplerinin köleyi zincire vurma, kırbaçlama gibi yetkileri mevcuttur.

Hollanda kolonilerinde, hırsızlık yapan kölelere asma, kızgın demirle dağlama gibi cezalar verilmiştir.¹¹³

İngiliz kolonilerinde ise köleler için durum çok daha zordur. Yasalar diğer sömürge sahibi ülkelere göre son derece katı olup kölelere medeni haklar, köleliğin tamamen kaldırılmasının eşiğine kadar tanınmamıştır. İngiliz yasaları¹¹⁴ Afrikalı köleleri barbar, vahşi ve saldırgan olarak niteleniyor, ciddi nitelikli suç işleyen ya da işlediğinden kuşku duyulan köleye ölüm cezası veriliyor ve cezaların infazının aleni olması öngörülüyordu. İngiliz sömürgelerinde ancak 18. yy. sonu 19. yy başlarında kölelerin öldürülmesi suç olarak kabul edilmiştir.

Rakamlar araştırmalara göre farklılık¹¹⁵ gösterse de, Atlantik Köle Ticareti sırasında on bir milyon yedi yüz bin insanın gemilerle taşındığı, bunların yaklaşık

¹¹⁰ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Klein, **a.g.e.**, s.130.

¹¹¹ Gemalmaz, **Devlet, Birey ve Özgürlük**, s.459.

¹¹² XIV. Louis döneminde çıkartılan 1685 tarihli yasa.

¹¹³ 1672 ve 1684 tarihli yasaların gözden geçirilmiş hali olan 1733 tarihli yasa hükmü uyarınca verilen cezalar dönem dönem değişiklik göstermekle beraber kızgın demirle dağlama, cezalandırma amacına ek olarak kölelerin köle oluşunu tespit etmek amacıyla da kullanılmıştır.

¹¹⁴ Aynen benimsenerek tüm İngiliz kolonilerinde 18. yüzyıl boyunca uygulanan 1688 tarihli Barbados Köle Yasası.

¹¹⁵ Farklı kaynaklarda on milyon ila on yedi milyon Afrikalının köle ticaretine maruz kaldığı belirtilmektedir.

dokuz milyon yedi yüz seksen bininin Amerika kıtasına ayak bastığı ileri sürülmüştür.¹¹⁶

Avrupa’da köle ticaretinin kaldırılmasına yönelik ilk adımlar İngiltere’de, fethedilen adalara ve yabancı kolonilere köle ticaretini durduran 1806 tarihli kanunla atılmıştır. Köleliğin tümden kaldırılması ise 25 Mart 1807 tarihli “Zenci Köle Ticaretinin İlgası” başlıklı kanunla gerçekleşmiştir.¹¹⁷ İngiltere’nin sömürgelerinde köleliğin kaldırılması ise bundan yaklaşık yirmi yedi sene sonra 1 Ağustos 1834 tarihinden itibaren geçerli olacak şekilde kabul edilmiştir.¹¹⁸

Fransa’da da kölelik karşıtı hareket büyük ölçüde İngiltere’deki oluşumla aynı zamanda ve benzer içerikte gerçekleşmiştir. Ancak köleliğin ilgası konusunda, kaynaklarda farklı tarihler yer almaktadır. Bir kaynağa göre kölelik resmî olarak 1790 tarihli bir kararname ile kaldırılmıştır.¹¹⁹ Başka bir çalışmada ise, Fransız Meclisi’nin tüm kolonilerde ve ülkede 1794 yılında köleliği kaldırdığı, ama bunun 1802 yılında Napolyon tarafından iptal edildiği yer almaktadır.¹²⁰ Fransa’da köle ve köle ticaretine kesin olarak 1848 yılında son verilmiştir.¹²¹

İspanya ve Brezilya köle ticaretinin yasaklanmasına özellikle Küba ve Brezilya’da halen kölelere yoğun ihtiyaç duyulması dolayısıyla en çok direnç gösteren ülkeler olmuştur. Köleliğin kaldırılması İspanya’da ancak 1866’da, Brezilya da ise 1871’de, Küba’da 1866’da gerçekleşmiştir.¹²²

¹¹⁶ Özellikle 18.yüzyıl süresince yıllık toplam trafik bazen yüz bin köleye ulaşmıştır. Böylece köle ticareti Atlantik’in iki kıyısının ekonomilerinin bir parçası haline gelmiştir. Herbert Heaton, **Avrupa İktisat Tarihi**, İmge Yayınları, Ankara, 2005, s.220; Masci, **a.g.e.**, s.285.

¹¹⁷ Kanun 1 Mayıs 1807’den itibaren geçerli olacak şekilde Afrika’dan yapılan alım satım nakliye taşıma dahil her türlü köle ticaretini kaldırıyor ve yasaklıyordu. George Burton Adams/H. Morse Stephens, “Abolition of the Negro Slave Trade”, **Select Documents of English Constitutional History**, The Macmillan Company, 1954, s.506-507.

¹¹⁸ Masci, **a.g.e.**, s.286; 1833 tarihli yasa, Birleşik Krallık ve İrlanda’nın herhangi bir bölgesine getirilmiş olan tüm kölelerin yasanın çıkarılması tarihinden itibaren mutlak ve tam olarak özgür olacaklarını düzenliyordu. Bkz. Gemalmaz, **Devlet, Birey ve Özgürlük**, s.466-467.

¹¹⁹ Jules Michelet, **Fransız İhtilali Tarihi**, 1847–1853, Çev. Hamdi Varoğlu, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1957, s.61.

¹²⁰ Anne M. Trebilcock, “Slavery”, **Encyclopedia of Public International Law**, (Ed: Bernhardt), Vol.8, Human Rights and the Individual in International Law, 1985, s.481, bkz. Aktaran, Gemalmaz, **Devlet, Birey ve Özgürlük**, s.467.

¹²¹ Reynolds, **a.g.e.**, s.142; Masci, **a.g.e.**, s.286.

¹²² Gemalmaz, **Devlet, Birey ve Özgürlük**, s.468.

Danimarka’da 1802 yılında alınan karara rağmen kölelik 1848’e kadar varlığını sürdürmüştür. Köleliğin kesin olarak kaldırılması Portekiz’de ise 1858’de mümkün olmuştur.¹²³

Atlantik köle ticaretinin en önemli varış noktalarından birisi olan Amerika Birleşik Devletleri’nde köleliğin kaldırılması ise 1688 yılında yayımlanan bir dilekçe ile gündeme gelmiş¹²⁴ ilerleyen tarihlerde de köleliğin kaldırılması gerektiğine ilişkin protestolar devam etmiştir. Bağımsızlık Savaşı’nın sonunda¹²⁵ Birleşik Devletlerde köleliğin varlığı Amerikan devriminin ilkeleriyle çelişki oluşturmuş, ancak o dönemde kölelik ekonominin merkezini teşkil ettiğinden herhangi bir yasaklayıcı düzenleme yapılmamıştır. 2 Mart 1807’de kabul edilen yasa ile 1808 yılından itibaren ABD’nin yargılama yetkisi dahilinde bir liman veya bölgeye köle ithali yasaklamış¹²⁶, köleliğin İngiliz kolonilerinde yasaklanmasının ardından Amerikan Kölelik Karşısı Topluluğu (American Anti-Slavery Society) kurulmuştur.¹²⁷ Kölelik karşıtı kampanyaların etkisi ülkenin kuzeyi ile güneyi arasında önemli bir ayrılık yaratmıştır.¹²⁸ İki bölge arasındaki uyuşmazlıkların 1861 yılında çıkan iç savaşla doruk noktasına ulaşmasının ardından Başkan Abraham Lincoln 22 Eylül 1862 tarihinde birliğe karşı bağımsızlık için savaşan güney devletlerini uyararak kölelik karşıtı yasal adımın 1 Ocak 1863’ten itibaren atılacağını açıklamıştır. Bu açıklamada isyan bölgesinde köle olarak bulunan herkesin özgür sayılacağı ilan edilmiştir. 1863 tarihinde “Kurtuluşun İlanı” (Emancipation Proclamation) sadece isyan bölgesindeki

¹²³ Gemalmaz, **Devlet, Birey ve Özgürlük**, s.468.

¹²⁴ “The 1688 Germantown Quaker Petition Against Slavery”. Francis Daniel Pastorius tarafından hazırlanan ve Pensilvanya’nın Germantown kentinde imzalanan dilekçe Afro-Amerikan köle ticaretine karşı İngiliz Kolonilerinde yapılan ilk protesto olmuştur.

¹²⁵ 1775-1783 yılları arasında Büyük Britanya ile Kuzey Amerika’daki on üç koloni arasında gerçekleşen savaş. Britanya İmparatorluğu’nun kolonilerden topladığı aşırı vergilere karşı ayaklanan koloniler, 1775 ile 1783 yılları arasında Amerikan Bağımsızlık Savaşı’nı başlatmışlardır. 4 Temmuz 1776’da Thomas Jefferson tarafından kaleme alınan Bağımsızlık Deklarasyonu/Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi (Declaration of Independence) ile Amerika’daki on üç İngiliz kolonisinin bağımsızlığı ilan edildi. Bu bildirmede bireylerin sahip oldukları bazı hak ve hürriyetlere yer verilmiştir. İngiltere, 1783’de imzalanan Paris Antlaşması ile kolonilerin bağımsızlığını tanımıştır; Ayrıca bkz. Muzaffer Sencer, “İnsan Hakları Açısından Amerikan Devrimi”, **İnsan Hakları Yıllığı**, TODAİE Yayınları, 1987.

¹²⁶ Reynolds, **a.g.e.**, s.137.

¹²⁷ Topluluk 1833’te kurulmuş olup 1870’e kadar faaliyetini sürdürmüştür.

¹²⁸ Amerika’da köleler daha çok güney eyaletlerinde bulunmakta ve tütün, pirinç gibi bitkilerin yetiştirilmesinde kullanılmaktaydılar. Kuzey eyaletlerinde de kölelik görülmekle beraber bu hiçbir zaman güneydeki kadar yaygın olmamış ve 1800 yılına kadar büyük ölçüde kaldırılmıştı.

köleleri kapsadığından ve federal hükümetin bu yasayı uygulama yetkisi sınırlı olduğundan, kölelik tümden ve hemen sona ermemiştir. Amerika da kölelik nihayet Ocak 1865'te Kongreden geçip, 18 Aralık 1865'te tüm eyaletlerce onaylanarak yürürlüğe giren ABD Anayasası'nın 13. değişikliği ile kaldırılmıştır.¹²⁹

Osmanlı Devleti'nde de kölelik mevcuttur ve esas kaynağı savaşlarda esir düşenler ve köle olarak doğumdur. Köleler şahıslara ait olabilecekleri gibi devlete de ait olabilirlerdi.¹³⁰ İslam Hukuku'nda zorla bir insanın köle olarak alınıp satılmasına izin verilmemesine rağmen satın alma yoluyla kölelerin temini kabul edilmiştir. 19. yüzyılda Avrupa'da yaşanan köleliğin kaldırılması girişimi Osmanlı devletini de etkilemiş olup, kölelik Osmanlı Devleti'nde 1847 de Sultan Abdülmecid tarafından yayınlanan bir fermanla kaldırılmış, 1858'de de Afrikalı köle ticareti bütün Osmanlı ülkesinde tamamen yasaklanmıştır.¹³¹

III. İNSAN TİCARETİNİN SEBEPLERİ, BOYUTLARI VE SONUÇLARI

A. İnsan Ticaretinin Sebepleri

İnsan ticareti gerek küresel bir sorun olması gerekse mağdurların suça konu olmalarının sebepleri bakımından çok boyutludur. Özellikle insan hayatını derinden etkileyen siyasi, ekonomik ve sosyal faktörler suçun sebepleri, oluşumu, boyutları ve suçla mücadele bakımından önem taşımaktadır.¹³²

¹²⁹ Değişikliğe göre, Birleşik Devletlerde veya Birleşik Devletler yetkisi altındaki yerlerde, hak ederek mahkûm edilmiş kişinin cezası karşılığı olma dışında, kölelik veya zorla çalıştırılma uygulanmayacaktır.

¹³⁰ Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Ahmet Akgündüz, **İslam Hukukunda Kölelik, Cariyelik Müessesesi ve Osmanlı'da Harem**, İstanbul, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2006; Osmanlı Devleti'nde Yeni Dünya'daki ırk temelli kölelikten ziyade hem beyaz hem de siyah ırktan kişilerin köle olduğuna dair bilgi ve görüş için bkz. Gemalmaz, **Devlet, Birey ve Özgürlük**, s.470.

¹³¹ 19. yy'da Osmanlı Devleti'ndeki köle ticareti hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. R. Ehud Toledano, **Osmanlı Köle Ticareti:1840-1890**, Çev: Y. Hakan Erdem, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1994.

¹³² İnsan ticaretinin aynı zamanda arz-talep perspektifinden de değerlendirilebileceği, kişileri insan tacirlerine iten nedenler ve onlara talebi üreten faktörler göz önünde tutulması gerektiğine ilişkin görüş ve bilgi için bkz. Devrim Gül Vural, **Uluslararası Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti**, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2007, s.51.

İnsan ticaretinin tüm dünyada artışına sebep olan en önemli iki olgu Küreselleşme ve Doğu Bloku'nun yıkılmasıdır.¹³³ 1990'lı yıllara kadar suçta kaynak ülkeler olarak en çok Güneydoğu Asya ülkeleri gündemdeyken ilerleyen tarihlerde bu durum büyük oranda değişmiş ve suç bakımından kaynak ülkeler artmıştır. Küreselleşmenin getirdiği, ülkeler arasındaki sınırların kalkması, iletişim kolaylığı, insanların başka ülkelerde daha iyi hayat şartlarında yaşama imkanlarının olabileceğine inanmaları, bireylerde refah içinde yaşayan ülkelere göç etme isteği yaratmıştır.¹³⁴

Doğu Bloku'nun ve komünizme dayalı yönetimlerin sona ermesi ile ortaya çıkan siyasi, ekonomik ve sosyal çalkantılar bu ülkelerde yaşayan insanların beklentilerini artırmış ve onları bu geçiş sürecinde koşullarının çok daha iyi olduğuna inandıkları ülkelere iş aramaya, yaşamaya sevk etmiştir.¹³⁵

Olgunun en büyük sebebi, mağdurların ekonomik açıdan zayıf, sosyal güvencelerinin, hatta hayat güvencelerinin kalmadığı ülkelere daha iyi şartlarda yaşama ve para biriktirme arzusu bağlamında menfaat teminidir.¹³⁶ Özellikle fuhuş bağlamında insan ticareti göz önüne alındığında kadınların içinde bulundukları sosyal ve ekonomik eşitsizlik de önem kazanmaktadır. Sosyal yapıların tahrip olduğu, sosyal desteğin azaldığı, siyasi, ekonomik çalkantıların veya doğal afetlerin

¹³³ Hakan Erdal, "Organize Bir Suç Türü Olarak İnsan Ticareti ve Türkiye Örneği", **Polis Bilimleri Dergisi**, Cilt:10(2), 2008, s.80; Küreselleşme; yerkürenin farklı bölgelerinde yaşayan insan, toplum ve devletler arasındaki iletişim ve etkileşim derecesinin "karşılıklı bağımlılık" kavramı çerçevesinde giderek artması olarak tanımlanabilir. Tanım için bkz. Fırat Bayar, "Küreselleşme ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye", **Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi**, S.32, 2008, Dışişleri Bakanlığı Yayınları, s.25; Ayrıntılı bilgi için bkz. Zygmunt Bauman, **Küreselleşme**, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2012; Ayrıca bkz. Akad/Dinçkol, **a.g.e.**, s.190; Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği ve onun Doğu ve Merkez Avrupa'daki müttefiklerini tanımlamak üzere kullanılmış olan bir terim olan Doğu Bloku/Demir Perde ülkeleri; Polonya Halk Cumhuriyeti, Çekoslovakya, Bulgaristan Halk Cumhuriyeti, Macaristan Halk Cumhuriyeti, Romanya, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti, Demokratik Almanya Cumhuriyeti, Çin Halk Cumhuriyeti, Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti ve Küba'dır. Blok 80'li yılların sonlarına doğru hızla çöküşe gitmiş ve bu eski sosyalist devletlerde hukuksal siyasal ve ekonomik yeniden yapılandırmaya gidilmesini gerektirmiştir. Söz konusu ülkelerin anayasa ve siyasal sistemleri hakkında bilgi için bkz. Gemalmaz, **Devlet, Birey ve Özgürlük**, s.333 vd.

¹³⁴ Leman Tosun, "İnsan Ticareti Özellikle Kadın ve Çocuk Ticareti Konusunda Uluslararası Düzenlemeler ve İç Hukuk Kuralları", **Adalet Dergisi**, Y.94, S.16, Temmuz 2003, s.119.

¹³⁵ Catherine Ferguson, "Women and Children for Sale, Identifying the Causes of Human Trafficking in: A Matter of Spirit", **Intercommunity Peace & Justice Center**, No.60, Fall, 2003, s.3, (Çevrimiçi) <http://www.ipjc.org/journal/fall03/AMOSFall03ColorWeb.pdf>, 22/04/2013; Sınar, **a.g.e.**, s.184.

¹³⁶ Erder/Kaska, **a.g.e.**, s.10.

yaşandığı olağanüstü durumlarda özellikle kadın ve çocuklar riske açık hale gelmektedir.¹³⁷

Kadınlara yönelik şiddet, tehdit ve cinayetler bugün hala birçok toplumda görülmektedir. Aile içi şiddetin yanında evlerinden ayrılmak zorunda bırakılan, boşanma sonrası sosyal dışlanma yaşayan, eğitimsiz ve sosyal destekten yoksun kadınlar bulundukları ülkeyi terk etme yoluna gitmektedirler.

B. İnsan Ticaretinin Boyutları

İnsan ticareti suçunun küresel ölçekte boyutlarını tahmin etmek oldukça zordur.¹³⁸ Bu durumun en önemli sebepleri baskı altında olan ve çoğunlukla da yasa dışı olarak bulundukları ülkelerde resmi makamlarca da kaçak, potansiyel fahişe/suçlu olarak değerlendirilen mağdurların sessiz kalmaları, doğası gereği gizli olan suç hakkında toplanabilen istatistiklerin çoğunlukla sadece ülkeler arası hareketi içermesi ve ülke içindeki insan ticaretini göz ardı etmesidir. Birçok veri ise belli bir süre içindeki rakamları içerdiğinden ve yıl geneline yayılmadığından hatalar içermektedir.¹³⁹ Yapılan tahminlerde birbirinden farklı sonuçlar ortaya çıkmaktadır.¹⁴⁰

Birleşmiş Milletler raporlarına¹⁴¹ göre de dünyada, hemen hemen tüm ülkeler bu suç bakımından kaynak, hedef ya da transit ülke durumundadırlar.¹⁴² Ülkelerin

¹³⁷ Örneğin 24 Aralık 2004 tarihinde meydana gelen tsunami faciasından sonra Endonezya ve Sri Lanka’da kadınlara yönelik cinsel saldırı ve çocuk kaçırma eylemlerinde artış tespit edilmiştir. US Department of State, “**The 2004 Tsunami and Trafficking, in: Trafficking in Persons Report**”, June 2005, s.17, (Çevrimiçi) <http://www.state.gov/documents/organization/47255.pdf>, 29/03/2013.

¹³⁸ Mike Kaye, **The Migration/Trafficking Nexus, Combating Trafficking Through The Protection of Migrants Human Rights**, United Kingdom, November 2003, s.4, (Çevrimiçi) http://www.antislavery.org.uk/includes/documents/cm_docs/2009/t/the_migration_trafficking_nexus_2003.pdf, 20/04/2013; İrena Omelaniuk, “Trafficking in Human Beings”, **United Nations Expert Group Meeting on International Migration and Development**, New York, 6-8 July 2005, s.2, (Çevrimiçi) http://www.un.org/esa/population/meetings/ittmigdev2005/P15_IOMelaniuk.pdf, 23/04/2013; Sınar, **a.g.e.**, s.184-185.

¹³⁹ Kaye, **a.g.e.**, s.4.

¹⁴⁰ European Commission, “Trafficking in Human Beings”, **Eurostat**, Methodologies and Working Papers, s.18, (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/docs/20130415_thb_stats_report_en.pdf, 23/04/2013.

¹⁴¹ Yüz yirmi yedi ülke insan ticareti için kaynak ülke, doksan sekiz ülke transit ülke ve yüz otuz yedi ülke de hedef ülke olarak belirlenmiştir. Bkz. UNODC, **Report 2006**, s.58,60,63.

¹⁴² Kaynak ülke; insan ticaretine konu olan kişilerin uyrukluğunda bulundukları ülkeyi, hedef ülke; insan ticaretine konu kişilerin ulaşmak istedikleri veya götürülmek istenen ülkeyi; transit ülke ise kaynak ülkeden hedef ülkeye gerçekleştirilen seyahatte üzerinden geçilen veya elverişli şartlar

sosyo-ekonomik durumları ve bulundukları coğrafya suç bakımından ülkenin sahip olduğu rolü etkilemektedir. Genel olarak dünyanın güneyinden kuzeyine ve doğusundan batısına doğru bir rota izlenmektedir. Geçiş yollarında bulunan ülkeler transit ülke, batı ve kuzeyde bulunan ülkeler hedef ülke, güney ve doğuda bulunan ülkeler ise kaynak ülkelerdir.¹⁴³

İnsan ticareti fiili yasadışı uyuşturucu madde ve silah ticaretinden sonra organize suç örgütleri¹⁴⁴ için yıllık olarak sağladığı beş ile yedi milyar dolar arasındaki getirisi ile uyuşturucu ve silah ticaretinin ardından en kârlı üçüncü illegal faaliyettir.¹⁴⁵

Günümüzde suçun kaynak ülke olarak en yoğun olduğu bölgeler Latin Amerika, Afrika ve Kuzeydoğu Asya ülkeleri, 1990'lı yıllardan itibaren de artan şekilde Doğu Avrupa ülkeleridir.¹⁴⁶

İnsan ticareti çoğunlukla az gelişmiş ülkelerden, gelişmiş ülkelere doğru veya göreceli olarak daha yüksek yaşam standartları olan komşu ülkelere veya bu niteliklere sahip ülke içi bölgelere doğru olmaktadır. Refah düzeyinin yüksek olduğu Batı Avrupa ülkeleri hedef ülkeler olarak ilk sırada bulunmaktadır.

oluşana kadar yasal veya yasadışı ikamet edilen ülke olarak tanımlanabilir. Theda Kröger/Jasna Malkoc/Barbel Heide, **National Referral Mechanisms Joining Efforts to Protect the Rights of Trafficked Persons**, Warsaw, OSCE/ODIHR, 2004, s.36, (Çevrimiçi) <http://www.osce.org/odihr/13967>, 30/03/2013; Bolat, **İnsan Ticareti**, s.43 vd.

¹⁴³ Bolat, **İnsan Ticareti**, s.43.

¹⁴⁴ Organize suçu tanımlamada belirgin iki yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan ilki; suç ve suç örgütünün nasıl oluştuğuna, yapısal özelliklerine ve onu oluşturan etmenlere odaklanırken, ikinci yaklaşım organize suç ve suç örgütlerini faaliyet bazında inceler. Kısaca “suçluların, suç örgütlerinin işbirliği yapmak amacıyla bir araya gelmeleri” şeklinde tanımlanabilir. Genel kabul gören tanımlamaya göre; organize suçlar, legal ve illegal yöntemlerle para ve gücü ele geçirmek amacıyla, en az üç seviyeli hiyerarşik bir yapı sergileyen ve belirli bir grup hiyerarşik disiplin içinde hareket eden, ancak ideolojik amaç taşımayan kişilerin yaptığı eylemlerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Howard Abadinsky, **Organized Crime**, 9.th Edition, Belmont/USA, Wadsworth, 2010; Kavram ve yapılan çeşitli tanımlar için ayrıca bkz. Ali Rıza Gökbunar, **Organize Suçlarla Mücadelede Sivil Silah: Vergi, Uyuşturucu Ticareti, Dolandırıcılık, İnsan Kaçakçılığı, Organ Ticareti**, Ankara, Maliye ve Hukuk Yayınları, Nisan 2010, s.3.

¹⁴⁵ Ferguson, **a.g.e.**, s.2; Joseph Serio “Fueling Global Crime:The Mechanic of Money Laundering” **International Review of Law, Computers and Technology**, Volume:18, No:3, 2004, s.437, (Çevrimiçi) <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1360086042000309846>, 22/04/2013.

¹⁴⁶ Bolat, **İnsan Ticareti**, s.48 vd.

Meksika'dan komşusu olan Amerika Birleşik Devletleri'ne doğru insan ticareti yapılmaktadır.¹⁴⁷ Çin Halk Cumhuriyeti'nde ise ülke içindeki insan ticaretinin sebebi kırsal alandaki yoksulluktur.

Batı ve Orta Afrika'da yaşanan yoksulluk; ailelerin çocuklarını daha iyi bir geleceğe sahip olacakları inancıyla insan tacirlerine satmalarına sebep olmaktadır.¹⁴⁸

Doğu Asya'da Burma, Çin ve Laos'tan Tayland'a, Tayland'dan ise Japonya ve Dünya'nın diğer bölgelerine yönelik olarak insan ticareti yapılmaktadır.¹⁴⁹

2000 yılında yapılan bir çalışmaya göre dünya çapında her yıl yedi yüz bin ile dört milyon arasında kadın ve çocuk insan ticaretine maruz kalmaktadır.¹⁵⁰ Birleşmiş Milletler rakamlarına göre ise insan ticaretine konu olduğu tahmin edilen kişi sayısı yılda bir milyon kişidir.¹⁵¹

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'nun (UNICEF) 2003 yılında yayınlanan “Çocuk Sömürüsüne Son: Kaçakçılığı Durdurun”¹⁵² başlıklı raporunda çoğunluğu eski Sovyet ülkelerinden olmak üzere her yıl beş yüz bin kadın ve çocuğun Avrupa'da satıldığını ortaya koymaktadır. Rapora göre Romanya'da bir kadının fiyatı kırk dokuz dolara kadar düşmektedir. Kadın ve çocuk ticaretinin 1/3'ü Güneydoğu Asya'da gerçekleşmekte ve tam olarak tespiti mümkün olmamakla beraber fuhşa sürüklenen çocukların sayısı sürekli artış göstermektedir.

Doğu Avrupa ve Eski Sovyetler Birliği ülkelerinde yılda ortalama yüz bin kadın ve çocuk fuhuş maksatlı ticarete konu olmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) verilerine göre 1991-1998 yılları arasında beş yüz bin Ukraynalı kadın bu suçla konu olmuştur.

¹⁴⁷ Bump/Duncan, **a.g.e.**, s.203.

¹⁴⁸ Omelaniuk, **a.g.e.**, s.3.

¹⁴⁹ İnsan ticaretinde kullanılan Afrika, Çin, Güney Asya, Orta ve Doğu Avrupa ve Güney Amerika kaynaklı rotalar ve örnekler için bkz. Bolat, **İnsan Ticareti**, s.52-54.

¹⁵⁰ Omelaniuk, **a.g.e.**, s.1; Bump/Duncan, **a.g.e.**, s.203.

¹⁵¹ Ülkelere ilişkin veriler için bkz. Donna M. Hughes, “The ‘Natasha’ Trade:The Transnational Shadow Market of Trafficking in Women”, University of Rhode Island, In the Shadows:Promoting Prosperity or Undermining Stability?, **Journal of International Affairs**, Spring 2000, (Çevrimiçi) <http://www.uri.edu/artsci/wms/hughes/natasha.htm>, 20/04/2013.

¹⁵² UNICEF, “End child Exploitation: Stop Trafficking”, July, 2003.

2003 yılında ABD’de yayınlanan rapora göre¹⁵³ dünyada her yıl tahmini olarak sekiz yüz ile dokuz yüz bin arasında kadın ve çocuğun insan ticaretine konu edilmekte bunlardan da on sekiz-yirmi bin kadarı ABD’ye getirilmektedir.¹⁵⁴ 2006 yılında yayınlanan raporda bu sayı sekiz yüz bin olarak yer almaktadır.¹⁵⁵

Avrupa Komisyonu’nun 2001’de yayımlanan raporuna göre ise, her yıl tahmini olarak yüz yirmi bin kadın ve çocuk Batı Avrupa ülkelerinde insan ticaretine konu edilmektedir.¹⁵⁶ 2002 yılı verilerine göre dünyada altmış bin çocuk evlat edinilmiştir. Bunun 1/3’ü Amerika bağlantılıdır. Çocukların gelmekte olduğu ülkeler ise genel olarak Kamboçya, Vietnam gibi gelir seviyesi çok düşük ülkelerdir.

Günümüzde işgücü sömürüsü için insan ticareti de oldukça yaygındır. Uluslararası Çalışma Örgütü’ne (ILO) göre sadece Asya Kıtası’nda iş gücü amacıyla sömürülen insan sayısı dokuz buçuk milyon olup küresel olarak işgücü sömürüsünün getirisi otuz iki milyar dolardır.¹⁵⁷ Ülkelerin sınırları dahilinde meydana gelen işgücü istismarı da göz önüne alındığında küresel anlamda on iki milyona yakın kişinin iş gücü sömürüsü amacıyla insan ticaretine maruz kaldığı tahmin edilmektedir.¹⁵⁸

UNICEF’e göre Dünya’da üç yüz binden fazla çocuk otuz farklı ülke ordusunda çocuk asker olarak sömürülmekte ve yaşları yedi ile sekize kadar düşmektedir.¹⁵⁹ ILO’nun 2005 verilerine göre fuhuş amaçlı seks ticaretinden yıllık iki yüz on yedi milyar dolar kâr elde edilmektedir.¹⁶⁰

¹⁵³ US Department of State, **Trafficking in Persons Report**, 2003, Washington DC: U.S Department of State Publication, s.5.

¹⁵⁴ US Department of State, **Report 2003**, s.7.

¹⁵⁵ US Department of State, **Trafficking in Persons Report**, June 2007, Washington DC: U.S Department of State Publication, s.8.

¹⁵⁶ European Comission, Preventing and Combatting Trafficking in Woman: A Comprehensive European Strategy; İnsan ticaretinin mağdurları bakımından farklı rakamlar için bkz. Graycar, **a.g.e.**, s.1.

¹⁵⁷ Feingold, **a.g.e.**, s.26.

¹⁵⁸ Kapstein, **a.g.e.**, s.105.

¹⁵⁹ UNICEF, Factsheet: Child Soldiers, s.1, (Çevrimiçi) <http://www.unicef.org/emerg/files/childsoldiers.pdf>, 19/04/2013.

¹⁶⁰ US Department of State, **Trafficking in Persons Report**, June 2008, Washington DC., US Department of State Publication, s.34.

Kadın ve kızlar, zorla çalıştırmaya tabi tutulan kişilerin yüzde elli beşini, fuhuş amaçlı seks ticaretine konu kişilerin ise %98'ini oluşturmaktadır.¹⁶¹

2003-2006 yılları arasında suç mağdurlarının %20'sini çocuklar oluşturuyorken 2007-2010 yılları aralığında bu oran %27'ye çıkmıştır.¹⁶² 2007-2010 yılları arası verilerde bölgelere göre bakıldığında %68 oranla Afrika ve Orta Doğu'da çocuk mağdur sayısı dünya ortalamasının iki katından fazladır.¹⁶³ Buna karşılık Avrupa ve Orta Asya'da çocuk mağdurların oranı %16 ile en düşük seviyededir.

İnsan ticaretinin biçimlerine göre bakıldığında Avrupa ve Orta Asya'da fuhuş amaçlı insan ticareti, Afrika ve Orta Doğu'da zorla çalıştırma amaçlı insan ticaretinin yoğunlukta olduğu görülmektedir.¹⁶⁴

C. İnsan Ticaretinin Sonuçları

Faillerine yüksek oranda kâr sağlayan insan ticareti suçu bireyler ve toplumlar için maddi boyutun ötesinde sonuçlar doğurmaktadır.

Suç, failleri bakımından zenginlik, lüks ve para kazanmak, mağdurlar bakımından ise suistimal, insan hakları ihlali, fizikî ve psikolojik sömürölme anlamına gelmektedir.

Suçun mağdurları kendi iradeleri üzerindeki tasarruf yetkilerini kaybettiklerinden maddi ve manevî olarak son derece güçsüz bir duruma düşmekte, gerek suçun faillerinin üzerlerinde yarattığı korku ve baskı dolayısıyla, gerekse bulundukları ülkede karşılaştıkları muameleden dolayı içinde bulundukları duruma boyun eğmektedirler. Potansiyel suçlu olarak algılanan mağdur, neticede suç işlemeye başlamakta, topluma yabancılaşmaktadır. Çoğunlukla görüldüğü üzere suçun mağdurları içinde bulundukları suç organizasyonuna yeni kurbanlar kazandırarak, kendilerini kurtarmaya çalışmaktadırlar.

¹⁶¹ US Department of State, **Trafficking in Persons Report**, June 2012, Washington DC., US Department of State Publication, s.45.

¹⁶² UNODC, **Global Report on Trafficking in Persons**, United Nations Office on Drugs and Crime, 2012, s.10, (Çevrimiçi) http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/Trafficking_in_Persons_2012_web.pdf, 14/06/2013.

¹⁶³ UNODC, **Report 2012**, s.10.

¹⁶⁴ UNODC, **Report 2012**, s.12.

İnsan ticareti suçunun ortaya çıkardığı toplumsal sonuçlar, bireysel sonuçlardan çok daha karmaşık ve kapsamlıdır.¹⁶⁵ Kaynak, transit ve hedef ülkelerde meydana gelen olgu devletlerin otoritesini sarsmakta ve gücünü zayıflatmaktadır.¹⁶⁶ Devletler vatandaşlarına özgürlük ve refah içinde, insan haklarının kullanılmasının sağlandığı ve korunduğu bir düzen yaratmak zorundadır.¹⁶⁷ Bu bakımdan bu yükümlülüklerini yerine getiremeyen devletlerin güç ve otoriteleri tartışmaya açık hale gelmektedir.

İnsan ticareti olgusu toplumların sosyal ve ekonomik düzeni bakımından da olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Mağdurlar yasal şartları sağlamadan, kaçak olarak bulundukları ülkelerde çalışmakta ve bu durum kayıt dışı istihdamın artışına zemin hazırlamaktadır. Ucuz iş gücünün bu yöntemle sağlanması ücretlerin gerekenden düşük seviyede kalmasına, bireylerin iş güvenliği ve sağlığından yoksun şekilde çalışmalarına sebep olmaktadır.¹⁶⁸ Özellikle çocukların ucuz iş gücü sağlamak amacıyla çalıştırılmaları, çocukların eğitim almasını engellediği gibi, yaş ve gelişimlerine uygun olmayan işlerde çalıştırılmaları toplum ve çocuk sağlığı bakımından telafi edilemeyecek zararlar doğurmaktadır.

Olgunun toplumların işgücü piyasasına ve insan kaynaklarına yaptığı olumsuz etki devletlere büyük bir ekonomik maliyet getirmektedir. Ayrıca devletlerin suçla mücadele edebilmek için her gün daha fazla kaynak ayırmak zorunda kalmaları bu ekonomik yükü artırmakta ve gelecekte toplum sağlığı ve refahı için kullanılabilecek paranın tasarruf edilmesini de engellemektedir.¹⁶⁹ Risksiz ve büyük miktarlarda kâr sağlayan suçtan kazanılan paranın, aklanması gerekmektedir. Bu durum kayıt dışı ekonominin artmasına ve ekonomik istikrarın bozulmasına sebep olmaktadır.

¹⁶⁵ Bolat, **İnsan Ticareti**, s.41.

¹⁶⁶ US Department of State, **Trafficking in Persons Report**, 2004, Washington DC., US Department of State Publication, s.14.

¹⁶⁷ Anne Michelle Clark, "Trafficking in Persons: An Issue of Human Security", **Journal of Human Development**, Vol. 4, Issue 2, 2003, s.2.

¹⁶⁸ US Department of State, **Report 2004**, s.14.

¹⁶⁹ Bilgi için bkz. Adam Graycar/Rebecca Tailby, **"People Smuggling:National Security Implications"**, Australian Defence College, Australian Institute Of Criminology, Canberra, August 2000, (Çevrimiçi), http://www.aic.gov.au/media_library/conferences/other/graycar_adam/2000-08-smuggling.pdf, 21/04/2013.

İnsan ticareti suçu büyük oranda organize olmuş örgütler tarafından işlenmektedir.¹⁷⁰ Söz konusu örgütler çoğunlukla bu suçun yanında uyuşturucu ticareti, göçmen kaçakçılığı ve silah kaçakçılığında da faaliyet göstermektedirler. İnsan ticareti suçunun getirdiği düşük riskli kazanç diğer organize suç çeşitlerinin finansmanında kullanılmaktadır.

Fuhuş amaçlı insan ticaretinin hedef ülkeler üzerinde toplum ahlakını sarsacak etkileri görülmektedir. Cinsel yolla bulaşan hastalıklar artmakta ve bu hastalıkların tedavileri imkansızlaşmaktadır.

Suçun işlenmesindeki artış, bunun etki ve sonuçları göz önüne alındığında toplumları, devletleri ve devletler arasındaki ilişkiyi genel sağlık, toplum refahı, kamu düzeni bakımından yakından etkilediği görülmektedir. Etki alanının genişliği suçu ve önlenmesinin önemini artırmakta ve aynı zamanda zorlaştırmaktadır.

¹⁷⁰ Erdal, **a.g.e.**, s.85.

İKİNCİ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİ SUÇU İLE İLGİLİ ULUSLARARASI DÜZENLEMELER ve DÜZENLEMELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

I. İNSAN TİCARETİ SUÇU İLE İLGİLİ ULUSLARARASI DÜZENLEMELER

İnsan ticareti suçunu oluşturan fiillerin yasaklanması ve önlenmeye çalışılması insan hakları konusunda kaydedilen tarihi gelişime paraleldir. Suç, sınır aşan niteliği ile birçok uluslararası sözleşmede ve belgede yer almıştır. Dünya genelinde özellikle 20. yüzyılın başlamasıyla insan ticaretini önlemek amacıyla birçok uluslararası konferans düzenlenmiş, sözleşmeler akdedilmiş ve her geçen gün katılımcı ülke sayısı artmıştır.

İnsan ticaretinin sınır aşan niteliği, suça ilişkin tanımların, kullanımın ve suça karşı alınacak önlemlerin belirlenmesinde uluslararası işbirliğini gerektirmektedir. Uluslararası suç niteliği göz önüne alınarak insan ticareti suçuyla küresel anlamda mücadele ancak ülkelerin birbirleriyle uyumlu ceza yasaları ve uygulamalarıyla mümkün olabilecektir.

Özellikle Birleşmiş Milletlerin kurulmasından önce akdedilen çok taraflı sözleşmelerin ağırlık noktası fuhuş amaçlı kadın ticaretidir. Bu bölümde incelenen belgeler; uluslararası düzlem ve bölgesel düzlemde yapılmış olmalarına göre ayrılmış ve zaman sıralaması göz önüne alınarak incelenmiştir.

A. Uluslararası Düzlemde Üretilen Belgeler

1. Birleşmiş Milletler Öncesi Dönem Belgeleri

Bu başlık altında yer alan sözleşmeler Milletler Cemiyeti'nin¹ kurulmasından önce ve sonrasında Birleşmiş Milletler (BM)² kurulana kadar kölelik ve köle

¹ Paris Barış Konferansı'nın 25 Ocak 1919'da yapılan toplantısında; uluslararası barışı ve güveni sağlayacak ve devam ettirecek bir Milletler Cemiyeti kurulmasına karar verilmiştir. Amacı, ülkeler arasında yaşanabilecek sorunları barışçıl yollarla çözmek olan ve Birleşmiş Milletlerin temeli sayılabilecek bu organizasyon, I. Dünya Savaşı'nın ardından İsviçre'de 10 Ocak 1920'de kurulmuş, II. Dünya Savaşı'nın ardından 1946 yılında dağılmıştır.

² BM, 24 Ekim 1945'te dünya barışını, güvenliğini korumak ve uluslar arasında ekonomik, toplumsal ve kültürel bir iş birliği oluşturmak için kurulmuştur. Birleşmiş Milletler kendini

ticaretini engellenmesine yönelik olarak hazırlanan uluslararası sözleşmelerdir. Anılan sözleşmelerden ilk ikisi Milletler Cemiyeti'nin kurulmasından önce akdedilmiş olup, son üçü Milletler Cemiyeti dönemine aittir.

İnsan ticaretine karşı polisiye tedbirleri düzenleyen ve insan ticaretine ilişkin ilk uluslararası belge olma niteliğini taşıyan sözleşme 18/05/1904 tarihli “Beyaz Köle³ Ticaretinin Bastırılması Uluslararası Anlaşması’dır.”⁴ Ancak belirtmek gerekir ki, bu sözleşmenin asıl hedefi insan ticareti fiillerinin cezalandırılmasından çok, fiillere maruz kalan mağdurların korunması olduğundan suçla mücadelede atıl kalmıştır.⁵

“adalet ve güvenliği, ekonomik kalkınma ve sosyal eşitliği uluslararasıda tüm ülkelere sağlamayı amaç edinmiş küresel bir kuruluş” olarak tanımlamaktadır. “Birleşmiş Milletler” terimi ilk kez Amerikan Başkanı Franklin D. Roosevelt tarafından ortaya atılmış ve 1 Ocak 1942’de yirmi altı ülkenin (Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık, Kuzey İrlanda, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, Çin, Avustralya, Belçika, Kanada, Kosta Rika, Küba, Çekoslovakya, Dominik Cumhuriyeti, El Salvador, Yunanistan, Guatemala, Haiti, Honduras, Hindistan, Lüksemburg, Hollanda, Yeni Zelanda, Nikaragua, Norveç, Panama, Polonya, Güney Afrika Birliği ve Yugoslavya) Mihver devletlerine karşı birleşme ve savaşı sürdürme kararını içeren Birleşmiş Milletler Bildirisi’nde (Declaration by United Nations) resmî olarak kullanılmıştır.

³ International Agreement for the Suppression of the “White Slave Trade” Kullanılan çeviri için bkz. Gemalmaz, **İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**, s.1367; Anlaşmanın bazı diğer çevirilerinde, “engellenmesi”, bkz. Yenidünya, **a.g.e.**, s.103; “kaldırılması”, bkz. Değirmenci, **a.g.e.**, s.64; “yasaklanması”, bkz. İsmail Malkoç/Caner Yenidünya/Çetin Arslan/Rıfat Sagut/Ömer Süha Aldan/Mehmet Tamöz/Olgun Değirmenci/Bilal Çalışkan/Leman Tosun/Bülent Türkmen, **Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı**, (Ed: Caner Yenidünya), 2. Bası, Ankara, 2009, s.66, deyimleri de kullanılmıştır. Söz konusu anlaşma yukarıda anılan çevirilerde ve Türk Hukuk mevzuatında “Beyaz Köle Ticareti” olarak değil “Beyaz Kadın Ticareti” olarak yer almaktadır. “Beyaz kadın ticareti” kavramı (White Slave Trade) ilk kez 19. yüzyılın sonunda Josephine Butler gibi feminist hareketin öncüsü kişiler tarafından rıza hilafına yapılan fuhuş ifade etmek için kullanılmış, kavramın kamuoyunda yaygın kabul görmesi üzerine de birçok uluslararası düzenlemede ve kanunlarda yer almıştır. Kavram Fransızca bir terim olan “traite des blanches” teriminden gelmekte olup Afrika köle ticareti için kullanılan “traite des noirs” terimi ile de bağlantılıdır. Başlangıçta Avrupalı ve Amerikalı kadınların fuhuş yaptırılmak üzere ticaretini ifade etmek üzere benimsenmiş ve diğer ırk ve renklerden kadınların ticaretini dikkate almamıştır. Bkz. Derks, **a.g.e.**, s.8; Yılmaz, **a.g.e.**, s.175; Bu çalışmada “beyaz köle ticareti” deyimini genel kullanıma uygun olarak anılan sözleşmelerdeki “beyaz kadın ticareti” ile eş anlamda kullanılmıştır.

⁴ Phyllis Coontz/Catherine Griebel, “International Approaches to Human Trafficking: The Call for a Gender/Sensitive Perspective in International Law”, **Womens Health Journal**, 4/2004, s.49.

⁵ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.66; Çetin Arslan/İlker Temel/Yusuf Aydın/Y. Furkan Şen/Koray Doğan/Pınar Bacaksız, “Combating Trafficking in Turkey: A Strategic Approach to Law Enforcement”, **IOM Report**, Ankara, 2006, s.13, (Çevrimiçi) <http://www.countertrafficking.org/>, 25/04/2013.

Anlaşma taraflara⁶ ahlak dışı nedenlerle yurt dışından kadın veya kız tedarik edilmesi ile ilgili bilgilerin koordinesinden sorumlu bir makam kurma zorunluluğu getirmektedir.⁷ Hükümetler, kadınlara ve kızlara yabancı ülkelerde iş sağlamakla uğraşan işletmeleri mümkün olduğunca kanunî sınırlar içinde denetlemeyi taahhüt etmektedirler.⁸ Taraf devletler hükümetleri bu kişilerden kendi ülkelerine geri dönmek isteyenleri ya da haklarında iade talep edilmiş olanları olanakları ölçüsünde ülkelerine geri gönderilmelerini sağlamak zorundadırlar.⁹

1904 tarihli sözleşmeden yaklaşık altı yıl sonra, amacı giriş bölümünde beyaz köle ticareti olarak bilinen insan ticaretinin kaldırılması için etkili adımları atmak olarak gösterilen ve 1904 tarihli sözleşmenin de ekler kısmında yayınlandığı¹⁰ aynı adı taşıyan 04/05/1910 tarihli uluslararası sözleşme akdedilmiştir.¹¹

Sözleşmede kız ve kadınların başkalarının cinsel arzularının tatmini için ahlak dışı amaçlarla kandırılması, tedarik edilmesi, nakledilmesi veya sevk edilmesi, suç olarak düzenlenmiş ve suçun unsurları farklı ülkede işlenmiş olsa da cezalandırılması

⁶ Paris'te imzalanan ve toplam dokuz madde içeren bu sözleşmeyi hazırlayan devletler; Almanya, Belçika, Danimarka, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, Norveç, Portekiz ve Rusya'dır. Anlaşma Türk hukuk mevzuatına "Beyaz Kadın Ticaretine Karşı İğfal ve İcbar Edilmiş Kadın ve Kızlara Himaye Teminine Dair Beynelmilel Paris Mukavelesi" şeklinde girmiştir. 24/07/1923 tarihli Lozan Antlaşması'nın 100. maddesinde Türkiye, diğer sözleşmelerle beraber 18 Mayıs 1904 tarihli sözleşmeye katılmayı ya da onaylamayı yükümlenmiştir.

⁷ Sözleşme madde 1. Bu kurulacak makam sözleşmecisi diğer devletlerde kurulan benzeri makam ile doğrudan iletişim kurma yetkisine sahip olacaktır.

⁸ Sözleşme madde 6.

⁹ Sözleşme madde 3.

¹⁰ 1904 tarihli sözleşmenin de bu sözleşmenin sonuna aynen eklenmesiyle yürürlüğü devam ettirilmiştir.

¹¹ Kullanılan çeviri için bkz. Gemalmaz, **İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**, s.1375. Paris'te imzalanan Sözleşme on iki madde ve belgeye ekli "Sonuç Belgesi"ni içermektedir. Hazırlayan devletler; Almanya, Avusturya-Macaristan, Belçika, Brezilya, Danimarka, Fransa, Büyük Britanya, İtalya, Hollanda, Portekiz, Rusya ve İsveç'tir. Sözleşme Türk Hukuku'nda "Kadın Ticaretinin Men'ine Dair Beynelmilel Paris Mukavelesi" adıyla yer alır. 24/07/1923 tarihli Lozan Antlaşmasının 100. maddesi uyarınca Türkiye bu sözleşmeye katılmayı ya da onaylamayı yükümlenmiştir. Antlaşma Birleşmiş Milletlerin kuruluşunun ardından 04/05/1949'da imzalanıp yürürlüğe giren "18 Mayıs 1904 tarihli Beyaz Köle Ticaretinin Bastırılması Sözleşmesini ve 4 Mayıs 1910 Tarihli Beyaz Köle Ticaretinin Bastırılması Sözleşmesini Değiştiren Protokol"/("Protocol Amending the International Agreement for the Suppression of the White Slave Traffic of 18 May 1904 and the International Convention for the Suppression of the White Slave Traffic of 4 May 1910") ile değiştirilmiştir. Protokol 1904 tarihli sözleşmede olduğu gibi bu söz konusu sözleşmede de esasa ilişkin herhangi bir değişiklik hükmü içermemektedir. Türkiye bu protokolü onaylamak amacıyla 01/03/1950 tarih ve 5570 sayılı onama kanunu çıkartmıştır (R.G., 04/03/1950, S.7448).

taraf devletlerden istenmiştir.¹² Bu söz konusu ilk iki maddede yer alan suçlar sözleşmenin yürürlüğe girdiği günden itibaren sözleşmeci taraflar arasında mevcut suçluların iadesi anlaşmaları bağlamında, suçlunun iadesini gerektiren suçlar arasına kendiliğinden dahil edilmiş sayılacaktır.¹³

Sözleşmede yer alan suçları yasaklamak ya da önlemek için yürürlükteki mevzuatı uygun olmayan sözleşmeci devletler, bu suçları ağırlıklarına uygun şekilde cezalandırmak için gerekli önlemleri almayı ve kendi yasama organlarına bu yönde teklifte bulunmayı taahhüt etmişlerdir.¹⁴

Sözleşmenin bir parçasını oluşturan “Sonuç Belgesi” ne göre sözleşmenin 1. ve 2. maddesindeki hükümler asgari sınırlar olarak kabul edilecektir.¹⁵ Sözleşmeci hükümetler, örnek olsun hile ve cebir olmaksızın reşitlerin ayartılması gibi diğer benzeri cürümleri cezalandırma konusunda serbesttirler.¹⁶ Sözleşmenin 1. ve 2. maddelerinde geçen “ergenlik çağına gelmemiş kız yahut kadın” ibaresi tamamlanmış yirmi yaşın altında ve “reşit kız yahut kadın ibaresi” ise tamamlanmış yirmi yaşın üstünde kız yahut kadına işaret eder. Her kanun uyrukluğa bağlı olarak değişmeksizin her kız yahut kadın için daha yüksek bir himaye yaşı tespit edebilir.¹⁷ Söz konusu cürümler için kanunun hapis cezası öngörmesi mümkündür.¹⁸

Bir kadın yahut kızın, arzusu hilafına bir sefahat evine kapatılması hali münhasıran ulusal kanunlara ait bulunduğundan, “vahametne rağmen bu mukaveleye dahil olamamıştır.”¹⁹

Birinci Dünya Savaşı’nın sona ermesiyle birlikte Milletler Cemiyeti bünyesinde 30/09/1921 tarihinde Cenevre’de, Kadın ve Çocuk Ticaretinin

¹² Sözleşmenin 1. ve 2. maddeleri. Böylelikle insan ticareti suçunun kavramsal unsurlarının ilk kez bir uluslararası belgede yer aldığı görüşü için bkz. Hüdayi Sayın, “Uluslararası Hukuk ve Türk Hukuku Bakımından Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti, Cinsel Sömürü Suçları ve Bunlarla Mücadelede Uluslararası İşbirliği”, Dnş: Rauf Versan, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Doktora Tezi, İstanbul, 2010, s.331.

¹³ Sözleşme madde 5.

¹⁴ Sözleşme madde 3.

¹⁵ Sonuç Belgesi (a) bendi.

¹⁶ Gemalmaz, **İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**, s.1385.

¹⁷ Sonuç Belgesi (b) bendi.

¹⁸ Sonuç Belgesi (c) bendi.

¹⁹ Gemalmaz, **İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**, s.1385.

Bastırılması Uluslararası Sözleşmesi (International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children) imzalanmıştır.²⁰ Bu sözleşmenin önceki iki sözleşmeden en önemli farkı Birinci Dünya Savaşı'nın ardından kurulan Milletler Cemiyeti'nin çağrısı üzerine 30/06/1921-05/07/1921 tarihlerinde Cenevre'de toplanan Uluslararası Konferansın bir ürünü olarak ortaya çıkmış olmasıdır.

Sözleşme taraflara kadın ticaretine maruz kalan kişileri tespit etmek için uygun tedbirleri alma yükümü yüklemiştir.

Sözleşmede insan ticareti suçunun kavramsal unsurları 1910 tarihli sözleşmeye uygun olarak tekrarlanmıştır. Ancak 1910 tarihli sözleşmeden farklı olarak burada suçun konusu sadece kadınlar değil kadınlarla birlikte kız ve erkek çocuklardır.²¹ Sözleşmede 1910 tarihli sözleşmenin 1. ve 2. maddesinde yer alan suçlara teşebbüs ve kanuni sınırlar içerisinde suça yönelik hazırlık eylemlerini cezalandırmak için gerekli önlemleri almayı taahhüt etmişlerdir.²²

Sözleşmeye göre aralarında suçluların iadesi antlaşması bulunmayan taraflar 1910 tarihli sözleşmenin 1. ve 2. maddesinde belirtilen suçlardan zanlı ya da mahkum olan kişilerin iadeleri hususunda mümkün bütün önlemleri almaya karar vermişlerdir.²³ 1910 tarihli sözleşmenin “sonuç belgesi” (b) bendinde geçen

²⁰ Kullanılan çeviri için bkz. Gemalmaz, **İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**, s.1397; Sözleşmenin diğer çevirilerinde “yasaklanması” bkz. Sayın, **a.g.e.**, s.332; “engellenmesi” bkz. Yenidünya, **a.g.e.**, s.105; deyimleri de kullanılmıştır. Sözleşme on dört madde içermektedir ve sözleşmeyi hazırlayan devletler; Arnavutluk, Almanya, Avusturya, Belçika, Brezilya, Büyük Britanya (Kanada, Avustralya, Batı Afrika Birliği, Yeni Zelanda ve Hindistan), Şili, Çin, Kolombiya, Kosta Rika, Küba, Estonya, Yunanistan, Macaristan, İtalya, Japonya, Letonya, Litvanya, Norveç, Hollanda, İran, Lehistan, Portekiz, Romanya, Siyam, İsveç, İsviçre ve Çekoslovakya'dır. 30/09/1921 tarihli sözleşme Türk hukukuna “Kadın ve Çocuk Ticaretinin Men ve Zecrine Dair Beynelmilel Cenevre Mukavelenamesi” adı ile girmiştir. Diğer iki sözleşmede olduğu gibi 24/07/1923 tarihli Lozan Antlaşması'nın 100. maddesi ile Türkiye bu antlaşmaya katılmayı veya onaylamayı yükümlenmiştir. Türkiye 12/11/1947 tarihli protokolü 24/05/1949 tarih ve 5394 sayılı “New York'ta Lake Success'te imzalanan Kadın ve Çocuk Ticaretinin Kaldırılması ve Müstehcen Neşriyatın Tedavül ve Ticaretinin Kaldırılması Hakkındaki Protokollerin Onanmasına Dair Kanun'u” (R.G., 28/05/1949, S.7218) çıkartarak onaylamıştır.

²¹ Sözleşme madde 2.

²² Sözleşme madde 3. Teşebbüs ve iştirak taraf ülkelerin ceza kanunlarının genel kısımlarına bırakılmayarak cezalandırılacak eylemler arasında yer almıştır. Bkz. Sayın, **a.g.e.**, s.332.

²³ Sözleşme madde 4.

“tamamlanmış yirmi yaş” ibaresi yerine “tamamlanmış yirmi bir yaş” ibaresi konulacaktır.²⁴

Taraflar iç ve dış göç yönetimi konusunda, kadın ve çocuk ticaretine karşı mücadele için idari ve kanuni önlemler almaya karar vermişlerdir.²⁵

1904, 1910 ve 1921 sözleşmelerinin ardından kadın/köle ticaretinin tümünden uluslararası toplumdaki kaldırılması amacıyla Milletler Cemiyeti döneminde 11/10/1933 tarihinde “Reşit Kadın Ticaretinin Bastırılması Uluslararası Sözleşmesi”²⁶ imzalanmıştır.²⁷

Sözleşmenin başlangıcında yukarıda incelenen 1904, 1910 ve 1921 tarihli sözleşmelere atıf yapılarak yapılan bu yeni sözleşmeyle öncekilerin tamamlanmasına karar verildiği belirtilmektedir.²⁸

Sözleşmenin 1. maddesine göre başkalarının arzularını tatmin etmek için reşit bir kadın ya da kızı, rızası olsa dahi gayri ahlaki amaçla kullanan bu işe sürükleyen ya da baştan çıkartan kimse, suçu oluşturan eylemler farklı ülkelerde işlense dahi cezalandırılacaktır. Bu maddede belirtilen suçları cezalandırma bakımından kanunları halen yeterli bulunmayan taraflar, suçların ağırlıklarına göre

²⁴ Sözleşme madde 5.

²⁵ Sözleşme madde 7.

²⁶ Kullanılan çeviri için bkz. Gemalmaz, **İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**, s.1409. Sözleşmenin diğer çevirilerinde “Tüm Yaşlarda Kadın Ticaretinin Yasaklanmasına Dair Sözleşme” bkz. Sayın, **a.g.e.**, s.332; “Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi” bkz. Yenidünya, **a.g.e.**, s.105, terimleri kullanılmıştır.

²⁷ Sözleşme Cenevre’de imzalanmış olup toplam 10 madde içermektedir. Türkiye bu sözleşmeyi onaylamak üzere 15/04/1935 tarih ve 2693 sayılı “Reşit Kadın Ticaretinin Men’ine Dair 11 Teşrinievvel 1933 Tarihli Beynelmilel Cenevre Mukavelesi ve Bunu Musaddık Kanun’u” çıkartmıştır.(R.G. 22/04/1935, S.2984). Sözleşme BM’nin kurulmasının ardından BM Genel Kurulu tarafından 30/10/1947 tarihinde kabul edilen ve 12/11/1947 de New York’ta imzalanan 30 Eylül 1921 tarihli “Kadın ve Çocuk Ticaretinin Bastırılması Sözleşmesi’ni” ve 11 Ekim 1933 tarihli “Reşit Kadın Ticaretinin Bastırılması Sözleşmesi’ni” Değiştiren Protokol (Protocol to amend the Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children of 30 September 1921, and the Convention for the Suppression of the Traffic in Women of Full Age of 11 October 1933) ile değiştirilmiştir. 12/11/1947 tarihli protokol ile sözleşme BM sistemine dahil edilmiştir ve sözleşmede esasa ilişkin bir değişiklik yapılmamıştır. Türkiye 12/11/1947 tarihli bu protokolü 24/05/1949 tarih ve 5394 sayılı New York’ta Lake Success’te imzalanan Kadın ve Çocuk Ticaretinin Kaldırılması ve Müstehcen Neşriyatın Tedavül Ve Ticaretinin Kaldırılması Hakkındaki Protokollerin Onanmasına Dair Kanun’u (RG, 28/05/1949, s.7218) çıkartmıştır.

²⁸ Para. 4.

cezalandırılmalarını sağlamak için gerekli adımları atmak konusunda anlaşmışlardır.²⁹

Taraflar gerek 1910 ve 1921 tarihli sözleşmeler gerekse söz konusu sözleşmede yer alan suçlar hakkında; suçlar, diğer ülkelerde işleniyor olsa dahi birbirlerine bilgi verme taahhüdü altına girmişlerdir.³⁰ Taraflar isteklerine bağlı olarak kendi tabiiyetleri altında bulunan topraklarda, sömürgelerinde de taahhüt beyanında bulunarak sözleşme yükümlülüğü kapsamına dahil edebilirler.

Milletler Cemiyeti Konseyi tarafından 12/06/1924 tarihinde “Geçici Kölelik Komisyonu” adlı bir organ kurulmuştur. Organın, kölelik yasağı konusunu düzenleyen bir uluslararası sözleşme hazırlanması tavsiyesinde bulunması üzerine Milletler Cemiyeti Meclisi tarafından onaylanan 25/09/1926 tarihli “Kölelik Sözleşmesi”³¹ (Slavery Convention) Cenevre’de otuz altı devlet tarafından imzalanmış ve 09/03/1927 tarihinde yürürlüğe girmiştir.³² Böylece kölelik ve köle ticareti kapsamlı ve çok taraflı bir uluslararası antlaşmanın konusu olmuştur.

Sözleşmenin başlangıç bölümünün beşinci paragrafında cebri/zorla çalıştırmanın kölelik benzeri bir duruma yol açmasının önlenmesi gerektiğine işaret edilmektedir. Bu tespit cebri/zorla çalıştırma ile kölelik arasında bağlantı kurmaktadır.³³

Sözleşmede kölelik ve köle ticaretinin tanımları yer almaktadır.³⁴ Sözleşmeye göre kölelik; üzerinde mülkiyet hakkına bağlı yetkilerden herhangi biri ya da tümü uygulanan bir kişinin statüsü ya da durumudur. Köle ticareti ise; bir kişinin köle durumuna sokulma üzere yakalanmasına, edinilmesine ve mülkiyetinin terkine ilişkin

²⁹ Sözleşme madde 2.

³⁰ Sözleşme madde 3.

³¹ Kullanılan çeviri için. Bkz. Gemalmaz, **İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**, s.1427.

³² Türkiye sözleşmeye taraf olmak üzere 05/06/1933 tarih ve 2273 sayılı “Esaretin Men’i Hakkındaki 25 Eylül 1926 tarihli Mukaveleye İltihakımıza Dair Kanunu” çıkartmıştır. Kanun 12/06/1933 tarihli 2425 sayılı resmi gazete de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. 25/09/1926 tarihli Kölelik Sözleşmesi BM Genel Kurulunun 23/10/1953 tarih ve 794 (VII) sayılı kararıyla onaylanarak 07/12/1953’te yürürlüğe giren “25 Eylül 1926 tarihinde Cenevre’de İmzalanan Kölelik Sözleşmesini Değiştiren Protokol” (Protocol Amending the Slavery Convention Signed at Geneva on 25 September 1926) ile değiştirilerek BM sistemiyle uyumlaştırılmıştır.

³³ Gemalmaz, **İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**, s.1428, dpn.2.

³⁴ Sözleşme madde 1.

bütün tasarrufları; bir kölenin satılmasına ya da değiştirilmesine ilişkin bütün tasarrufları; satmak ya da mübadele etmek amacıyla edinilen bir kölenin satılması ya da mübadelesi suretiyle mülkiyetinin terkinine dair bütün tasarrufları ve genel olarak, her türlü köle ticaretini ya da kölelerin nakledilmesi tasarrufunu kapsar.

Taraflar henüz gerekli önlemleri almamış oldukları takdirde, her biri kendi egemenliği, yargı yetkisi, koruması, vesayeti ya da velayeti altındaki topraklarda köle ticaretini önlemeyi ve kaldırmayı, aşamalı olarak ve mümkün olan en kısa sürede bütün biçimleriyle köleliğin tamamen ilgasını sağlamayı taahhüt ederler.³⁵

Tarafların her biri diğerine kölelik ve köle ticaretinin ilgasını temin etmek amacıyla her türlü yardımda bulunacaklardır. Taraflar cebri/zorla ya da zorunlu çalıştırmaya başvurma'nın ağır/vahim sonuçlar doğurabileceğini kabul ederler ve her biri kendi egemenliği, yargı yetkisi, koruması, vesayeti ya da velayeti altındaki topraklarda cebri/zorla veya zorunlu çalıştırmanın kölelik benzeri bir duruma dönüşmesini önlemek üzere gerekli bütün önlemleri almayı taahhüt ederler.³⁶

Uluslararası Çalışma Örgütü Genel Konferansında kabul edilen 28/06/1930 kabul, 01/05/1932 yürürlük tarihli “ILO Cebri/Zorla Çalıştırma Sözleşmesi”nde³⁷ taraf devletlerin zorunlu çalıştırmaya başvurulmasını mümkün olan en kısa sürede ortadan kaldırılmasını taahhüt edeceği hükmü yer almaktadır.³⁸ Koşul ve güvencelere tabi olmak kaydıyla zorla çalıştırmaya ancak kamusal amaçlar için ve istisnai bir önlem olarak başvurulabilecektir.³⁹

Sözleşmenin amaçları bakımından cebri/zorla çalıştırma kişinin çalışmayı gönüllü olarak teklif etmediği, ceza tehdidi altında yapmaya mecbur tutulduğu her türlü çalışma ve hizmet anlamına gelmektedir.⁴⁰ Cebri/zorla çalıştırma kapsamına, münhasıran askeri nitelik taşıyan askerlik hizmeti hakkında kanunlardan doğan,

³⁵ Sözleşme madde 2.

³⁶ Sözleşme madde 5.

³⁷ Sözleşme Türkiye bakımından 23/01/1998 tarihli 4333 sayılı uygun bulma kanununun 27/01/1998 tarihli 23243 sayılı R.G.’de yayınlanmasının ardından Bakanlar Kurulunun onaylamasıyla yürürlüğe girmiştir.(25/05/1998 tarih ve 98/11225 sayılı; 23/06/1998 tarihli 22381 sayılı R.G.’de yayınlanan bakanlar Kurulu kararı).

³⁸ Sözleşme madde 1.

³⁹ Madde 1/2.

⁴⁰ Sözleşme madde 1.

olağan vatandaşlık yükümlülüklerinin parçasını oluşturan çalışma veya hizmet, mahkemenin verdiği hüküm doğrultusunda yaptırılan çalışmalar, olağanüstü hallerde mecbur tutulan çalışma ya da hizmetler ve toplum menfaati için yapılmak kaydıyla toplum üyelerine düşen olağan yükümlülükler girmeyecektir.⁴¹

2. Birleşmiş Milletler Belgeleri

a. Kölelik ve Benzeri Uygulamalar Bağlamında İnsan Ticaretine İlişkin Birleşmiş Milletler Belgeleri

2 Aralık 1949 tarihli “Birleşmiş Milletler İnsan Ticaretinin ve Başkalarının Fahişe Olarak Sömürülmesinin Bastırılması Sözleşmesi”⁴² Milletler Cemiyeti tarafından 1937 yılında hazırlanan taslağı temel alarak kendisinden önce hazırlanan 1904, 1910, 1921 ve 1933 sözleşmelerini birleştirmiştir.⁴³

Sözleşmenin ilk iki maddesinde taraf devletlerin cezalandırma konusunda anlaştıkları eylemler sıralanmıştır. Bir kişiyi, rızası bulunsa dahi, fahişelik amaçlarıyla temin eden, baştan çıkaran ya da kışkırtan ve bir diğer kişinin, rızası bulunsa bile, fahişeliğini sömüren⁴⁴, bir genelev işleten, yöneten, finanse eden yahut finansmanına katılan ve başkalarının fahişeliği amacıyla bir yeri bilerek kiraya veren ya da kiralayan herhangi bir kişinin cezalandırılması hususunda devletler mutabık kalmışlardır.⁴⁵

İlk iki madde de yer alan suçlara teşebbüs, suçların işlenmesine hazırlık fiilleri ve kasıtlı olarak iştirak cezalandırılacaktır.⁴⁶ Sözleşme taraflara iç

⁴¹ Sözleşme madde 2.

⁴² “Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others.” Kullanılan çeviri için bkz. Gemalmaz, **İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**, s.1443. Sözleşmenin diğer çevirilerinde “İnsan Ticaretinin ve İnsanların Fuhuş Yoluyla Sömürülmesinin Yasaklanmasına Dair Sözleşme” bkz. Sayın, **a.g.e.**, s.342; “İnsan Ticaretinin ve Fuhuş Amacıyla İstismarın Önlenmesi Sözleşmesi”, bkz. Yenedünya, **a.g.e.**, s.106, terimleri kullanılmıştır. Sözleşme BM Genel Kurulunun 317 (IV) sayılı kararıyla onaylanmış 21/03/1950 tarihinde imzaya açılmış ve 25/07/1951 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Mayıs 2013 itibarıyla sözleşmeyi onaylamamıştır. Sözleşme başlangıç bölümünün ardından toplam yirmi sekiz madde içermekte ve sözleşmenin sonunda bu belgenin bir parçası olarak “Son Protokol” başlıklı bir bölüm bulunmaktadır.

⁴³ Başlangıç son para.

⁴⁴ Sözleşme Madde 1.

⁴⁵ Sözleşme madde 2.

⁴⁶ Sözleşme madde 3 ve madde 4.

hukuklarında kişilere fuhuşla iştigal etme imkanı veren kanuni ve idari düzenlemelerini kaldırma mükellefiyeti getirmektedir.⁴⁷ Bu mükellefiyete uygun davranılması taraf devletlerin iç hukuklarına uygun olarak insan ticareti suçunu tanımlaması, kovuşturması ve cezalandırması sorumluluğunu etkilemeyecektir.⁴⁸

Sözleşmeye ekli son protokole göre sözleşme hükümleri bu hususta daha katı hükümler içeren mevzuata hanel getirmemektedir.

7 Eylül 1956 tarihli “Köleliğin, Köle Ticaretinin ve Köleliğe Benzer Kurumların ve Uygulamaların Kaldırılması Hakkında Tamamlayıcı/ Ek Sözleşme” 13/08-04/09/1956 tarihleri arasında toplanan BM konferansında kabul edilmiş 30/04/1957 tarihinde yürürlüğe girmiştir.⁴⁹ Sözleşme kölelik ve köle ticaretinin kapsamını genişletmiştir.⁵⁰ Sözleşmenin ilk maddesinde 1926 tarihli sözleşmedeki köleliğin kapsamına girip girmediğine bakılmaksızın borç yükümlülüğü, serflik, bir kadının reddetme hakkı bulunmadan bir ödeme karşılığında evlendirilme sözü verilmesi veya evlendirilmesi, bir çocuğun ya da on sekiz yaşın altındaki bir gencin, ana babası ya da bunlardan biri ya da vasisi tarafından, kendisinin ya da emeğinin sömürülmesi amacıyla ücretli ya da ücretsiz olarak başka bir kimseye verilmesi hallerinin kaldırılmasının taraf devletlere bir yüküm olarak yüklendiği yer almaktadır. Sözleşmenin 3. maddesinde devletlere köle ticaretini bir suç olarak kabul etmek, suçtan mahkum edilen kişileri “çok şiddetli” cezalara çarptırmak, suçun önlenmesi amacıyla bilgi alışverişinde bulunmak ve gerekli tüm önlemleri almak yükümü yüklenmiştir.

Palermo Protokolü, BM tarafından hazırlanan “Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne” ek olarak hazırlanmıştır. Protokolle amaçlanan, kadınlara ve çocuklara özel önem verilerek, insan ticaretini önlemek ve

⁴⁷ Sözleşme madde 6.

⁴⁸ Sözleşme madde 12.

⁴⁹ Sözleşme başlangıç kısmının ardından toplam altı bölüm altında düzenlenen toplam on beş maddeden oluşmaktadır. Türkiye sözleşmeyi 06/01/1964 tarihli 11599 sayılı R.G.’de yayınlanan 27/12/1963 tarihli uygun bulma kanunu ile kabul etmiştir.

⁵⁰ Yenidünya, **a.g.e.**, s.109.

mücadele etmek, mağdurları korumak ve onlara yardım etmek ve taraf devletler arasındaki işbirliğini gerçekleştirmektir.⁵¹

Protokol mağdurların korunması açısından önemli hükümler içermektedir.⁵² Taraf devletler insan ticaretine ilişkin yargılama işlemlerini gizli yürütmek, mağdurların fiziksel güvenliğini ve kimliklerini korumak, ilgili yasal bilgileri ve danışmanlık hizmetini vermek, zararları için tazminat almalarını sağlayacak iç hukuk düzenlemeleri yapmak, uygun barınma olanağı sağlamak, tıbbi ve psikolojik destek vermek, çalışma, eğitim olanakları sağlamak yükümlülükleri altına girmektedirler.

25/06/1957 kabul, 17/01/1959 yürürlük tarihli “ILO Cebri/Zorla Çalıştırmanın İlgası Sözleşmesi”, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Genel Konferansı tarafından kabul edilmiştir.⁵³ Sözleşmenin ilk maddesinde sözleşmeyi onaylayan her devletin herhangi bir biçimdeki cebri/(zorla) ya da zorunlu çalıştırmayı ortadan kaldırmayı ve bu maddede belirtilen şekillerdeki⁵⁴ çalışmaların derhal ve tamamen ilgasını temin için gereken önlemleri alma yükümü vardır.⁵⁵

b. Çocuk Hakları Bağlamında İnsan Ticaretine İlişkin Birleşmiş Milletler Belgeleri

ILO “İstihdama Kabulde Asgari Yaşa İlişkin Sözleşme” Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından 26/06/1973 tarihinde kabul edilmiş 19/06/1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir.⁵⁶ Sözleşmenin birinci maddesi uyarınca üye devletler çocuk işçiliğinin etkin biçimde ortadan kaldırılmasını istihdama ya da çalışmaya kabul için asgari yaşı

⁵¹ Vural, **a.g.e.**, s.55.

⁵² Protokol madde 6.

⁵³ Sözleşme Türkiye tarafından 14/12/1960 tarihli 162 sayılı uygun bulma kanunu çıkartılarak kabul edilmiş kanun 21/12/1960 tarihli 10686 sayılı R.G.’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁵⁴ Sözleşme madde 1:

“(a) Siyasal bir baskı aracı ya da eğitim önlemi olarak yahut belli siyasal görüşlere ya da mevcut siyasal sosyal ya da ekonomik sisteme ideolojik bakımdan muhalif görüşlere sahip olan yahut bu görüşleri ifade eden kişilere karşı ceza olarak,

(b)Ekonomik gelişme amaçlarıyla işgücünü harekete geçirmenin ya da kullanmanın bir yöntemi olarak

(c)Çalışma disiplinini sağlamanın bir aracı olarak

(d)Grevlere katılmış olmaktan ötürü bir ceza olarak

Irksal, sosyal, ulusal ya da dinsel ayrımcılığın bir yolu olarak...”

⁵⁵ Sözleşme madde 2.

⁵⁶ Kullanılan Çeviri için bkz. Gemalmaz, **İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**, s.667; Türkiye bakımından sözleşme 23/01/1998 tarih ve 4334 sayılı uygun bulma kanununun 23243 sayılı 27/01/1998 tarihli R.G.’de yayınlanmasının ardından 21/06/1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

yükselterek gençlerin bedensel ve zihinsel yönden tam olarak gelişmelerine uygun düzeye yükseltmek için gereken ulusal siyasa takip etmeyi taahhüt ederler.

Sözleşme bağlamında asgari yaş, zorunlu öğrenimin tamamlanma yaşının altında ve her halükarda on beş yaşın altında olmayacaktır.⁵⁷

Niteliği ya da yerine getirildiği koşullar bakımından genç kişilerin sağlığını güvenliğini veya ahlakını tehlikeye düşürebilecek her türlü istihdam ya da çalışmaya kabul için asgari yaş on sekizin altında olmayacaktır. İlgili yaş belirlemeleri sözleşme uyarınca işveren ve işçi örgütleriyle istişarede bulunularak tespit edilecektir.⁵⁸ Sözleşmenin hükümleri asgari olarak madencilik, imalat, inşaat, elektrik, gaz ve su, temizlik ve ulaştırma, depolama, haberleşme hizmetleri, küçük ölçekli aile işletmeleri hariç ticari amaçlı üretimde bulunan tarım işletmeleri ve plantasyonlarda uygulanacaktır.

20 Kasım 1989 tarihinde New York'ta kabul edilen ve 2 Eylül 1990'da yürürlüğe giren “Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin”⁵⁹ 1. maddesinde on sekiz yaşın altındaki herkes çocuk olarak tanımlanmıştır. Sözleşmede çocuğa yönelik insan ticareti niteliğindeki eylemler düzenlenmiştir.⁶⁰ Buna göre taraf devletler herhangi bir amaçla veya herhangi bir biçimde çocukların kaçırılmaları, satılmaları veya çocuk ticaretine maruz olmalarını önlemek için ulusal düzeyde ve ikili ve çok taraflı ilişkilerde gereken her türlü önlemleri almak zorundadır. Taraf devletler çocuğun esenliğinin herhangi bir yönü bakımından zararlı olan sömürünün diğer tüm biçimlerine karşı çocuğu koruyacaklar⁶¹, herhangi bir biçimde ihmalin, sömürünün, istismarın, aşağılayıcı insanlık dışı muamelenin, çocuğun üzerindeki bedensel ve psikolojik tahribatların giderilmesi için gerekli tüm önlemleri alacaklardır.⁶²

⁵⁷ Sözleşme madde 2/3. 2. maddenin 4. fıkrasında eğitim ve ekonomik olanakları gelişmemiş her üye ülke asgari yaşı başlangıçta on dört olarak belirleyebilecektir.

⁵⁸ Madde 2/4, 3/2.

⁵⁹ Türkiye Cumhuriyeti tarafından 09/12/1994 tarih ve 4508 sayılı kanunla onaylanmıştır. Kanun 27/01/1995 tarih ve 22184 sayılı R.G.'de yayınlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Sözleşmenin 17. 29. ve 30. maddelerini Anayasa'ya ve 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşması hükümlerine ve ruhuna uygun olarak yorumlama hakkını saklı tutmuştur.

⁶⁰ Sözleşme madde 35.

⁶¹ Madde 36.

⁶² Madde 39.

ILO “En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanmasına ve Ortadan Kaldırılması İçin Acil Eyleme İlişkin Sözleşme”⁶³, Uluslararası Çalışma Örgütü Genel Konferansı tarafından 17/06/1999 tarihinde kabul edilmiş, 19/11/2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir.⁶⁴ Sözleşmeye göre on sekiz yaşın altındaki herkes çocuktur.⁶⁵

En kötü biçimlerdeki çocuk işçiliği; çocukların satılması, çocuk ticareti, borç yoluyla köle ve kul durumuna getirme, silahlı çatışmalarda kullanmak için zorla çalıştırma, her biçimiyle kölelik ya da benzeri uygulamalar, fahişelik, pornografik materyallerin üretiminde ve etkinliklerde, uyuşturucu madde üretiminde, ticaretinde, yasa dışı faaliyetlerde kullanımı, tedarik edilmesi ya da teklif edilmesidir.⁶⁶

Devletlere çocuk işçiliğinin önlenmesinde büyük önem taşıyan, eğitim olanaklarını artırma, eylem planı hazırlama, ceza yaptırımı veya başka diğer yaptırımlar koyma yükümü yüklenmiştir.

BM Genel Kurulu’nda 25/05/2000 tarih ve A/RES/54/263 sayılı kararla kabul edilen “Çocuk Hakları Sözleşmesinin Çocukların Satışı Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi Hakkında Seçmeli Protokolü”⁶⁷ 18/01/2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir.⁶⁸

Protokolün amacı Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin çocuk ticaretine, cinsel sömürü dahil her türlü sömürüye, uyuşturucu maddelere, çocukların ülke dışına yasa dışı olarak çıkarılmasına karşı olarak düzenlenen hükümlerine işlerlik kazandırmak

⁶³ Kullanılan çeviri için bkz. Gemalmaz, **İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**, s.687.

⁶⁴ Türkiye bakımından 03/02/2001 tarihli 24307 sayılı R.G.’de yayınlanan 25/01/2001 tarihli 4623 sayılı uygun bulma kanunu ile kabul edilen sözleşme gerekli işlemlerin yapılmasının ardından 02/08/2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

⁶⁵ Sözleşme madde 2.

⁶⁶ Sözleşme madde 3.

⁶⁷ Kullanılan çeviri için bkz. Gemalmaz, **İnsan Hakları Hukuku Belgeleri**, s.647.

⁶⁸ Sözleşme toplam on yedi maddeden oluşmaktadır. Türkiye bu protokole 08/09/2000 tarihinde imza koymuştur. Bu protokolü onaylamak üzere 09/05/2002 tarih ve 4755 sayılı Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun çıkartılmıştır.(R.G. 14/05/2002, s.24755) bu işlemin ardından Bakanlar Kurulunun 28/05/2002 tarih ve 2002/4241 sayılı kararıyla bu protokolün ekli beyan yapılmak suretiyle onaylanması kararlaştırılmıştır (R.G., 28/06/2002, s.24799).

ve tarafların çocuk pornografisi, satışı ve fahişeliğinin önlenmesi konusundaki yükümlülüklerini artırmaktır.⁶⁹

Taraf devletler bu protokol tarafından öngörüldüğü şekilde çocukların satışını, çocuk fahişeliğini ve çocuk pornografisini yasaklayacaklardır.⁷⁰

Protokole göre çocukların satışı, bir çocuğun herhangi bir kişi ya da kişiler grubu tarafından, bir bedel yahut herhangi bir başka şey karşılığında başka birine devredildiği herhangi bir eylem yahut işlem; çocuk fahişeliği, bir çocuğun bir bedel yahut herhangi bir başka biçimdeki şey karşılığında cinsel faaliyetlerde kullanılması; çocuk pornografisi ise, bir çocuğun her ne yolla olursa olsun, gerçekte yahut sanal olarak bariz cinsel faaliyetlerde bulunur şekilde teşhir edilmesi ya da bir çocuğun cinsel uzuvlarının esas olarak cinsel amaçlar için herhangi bir şekilde gösterilmesi anlamına gelir.⁷¹

c. Konuya İlişkin Diğer Belgeler

BM Genel Kurulunun 10/12/1948 tarihinde 217 A(III) sayılı kararı ile kabul edilen “Birleşmiş Milletler Evrensel İnsan Hakları Bildirisi” II. Dünya Savaşı sonrasında insan haklarına ilişkin hükümlerin uluslararası düzeye taşıyan temel belgedir. Bildirinin 1. maddesinde insan ticareti suçunun da yaptırıma bağlanmasına temel teşkil eden insan onuruna vurgu yapılmış, 4. maddesinde hiç kimsenin köle ve kulluk durumunda tutulamayacağı bütün biçimleriyle kölelik ve köle ticaretinin yasaklanacağı düzenlenmiştir. Bildirinin 5. maddesi uyarınca hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muameleye veya cezaya tabi tutulamaz.

“Evrensel İnsan Hakları Bildirisi’nin” anılan hükümlerine benzer bir diğer hüküm “Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin” (MSHS) 7. maddesinde düzenlenen insanlık dışı veya onur kırıcı muameleye maruz bırakılmama ve 8.

⁶⁹ Başlangıç kısmı.

⁷⁰ Protokol madde 1.

⁷¹ Protokol madde 2.

maddesinde düzenlenen hiç kimsenin kul olarak tutulamayacağına ve köleliğin her biçimiyle yasak olduğuna ilişkin hükümdür.⁷²

16/12/1966 tarihinde 2200A(XXI) sayılı karar ile BM Genel Kurulu'nda kabul edilen ve 03/01/1976'da yürürlüğe giren "Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi"⁷³ ikinci kuşak hakları düzenlemektedir. Sözleşmede özellikle çocuk ve gençlerin ahlaklarına veya sağlıklarına zararlı bulunan veya onların yaşamları için tehlikeli olan veya onların normal gelişmelerine engel olan işlerde çalıştırılmaları kanunla cezalandırılacak ve çocuklar ekonomik ve toplumsal sömürüye karşı korunacaktır.⁷⁴

BM Genel Kurulunun 18/12/1979 tarih ve 34/180 sayılı kararıyla kabul edilen 03/09/1981 tarihinde yürürlüğe giren⁷⁵ "Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi'nin" 6. maddesi uyarınca taraf devletler her biçimiyle kadın ticaretinin ve kadınların fahişe olarak sömürülmesinin bastırılması için, mevzuat çıkarılması dahil olmak üzere, gerekli bütün önlemleri alacaklardır.

Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargılamasını yapacağı suçlar, mahkemede uygulanacak usul kuralları ve mahkemenin yapısını belirleyen "Roma Statüsü"⁷⁶ Birleşmiş Milletler öncülüğünde 15 Haziran 1998-17 Temmuz 1998 tarihlerinde toplanan konferansın sonucunda kabul edilmiştir.

Mahkemenin yargılama yetkisine sahip olduğu suçlardan birisi insanlığa karşı suçlardır. Antlaşmanın 7. maddesi 1. fıkrasına göre insanlığa karşı suçlar arasında ırza geçme, cinsel köleleştirme, fuhşa zorlama, kölelik ve benzer nitelikteki cinsel şiddet bulunmaktadır.

⁷² Sözleşme hükümlerine çalışmanın ilerleyen bölümünde ayrıca yer verildiğinden burada yer verilmemiştir.

⁷³ Türkiye Sözleşmeyi 15/08/2000 tarihinde imzalamış, sözleşme anlaşmanın uygun bulunmasına dair kanunun 18/06/2003 tarihli 25142 sayılı R.G.'de yayınlanması ve onay belgesinin depo edilmesinin ardından 23/12/2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

⁷⁴ Madde 7 ve 10.

⁷⁵ Türkiye 25/06/1985 tarihli 18792 sayılı R.G.'de yayınlanan uygun bulma kanunu ile sözleşmeyi onaylamış, sözleşme Türkiye bakımından 19/01/1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

⁷⁶ Roma Statüsü 17 Temmuz 1998 tarihinde "Birleşmiş Milletler Uluslararası Ceza Divanı Diplomatik Konferansı"nda yüz yirmi katılımcı ülke tarafından kabul edilmiştir. Statü, 1 Temmuz 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Şubat 2013 itibarıyla yüz on beş devlet statüye taraf olup, Türkiye henüz statüye taraf olmamıştır.

B. Bölgesel Düzlemde Üretilen Belgeler

1. Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği Belgeleri

Çalışmanın bu bölümünde esas olarak bölgesel düzlemde Avrupa Konseyi belgeleri incelenecektir. Ancak birçok Avrupa ülkesini bünyesinde barındıran ve konuya ilişkin akdedilmiş sözleşmeleri bulunan Avrupa Birliği'ne ve düzenlemelerine de kısaca yer verilmesi gerektiğinden söz konusu düzenlemeler bu başlık altında incelenecektir.

a. Avrupa Konseyi Belgeleri

Avrupa Konseyi⁷⁷ Bakanlar Komitesi tarafından alınan tavsiye kararları muhataplara belirli bir davranışı önermekte devletleri belirli bir hareket biçimini benimsemeleri yönünde teşvik etmekte ve ulusal mevzuatların yakınlaştırılmasında önemli bir rol oynamaktadır.⁷⁸

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin "Üye Devletler Cinsel Sömürü Amacıyla İnsan Ticaretine Karşı Eylem Konulu 19/05/2000 Tarih ve R(2000) 11 Sayılı Tavsiye Kararı'nın" ekinde insan ticaretinin tanımı yapılmıştır.⁷⁹ Buna göre insan ticareti bir veya daha fazla sayıda birey ya da tüzel kişi tarafından, yasal ya da yasa dışı yollardan, kendi rızalarıyla bile olsa zor kullanılarak, özellikle şiddet, tehdit ve yetkinin ya da hassas bir konumun kötüye kullanımı gibi yollara başvurarak cinsel sömürü amacıyla insan tedariki ve/veya insan sömürüsünün ve/veya ulaşımının veya göçünün organizasyonudur.

Tavsiye kararında cinsel sömürü amacıyla insan ticaretinin yasalarda özel bir suç tipi olarak düzenlenmesi ve caydırıcı bir ceza ile karşılanması tavsiyesinde bulunulmuştur.

⁷⁷ Avrupa Konseyi (Council of Europe) Avrupa'da insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü savunmak amacıyla kurulmuş hükümetler arası bir kuruluştur. 5 Mayıs 1949'da Belçika, Danimarka, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, İsveç ve Birleşik Krallık merkezi Strasbourg olmak üzere Avrupa Konseyi'ni kuran antlaşmayı imzalamıştır. Avrupa Konseyi'nde kırk yedi üye ülke bulunmaktadır. Antlaşmayı 1949 yılında imzalayan Türkiye, kurucu üye statüsündedir.

⁷⁸ Sayın, **a.g.e.**, s.374, dpn. 992.

⁷⁹ Bakanlar Komitesinin 710. Oturumunda 19/05/2000'de kabul edilmiştir. Metin için bkz. (Çevrimiçi) <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=355371>, 23/04/2013.

Üye ülkeler insan ticareti suçunun faillerinin yakalanması, kovuşturulması, cezalandırılması, seks turizmi ve bu tür ticarete yol açabilecek her türlü faaliyetin engellemesi, kurbanların hak ve çıkarlarının korunması için yasal önlemler almalıdırlar. Kararda devletlere ulusal ve uluslararası işbirliğini artırmak amacıyla yetkili kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarının da katılımıyla ikili veya çok taraflı antlaşmalar yapmak, ilgili sosyal, adli, idari, gümrük, makamlarıyla asayiş güçlerini kapsayan disiplinli eş zamanlı eylem faaliyetlerinde bulunmaları tavsiye edilmektedir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin "Kadınların Şiddete Karşı Korunmasına İlişkin 30/04/2002 Tarih ve R(2002)/5 Sayılı Tavsiye Kararı'nda"⁸⁰ kadınlara karşı şiddetin kadınların hakları ve temel özgürlüklerini ihlal ettiğini ve zarar verdiğini bu hak ve özgürlüklerden yararlanma olanağını yok ettiği belirtilmektedir. Kararın ekinde kadına yönelik şiddetin tanımı içine cinsel ve ekonomik sömürü amacıyla kadın ticareti ve seks turizmi; cinsel kölelik, zorla gebe bırakma, cinsel ve ekonomik sömürü amacıyla insan ticareti dahildir. Devletler çocuk satışıyla bağlantılı faaliyetleri engellemek ve durdurmak için gerekli önlemleri almalıdırlar.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi "Cinsel İstismara Karşı Çocukların Korunmasına İlişkin R(2001)/16 Sayılı Tavsiye Kararı'nın"⁸¹ 2. maddesinde bu karar bakımından tanımlar yer almıştır. Karara göre; çocuk, on sekiz yaşından küçük herhangi bir kimsedir. Cinsel istismar; cinsel amaçlı çocuk ticaretinin yanında seks köleliği fuhuş ve çocuk pornografisini de içeren kapsamlı bir kavramdır. Çocuk, fuhuşu bir ücret ya da diğer herhangi bir bedel için çocuğun cinsel eylemleri icra etmesinin teklif edilmesi, elde edilmesi, sağlanması, fuhuş için tedarik edilmesi veya kullanılmasıdır.

Çocuk ticareti, cinsel istismar amacıyla çocuğun tedarik edilmesi, nakledilmesi, sevk edilmesi, barındırılması, gönderilmesi, alınması veya satılmasıdır. Söz konusu tavsiye kararının amaçları; çocuğun cinsel kötüye kullanım, şiddet veya

⁸⁰ Metin için bkz. (Çevrimiçi) <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=280915>, 23/04/2013.

⁸¹ Metin için bkz. (Çevrimiçi) <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=234247>, 23/04/2013.

istismardan uzak bir yaşam geçirmesine yardım etmek için çocuğun menfaatlerinin ve fiziksel ve ruhsal, ahlaki ve sosyal gelişmesini destekleme, çocukların kendilerinin deneyimleri ve bakış açılarının göz önüne alınması suretiyle cinsel istismara karşı savaşımları içeren uygulamaları, politikaları ve önlemleri planlamak ve icra etmek, ulusal ve uluslararası alanda cinsel istismarın çeşitli türleriyle etkili şekilde mücadeleyi amaçlayan ülkeler arasındaki işbirliğinin artırılması, gerçek veya tüzel kişiler, bireyler veya organizasyonlar tarafından ülke içinde veya dışında çocukların rızasının olup olmadığına bakılmaksızın çocuk pornografisi, çocuk fuhuşu ve çocuk ticaretinin ortadan kaldırılmasıdır.

16/05/2005 Tarihli “İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Sözleşmesi” Avrupa Konseyi tarafından hazırlanmıştır.⁸²

Sözleşme ile günümüzde önemli bir sosyal problem halini alan insan haklarını ve demokratik toplum değerlerini ihlal eden insan ticareti ile Avrupa ülkeleri arasında işbirliği oluşturarak her alanda etkin mücadeleyi sağlamaktır.

Sözleşmenin amacı; Cinsiyetlerin eşitliğini garanti ederek insan ticaretini engellemek ve mücadele etmek, etkin soruşturma ve kovuşturma sağlamanın yanı sıra tanıklara ve mağdurlara yardım ve koruma için kapsamlı bir çerçeve çizmek suretiyle insan ticareti mağdurlarının temel hak ve özgürlüklerini korumak insan ticaretine karşı eylemde uluslararası işbirliğini desteklemektir.

Sözleşme insan ticareti suçu bakımından Palermo Protokolü’nde yer alan tanımı benimsemiştir. Sözleşme taraflara ceza hukuku yönünden bazı fiilleri yaptırıma bağlama yükümü getirmiştir. Buna göre üye ülkeler kasten işlendiğinde 4. maddede belirtilen eylemleri suç olarak düzenlemek için kanuni ve diğer önlemleri alacaktır.⁸³

Sözleşmede taraf devletlere; kasten ya da ağır ihmal ile mağdurun hayatının tehlikeye atıldığı hallerde, suç çocuğa karşı işlendiğinde, kamu görevlisi tarafından görevinin ifası sırasında işlenmesi halinde, suç örgütünün faaliyeti çerçevesinde

⁸² The Convention on Action against Trafficking in Human Beings. Türkiye Sözleşmeyi 19/03/2009 tarihinde imzalamıştır.

⁸³ Madde 18.

işlenmesi halinde yaptırım bakımından ağırlatıcı sebeplere yer vermesi tavsiye edilmiştir.

“Cinsel Suistimale ve Cinsel İstismara Karşı Çocukların Korunmasına Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi” 25/10/2007 tarihinde imzalanmıştır.⁸⁴ Sözleşme çocukların istismarı bakımından ayrıntılı düzenlemeler içermektedir. Taraf devletlere söz konusu kasıtlı davranışlar gerçekleştiği takdirde bunları suç olarak tanıma için gerekli yasal ve diğer tedbirleri alma yükümü yüklenmiştir.

Sözleşmenin 18. maddesinde iç hukuk bakımından cinsel etkinlikler için yasal yaşa ulaşmamış çocukla yapılan cinsel ilişki, baskı, zorlama ve tehdit kullanılarak, aile içindeki bireyler dahil olmak üzere çocuk üzerindeki otorite, nüfuz ve güven kullanılarak istismar ya da akli veya fiziksel engellilik ya da bağımlılık durumu başta olmak üzere çocuğun savunmasız durumu kullanılarak istismarın gerçekleştirilmesidir.

Çocuğun fuhşa itilmesi ya da çocuğun fuhşa katılmasına neden olmak, fuhuş yaptırmak, bundan yarar sağlamak veya bu amaçla çocuğu başka bir şekilde suiistimal etmek, çocuk fuhşuna katılmak,⁸⁵ çocuk pornografisi üretmek, çocuk pornosunu ulaşılabilir kılmak ya da arz etmek, dağıtmak veya iletme, kendisi ya da bir başkası için çocuk pornografisi tedarik etmek, çocuk pornosu bulundurmak, bilişim yoluyla çocuk pornosuna bilerek erişim sağlamak,⁸⁶ çocuğun pornografik eserlere itilmesi veya çocuğun bunlara katılmasına neden olmak bu eserlere katılmaya zorlamak, bundan yarar sağlamak veya bu amaçlarla çocuğu başka bir şekilde suiistimal etmek⁸⁷ eylemlerini devletler suç olarak düzenlemeyi taahhüt ederler.

Sözleşmeye göre çocuk fuhuşu; ödeme taahhüt ya da karşılığın çocuğa ya da üçüncü bir kişiye yapılmasına bakılmaksızın; para veya başka bir biçimde bedel ya

⁸⁴ TCK’nın 80. maddesinde yer alan düzenlemede bu ve benzeri nitelikli hallere yer verilmemiştir. Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse. Sözleşme Türkiye tarafından 25/10/2007 tarihinde imzalanmış, 25/11/2010 tarihli 6084 sayılı uygun bulma kanunuyla kabul edilmiş, 10/09/2011 tarihli 28050 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak iç hukuka dahil edilmiştir.

⁸⁵ Sözleşme madde 19.

⁸⁶ Sözleşme madde 20.

⁸⁷ Sözleşme madde 21.

da karşılık verilerek ya da ödeme taahhüdü yapılarak çocuğun cinsel etkinlikler için kullanılması anlamına gelmektedir. Çocuk pornografisi ise bir çocuğun gerçekte ya da taklit eseri açıkça cinsel davranışlarda bulunmasını görsel olarak yansıtan herhangi bir materyal ya da çocuğun cinsel organlarını öncelikli olarak cinsel amaçlarla yansıtan resim anlamına gelmektedir.

Sözleşmede ayrıca düzenlenen suçların işlenmesine kasten teşebbüsü suç olarak tanımlamaları taraf devletlerden istenmiştir.⁸⁸

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin konuya ilişkin hükümlerine çalışmanın ilerleyen bölümlerinde yer verileceğinden burada yer almamaktadır.

b. Avrupa Birliği Belgeleri

“Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı”⁸⁹ 5. maddede hiç kimsenin köle ya da hizmetkar olarak tutulamayacağı, cebri çalışma ya da angaryaya zorlanamayacağı hükmü yer almaktadır. Maddenin 3. fıkrasında insan ticareti yasaklanmıştır.

Ek olarak şartın 32. maddesinde çocuk işçiliği yasaklanmıştır. Hükme göre istisnalar sınırlı tutulmak kaydıyla çalışma yaşı zorunlu eğitimin bitme yaşından küçük olmayacak, çocuklar ekonomik sömürüye karşı korunacaklardır.

Avrupa Birliği insan ticareti suçunun önlenmesine özel önem vererek, üye ülkelerin mevzuatlarını birbirlerine yaklaştırmak, işbirliğini sağlamak amacıyla birçok düzenleme yapmıştır. Avrupa Birliği'nin kurucu niteliğindeki Maastricht Anlaşmasının 29. maddesinde insan ticareti suçu, terörizm, silah ve uyuşturucu kaçakçılığı ile birlikte zikredilmiş ve suçun önlenmesinde üye ülkelerin işbirliğinin gerektiği vurgulanmıştır.

Bu husustaki en önemli düzenlemelerden biri 19/07/2002 tarih 2002/629/JHA sayılı çerçeve karardır.⁹⁰ Kararın amacı işgücünden yararlanmak veya cinsel yönden istismar etmek amacıyla insan ticareti yapılmasını yasaklamak ve ülkelerin buna ilişkin düzenlemelerini yakınlaştırmak, nitelikli durumlar için asgari yükseklikte ceza

⁸⁸ Sözleşme madde 24.

⁸⁹ Şart, Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi'nin C serisi 364. sayısında, 18 Aralık 2000 tarihinde yayımlanmıştır.

⁹⁰ 05/04/2011 tarihli, 2011/36 sayılı Avrupa Konseyi direktifi bu çerçeve kararın yerini almıştır.

göstermektedir. İnsan ticaretinin insan onuruna ve temel insan haklarına aykırı olduğu belirtilerek, cezalandırılacak eylemler; kişinin tedariki, sevki, barındırılması, kabul edilmesi, bir başkasına devredilmesidir.

2.Amerikan Devletleri Örgütü Belgeleri

Amerikan Devletleri Örgütü (Organization of American States) Amerika Kıtası'nda barış ve güvenliği sağlamak ve güçlendirmek amacıyla 30 Nisan 1948'de kurulmuştur. Örgütün düzenlediği uluslararası belgelerde köleliğin, zorla çalıştırmanın önlenmesine ilişkin pek çok düzenleme yer almaktadır. İnsan ticareti suçunun önlenmesi bakımından özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin hedef ülke olduğu kıtada söz konusu düzenlemeler devletlerin işbirliği bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu başlık altında konuya ilişkin düzenlemelere kısaca yer verilecektir.

Amerikan Devletleri Örgütü tarafından 22/11/1969 yılında hazırlanan “Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi'nin”⁹¹ 6. maddesi “köle olmama özgürlüğü” başlığını taşımaktadır. Hükme göre hiç kimse köle ticareti ya da kadın ticareti gibi her biçimi yasaklanmış olan köleliğe ya da gayri iradi hizmetli olmaya tabi tutulamayacaktır. Zorla ya da zorunlu çalıştırma istenemez. Maddenin 3. fıkrasında düzenlenen zorla çalıştırma kapsamına girmeyecek durumlar ILO Cebri/Zorla Çalıştırma Sözleşmesi'nde yer alan kapsamla büyük ölçüde benzer yöndedir.⁹²

“Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesi Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılması Hakkında Amerikalılararası Sözleşme'ye”⁹³ göre kadına karşı şiddet tanımının içine cinsel istismar, insan ticareti, zorla fahişelik ve kadın kaçırma dahildir.⁹⁴

3.Afrika Birliği Örgütü Belgeleri

Temel amacı Afrika ülkeleri arasında dayanışma ve işbirliğini artırmak olan 25 Mayıs 1963 tarihinde kurulan örgüt yerini Afrika Birliği'ne bırakarak 9 Temmuz

⁹¹ 18/07/1978 de yürürlüğe girmiştir.

⁹² Sözleşme hükümlerine çalışmanın diğer bölümünde ayrıca yer verildiğinden burada yer verilmemiştir.

⁹³ 09/06/1994 imza tarihli 05/03/1995 yürürlük tarihli Amerikan Devletleri Örgütü Genel Kurulu tarafından kabul edilen sözleşme.

⁹⁴ Sözleşme madde 2.

2002'de dağılmıştır. Atlantik Köle Ticareti'nin kaynak noktası olan ve yüzyıllarca köle ticaretinin mağduru olan kıtada köle ticaretinin yasaklanması uzun yıllar ve zor süreçler gerektirmiştir. Afrika Birliği Örgütü 27/06/1981 tarihinde Afrika halklarının sömürüden kurtulmasını insanca yaşamasını sağlamak üzere “Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı'nı” kabul etmiştir. Şartın 5. maddesinde insan onuruna saygı gösterilerek sömürü ve aşağılamanın özellikle kölelik köle ticaretinin her biçimiyle yasak olduğu hükmü düzenlenmiştir.

“Afrika Çocuk Hakları Şartı” 11/07/1990 tarihinde kabul edilmiş, 29/11/1999 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Şart çocuk işçiliğine ve çocuğun istismara karşı korunmasına dair ayrıntılı hükümler içermektedir. Şartın 15. maddesi uyarınca devletler çocuğu ekonomik sömürünün her biçimine karşı koruyacak, her iş bakımından işe kabulde asgari yaşları tespit edecek ve ilgili hükümlerin uygulanması için nitelikli cezalar ve yaptırımlar öngörecektir. Çocuk her biçimiyle cinsel istismar dahil bedensel zarara ya da istismara ihmale ya da kötü muameleye maruz kalmaktan korunacaktır.⁹⁵

Devletler çocuğun herhangi bir cinsel faaliyette bulunmaya ikna veya tahrik edilmesine bu yönde zorlanmasına, fahişelikte ya da diğer cinsel faaliyetlerde kullanılmalarına, pornografik etkinliklerde, gösterilerde ya da materyallerde kullanılmalarını engellemek üzere gereken önlemleri alacaklardır.⁹⁶

Şartta ayrıca çocukların dilenciliğin her şeklinde kullanılmaları, herhangi bir kişi tarafından, herhangi bir şekilde ve amaçla kaçırılmaları, satılmaları ya da çocuk ticaretine maruz bırakılmaları taraf devletler tarafından engellenecektir.⁹⁷

Karara göre devletler suça teşvik, yardım, yataklık ve teşebbüsün cezalandırılması için önlem alacaklar ve yasalarda öngörülen cezalar orantılı etkili ve caydırıcı olacaktır. Suç, mağdurun hayatını tehlikeye atıyorsa, aciz içindeki kişiye karşı işleniyorsa, mağdura ciddi zarar veriliyor veya şiddet uygulanıyorsa, suç örgüt tarafından işleniyorsa verilecek ceza sekiz yıldan az olmamalıdır.

⁹⁵ Madde 16.

⁹⁶ Madde 27.

⁹⁷ Madde 29.

II. İNSAN TİCARETİ SUÇU İLE İLGİLİ ULUSLARARASI DÜZENLEMELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İnsan ticareti suçuna ilişkin uluslararası düzlemde üretilen belgeler birkaç istisna dışında birbirlerinin devamı niteliğindedirler ve belirli amaçlar bakımından suçu tanımlamaktadırlar.

Uluslararası belgelerin ilk kez insan ticareti suçu bakımından üretildiği 20.yy başında düzenlemelerin genel olarak “beyaz kadın/köle ticaretine” ilişkin olduğu görülmektedir. Düzenlemelerin amacı suçu tamamen yasaklamaktan öte mağdurların korunması için gereken önlemlerin alınmasını tavsiye etmektir.

İnsan ticareti suçunun zorla çalıştırma maksatlı yapılmasına ilişkin sözleşmeler daha çok Birleşmiş Milletler dönemi belgelerinde, özel olarak da Uluslararası Çalışma Örgütü belgelerinde bulunmaktadır. Dünya’daki özellikle ekonomik anlamda kadınların ayrımcılığa uğrayan kesimi teşkil etmeleri fuhuş sektörünün yaygınlaşmasına sebep olmuş, kadınlar Dünya’nın birçok bölgesinde fuhşun mağduru olmuşlardır. Özellikle kadın hakları konusunda çalışma yapan örgütler insan ticaretini fuhuş amacıyla bağdaştırmaktadır. Bu olguların neticesinde BM ve Avrupa Konseyi gibi örgütler fuhşun önlenmesine ve mağdurlarının korunmasına yönelik belgeler üretmişlerdir.

Çocuk istismarı olarak insan ticareti ve çocuğun korunması gerekliliği öne çıkmış, özellikle çocuk haklarına ilişkin sözleşmelerde asgari çalışma yaşı şartı getirilerek, çocukların sömürülmesinin önüne geçilmek istenmiştir. Çocukların suçun mağduru olduğu en sık başvurulanan biçimi, çocuğun cinsel istismarı ve pornografik materyal üretiminde kullanılmalarıdır. Çocukların özellikle korunmaya muhtaç olmaları bakımından devletlere özel koruma yükümlülüğü önlemleri alma zorunluluğu getirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNU'NDA İNSAN TİCARETİ SUÇU

I. TÜRK CEZA HUKUKU'NDA İNSAN TİCARETİ KAVRAMI

Türkiye Cumhuriyeti, Palermo Protokolü'nü 13/12/2000 tarihinde imzalayarak, 30/01/2003 tarihinde sırasıyla 4803 ve 4804 sayılı yasalar ile iç hukukumuzda dahil etmiştir.¹ Protokolde taraf devletlere bu protokolde tanımı yapılan eylemleri suç haline getirmek üzere gerekli yasal düzenlemeleri yapmak görevi yüklenmiştir.²

Bunun sonucu olarak 765 sayılı eski TCK'ya 03/08/2002 tarih ve 4771 sayılı kanunun³ 2. maddesinin b bendi ile ve yasaya 201. maddeden sonra gelmek üzere, göçmen kaçakçılığına ilişkin 201/a ve insan ticaretine ilişkin 201/b maddeleri ilave edilmiştir.⁴ İnsan ticaretine ilişkin ceza kanunumuzda yer alan ilk düzenleme 765 Sayılı eski Türk Ceza Kanunu'nun⁵ 201/b maddesidir.

¹ 04/02/2003 tarihli 25015 sayılı R.G.

² “Suç haline getirme” başlığını taşıyan 5. madde uyarınca; “Her taraf devlet bu Protokol’ün 3. maddesinde belirtilen eylemlerin kasten gerçekleştirilmesi halinde cezalandırılmalarını teminen gerekli yasal ve diğer önlemleri alacaktır.”

³ 09/08/2002 tarihli 24841 sayılı R.G.

⁴ Göçmen Kaçakçılığına İlişkin madde 201/a;

(1) Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yabancı bir devlet tabiiyetinde bulunan veya vatansız olan veya Türkiye’de sürekli olarak oturmasına yetkili mercilerce izin verilmemiş bulunan kimselerin Türkiye’ye yasal olmayan yollardan girmelerini veya ülkede kalmalarını, bu kişilerin veya Türk vatandaşlarının yasal olmayan yollardan ülke dışına çıkmalarını sağlamaya göçmen kaçakçılığı denilir.

(2) Göçmen kaçakçılığı suçunun faillerine veya böyle bir suça iştirak etmeksizin, daha önce ülkeye sokulmuş veya girmiş kaçak göçmenleri, maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollarla ülkeden çıkaranlara, yasal koşullara uymaksızın ülkede kalmalarını olanaklı kılanlara, bu maksatla sahte kimlik veya seyahat belgelerini hazırlayanlara veya temin edenlere ya da bu suçlara teşebbüs edenlere, fiilleri başka bir suç oluştursa bile ayrıca iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve bir milyar liradan az olmamak üzere ağır para cezası verilir; suçun işlenmesinde kullanılan taşıtlar ve bu fiil nedeniyle elde edilen maddi menfaatler müsadere edilir.

(3) Yukarıdaki fıkralarda yazılı olan suçlar, kaçak göçmenlerin yaşamlarını veya vücut bütünlüklerini tehlikeye soktuğu veya insanlık dışı veya onur kırıcı muamele biçimlerine tabi kılınmalarına neden olduğu hallerde faillere verilecek cezalar, yarısı oranında; ölüm meydana gelmiş ise bir kat artırılarak hükmolunur.

(4) Yukarıdaki fıkralarda yazılı suçlar örgütlü olarak işlendiğinde faillere verilecek cezalar bir kat artırılarak hükmolunur.

⁵ 13/11/2005 tarih ve 25642 sayılı R.G.’de yayımlanan 04/11/2004 tarih ve 5252 sayılı kanunun 12. maddesi ile 01/06/2005 tarihi itibarıyla tüm ek değişiklikleriyle birlikte yürürlükten kaldırılmıştır.

İnsan ticareti suçunu düzenleyen 201/b maddesine göre;

(1) *Zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, esarete veya benzeri uygulamalara tabi kılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla, tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden, barındıran kimseye beş yıldan on yıla kadar ağır hapis ve bir milyar liradan az olmamak üzere ağır para cezası verilir.*

(2) *Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan eylemler var olduğu takdirde, mağdurun rızası yok sayılır.*

(3) *On sekiz yaşını doldurmamış çocukların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirisine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir.*

(4) *Yukarıdaki fıkralarda yazılı suçlar örgütlü olarak işlendiği takdirde faillere verilecek cezalar bir kat artırılarak hükmolunur.*

Hükmün değişiklik gerekçesinde⁶ Palermo Protokolü'nün kabulünün olduğu belirtilmişse de 201/b/1 de yer alan suç tipi Protokol'ün 3. maddesinin (a) bendinde unsurları gösterilen insan ticareti tanımına göre bazı eksiklikler taşımaktadır.

⁶ Gerekçe; "Türk Ceza Kanununa eklenmesi öngörülen 201/b maddesinde ise, "Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine" Ek "İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'ün gereğini yerine getirmek üzere düzenlenmiştir. Şimdiye kadar özellikle kadın ve çocukların sömürülmelerini önlemek ve bu eylemlerle mücadele etmek üzere meydana getirilmiş çeşitli milletlerarası sözleşmeler imzalanmış, kararlar alınmıştır. Ancak anılan Protokolün imzalanmasından önce insan ticaretinin bütün yönlerini göz önünde bulunduran ortak bir metin yoktu. 1990'lı yıllardan itibaren suç örgütlerinin, etkinliklerini sınırlar ötesi alana genişleterek, özellikle kadın, çocuk ve insan ticaretini örgütledikleri ve insanları bu uygar dünyada âdeta esarete tâbi kıldıkları görülmektedir. İşte bu nedenle, Protokolün öngördüğü suçlara hukuk sistemimizde de yer verilmesi uygun görülmüştür. Maddenin öngördüğü maddî unsurlar, kadın, çocuk veya diğer insanların tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmalarıdır. Ancak bu hareketler kişileri zorla çalıştırmak, bazı hizmetleri vermeye mecbur kılmak, adı geçenleri esaret veya benzeri uygulamalara tâbi kılmak yahut beden organlarından bazılarının verilmesine razı etmek maksadıyla icra edilecektir. Maddenin birinci fıkrası, söz konusu maksatlarla gerçekleştirilecek

Palermo Protokolü insan ticaretinin yoğun olarak işlendiği üç sebebe; iş gücü istismarına, cinsel istismara ve organ verilmesine atıf yapmıştır. Protokolün anılan düzenlemesinde istismar amacından söz edilmiş ve bunun asgari olarak başkalarının fuhşunun istismar edilmesini veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerdiği belirtilmiştir. Ayrıca yapılacak kanunî düzenlemelerin asgari olarak bu üç istismar şeklini karşılayacak nitelikte bulunması öngörülmüştür. Buna karşılık 201/b maddesinde fuhuş maksadına veya cinsel istismarın diğer şekillerine ilişkin hiçbir ibareye yer verilememiştir.⁷

Anılan maddenin protokol hükmünden bir diğer eksiği de araç fiiller yönündendir. Protokolde başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla da fiilin işlenebileceğini öngörmüşken TCK’da bu araç fiile yer verilmemiştir.⁸

TCK’nın 201/b maddesi 4771 sayılı kanunla yapılan değişiklikle yasanın ikinci babının altıncı faslına ilave edilmiştir. TCK’nın ikinci babı “*Hürriyet Aleyhinde İşlenen Cürümler*” başlığını taşımakta ve altı fasıldan oluşmaktadır. Altıncı faslın başlığı “*İş ve Çalışma Hürriyeti Aleyhinde Cürümler*”dir. Suçun kanunda bu başlık altında yer alması doktrinde eleştirilmiştir. Görüşe göre, bireyin serbestçe karar verebilme ve buna göre hareket edebilme özgürlüğünü ihlal eden insan ticaretinin “Hürriyet Aleyhinde İşlenen Suçlar” babında düzenlenmesi yerinde

maddî unsurların belirli araç eylemlere başvurulması suretiyle gerçekleştirilmesini suçun oluşması bakımından gerekli koşullar olarak saptamıştır. Bu eylemler tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulama, nüfuzu kötüye kullanma, kandırma, mağdurların çaresizliklerinden yararlanma veya mağdurlar üzerinde sahip olunan denetim olanaklarından yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle gerçekleştirilecektir. Maddenin ikinci fıkrasında, belirtilen amaçları elde etmek üzere girişilen ve suçu oluşturan yardımcı eylemler varsa artık, mağdurun rızasının yok sayılacağı belirtilmiştir. Örneğin bir kimsenin organlarını vermek hususundaki rızası, yukarıda belirtilen eylemler sonucunda elde edilmiş ise, suçun oluşması bakımından bu rıza yok sayılacaktır. Maddenin üçüncü fıkrasında on sekiz yaşını doldurmamış çocukların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri yahut barındırılmaları halinde, suçu oluşturan araç fiillerden herhangi birisine başvurulmasa da, faile birinci fıkrada belirtilen cezaların verileceği açıklanmıştır. Bu suretle on sekiz yaşını doldurmamış çocukların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla maddenin öngördüğü hareketlere konu kılınmaları suçun oluşmasına olanak verecektir. Maddenin son fıkrasında, yukarıdaki fıkralarda yazılı suçların örgüt marifetiyle işlenmeleri halinde, faillere verilecek cezaların bir katı oranında artırılması ağırlaştırıcı neden olarak kabul edilmiştir.” şeklindedir. TBMM, Tutanak Dergisi, Dönem:21, Yasama Yılı 4, (S.Sayısı:890).

⁷ Kocasakal, **a.g.e.**, s.71-72.

⁸ Yasada bu ihtimalin göz ardı edilmiş olması yerinde olmadığı görüşü için bkz. Yenidünya, **a.g.e.**, s.27.

olmakla birlikte suç tipinin altıncı fasılda “İş ve Çalışma Hürriyetine Karşı Suçlar” içerisinde konulması yerinde değildir.⁹ Zorla çalıştırmak ve hizmet ettirmek amacı suç tipinde yer almakta ise de suçun oluşması bu amacın gerçekleşmesine bağlı olmadığından suç ile çalışma hürriyeti arasında doğrudan bağ kurmak mümkün değildir.¹⁰

765 sayılı kanunun değişiklikten önceki ilk şeklinde insan ticaretine ya da bir kimsenin esarete tabi kılınmasına ilişkin açık bir düzenleme yer almadığından 4771 sayılı kanunla yapılan değişiklikten önce fiilin cezalandırılabilirliği doktrinde tartışılmıştır.¹¹

II. TÜRK CEZA KANUNU’NDA İNSAN TİCARETİ SUÇU

A. Kanuni Tanım ve Korunan Hukuki Değer

1. Kanuni Tanım

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda insan ticareti suçu; özel hükümlere ilişkin ikinci kitapta, “Uluslararası Suçlar” başlıklı birinci kısımda, “Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti” başlıklı ikinci bölüm içerisinde 80. maddede düzenlenmiştir. Buna göre;

“(1) Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adlî para cezası verilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.

⁹ Koca, **İnsan Yağması**, s.143.

¹⁰ Hükmün kanunun 2.bab 3.fasılda, “Şahsın Hürriyeti Aleyhinde Cürümler” arasında düzenlenmesinin yerinde olacağı görüşü için bkz. Kocasakal, **a.g.e.**, s.61; Yenidünya, **a.g.e.**, s.33; Koca, **İnsan Yağması**, s.144.

¹¹ Söz konusu hallerde 765 sayılı kanunun kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçuna ilişkin 179. maddesinin, tehdide ilişkin 188. maddesinin, fuhşa ilişkin 435 ve 436. maddelerinin ve 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması Nakli Hakkında Kanun’un 15. maddesinin uygulanabileceğine dair görüş ve ayrıntılı bilgi için bkz. Yenidünya, **a.g.e.**, s.27-31.

(3) On sekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkra da belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hâllerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkra da belirtilen cezalar verilir.

(4) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur.”

Hüküm, 06/12/2006 tarih ve 5560 sayılı kanunun¹² 3. maddesiyle yapılan değişiklikle son şeklini almıştır. Hükümün ilk şeklinde maddenin 1. fıkrasında yer alan “*fuhuş yaptırma maksadı ile*” ibaresi yer almamaktaydı. Yapılan değişiklikle hükümün ilk şeklinde yer alan “*esaret veya benzeri uygulamalara tabi kılmak*” ibaresindeki “*veya benzeri uygulamalar*” kısmı madde metninden çıkartılmıştır. Suçun sınır aşan niteliği de göz önüne alınarak 1. fıkra ya “*ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran*” ibareleri yapılan değişiklikle hükme eklenmiştir.

765 sayılı kanun ile 5237 sayılı kanun metni arasında farklılıklar yer almaktadır. 765 sayılı eski TCK’da suçun yaptırımı beş yıldan on yıla kadar ağır hapis ve bir milyar liradan az olmamak üzere ağır para cezası iken 5237 sayılı TCK’da suçun basit şeklinin yaptırımı arttırılarak sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ve buna ek olarak on bin güne kadar adli para cezasına çıkartılmıştır. 765 sayılı kanunun 201/b maddesinin son fıkrasında bulunan suçun örgütlü olarak işlenmesi halinde cezanın arttırılacağını düzenleyen nitelikli hal çıkartılmış ve yeni düzenlemede son fıkra ya suçtan dolayı tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanacağı hükmü konulmuştur. İki düzenleme arasındaki bir diğer fark ise önceki düzenlemede suç “*Hürriyet Aleyhine İşlenen Suçlar*” arasında düzenlenmişken, yeni düzenlemede “*Uluslararası Suçlar*”ın içinde yer almıştır.¹³

¹² 19/12/2006 tarihli 26381 sayılı RG.

¹³ İnsan ticareti suçunun hürriyete karşı işlenen suç olma özelliğinin ağır bastığı görüşü için bkz. Kocasakal, **a.g.e.**, s.60; Suç, insan onuruna ve uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklere karşı işlendiğinden “İnsanlığa Karşı Suçlar” arasında düzenlenmesinin daha yerinde olduğu görüşü için bkz. Değirmenci, **a.g.e.**, s.95.

2. Korunan Hukuki Değer

Suçun koruduğu hukuki değer toplumsal düzenin devamı için geçerliliği zorunlu olan, korunması gereken, ideal, manevî ve soyut değerlerdir. Yasa koyucu bir fiili suç olarak düzenlemekle birden çok hukuksal değeri korumak isteyebilir.¹⁴

İnsan ticareti suçunda mağdur üzerinde gerçekleştirilen fiiller ve failin maksadı dikkate alındığında eylemin suç olarak düzenlenmesiyle birden fazla hukukî değer koruma altına alınmış olup, korunan hukukî değerler de karma niteliktedir.¹⁵ Burada mağdurun özgürlüğü, onur ve haysiyeti, cinsel özgürlüğü, çalışma hürriyeti, vücut bütünlüğü, ülkenin kamu düzeni ve uluslararası toplum düzeni korunmaktadır.¹⁶

İnsan ticareti suçu, özgürlüğün temeli ve eşitliğin ölçütü olan, insan onurunu hiçe sayan bir fiildir.¹⁷ İnsan onuru, bireyin maddî ve manevî bütünlüğünü simgeleyen, kendi kaderini tayin hakkı çerçevesinde hür iradesini ortaya koyan, onu araç değil, amaç haline getiren bir kavramdır.¹⁸

Suç, insanı insan olmaktan çıkartıp nesne durumuna getirmekte ve özgür iradesini ve toplum içindeki değerini ortadan kaldırmaktadır.¹⁹

¹⁴ İzzet Özgenç/Cumhur Şahin, **Uygulamalı Ceza Hukuku, Ceza Hukukunun Güvence Fonksiyonu, Suçun Unsurları-Teşebbüs, İştirak, İçtima-Önemli Bazı Suçlara İlişkin Yargıtay Kararları ve Tahlilleri-Çözümlü Örnek Olaylar** 3.Bası, Ankara, Seçkin Yayınları, 2001, s.111.

¹⁵ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.89; Ali Parlar/Muzaffer Hatipoğlu, **Açıklamalı-Yeni İçtihatlarla 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu**, C:2, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, s.1249; Yenidünya, **a.g.e.**, s.160.

¹⁶ Söz konusu hak ve özgürlükler 1982 Anayasası'nın çeşitli hükümlerinde de yer almaktadır. Anayasa'nın başlangıç kısmı 6. para. "*Türk vatandaşı (...) hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddî ve manevî varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahiptir.(...).*" Anayasa'nın 17. maddesi uyarınca "*Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.*" Anayasa'nın 18. maddesine göre "*Hiç kimse zorla çalıştırılmaz. Angarya yasaktır.*"

¹⁷ İbrahim Kaboğlu, **Özgürlükler Hukuku**, 6. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2002, s.25.

¹⁸ Bahri Öztürk/Mustafa Ruhan Erdem, **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, 12. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, s.167-169.

¹⁹ Kolis Summerer, "Köleliğin Çağdaş Şekilleri, İnsan Ticareti ve Cinsel İstismarla Mücadele Bağlamında Kadınların Korunması: İtalyan Mevzuatındaki Reformlar", (Çev: Murat Önok), **Hukuki Perspektifler Dergisi**, S.7, Temmuz 2006, s.135.

Bireyin hem iç özgürlüğüne hem de dış özgürlüğüne yönelik eylem²⁰, bireyin özgür iradesini ortadan kaldırmakta, geleceğini tayin hakkını elinden almakta ve suçun bu yönü bireyin iç özgürlüğünü; kişinin aldığı kararlar doğrultusunda hareket edebilmesini, bir yerde kalmak veya gitmek şeklindeki serbestisini engelleyen fillerin varlığı ise, dış özgürlüğünü ilgilendirmektedir.²¹

Suç bireyin bedenine, varlığına, güvenlik içinde yaşama²² ile kendi kaderini tayin haklarına ve serbestçe hareket edebilme özgürlüğüne ağır bir müdahale oluşturmaktadır.²³

Fuhuş maksatlı ticaret, cinsel özgürlüğü ve bununla bağlantılı olarak özel yaşama saygı hakkının da ihlali anlamındadır.²⁴

İnsan ticareti; insan haklarının sert çekirdeği ya da dokunulamaz alanlarına müdahale oluşturmasıyla işkenceye, insanî olmayan veya aşağılayıcı muameleye tabi tutulmama hakkı ve kölelik ve hizmetkarlık yasağına da aykırılık teşkil eder.²⁵

Kamu düzeni, bozulduğunda kamu yararını olumsuz yönde etkileyen düzeni ifade etmektedir.²⁶ Kamu düzeni; güvenlik, sağlık ve dirlik-esenlik unsurlarına sahiptir.²⁷ Suç toplumun güvenliğini genel sağlığı, dirlik ve düzeni ihlal etmektedir.²⁸

²⁰ Kişi özgürlüğüne yönelik suçlar doktrinde iç ve dış özgürlüğe yönelik olarak ikiye ayrılmaktadır. Bkz. Koca, **İnsan Yağması**, s.146.

²¹ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.90; Kocasakal, **a.g.e.**, s. 60-61; Koca, **İnsan Yağması**, s.146.

²² Güvenlik içinde yaşama hakkının özel bir önemi vardır. İnsan varlığının ilk ve vazgeçilmez alanını oluşturan yaşam hakkı, ancak kişi güvenliği ile anlam kazanır. Böylece insan ticareti bireyin bedenine sahip olma hakkını, kendi kaderini belirleme hakkını, özel yaşamının ve neticede güvenlik içinde yaşama hakkını ihlal eder. Bkz. Kaboğlu, **a.g.e.**, s.270 vd.

²³ Kaboğlu, **a.g.e.**, s.270. Korunan öncelikli hukukî değer “bireyin irade özgürlüğü” olduğu görüşü için bkz. Koca, **İnsan Yağması**, s.146; Kocasakal, **a.g.e.**, s.60; Değirmenci, **a.g.e.**, s.72; Fiilin yaptırıma bağlanmasıyla korunan hukukî değer birincil olarak “kişi hürriyeti” olduğu görüşü için bkz. Yenidünya, **a.g.e.**, s.163.

²⁴ Yenidünya, **a.g.e.**, s.163.

²⁵ Yenidünya, **a.g.e.**, s.163-164.

²⁶ Metin Günday, **İdare Hukuku**, 10. Bası, Ankara, İmaj Yayınevi, 2011, s.16.

²⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Özge Okay Tekinsoy, **İdare Hukukunda Kamu Düzeni Kavramı**, 1.bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2011.

²⁸ İnsan ticareti suçunun yaptırıma bağlanmasıyla kamu düzeninin korunduğu görüşü için bkz. Çetin Arslan, “İnsan Ticareti Suçu, (TCK 201/b)”, **Türk İdare Dergisi**, C.77, S.466, İçişleri Bakanlığı Yayınları, Mart 2005, s.156; Korunan hukuki değerler içinde kamu düzeninin ikincil nitelikte olduğu görüşü için bkz. Yenidünya, **a.g.e.**, s.162.

Gerek kamu düzeni ve güvenliği gerekse başta insan onuru olmak üzere suçun maddi konusunu oluşturan mağdurların maddî ve manevî bütünlükleri de korunmaktadır.²⁹

İnsan ticareti ayrıca ülkelerin sınır güvenliğini, dirlik ve esenliğini bozan bir eylemdir. Fuhuşa zorlanan mağdurlar, önlenmesi ve mücadele edilmesi kamu sağlığı için önem taşıyan HIV ve Hepatit gibi ölümcül hastalıklarla mücadeleyi olumsuz yönde etkilemektedirler.³⁰

Suçun sınır aşan niteliği, çoğunlukla organize suç olarak gerçekleştirilmesi, ülkelerin ekonomik ve sosyal düzenini etkilemesi, uluslararası toplum düzenine olumsuz etkide bulunmaktadır.³¹ Suç, fiilin bu özellikleri de göz önüne alınarak kanunumuzun “Uluslararası Suçlar” bölümünde düzenlenmiştir.³² Eylemin cezasız kalmasını önlemek amacıyla TCK’nın 13. maddesi 1.fıkrası (a) bendi uyarınca insan ticareti suçunun, vatandaş veya yabancı tarafından, yabancı ülkede işlenmesi halinde, Türk kanunları uygulanacaktır.³³

B. Suçun Unsurları

1. Maddî Unsurlar

TCK’nın sistematığında suçun maddi unsurları; fiil, konu, fail, mağdur, netice³⁴ ve objektif isnadiyettir.

²⁹ Çetin Arslan/Bahattin Azizağaoğlu, **Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Asil Yayın Dağıtım, İstanbul, 2004, s.330-331.

³⁰ Fuhuş amaçlı insan ticareti bakımından genel sağlık ve genel ahlakın da korunmakta olduğu görüşü için bkz. Tosun, **a.g.e.**, s.120; Aynı yönde, R. Murat Önok, “5237 Sayılı Yeni TCK’ya Göre Uluslararası Suçlar”, **Hukuk ve Adalet, Eleştirel Hukuk Dergisi**, C.2, S.5, Nisan 2005, s.207; Değirmenci, **a.g.e.**, s.72; Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.89.

³¹ Doğan, **a.g.e.**, s.95-96; Yenidünya, **a.g.e.**, s.165.

³² Suçun bireyin temel hak ve özgürlüklerini ihlal eden, onurunu ortadan kaldıran, bireyi nesneleştiren niteliği ile kanunun “Hürriyete Karşı Suçlar” başlığı altında düzenlenmesinin daha yerinde olacağı görüşü için bkz. Yenidünya, **a.g.e.**, s.166.

³³ 13. madde gerekçesi son para.; “Türkiye’nin taraf olduğu çeşitli uluslararası sözleşmelerde *aut dedere aut judicare*/aut punire kuralına yer verilmek suretiyle ilgili sözleşme kapsamına giren suçlar dolayısıyla ister vatandaş olsun ister yabancı olsun failerin suçun işlendiği ülkeye geri verilmesi öngörülmüştür. Ancak, bu sözleşmelerle, çeşitli hukukî mülahazalarla geri verme yoluna gidilmemesi hâlinde, taraf devletlere yargılama ve cezalandırma yükümlülüğü yüklenmiştir.”

³⁴ Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2012, s.11.

TCK madde 80/1 uyarınca insan ticareti suçunun maddî unsurunu oluşturan hareketler bakımından fiilden ayrı olarak neticenin varlığı aranmadığından bu bölümde maddi unsur olarak neticeye ve objektif isnadiyete yer verilmeyecektir. İnsan ticareti suçu bakımından suçun maddi unsurları fiiller, suçun konusu, fail ve mağdurdur.

a. Fiil

Suçun maddi unsurlarından fiili oluşturan hareketler, kişileri ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak, tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka bir yere götürmek, sevk etmek ve barındırmaktır.

Mağdur on sekiz yaşını doldurmamışsa araç fiillerden hiçbirisi yapılmamış olsa dahi suç oluşacağı hükmü hariç tutulursa, suçun maddi unsurunu oluşturan hareketler mağdurun iradesini etkileyen araç hareketlerin gerçekleştirilmesine veya mağdurun zor durumundan istifade edilmesine bağlıdır. Araç fiiller; tehdit, baskı, cebir veya şiddet, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak, kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanmak şeklindedir.

80. madde, insan ticaretinin maddi unsurları yönünden Palermo Protokolü hükümlerinden birçok noktada ayrılmaktadır. TCK'nın 80. maddesinde “failin mağdur üzerindeki denetim olanaklarından yararlanması” ifadesi Palermo Protokolü'nde yer alan “başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına veya çıkar sağlama yoluyla” ifadesinden farklıdır. Kanunumuzda veli, vasi ve denetim-gözetim yetkisine haiz kişilerin menfaat karşılığı rızaları elde edilerek kişiler üzerinde istismara yönelik davranışlar gerçekleştirilmesi ihtimali göz ardı edilmiştir.³⁵

Ayrıca protokolde “*kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma*” şeklinde yer alan ifade yerine TCK madde 80'de “*tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, kandırmak*” ibareleri

³⁵ Bu ihtimalin göz ardı edilmesinin yerinde olmadığı ve metinde çeviri hatası yapıldığına dair görüş için bkz. Kocasakal, **a.g.e.**, s.65.

kullanılmıştır. Protokolde araç fiiller içerisinde yer verilen “kaçırma”, TCK’da araç fiiller içerisinde değil, amaç/asıl fiiller içerisinde düzenlenmiştir.³⁶

İnsan ticareti hareketin şekli yönünden icrai bir suçtur.³⁷ Ancak ihmali hareketle de işlenmesi mümkündür.³⁸ İhmal suretiyle icra suçlarında belli bir neticenin gerçekleşmesini önleme konusunda hukuki bir yükümlülük³⁹ altında olan fail, neticenin gerçekleşmesine kendisi sebep olmasa bile oluşumunu engellemediği için ihmal suretiyle suçu işlemiş kabul edilmektedir.⁴⁰

Hareketin önemi bakımından insan ticareti, bağlı hareketli bir suç tipidir.⁴¹ Kanunda araç fiiller ve suçu oluşturan hareketler tahdidi biçimde sayılmıştır. Madde hükmünde yer alan fiiller ve hareketler dışında bir hareketle bu suç işlenemez.⁴²

İnsan ticareti suçu hareketin sayısı yönünden birden fazla hareketli suç tipidir. Öncelikle iradeyi etkileyen araç fiiller işlenmeli daha sonra suçu oluşturan asıl veya ikinci grup hareketler icra edilmelidir.⁴³

Maddede belirtilen hareketlerden herhangi birinin araç fiillerle birlikte işlenmesiyle suç oluşacağından, aynı zamanda seçimlik hareketli bir suçtur.⁴⁴ Madde metninde yer alan hareketlerin herhangi birinin yer alan araç fiillerle beraber yerine

³⁶ Bu düzenlemenin hatalı olduğu görüşü için bkz. Kocasakal, **a.g.e.**, s.67; TCK düzenlemesinin yerinde olduğu görüşü için bkz. Yenidünya, **a.g.e.**, s.184.

³⁷ Kanunda belirtilen hareketlerin ihmali davranışla gerçekleştirilemeyeceği, failin aktif bir davranışta bulunmasının şart olduğu görüşü için bkz. Hakeri, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları**, s.14; Koca, **İnsan Yağması**, s.149; Değirmenci, **a.g.e.**, s.81.

³⁸ Görüş ve örnek için bkz. Yenidünya, **a.g.e.**, s.185.

³⁹ Bu hukuki yükümlülük kanundan, sözleşmeden ya da önceden gerçekleştirilmiş tehlikeli hareketten doğabilir. Bkz. Hakan Hakeri, **Ceza Hukuku’nda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2003, s.124.

⁴⁰ Kayıhan İçel/Fusun Sokullu-Akinci/İzzet Özgenç/Adem Sözüer/Fatih S. Mahmutoglu/Yener Ünver, **Suç teorisi: Suç Kavramına İlişkin Genel Bilgiler, Suçun Yapısal Unsurları, Suçun Özel Oluşum Biçimleri**, 3. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2004, s.62-63; Hakeri, **İhmal Kavramı**, s.109; Nur Centel/Hamide Zafer/Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 6. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2010, s.248-249; Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/Caner Yenidünya, **5237 Sayılı Yeni TCK’ya Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel Hükümler I**, 2.Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2006, s.427-428.

⁴¹ Önok, **a.g.e.**, s.208; Koca, **İnsan Yağması**, s.149; Kocasakal, **a.g.e.**, s.62-66; Değirmenci, **a.g.e.**, s.81.

⁴² Durmuş Tezcan/M. Ruhan Erdem/Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 6.bası, Seçkin Yayıncılık, 2008, s.102; Koca, **İnsan Yağması**, s.149.

⁴³ Tezcan/Erdem/Önok, **a.g.e.**, s.102.

⁴⁴ Önok, **a.g.e.**, s.208; Koca, **İnsan Yağması**, s.149.

getirilmesi halinde suç oluşacaktır.⁴⁵ Seçimlik hareketlerden birden fazlasının aynı anda ya da hepsinin birden yapılması halinde yine tek suç vardır.⁴⁶

Netice bakımından yapılan ayırimda insan ticareti suçu sırf hareket suçudur.⁴⁷ Hareketin yapılmasıyla madde hükmü ihlal edilmiş olur.⁴⁸

İnsan ticareti mütemadi/kesintisiz suç olarak işlenebilir.⁴⁹ Bu hususta doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre, suçun maddi unsurunu oluşturan hareketlerden sadece barındırma yönünden mütemadi olarak işlenebilir.⁵⁰ Buna karşılık suçun tedarik etme, kaçırma, bir yerden başka bir yere götürme, sevk etme ve barındırma hareketleri yönünden de mütemadi suç olduğu da ileri sürülmüştür.⁵¹ Bir diğer görüşe göre suç, kaçırma ve barındırma hareketleri yönünden mütemadi, diğer hareketler yönünden ise ani suçtur.⁵² Kanaatimce de suç kaçırma ve barındırma hareketleri yönünden mütemadi diğer hareketler bakımından ise ani suçtur.

(1) Araç Fiiller

İnsan ticareti suçunun gerçekleşmesi için öncelikle bazı araç fiillerin meydana getirilmesi gerekmektedir. Ancak on sekiz yaşını doldurmamış olanlar için araç fiillere başvurulmamış olsa da zorla çalıştırılmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka bir yere götürmek, sevk etmek ya da barındırmak eylemleri gerçekleştirildiğinde suç oluşacaktır. Madde hükmünde araç fiiller, tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak,

⁴⁵ Değirmenci, **a.g.e.**, s.81.

⁴⁶ Koca, **İnsan Yağması**, s.149; Kocasakal, **a.g.e.**, s.66; Hakeri, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları**, s.13,17. Bu ihtimalde hakim TCK'nın "Cezanın Belirlenmesi" başlıklı 61. maddesi uyarınca işlenen suçun kanunî tanımında öngörülen cezanın üst sınırından tayin edebileceği görüşü için bkz. Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Özel Hükümler**, s.108.

⁴⁷ Bu suçlar doktrinde neticesi harekete bitişik ya da şekli suç ismiyle de anılmaktadır. Bkz. Centel/Zafer/Çakmut, **a.g.e.**, s.253.

⁴⁸ Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2007, s.219 vd.; Yenidünya, **a.g.e.**, s.187.

⁴⁹ Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.220.

⁵⁰ Arslan/Temel/Aydın/Şen/Doğan/Bacaksız, **a.g.e.**, s.30.

⁵¹ Koca, **İnsan Yağması**, s.150.

⁵² Yenidünya, **a.g.e.**, s.188; Kocasakal, **a.g.e.**, s.69.

kandırmak, kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmektir.

i. Tehdit, Baskı, Cebir veya Şiddet

Tehdit, baskı, cebir veya şiddet kişinin davranışları üzerinde zorlayıcı bir etkide bulunmaya imkân sağlayan araçlardır. Araçların iradeyi fesada uğratma biçimleri birbirinden farklıdır. Tehdit, gelecekte vuku bulacak bir kötülüğe ilişkin, şiddet, hali hazırda gerçekleşen kötülüğe ilişkindir.⁵³ Baskı ise cebir ve şiddet boyutuna gelmemiş maddi ve manevi zorlamadır.⁵⁴

Tehdit, kişinin huzurunu bozmaya, endişelendirmeye, kendisinde güvensizlik duygusunun gelmesine yönelik bir fiildir ve mağdura veya ona ait değerlere ağır ve haksız ve gelecekte vuku bulacak bir zarar geleceğinin bildirilmesidir.⁵⁵ Fiil, kişinin psikolojik yönden mukavemetini ortadan kaldırarak, serbest karar alabilme ya da aldığı kararlar doğrultusunda hareket edebilme özgürlüğünü engellemektedir.⁵⁶

Kişinin maddi ve manevi bütünlüğüne, malvarlığına, şeref ve haysiyetine yönelik olabilir.⁵⁷ İnsan ticareti suçunda genel olarak mağdura kendisinin veya ailesinin öldürüleceği ya da zarara uğratılacağı tehdidinde bulunmaktadır.⁵⁸ Bildirim her şekilde gerçekleştirilebilir.⁵⁹

Suç tipinde yer alan araç hareketlerden bir diğeri baskıdır.⁶⁰ Baskı mağdur üzerinde kurulan maddi veya manevi zorlamadır.⁶¹ Cebir veya tehdit niteliğine ulaşmamış ancak mağdurun iradesi üzerinde etkiye sahip olan yıldırma, sindirme ve her türlü zorlayıcı davranış baskı kavramı içinde değerlendirilebilir.⁶²

⁵³ Mahmut Koca, **Yağma Cürümleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003, s.143.

⁵⁴ Koca, **İnsan Yağması**, s.152.

⁵⁵ Akalın, **a.g.e.**, s.2300 bkz.“gözdağı”; Önok, **a.g.e.**, s.208.

⁵⁶ Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 3. Baskı, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2005, s.584; Ali Rıza Çınar, **Tehdit Suçu**, Ankara, Turhan Yayınevi, 2002, s.63.

⁵⁷ Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Özel Hükümler**, s.109-110.

⁵⁸ Değirmenci, **a.g.e.**, s.82.

⁵⁹ Yarg. 4.CD. 09/12/2003, 24409/12351, Legal Hukuk Dergisi, Ocak 2004, s.193.

⁶⁰ Hak ve özgürlükleri kısıtlayarak zor altında bulundurma, zor kullanmak, yapmak veya yapmamaya zorlamak. Bkz. Akalın, **a.g.e.**, s.260.

⁶¹ Değirmenci, **a.g.e.**, s.82; Yenidünya, **a.g.e.**, s.193.

⁶² Cebir, şiddet ve tehdidin varlığı halinde mağdur üzerinde bir baskı olduğu açıktır. Bu sebeple doktrinde; maddede cebir, şiddet ve tehdidin yanı sıra baskı terimine yer verilmesinin özel bir

Bir kimsenin isteğinin aksine bir hareketi yapmaya veya yapmamaya zorlanması⁶³ veya istenmeyen bir hareketin yapılması için maddi baskı yapılması, iradenin fesada uğratılması şeklinde tarif edilen cebir, özgür iradeyi ortadan kaldıran maddi ve manevi zorlamayı içeren bir eylemdir.⁶⁴ Cebir geniş anlamda hem maddi zorlamayı (cebir ve şiddet) hem de manevi (tehdit) zorlamayı kapsar.⁶⁵

Cebir mutlaka kişiye yönelik olmak zorunda değildir.⁶⁶ Madde metninde cebrin mutlaka kişilere karşı yöneltilmesine ilişkin bir açıklık bulunmadığından, kavram kişinin iradesini ortadan kaldırmaya yönelik eşya üzerinde, haksız şekilde kullanılan maddi kuvveti de kapsamaktadır.⁶⁷

İnsan ticareti suçunda cebir, iradenin oluşumunu engelleyen veya mevcut iradenin harekete geçmesini mutlak olarak imkansız hale getiren araçlarla icra edilebileceği gibi, mağdurun iradi karar özgürlüğünü ihlal eden bir davranışla da gerçekleştirilebilir.⁶⁸

Şiddet, maddi kuvvet kullanma anlamında olup cebir kavramı ile eş anlamlıdır.⁶⁹

anlamı olduğu, terimin cebir veya tehdit boyutuna gelmemiş ancak irade üzerinde tesire sebebiyet veren diğer zorlayıcı davranışları kastettiği belirtilmiştir. Bkz. Koca, **İnsan Yağması**, s.152. Diğer bir görüşe göre ise suçun oluşabilmesi mağdurun kendi geleceğini tayin etme serbestisinin elverişli vasıtalarla ortadan kaldırılmasına bağlıdır. Kişinin serbestçe karar verebilme ve verdiği kararlar doğrultusunda hareket edebilme yeteneğini tamamen bertaraf edebilecek düzeye ulaşmamış bir kuvvet sarfının, suçu oluşturacağını söylemek hükmün amacı ve kanunilik prensibi açısından yerinde değildir. Baskı ile kastedilen zor kullanımı, cebir şiddet ve tehdit kapsamında ve ağırlığında bulunmalıdır. Bkz. Yenidünya, **a.g.e.**, s.193; Kocasakal, **a.g.e.**, s.63; Tezcan/Erdem/Önok, **a.g.e.**, s.103.

⁶³ Yılmaz, **a.g.e.**, s.223; Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Özel Hükümler**, s.109.

⁶⁴ Koca, **Yağma Cürümleri**, s.134 vd.

⁶⁵ Koca, **İnsan Yağması**, s.152.

⁶⁶ Suçun işlenmesinde araç olarak kullanılan cebrin, kasten yaralama suçuna ilişkin 86. maddedeki sınırı aşması halinde, kasten yaralamanın neticesi sebebiyle ağırlaşmış halleri gerçekleşmiş ise failin ayrıca 87. madde uyarınca cezalandırılması gerekeceği görüşü için bkz. Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Özel Hükümler**, s.110.

⁶⁷ Ancak eşyaya karşı yöneltilen cebrin, mağdur üzerinde korku yaratacak, iradesini dolaylı yoldan etkileyecek nitelikte olması gerektiği yönünde bkz. Koca, **İnsan Yağması**, s.152.

⁶⁸ Koca, **İnsan Yağması**, s.152.

⁶⁹ Akalın, **a.g.e.**, s.2223; İzzet Özgenç, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler**, 3.Bası, Ankara, Adalet Bakanlığı Yayınları, 2006, s.404; Doktrinde cebirle eş anlamlı olan şiddet kavramının metinde anlamı kuvvetlendirmek amacıyla yer verildiği görüşü için bkz. Değirmenci, **a.g.e.**, s.83; Yenidünya, **a.g.e.**, s.192.

Cebir, şiddet, baskı ve tehdidin fiilin işlenmesi sırasında kurtarmak veya korumak düşüncesiyle hareket eden üçüncü kişilere karşı gerçekleştirilmesi ve bundan istifade edilerek mağdur üzerinde asıl veya amaç fillerin gerçekleştirilmesi halinde de insan ticareti suçunun oluşacağı doktrinde kabul edilmektedir.⁷⁰

ii. Nüfuzu Kötüye Kullanmak

Nüfuz⁷¹, bir kimsenin başkalarına sözünü geçirme ve dilediğini yaptırma gücü olarak tanımlanabilir. Nüfuz sahibi kişi, mağdurun sözünü yerine getirdiği, mağduru etki altına alan bir şahıs olabileceği gibi mağdur üzerinde otorite yetkisi bulunan bir kişi de olabilir.⁷² Mağdura emir verme ve itaat ettirme yetkisinin bulunduğu hallerde otorite yetkisinin, otorite yetkisinin varlığı halinde ise nüfuzun mevcut olduğu söylenebilir.⁷³

Bir kimsenin başkası üzerinde nüfuz sahibi olması, bir görevden, akrabalık ilişkisinden, gelenek ve göreneklerden, hizmet ilişkisinden veya aynı yerde barınmaktan kaynaklanabilir. Burada mağdurun, ailevi, kanuni, sözleşmeden doğan veya diğer başka bağlar dolayısıyla ilişki içinde bulunduğu kimseler tarafından ve bu kimselerin onun üzerinde sahip oldukları etki ve manevi güçten yararlanılarak belirtilen maksatlara ulaşılması halinde nüfuz kötüye kullanılmış olmaktadır.⁷⁴

Nüfuz kullanımı mağdur üzerinde başka türlü davranma imkanını engelleyen bir baskı oluşturmalıdır.⁷⁵ Failin yönlendirmesi mağdurun karar vermesine veya kararını gerçekleştirmesine çok düşük düzeyde etki ediyorsa seçme ve serbest hareket edebilme özgürlüğü varlığını korumaktadır. Buna karşılık failin yapmış olduğu etki sonucunda mağdura fazla bir seçenek kalmıyorsa yeterli bir nüfuz kullanma söz konusudur.⁷⁶

⁷⁰ Hakeri, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları**, s.14.

⁷¹ Erk, güçlü ve etkili olma. Bkz. Akalın, **a.g.e.**, s.1783.

⁷² Koca, **İnsan Yağması**, s.152.

⁷³ Kocasakal, **a.g.e.**, s.64.

⁷⁴ Önok, **a.g.e.**, s.208; Koca, **İnsan Yağması**, s.154.

⁷⁵ Hofmann, **a.g.e.**, s.356.

⁷⁶ Hofmann, **a.g.e.**, s.359.

iii. Kandırmak

Kandırmak; söz, hareket veya diğer her türlü araçlarla bir kimsenin yanılgısını, kanmasını sağlamak, inandırmak, ikna etmek, aldatmak anlamlarına gelmektedir.⁷⁷

Bir kişi diğer bir kişiyi belirli bir yönde davranışa sevk edecek bir yanılgıya soktuğunda veya bunun şartlarını hazırladığında ise hile söz konusu olur.⁷⁸

Palermo Protokolü'ndeki düzenlemede mağdurun iradesini etkileyen araç olarak hem hileye hem de aldatmaya yer verilmiştir.⁷⁹

Mağdur kandırma yoluyla gerçek hakkında hataya düşürüldüğü, gerçek ondan gizlendiği için, kendisinden istenilen davranışı gerçekleştirmektedir. Kandırmanın varlığı halinde mağdurun rızasından bahsetmek mümkün değildir.⁸⁰ Mağdur gerçek durumu bilseydi bu yönde davranmayacaktır.⁸¹ Mağduru hataya düşürme, aldatma, algılama ve buna uygun karar verme yeteneğini etkileme, düştüğü hatadan yararlanma, fark edilmesine rağmen ses çıkarılmayarak suçun işlenmesinde mağdurun bu yanılgısından istifade etme ve her türlü hileli davranış “kandırma” kavramı içindedir.⁸²

Hileli davranışlar, sahte hareketler ile gerçeğin çarpıtılması gizlenmesi ve saklanmasıdır.⁸³ Hile, nitelikli bir yalandır. Yalan belli oranda ağır yoğun ve ustaca olmalı, sergileniş açısından mağdurun denetleme olanağını ortadan kaldırmalıdır.⁸⁴

⁷⁷ Akalın, **a.g.e.**, s.1296.

⁷⁸ Hofmann, **a.g.e.**, s.374.

⁷⁹ TCK'nın muhtelif maddelerinde, (örnek olsun TCK madde 157) hukukumuzda yerleşmiş, uygulama ve doktrinde benimsenmiş, sınırları belirlenmiş hile, hileli davranışlarla aldatma gibi kavramlar kullanılmışken 80. maddede “kandırmak” terimine yer verilmesine dair eleştiri ve görüş için bkz. Yenidünya, **a.g.e.**, s.184.

⁸⁰ Ayhan Önder, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 4.bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1994, s.597.

⁸¹ Koca, **İnsan Yağması**, s.153.

⁸² Sami Selçuk, **Dolandırıcılık**, İstanbul, Yasa Yayınları, 1982, s.114; Hofmann, **a.g.e.**, 375; Koca, **İnsan Yağması**, s.153; Her ne kadar hilede cebir teşkil eden hareketin maddi varlığı yoksa da, hilenin neticesi cebrinkinden farksızdır. Cebirle hangi sonuca ulaşılacak idiyse kandırma suretiyle de fail aynı sonuca ulaşmaktadır. Bkz. Erol Cihan, **Cebir Kullanma Cürümü (TCK Madde 188)**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1978, s.49-51.

⁸³ Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 8.Baskı, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2010, s.417.

⁸⁴ Yarg. 11. CD. 21/02/2006 tarih ve 5558/1119 sayılı kararı, Legal Hukuk Dergisi, Ekim 2006, s.3237-3238.

Suçun oluşması bakımından eylemin kandırıcı nitelikte ve elverişli olması gerekmektedir. Bu niteliğe sahip olmayan yalan ve kandırma halinde bu ögenin varlığından söz edilemez.⁸⁵

Kandırma insan ticareti suçunun işlenmesinde en çok kullanılan araç fiillerden biridir. Kaynak ülkelerde veya internet ortamında faaliyet gösteren failler, mağdurlara genellikle hedef ülkelerde iş bulma imkanının sağlanacağını, burslu eğitim alacaklarını, hedef ülke vatandaşı kişilerle evleneceklerini vaat ederek fiili işlemektedirler.⁸⁶

iv. Kişiler Üzerindeki Denetim Olanaklarından Yararlanmak

Kişiler üzerindeki denetim olanakları, suçun işlenmesinde mağdurun iradesini etkileyerek fiile rıza göstermesini temin eden bir unsur olarak kullanılmaktadır.⁸⁷

Sahip olduğu statü gereği mağdur üzerinde kontrol hak ve yetkisine sahip kişiler veya doğrudan fail bu hak ve yetkinin sağladığı imkanlardan yararlanarak mağduru hukuka aykırı fiillere rıza göstermesi hususunda kullanmaktadır.⁸⁸

Kişi üzerindeki denetim olanakları çok çeşitli ilişkilerden kaynaklanabilir.⁸⁹ Hareketin icrası için bir denetleyen-denetlenen ilişkisi bulunması gerekir.⁹⁰

Kişiler üzerinde denetim olanaklarından yararlanma ile nüfuzun kötüye kullanılması arasında yakın ilişki vardır.⁹¹ Nüfuz sahibi olma kavramı denetim olanağına sahip olma kavramından daha geniştir. Bir kimse üzerinde nüfuz sahibi olan kişi aynı zamanda kişi üzerinde denetim olanaklarına da sahip olabilirken, buna karşılık denetim olanağına sahip bir kimsenin mağdur üzerinde her zaman nüfuz sahibi olduğu söylenemez.⁹²

⁸⁵ Kocasakal, **a.g.e.**, 65.

⁸⁶ Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Özel Hükümler**, s.112.

⁸⁷ Denetlemek bir işin doğru ve usulüne uygun yapılıp yapılmadığını incelemek, kontrol etmektir. Bkz. Akalın, **a.g.e.**, s.624.

⁸⁸ Arslan/Temel/Aydın/Şen/Doğan/Bacaksız, **a.g.e.**, s.32.

⁸⁹ Örnekler için bkz. Önok, **a.g.e.**, s.209.

⁹⁰ Nüfuzun genellikle aile ilişkileri ile bağlantılı olduğu görüşü için bkz. Koca, **İnsan Yağması**, s.154.

⁹¹ Kocasakal, **a.g.e.**, s.66.

⁹² Koca, **İnsan Yağması**, s.154.

v. Kişilerin Çaresizliklerinden Yararlanmak

Çaresizlik; sözlük anlamı olarak çare bulamamak, bir çıkar yolu olmamak, başka çıkar yol kalmadığı için öyle hareket etmeye mecbur olmak, ihtiyaç ve yoksulluk içerisinde bulunmak, zaruret hali şeklinde tarif edilmektedir.⁹³

Fail, kendi sebebiyet vermediği ancak mağdurun etkisi altında bulunduğu bir takım maddi ve manevi imkansızlıklardan faydalanarak mağdurun hukuka aykırı fiillere rıza göstermesini sağlamakta, çaresizliklerinden yararlanmaktadır.⁹⁴ İçinde bulunulan durum, ailevi, sosyal ve ekonomik problemler, vücut ve ruhsal hastalıklardan kaynaklanabilir.⁹⁵

Çaresizlik içinde bulunan mağdurun eyleme direnç gösterme imkanı bulunmadığından rıza gösterse bile bu rızanın geçerli bir rıza olmayacağı belirtilmiştir.⁹⁶

Zor koşulların herkesin üzerindeki etkisi aynı olmayacağından, çaresizlik objektif değil sübjektif esaslara göre belirlenir. Başkaları bakımından çaresizlik olmayacak bir durum mağdur bakımından bu koşulu yaratabilir.⁹⁷ Mağdurun böyle bir duruma kendi hatasıyla düşmüş olup olmaması da önem arz etmemektedir.⁹⁸

(2) Amaç Fiiller

TCK'nın 80. maddesinde asıl ya da amaç fiiller kişileri ülkeye sokma, ülke dışına çıkarma, tedarik etme, kaçırma, bir yerden başka bir yere götürme veya sevk etme ya da barındırma.

⁹³ Akalın, **a.g.e.**, s.496-497.

⁹⁴ Önok, **a.g.e.**, s.209. Yargıtay 8. CD.'nin 2010/5953 Karar, 2010/1440 Esas sayılı 15/04/2010 tarihli kararına göre çaresizlikten söz edebilmek için kişinin muhtaç durumda bulunması, bu muhtaç halin yarattığı sonuçtan yararlanılarak sömürülmesi gerekmektedir. Buradaki çaresizlikten; hayatını devam ettirmek, bir yerde kalmak ve iş bulmak konusunda yapacak bir şeyi olmayan kimseyi anlamak gerekir.

⁹⁵ Hofmann, **a.g.e.**, s.358.

⁹⁶ Maddede rızanın elde edilmesine yer verilmesinin isabetli olmadığı görüşü için bkz. Koca, **İnsan Yağması**, s.155.

⁹⁷ Hofmann, **a.g.e.**, s.358-359.

⁹⁸ Hofmann, **a.g.e.**, s.358-359.

Hareketler yönünden bu suç tipi hem bağlı hareketli hem de seçimlik hareketlidir. Hareketlerden birinin icrası suçun oluşması için yeterlidir. Aynı olayda birden fazla hareketin gerçekleşmesi halinde ortada yine tek bir suç vardır. Seçimlik hareketlerin farklı kişiler tarafından gerçekleştirilmesi halinde kişilerin her biri ayrı ayrı suç tipinden sorumlu olacaklardır.⁹⁹

i. Ülkeye Sokmak veya Ülke Dışına Çıkarmak¹⁰⁰

Ülke terim anlamıyla bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların tümünü ifade etmektedir.¹⁰¹ TCK'nın "Yer Bakımından Uygulama" başlığını taşıyan 8. maddesinde;

"(1) Türkiye'de işlenen suçlar hakkında Türk kanunları uygulanır. Fiilin kısmen veya tamamen Türkiye'de işlenmesi veya neticenin Türkiye'de gerçekleşmesi halinde suç, Türkiye'de işlenmiş sayılır.

(2) Suç;

- a) Türk kara ve hava sahaları ile Türk karasularında,*
- b) Açık denizde ve bunun üzerindeki hava sahasında, Türk deniz ve hava araçlarında veya bu araçlarla,*
- c) Türk deniz ve hava savaş araçlarında veya bu araçlarla,*
- d) Türkiye'nin kıta sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgesinde tesis edilmiş sabit platformlarda veya bunlara karşı, işlendiğinde Türkiye'de işlenmiş sayılır."*

denilerek ceza kanunun yer itibarıyla uygulanması bakımından Türk ülkesine nelerin dahil olduğu belirtilmiştir.

Doktrinde yapılan gerçek ülke, farazi ülke ayrımına göre, gerçek ülke; ülkenin toprakları, iç suları, kara suları ve bunların üstündeki hava tabakasından oluşan yeryüzü parçasıdır. Buna karşılık devletin savaş gemileri, açık denizde bulunan ticaret gemileri, hava vasıtaları, kıta sahanlığında ve münhasır ekonomik bölgede tesis edilmiş sabit platformlar ise farazi anlamda ülkeyi oluşturmaktadır.¹⁰²

⁹⁹ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.111.

¹⁰⁰ Ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran ibaresi 06/12/2006 tarih ve 5560 sayılı kanun ile metne ilave edilmiştir. Yasanın ilk şeklinde mevcut değildir.

¹⁰¹ Akalın, **a.g.e.**, s.2444.

¹⁰² Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Genel Hükümler**, s.286 vd; Centel/Zafer/Çakmut, **a.g.e.**, s.124 vd.

Bir görüşe göre insan ticareti suçu bakımından ülkeden anlaşılması gereken farazi değil, gerçek anlamda ülkedir. Bu çerçevede, ülke Türkiye Cumhuriyeti'nin egemenlik yetkisine sahip olduğu yeryüzü parçasını ifade etmektedir.¹⁰³

Ülkeye sokmak, mağdurun sınırlardan geçerek Türkiye Cumhuriyeti'ne dahil olmasıyla gerçekleşir. Ülke dışına çıkarmak¹⁰⁴ ise mağdurun Türkiye Cumhuriyeti sınırlarından başka bir ülkenin egemenliği altındaki coğrafi alana sokulması ile tamamlanır.

Bu hareket yönünden insan ticareti suçu, ani suç niteliğindedir. Ülkeye sokulan veya ülkeden çıkarılan mağdurun faille birlikte veya onun refakatinde olması gerekir. Ülkeye sokulan ya da ülkeden çıkartılan mağdurun Türk veya yabancı olması ya da bu eylemlerin yasal ya da yasal olmayan yollarla yapılması arasında bir farklılık bulunmamaktadır.¹⁰⁵

ii. Tedarik Etmek

Tedarik etmek, bulmak sağlamak araştırıp elde etmek hazır bulundurmak anlamlarına gelmektedir.¹⁰⁶

İnsan ticareti yönünden tedarik etmek, maddede yer alan amaçlarla ve araç fiillerin icrasıyla mağdurların araştırılması, tespit edilmesi ve bu suretle elde edilmesini ifade etmektedir.¹⁰⁷

İnsan ticareti, tedarik etmek hareketi yönünden ani suç niteliğindedir. Tespit edilen kimsenin insan ticaretine dahil olmasını sağlayacak davranışın gerçekleştirilmesiyle suç tamamlanır ve biter.¹⁰⁸ Tedarik etme hareketi genel olarak cebir içermez ve tedarik edene mağdurun güveni vardır.¹⁰⁹

¹⁰³ Yenidünya, **a.g.e.**, s.203; Önok, **a.g.e.**, s.200.

¹⁰⁴ Çıkmasını sağlamak, göndermek, yollamak. Bkz. Akalın, **a.g.e.**, s.530-531.

¹⁰⁵ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.113.

¹⁰⁶ Akalın, **a.g.e.**, s.2296.

¹⁰⁷ Arslan, **İnsan Ticareti**, s.159; Kocasakal, **a.g.e.**, s.67.

¹⁰⁸ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.114.

¹⁰⁹ Kocasakal, **a.g.e.**, s.67.

iii. Kaçırarak

Kaçırarak, mağdurun bulunduğu yerden başka bir yere götürülmesi, kendi güvenlik alanından çıkarılarak failin nüfuz ve hakimiyet sahasına sokulmasıdır.¹¹⁰ Kaçırma hareketinde mağdurun kendi varlığı üzerindeki egemenliği sona ermekte ve zorunlu olarak yer değiştirmeye tabi tutulmaktadır.¹¹¹

İnsan ticareti suçu açısından kaçırma, maddede sayılan amaçlarla mağdurun, fail tarafından kendi hukuk alanından çıkartılıp onun hukuk alanına sokulması ve hareket serbestisinin fail lehine ortadan kaldırılmasıdır.¹¹²

Kaçırmanın varlığından söz edebilmek için mağdur bulunduğu yerden başka bir yere nakledilmelidir.¹¹³ Naklin şekli önemli olmayıp nakledilen yerin failin mağduru götürmek istediği yer olması da şart değildir.¹¹⁴

Mağdurun yerinin değiştirilmiş olması, her zaman failin mağdur üzerinde hakimiyet kurduğu anlamına gelmez. Somut olayın özelliğine göre mağdurun failin nüfuz ve etkisi altına girip girmediğini takdir edilmelidir.¹¹⁵

Kaçırarak hareketi yönünden insan ticareti mütemadi suç niteliğindedir.¹¹⁶ Suç, mağdurun kendi güvenlik alanından çıkartılıp failin nüfuz ve etki alanına sokulmasıyla tamamlanmakta ancak bu anda bitmemekte icrası devam etmektedir.¹¹⁷ Temadi mağdurun özgürlüğüne kavuşmasıyla sona ermektedir.¹¹⁸

iv. Bir Yerden Başka Bir Yere Götürmek

Götürmek; taşımak, nakletmek, ulaştırmak anlamlarını taşımaktadır.¹¹⁹ Burada söz konusu seçimlik hareket nakletmek şeklindedir. İnsan ticareti suçunun

¹¹⁰ Akalın, **a.g.e.**, s.1255 vd; Arslan/Temel/Aydın/Şen/Doğan/Bacaksız, **a.g.e.**, s.32.

¹¹¹ Arslan, **İnsan Ticareti**, s.159.

¹¹² Koca, **İnsan Yağması**, s.156.

¹¹³ Önder, **Özel Hükümler**, s.555.

¹¹⁴ Koca, **İnsan Yağması**, s. 156; Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Özel Hükümler**, s.116.

¹¹⁵ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.115.

¹¹⁶ Faruk Erem/Nevzat Toroslu, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 8.baskı, Savaş Yayınları, Ankara, 2000, s.335 vd.

¹¹⁷ Erem/Toroslu, **a.g.e.**, s.337.

¹¹⁸ Yarg. 5.CD.26/05/1955 tarihli, 2349/2231 sayılı kararı. Bkz. Aktaran, Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.116.

¹¹⁹ Akalın, **a.g.e.**, s.975.

maddi unsurunu oluşturan bu seçimlik hareket yönünden kişinin, fail veya onun adına hareket eden bir kimse refakatinde bir yerden başka bir yere ulaştırılması söz konusudur.¹²⁰

Mağdurun bulunduğu yerden hareket ettirilerek bir başka yere götürülmesi ile suç tamamlanır.¹²¹ Bu hususta suçun tamamlanmış olması açısından iki görüş vardır. Bir görüşe göre suçun tamamlanması için götürülmek istenen yere kadar gitmiş olmak gerekir. Mağdur ve fail o yere ulaşmadan yakalanırlarsa suç teşebbüs aşamasında kalmış olur.¹²² Diğer görüşe göre ise suçun tamamlanması için götürülmek istenen yere gidilmiş olması aranmaz.¹²³

v. Sevk etmek

Sevk etmek¹²⁴ fiilinde mağdurun yalnız başına bir yerden başka bir yere gitmesi için gerekli organizasyonu yapmak, mağdura eşlik etmeden nakil için gerekli faaliyetleri idare etmek söz konusudur.¹²⁵

Mağdur bulunduğu yerden başka bir yere tek başına gönderildiği anda suç tamamlanır. Yaptırıma bağlanan, mağdurun yer değiştirmesi konusunda itici bir güç teşkil edilmesi olduğundan¹²⁶ mağdurun istenilen yere varmış olması şart değildir.¹²⁷

vi. Barındırmak

Barındırmak, barınmasını sağlamak, korumak, muhafaza etmek, yaşamasını, yerleşip oturmasını sağlamak anlamındadır.¹²⁸ Bu hareketle, mağdura yaşaması için gerekli koşullar oluşturulur, geçimi sağlanır, konaklama, beslenme ve diğer ihtiyaçlarının giderilmesi sağlanır.¹²⁹

¹²⁰ Arslan/Temel/Aydın/Şen/Doğan/Bacaksız, **a.g.e.**, s.30; Önder, **Özel Hükümler**, s.597; Kocasakal, **a.g.e.**, s.68; Koca, **İnsan Yağması**, s.156; Önok, **a.g.e.**, s. 208.

¹²¹ Koca, **İnsan Yağması**, s.156.

¹²² Yenidünya, **a.g.e.**, s.208.

¹²³ Koca, **İnsan Yağması**, s.156.

¹²⁴ Göndermek, götürmek. Bkz. Akalın, **a.g.e.**, s.2082.

¹²⁵ Önder, **Özel Hükümler**, s.597; Koca, **İnsan Yağması**, s.156; Kocasakal, **a.g.e.**, s.68; Değirmenci, **a.g.e.**, s.84.

¹²⁶ Yenidünya, **a.g.e.**, s.208.

¹²⁷ Koca, **İnsan Yağması**, s.156.

¹²⁸ Akalın, **a.g.e.**, s.254 vd.

¹²⁹ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.117; Koca, **İnsan Yağması**, s.157; Önok, **a.g.e.**, s.208; Arslan, **İnsan Ticareti**, s.160.

Barındırmanın geçici ya da daimi olması ya da barındırılan yerin açık veya kapalı olmasının arasında bir fark bulunmamaktadır.¹³⁰

Hareketin belirli bir öneminin olması gerekmektedir. Barındırma bir süre devam etmelidir.¹³¹

b. Suçun Konusu

Bugün ceza hukukunda suçlar esas itibariyle konularına göre gruplandırılmaktadır.¹³²

Suçun konusu suç tipinde hareketin yöneldiği kişi ya da şeydir.¹³³ Konu suç tipine göre belirli bir nesne olabilirken bazı suçlarda insanın maddi veya manevi varlığı olabilmektedir.¹³⁴ Suçun konusunun belirlenmesi ceza tayininde önem taşımaktadır.

İnsan ticareti suçunda, suçun konusu insandır. Maddede belirtilen araçlar aracılığıyla madde de belirtilen amaçları gerçekleştirmek üzere tedarik edilen, kaçırılan, bir yerden başka bir yere götürülen veya barındırılan kişidir. Suçun konusu ile mağdur¹³⁵ birbirinden farklı kavramlar olmakla beraber insan ticareti suçu bu hususta özellik taşıyan bir suç tipidir.¹³⁶ İnsan ticareti suçunda eylem doğrudan mağdurun maddi ve manevi varlığı üzerinde gerçekleşmektedir. Fiilin bireyi adeta

¹³⁰ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.117; Arslan, **İnsan Ticareti**, s.160; Kocasakal, **a.g.e.**, s.68.

¹³¹ Koca, **İnsan Yağması**, s.157; Aksi yönde; Kocasakal, **a.g.e.**, s.68-69; Yenidünya, **a.g.e.**, s.209.

¹³² Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2010, s.97; Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2010, s.15.

¹³³ Sulhi Dönmezer/Sahir Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım: Giriş, Kaynaklar, Suç Genel Teorisi, Kanuni Unsur, Maddi Unsur**, C.I, 13. bası, İstanbul, Beta Yayınları, 1997, s.333; İçel/Akıncı/Özgenç/Sözüer/Mahmutoğlu/Ünver, **a.g.e.**, s.87 vd.; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.485; Centel/Zafer/Çakmut, **a.g.e.**, s.223; Yener Ünver, **Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003, s.46; Artuk/Gökçen/Yenidünya, **a.g.e.**, s.470; Özgenç/Şahin, **a.g.e.**, s.111; Nevzat Toroslu, **Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No.273, 1970, s.185; Toroslu, **Ceza Hukuku**, s.98; Mahmut Koca/İlhan Üzülmüş, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 4.Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2011, s. 103.

¹³⁴ Faruk Erem/Ahmet Danışman/Mehmet Emin Artuk, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1997, s.237.

¹³⁵ Mağdur suçun konusunun ait olduğu kimsedir. Bkz. Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Özel Hükümler**, s.23 vd.

¹³⁶ Yenidünya, **a.g.e.**, s.167.

bir eşya haline getirmesi, bir eşya veya mal gibi alınır satılır, nakledilir, sevk edilir kılması sebebiyle, suçun mağduru aynı zamanda konuyu da teşkil etmektedir.¹³⁷

c. Fail

Hükümde faili belirtmek için “kimse” ibaresi kullanıldığından, suç fail bakımından ayırt edici bir özellik göstermemektedir.¹³⁸ Suç herkes tarafından işlenebilir. Fail kamu görevlisi ise ve kendisine görevi dolayısıyla verilmiş araç ve gereçleri suçun işlenmesi sırasında kullanırsa TCK’nın 266. maddesi uyarınca ceza artırılabacaktır.¹³⁹

Suç karmaşık yapısı ve bir organizasyonu gerektirmesi dolayısıyla çoğunlukla örgütlü olarak işlenmektedir.¹⁴⁰ Fail, insan ticaretine konu olan kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden kaçırın başka bir yere götüren sevk eden, barındıran kimsedir.

Ülkeye sokan ve ülke dışına çıkaran, suç mağdurlarını başka bir yere götüren veya nakleden kişidir. Söz konusu hareketin failinin başka bir yere götüren veya nakleden kişiden farkı Türkiye Cumhuriyeti sınırının geçilmiş olmasıdır. Fail genel olarak sınır geçişi yapılan ülkelerin sınır kontrolleri ve ilgili hukuki düzenlemeleri konusunda bilgi sahibidir.¹⁴¹

Tedarik eden kişi suç mağdurlarını kaynak ülkede tespit eden kişidir. Fail genellikle mağdurun bulunduğu kaynak ülkede yaşayan ve mağdurla aynı sosyo-kültürel yapıdan gelen, çoğunlukla da mağduru tanıyan veya mağdurla ilişkiye

¹³⁷ Koca, **İnsan Yağması**, s.145; Kocasakal, **a.g.e.**, s.61; Değirmenci, **a.g.e.**, s.80-81.

¹³⁸ Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Özel Hükümler**, s.117.

¹³⁹ Madde 266/1; “Görevi gereği olarak elinde bulundurduğu araç ve gereçleri bir suçun işlenmesi sırasında kullanan kamu görevlisi hakkında, ilgili suçun tanımında kamu görevlisi sıfatı esasen göz önünde bulundurulmamış ise, verilecek ceza üçte biri oranında artırılır.”

¹⁴⁰ Richard L. Hoffman, “The Present Situation of The United States Relating to Trafficking in Human Beings and Smuggling of Migrants”, **UNAFEI Resource Material Series**, No. 62, Tokyo, 2004, s.70, (Çevrimiçi) http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No62/No62_11VE_Hoffman1.pdf, 24/04/2013. İnsan tacirlerinin standart bir profilinin bulunmadığı ve çoğunlukla organize suç örgütleri tarafından (özellikle Güneydoğu Asya’da) işlendiğinin söylenemeyeceği görüşü için bkz. Feingold, **a.g.e.**, s.28.

¹⁴¹ Yenidünya, **a.g.e.**, s.171.

geçmiş onun güvendiği bir kimsedir.¹⁴² Tedarik eden, mağdur ile mağduru sevk eden, başka bir yere götüren kişi arasında aracıdır.¹⁴³

Kaçıran kimse, fail olarak bir özellik göstermemektedir. Mağdurun ya da mağdur üzerinde hukuki yetkiye sahip kişilerin rızası hilafına mağduru kendi hukuki alanına sokan kişidir.¹⁴⁴ Kaçıran, suça konu olan mağdurları kendisi tespit edebileceği gibi, tedarik eden tarafından tespit edilen mağdurlar üzerinde de eylemi gerçekleştirebilir.¹⁴⁵

Bir yerden başka bir yere götüren (nakleden) kimse, tedarik eden tarafından belirlenen, kendisine teslim edilen veya kaçırın kimse tarafından getirilen mağdurları belirlenen bölgeye götüren kişidir.¹⁴⁶

Sevk eden kimse de nakleden gibi suç mağdurlarını bir yerden başka bir yere götürmektedir. Fakat nakledenden farkı sevk edenin mağdurlarla birlikte bir hareketinin bulunmamasıdır.¹⁴⁷

Barındıran kimse kendi egemenlik alanına giren mağduru bir yere yerleştiren ve orada yaşamasını sağlayan kişidir.¹⁴⁸

TCK'da tüzel kişiler bir suçun faili olarak kabul edilmemiştir. Fail ancak gerçek kişi olabilir. Konu ile ilgili maddede tüzel kişilere cezai yaptırım uygulanamayacağı, ancak suç ile ilgili güvenlik tedbirine hükmedilebileceği yer almaktadır.¹⁴⁹

¹⁴² Graycar, **a.g.e.**, s.13.

¹⁴³ Graycar, **a.g.e.**, s.13.

¹⁴⁴ Kaçırma fiilinin de sonuç olarak mağdurun tedarikine yönelik olmasına rağmen, mağdurun rızasının olmamasından dolayı gerek Palermo Protokolü'nde gerekse de madde metnin de ayrıca zikredildiği görüşü için bkz. Değirmenci, **a.g.e.**, s.75.

¹⁴⁵ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.92.

¹⁴⁶ Yenidünya, **a.g.e.**, s.172; Değirmenci, **a.g.e.**, s.75; Ayrıca bkz. Graycar, **a.g.e.**, s.13.

¹⁴⁷ Yenidünya, **a.g.e.**, s.172.

¹⁴⁸ Graycar, **a.g.e.**, s.13.

¹⁴⁹ TCK madde 20/2 “Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz. Ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır.” Ayrıca bkz. TCK madde 60. Buna karşılık Palermo Protokolü'nün 10. maddesine göre her taraf devletin sözleşmede öngörülen suçlar açısından tüzel kişilerin sorumlu tutulmaları için gerekli olabilecek kendi hukuk ilkelerine uygun önlemleri alma yükümü vardır.

d. Mağdur

Mağdur haksızlığa uğrayan, suç teşkil eden fiille menfaati ihlal edilen kişidir.¹⁵⁰ Suçun işlenmesiyle mağdur dışında, hukuken korunan menfaatleri ihlal edilen, zarara uğrayan ve bu zararın tazminini istemeye hakkı olan kişi suçtan zarar görendir ve kavram mağdur kavramına göre daha geniştir.¹⁵¹ Ceza hukukunda sadece gerçek kişiler suçun mağduru olabilirler. Tüzel kişiler ancak suçtan zarar gören olabilirler.¹⁵²

Mağdurluk ve faillik sıfatı aynı kişide birleşemeyeceğinden insan ticareti suçunun mağdurları suça iştirakten dolayı cezalandırılmazlar.¹⁵³

İnsan ticareti suçunda mağdur; zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla; tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliğinden yararlanarak rızasını elde etmek suretiyle tedarik edilen ülkeye sokulan veya ülke dışına çıkarılan, kaçırılan bir yerden başka bir yere götürülen sevk edilen veya barındırılan herhangi bir kimsedir.¹⁵⁴ Bu anlamda mağdur yaş, ırk veya cinsiyetine bakılmaksızın herkes olabilir.¹⁵⁵

Doktrinde işlenen tüm suçlar bakımından devletin doğal olarak mağdur olduğu¹⁵⁶, toplum düzenini bozan suçların daima genel menfaati ihlal ettiği belirtilmiştir.¹⁵⁷ Bu düşünceye göre her suçun asli ve zorunlu mağduru devlettir.¹⁵⁸

¹⁵⁰ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 6. Bası, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2011, s.204; Ayrıntılı bilgi için bkz. Asiye Merve Turanlı, “Ceza Hukuku’nda Mağdur ve Mağdurun Korunması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Dnş: Caner Yenidünya), **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul, 2012.

¹⁵¹ Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Genel Hükümler I**, s.473.

¹⁵² Özgenç, **Genel Hükümler**, s.205; Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Genel Hükümler I**, s.473.

¹⁵³ Tezcan/Erdem/Önok, **a.g.e.**, s.111; Kocasakal, **a.g.e.**, s.61.

¹⁵⁴ Arslan, **a.g.e.**, s.158.

¹⁵⁵ Christian Bertel/Klaus Schwaighofer, **Österreichisches Strafrecht, Besonderer Teil II**, §§ 169 bis 321 StGB, 2002, s.77; Değirmenci, **a.g.e.**, s.77; Hakeri, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları**, s.15.

¹⁵⁶ İnsan ticareti suçunda diğer suçlarda olduğu gibi suçun doğal ve zorunlu mağdurunun devlet olduğu görüşü için bkz. Arslan/Temel/Aydın/Şen/Doğan/Bacaksız, **a.g.e.**, s.30.

¹⁵⁷ Dönmezer/Erman, **a.g.e.**, s.426; Erem/Danışman/Artuk, **a.g.e.**, s.242.

¹⁵⁸ Arslan, **a.g.e.**, s.157-158; Geniş anlamda mağdurun devlet değil ama toplumu oluşturan bireyler olduğu görüşüne göre; suçla korunan hukuki değerlerden birincil derecede ülkenin kamu

İnsan ticaretine özelliğini veren ve esasen fiilin ülkenin ve uluslararası toplumun düzenini bozduğu sonucuna yol açan husus, hareketin yöneldiği kişinin onuruna ve temel hak ve özgürlüklerine yapılan saldırının boyutu ve bireyi hiçleştirilmesidir. Bu sebeple insan ticareti suçunun mağduru, eyleme maruz kalan, onuru, hak ve özgürlükleri sınırlandırılan gerçek kişidir.¹⁵⁹ Mağdurun hukuki anlamda temyiz gücüne sahip olup olmaması, fiilin işlendiği sırada hareket serbestisini kullanma imkanına sahip bulunup bulunmaması veya kullanmak isteyip istememesi ya da akıl hastalığı, yaş küçüklüğü sebebiyle iradesinin zayıf olması da önem taşımamaktadır. Mağdurun hareket serbestisinin kısıtlandığını bilip bilmemesi de suçun oluşması bakımından şart değildir. Maddede yer alan amaçları gerçekleştirmek için araç fiillere müracaat edilmesi yeterlidir.¹⁶⁰

İnsan ticaretine maruz kalan mağdur on sekiz yaşından küçükse suça ilişkin araç fiillerden birine başvurulmamış olsa dahi madde 80/3 uyarınca suç oluşacaktır. Kanun koyucu on sekiz yaşını doldurmamış mağdurlar açısından mefruz cebir¹⁶¹ hali öngörmüştür. On sekiz yaşından küçüklere karşı araç fiillere de başvurulması halinde ne şekilde hareket edileceği yasa da yer almamaktadır.¹⁶²

Suçun mağdurunun tanımlanması, mağdura yapılacak yardım ve koruma için önem taşımaktadır. Mağdurlara mali desteğin sağlanması, mağdura yardımcı olacak

düzeninin sağlanması esas alınsa da, güvenlik, dirlik, esenlik ve sağlık içerisinde hukukun üstün olduğu bir toplumda yaşam hakları ihlal edilen toplumu oluşturan bireylerin mağdur oldukları belirtilmelidir. Bkz. Yenidünya, **a.g.e.**, s.175; Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin 25/04/2006 tarih ve 2006/2028 E., 2006/3617 K. Sayılı kararında insan ticareti suçu ile aynı kısımda düzenlenen göçmen kaçakçılığı suçu için suçun yasal mağdurunun uluslararası toplum olduğunu belirtmiştir. Hakeri, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları**, s.15; Yenidünya, **a.g.e.**, s.179; Tezcan/Erdem/Önok, **a.g.e.**, s.100-101; Koca, **İnsan Yağması**, s.147; Kocasakal, **a.g.e.**, s.61; Değirmenci, **a.g.e.**, s.77. TCK'nın 80. maddesinde mağduru belirtmek için "kişiler" şeklinde çoğul bir ifade kullanılmıştır. Ancak bunun suçun işlenmesi bakımından mağdurun birden fazla olması gerektiği anlamında anlaşılmaması gerektiği, maddenin 2. fıkrasında "mağdur" ifadesi ile tekil bir kullanımın yer aldığı görüşü için bkz. Doğan, **a.g.e.**, s.25; Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.93; Aksi yönde bkz. Tosun, **a.g.e.**, s.121.

¹⁶⁰ Yenidünya, **a.g.e.**, s.177 vd.

¹⁶¹ Varsayılan zorlama. Tanım için bkz. Yılmaz, **a.g.e.**, s.892.

¹⁶² Bu durumda cezanın artırılması gereken nitelikli halin varlığının kabul edilmesi gerektiği görüşü için bkz. Yenidünya, **a.g.e.**, s.178; On sekiz yaşından küçük çocuklar arasında ayırım yapılarak on iki yaşından küçük olanlar için iradeyi etkileyen araç fiillere başvurulması durumunda bunu suçun ağırlaştırıcı sebebi saymak, on iki yaşından büyük çocuklar için ise kanuni düzenlemeyi kabul etmek gerektiği görüşü için bkz. Koca, **İnsan Yağması**, s.148.

kurumsal alt yapı ve programların belirlenmesi mağdurların suça konu olmaları sonrasında korunmaları için gereklidir.¹⁶³

2. Manevi Unsurlar

Manevi unsur kişi ile işlediği fiil arasındaki manevi, psikolojik bağıdır.¹⁶⁴ Suçun manevi unsurları; kast, taksir, amaç/maksat veya saiktir.¹⁶⁵ Suç taksirle işlenemeyeceğinden ve saik bakımından özellik arz etmediğinden bu bölümde kast ve amaç manevi unsurlarına yer verilecektir.

a. Kast

Suçun manevi unsurlarından biri kasttır. Fail bilerek ve isteyerek madde metninde belirtilen hareketleri gerçekleştirmelidir. Suç taksirle işlenemez.¹⁶⁶

Kasten işlenebilen bir suç, kanuni tanımında doğrudan kasta işaret eden bir ibare¹⁶⁷ yer almıyorsa olası kastla da işlenebilir.¹⁶⁸ TCK'nın 80. maddesinde doğrudan kasta yer veren bir ibare bulunmamaktadır. Doktrinde; yer alan düzenleme uyarınca suçun olası kastla da işlenip işlenemeyeceği tartışmalıdır.¹⁶⁹ Bir görüşe göre tipiklikte fiilin belirli bir amaç veya saikle işlenmiş olmasının arandığı hallerde suçun olası kastla işlenemeyeceği kabul edilmelidir.¹⁷⁰ İnsan ticaretinin manevi unsur yönünden taşıdığı bu özellik de olası kastla işlenmesini olanaksız kılmaktadır.

¹⁶³ Ayrıntılı bilgi ve çözüm önerileri için bkz. IOM, **Caring For Trafficked Persons Guidance For Health Providers**, (Ed: Cathy Zimmerman, Rosilyne Borland), (Çevrimiçi) <http://publicationns.iom.int/bookstore/free/CTHandbook.pdf>, 22/04/2013.

¹⁶⁴ Özgenç, **Genel Hükümler**, s.220; Koca/Üzülmez, **a.g.e.**, s.128; Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Özel Hükümler**, s.30.

¹⁶⁵ Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Özel Hükümler**, s.30.

¹⁶⁶ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.117; Koca, **İnsan Yağması**, s.157; Kocasakal, **a.g.e.**, s.71; Değirmenci, **a.g.e.**, s.86; Suçun taksirle işlenmesinin zor bir ihtimal olduğu görüşü için bkz. Hakeri, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları**, s.15.

¹⁶⁷ Kanunda “bilerek” ifadesine yer verildiği durumlarda suç sadece doğrudan kast ile işlenebilecektir. Bkz. Özgenç, **Genel Hükümler**, s.236.

¹⁶⁸ Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.335.

¹⁶⁹ Hükümde söz konusu ibare yer almadığından olası kastla da işlenebileceği kabul edilebilirse de suçun manevi unsuru yönünden tipiklikte fiilin belirli bir amaç veya saikle işlenmiş olmasının arandığı hallerde suçun olası kastla işlenemeyeceğinin kabul edilmesi gerektiği görüşü için bkz. Yenidünya, **a.g.e.**, s.209; Aksi yönde Değirmenci, **a.g.e.**, s.86.

¹⁷⁰ Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Genel Hükümler**, s.564.

Suçun oluşumu için genel kast yeterli değildir.¹⁷¹ Dolayısıyla özel kast söz konusudur.¹⁷² Bu halde neticeyi elde etmek düşüncesiyle hareket eden failin istemesi mevcuttur ve olası kasttan dolayı cezasının indirilmesi mümkün görünmemektedir.¹⁷³

Bir başkasının, mağduru ticaret konusu yapmasını mümkün kılmak üzere aracılık faaliyetini gerçekleştiren kişi de, bu amacın varlığını bilmek koşuluyla, gereken özel kasta sahiptir.¹⁷⁴

b. Amaç

İnsan ticareti suçunda kanun koyucu failin genel kastı dışında belirli amaçlarla hareket etmesini aramıştır. Bu amaçlar zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamaktır. Suçun gerçekleşmesi bakımından failin belirtilen amaçlara ulaşması gerekmez.¹⁷⁵ Önemli olan bireyin insan onuruna ve temel hak ve özgürlükle aykırı amaçlarla madde de belirtilen eylemlere maruz bırakılmış olmasıdır.¹⁷⁶

Yasada açıkça failin kendisine veya başkasına maddi kazanç sağlama amacı aranmamıştır. Bu nedenle böyle bir durum olmaksızın suçun oluşup oluşmayacağı tartışmalıdır. Bir görüşe göre bu amacın yokluğu dolayısıyla suçun oluşmayacağını söylemek mümkün değildir.¹⁷⁷ Bir diğer görüşe göre ise, suçta zenginleşme amacı aranmalıdır. Hiçbir bedel talep etmeksizin fiil gerçekleştiriliyorsa insan ticareti suçu değil, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, hukuka aykırı organ ve doku ticareti suçları oluşabilir.¹⁷⁸

¹⁷¹ Değirmenci, **a.g.e.**, s.86.

¹⁷² İsmail Malkoç, **Açıklamalı-İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu**, Cilt I, Ankara, Malkoç Kitabevi, 2008, s.638; Veli Özer Özbek/Nihat Kanbur/Koray Doğan/Pınar Bacaksız/İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2010, s.131.

¹⁷³ Yenidünya, **a.g.e.**, s.210.

¹⁷⁴ Kocasakal, **a.g.e.**, s.71.

¹⁷⁵ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.118; Hofmann **a.g.e.**, s.354.

¹⁷⁶ Yenidünya, **a.g.e.**, s.210.

¹⁷⁷ Sevdiği bir arkadaşının organ nakline ihtiyacı olmasından dolayı birini kaçırıp vücut organlarının verilmesinin sağlanması örneğinde insan ticareti suçunun oluşacağına ilişkin görüş için bkz. Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.119.

¹⁷⁸ Kocasakal, **a.g.e.**, s.72.

İnsan ticareti suçunun terör amacıyla bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi Terörle Mücadele Kanunu'nun 4. maddesinin (a) fıkrası uyarınca terör suçu sayılır ve ceza ağırlaştırılır.¹⁷⁹

(1) Zorla Çalıştırmak veya Hizmet Ettirmek

Zorla çalıştırma, bir kimsenin cebir veya tehdit altında bedensel bir uğraşta bulundurulmasıdır. Hizmet ettirmek ise zorla çalıştırmaya göre daha geniş bir kavram olup bir kimsenin cebir veya tehdit altında emre hazır şekilde bulundurulmasıdır.¹⁸⁰ Fiil, failin ilgili kişinin özgür iradesi hilafına yerine getirdiği bir faaliyet olup insan haklarına aykırı, kabul edilemez bir eylemdir.¹⁸¹ Fiil, “Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinde”¹⁸², “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde(AİHS)”¹⁸³ ve “Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi’nde

¹⁷⁹ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, **a.g.e.**, s.131; Tezcan/Erdem/Önok, **a.g.e.**, s.108.

¹⁸⁰ Koca, **İnsan Yağması**, s.158.

¹⁸¹ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), “zorla çalıştırma yasağını” incelediği Van Der Mussele vs. Belçika kararında “*olayda zorla ve zorunlu çalıştırma olabilmesi için çalışmanın kişinin iradesine aykırı olmasından başka, bunu yerine getirme yükümlülüğü haksız veya bunaltıcı olmalı ya da yapılması kaçınılmaz, meşakkatli, gereksiz sıkıntı verici veya bir ölçüde usandırıcı bulunmalı, kişiye yüklenen külfet orantısız olmalıdır*” hükmüne varmıştır. Case of Van der Mussele vs. Belgium, App. No. 8919/80, 23/11/1983, (Çevrimiçi) [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57591#{\"itemid\":\[\"001-57591\"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57591#{\), 25/04/2013.

¹⁸² BM Genel Kurulu tarafından 16/12/1966 tarihinde 2200 A (XXI) sayılı karar ile kabul edilip 23/03/1976 tarihinde yürürlüğe giren, Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (MSHS). Sözleşme Türkiye Cumhuriyeti tarafından 15/08/2000 tarihinde imzalanmış, 18/06/2003 tarihli R.G.’de de yayımlanan 04/06/2003 tarihli 4868 sayılı Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun ile yürürlüğe girmiştir. Madde 8/3.

“(a) Hiç kimseden zorla ya da zorunlu olarak çalışması istenemez.

(b) 3. fıkranın (a) bendi, bir suçun karşılığı olarak ağır işlerde çalışma cezası verilen ülkelerde yetkili bir mahkeme tarafından verilen böyle bir karar uyarınca ağır işte çalıştırmayı engeller biçimde görülemez.

(c) Bu fıkra açısından, “zorla ya da zorunlu çalıştırma” terimi:

(i) Bir mahkemenin yasal kararıyla gözaltında bulunan ya da gözaltına alınmasının ardından şartla salıverilmiş bir kimseden normal olarak istenen ve (b) bendinde belirtilmemiş olan bir iş veya hizmeti,

(ii) Askeri nitelikteki herhangi bir hizmeti ve bu hizmete katılmayı vicdani bakımdan reddetme hakkının tanındığı ülkelerde de bu hakkı kullananlardan yasal olarak istenen herhangi bir ulusal hizmeti,

(iii) Toplumun varlığını ya da refahını tehdit eden olağanüstü hal ya da felaket durumunda istenen herhangi bir hizmeti,

(iv) Olağan kişisel yükümlülüklerin bir bölümünü oluşturan herhangi bir iş ya da hizmeti kapsamayacaktır.”

¹⁸³ 04/11/1950 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan sözleşme 03/09/1953 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Cumhuriyeti sözleşmeyi 04/11/1950 tarihinde imzalamış, sözleşme 19/03/1954 tarihli 8662 sayılı R.G.’de 10/03/1954 tarih ve 6366 sayılı “İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetlerini Koruma Sözleşmesi ve Buna Ek Protokolün Tasdiki Hakkında” başlıklı uygun bulma kanununun yayınlanması ile iç hukuka dahil edilmiştir.

(Ame.İHS)¹⁸⁴ yasaklanmıştır. Kavram, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nın cebri veya zorla çalıştırmaya ilişkin 29 numaralı sözleşmesinin 2. maddesi uyarınca “Bir kimsenin kendi rızasıyla yapmak istemediği halde, herhangi bir ceza tehdidiyle icbar edildiği her türlü iş ya da hizmeti ifade eder. Bedensel faaliyetler ve el ürünü işlerin yanı sıra bireyin fikri faaliyetleri de zorla çalıştırma yasağının kapsamındadır.” şeklinde tanımlanmıştır.¹⁸⁵

Madde 4: “Kölelik ve Zorla Çalıştırma Yasağı;

1. Hiç kimse köle ve kul halinde tutulamaz.

2. Hiç kimse zorla çalıştırılmaz ve zorunlu çalışmaya tabi tutulamaz.

3. Aşağıdaki haller bu maddede sözü geçen "zorla çalıştırma veya zorunlu çalışma"dan sayılmazlar:

a) Bu Sözleşme'nin 5. maddesinde öngörülen koşullar altında tutuklu bulunan kimseden tutukluluğu veya şartlı salıverilmesi süresince olağan olarak yapılması istenen çalışma;

b) Askeri nitelikte bir hizmet veya inançları gereğince askerlik görevini yapmaktan kaçınan kimselerin durumunu meşru sayan ülkelerde, bu inanca sahip kimselere zorunlu askerlik yerine gördürülecek başka bir hizmet;

c) Toplumun hayat veya refahını tehdit eden kriz ve afet hallerinde istenecek her hizmet;

d) Normal yurttaşlık yükümlülükleri kapsamına giren her türlü çalışma veya hizmet.”

¹⁸⁴ Amerikan Devletleri Örgütü tarafından hazırlanan sözleşme 22/11/1969 tarihinde imzalanmış 18/07/1978 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Madde 6/2;

“Hiç kimsenin zor altında ya da zorunlu çalışma şeklinde iş görmesi istenmeyecektir. Bu hüküm özgürlükten yoksun bırakılma durumunda zor altında çalışmanın belli suçlar için bir ceza olarak öngörüldüğü ülkelerde, bir yetkili mahkeme tarafından verilen bu türdeki bir mahkumiyet kararının yerine getirilmesini yasakladığı anlamında yorumlanamayacaktır. Zor altında çalışma mahpusun onurunu ya da fiziksel ya da entelektüel yetilerini olumsuz olarak etkilemeyecektir.”

Madde 6/3; “Bu maddenin amaçları bakımından aşağıdaki haller, zor altında ya da zorunlu çalıştırma oluşturmaz:

a) Mahkumiyet hükmünün infazı içinde ya da yetkili yargı makamı tarafından verilen resmi bir kararla, mahkum olan kişiden normal olarak istenen çalışma ya da hizmet; bu tür çalışma ya da hizmet, kamusal makamların gözetim ve denetimi altında yürütülecek, ve bu tür çalışma ya da hizmet ifa eden herhangi bir kimse, herhangi bir özel tarafın, şirketin ya da tüzel kişinin hizmetine amade kılınamayacaktır.

b) Askerlik hizmeti ve, vicdani gerekçeyle askerlik hizmeti görmeyi reddetmenin tanınmış olduğu ülkelerde, askerlik hizmetini ikame etmek üzere yasanın öngördüğü ulusal hizmetler;

c) Topluluğun varlığını ya da refahını tehdit eden tehlike ya da felaket zamanında zorunlu tutulan hizmetler ya da

d) Normal Yurttaşlık görevlerinin parçasını oluşturan çalışma ya da hizmetler.”

Metnin Türkçe çevirisi için bkz. M. Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri**, C.III, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2003, s.26 vd.

¹⁸⁵ Maddenin 2. fıkrasında zorla çalıştırma kapsamına girmeyen hususlara yer verilmiştir. İlgili hüküm yukarıda belirtilen MSHS, AIHS ve Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi hükümleriyle büyük oranda benzerlik göstermektedir. Hükme göre; “Mecburi askerlik hizmeti hakkındaki kanunlar gereğince mecbur tutulan ve sadece askeri bir mahiyet taşıyan işlere hasredilen bir çalışma veya hizmet, bizzat kendi kendini yöneten bir memleketin vatandaşlarının olağan kamu hizmeti yükümlülüklerinin bir parçasını teşkil eden bir iş veya hizmet, çalışma veya hizmetin bir

Bir kimsenin ulusal mevzuatta ve uluslararası hukukta yer verilen istisnalar dışında¹⁸⁶ iradesine aykırı olarak cebir şiddet tehdit ve baskı ile belli bir işi yapmak hizmet görmek maksadıyla TCK madde 80’de gösterilen fillere maruz bırakılması halinde insan ticareti suçunu oluşacaktır.

(2) Fuhuş Yaptırmak

Fuhuş, içinde bulunulan toplumun kurallarına uymayan bir biçimde, hissi bir bağ olmadan ve ayırım gözetmeden bir veya birkaç kişiyle yarar karşılığında cinsel ilişkide bulunmak bunu meslek edinmek anlamına gelmektedir.¹⁸⁷

Fuhuş yaptırmak, mağduru isteği dışında cebir veya zor kullanarak maddi menfaat karşılığı cinsel ilişkide bulunmaya zorlamaktır.¹⁸⁸

Fiil, “Kadınlara Karşı Her Biçimiyle Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi’nin” 6. maddesinde¹⁸⁹, “Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin” 34. ve 35.

kamu makamının nezaret ve kontrolü altında icra edilmesi ve söz konusu ferdin özel kişilerin, şirketlerin veya özel-tüzel kişilerin hizmetine bırakılmaması veya verilmemesi şartıyla, bir mahkemenin verdiği mahkumiyet kararının sonucu olarak yapmaya mecbur edildiği bir iş veya hizmet, olağanüstü hallerde, yani harp, felaketler veya yangın, su baskını, açlık, yer sarsıntıları, salgın hastalıklar ve şiddetli hayvan salgınları, hayvanların ve mahsule zarar veren böcek veya parazitlerin hastalık yaymaları durumunda ve genel olarak halkın bütünü veya bir kısmının normal yaşama şartlarını veya hayatını tehlikeye koyan tehlikeli veya zarar verici her türlü şartlarda yapılması mecburi bir iş veya hizmet, küçük çaplı toplumsal hizmetler, yani toplum fertleri tarafından doğrudan doğruya toplum menfaatine yapılan işler, bizzat toplumun fertleri veya doğrudan doğruya temsilcilerinin bu çalışmaların gerekli olduğunu beyan etmeleri hakkının tanınması şartıyla toplum üyelerine düşen olağan kamu hizmeti mükellefiyetleri zorla çalıştırma kapsamına girmemektedir.”

¹⁸⁶ Ulusal mevzuatımızda zorla çalıştırma veya hizmet ettirmeye ilişkin hüküm 1982 Anayasası’nın 18. maddesi 1 fıkrasında yer almaktadır. Buna göre “Hiç kimse zorla çalıştırılmaz. Angarya yasaktır.” Zorla çalıştırma kapsamına girmeyen haller maddenin 2. fıkrasında yer almaktadır. “Şekil şartları kanunla düzenlenmek üzere hükümlülük veya tutukluluk süreleri içindeki çalıştırmalar; olağanüstü hallerde vatandaşlardan istenecek hizmetler, ülke ihtiyaçlarının zorunlu kıldığı alanlarda öngörülen vatandaşlık ödevi niteliğindeki beden ve fikri çalışmalar zorla çalıştırma sayılmaz.” Anayasamızda yer alan bu düzenleme yukarıda zikredilen sözleşmelere benzerlik göstermekle beraber kapsamı bakımından dardır.

¹⁸⁷ Akalın, **a.g.e.**, s.893.

¹⁸⁸ Parlar/Hatipoğlu, **Türk Ceza Kanunu Yorumu**, s.1252.

¹⁸⁹ BM Genel Kurulu tarafından 18/12/1979 tarih ve 34/180 sayılı karar ile kabul edilmiş ve 03/09/1981 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme Türkiye Cumhuriyeti bakımından 18792 sayılı 25/06/1985 tarihli R.G.’de yayınlanan 11/06/1985 tarih ve 3232 sayılı uygun bulma kanunu ve katılma işlemlerinin tamamlanmasıyla 19/01/1986 tarihinde yürürlük kazanmıştır. Madde 6; “Taraflar Devletler, her biçimiyle kadın ticaretinin ve kadınların fahişe olarak sömürülmesinin bastırılması için mevzuat çıkarılmasını dahil olmak üzere, gerekli bütün önlemleri alacaklardır.” Kullanılan çeviri için bkz. Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri**, C.V, s.36. Sözleşmenin diğer çevirilerinde “önlenmesi”, bkz. Malkoç/Yenidünya/Arsalan/Sagut/

maddelerinde¹⁹⁰, “Çocuk Hakları Sözleşmesinin, Çocukların Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi Hakkında Seçmeli Protokolü’nün” 1. maddesinde¹⁹¹ yer almaktadır ve taraf devletlere engelleme/önleme/yasaklama yükümü yüklenmiştir.

Fuhuş yapan kimse, vücudunu başkalarının cinsel arzularının tatmini için sunmaktadır. Cinsel ilişki ile beraber kişinin vücudu ile gerçekleştirdiği şehveti tatmin edici diğer davranışlar da bu kapsamdadır.¹⁹² Ancak pornografik ürünlerin üretimi için poz vermek, fotoğraf çekirmek fuhuş yapmak kapsamında değerlendirilmez.¹⁹³ TCK madde 80, Palermo Protokolü ve İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Sözleşmesi karşısında önemli bir eksiklik taşımaktadır. Anılan sözleşmelerde konuyla ilgili olarak başkalarının fuhşunun istismar edilmesi veya cinsel istismarın başka biçimleri şeklinde geniş bir ifade yer alırken TCK madde 80’de sadece fuhuş yaptırmak amacına yer verilmiştir.

Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.167; “yok edilmesi” bkz. Sayın, **a.g.e.**, s.365 terimleri de kullanılmıştır.

¹⁹⁰ BM Genel Kurulu tarafından 20/11/1989 tarih ve 44/25 sayılı karar ile kabul edilmiş ve 02/09/1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme Türkiye Cumhuriyeti bakımından, 22138 sayılı 09/12/1994 tarihli R.G.’de yayınlanan 09/12/1994 tarih ve 4058 sayılı uygun bulma kanunu ve katılma işlemlerinin tamamlanmasıyla 04/05/1995 tarihinde yürürlük kazanmıştır. Madde 34;

“Taraf devletler, çocuğu, her türlü cinsel sömürüye ve cinsel istismara karşı korumayı taahhüt ederler. Bu amaçla Taraf Devletler, özellikle ulusal (düzeyde ve), ikili ve çok taraflı (olarak uluslararası) düzeyde uygun bütün önlemleri alarak;

a) Bir çocuğun hukuka aykırı/(yasadışı) herhangi bir cinsel faaliyette bulunmak üzere kandırılmasını ya da buna zorlanmasını;

b) Çocukların fahişelikte ya da başkaca hukuka aykırı/(yasadışı) cinsel ilişkilerde kullanılarak sömürülmesini;

c) Çocukların pornografik gösterilerde ve materyalde kullanılarak sömürülmesini, engelleyeceklerdir.”

Madde 35;

Taraf devletler, her ne nedenle yahut her ne biçimde olursa olsun, çocukların kaçırılmalarını, satılmalarını ya da ticarete konu kılınmalarını engellemek için ulusal(düzeyde ve, ikili ve çok taraflı (olarak uluslararası) düzeyde) uygun/(gerekli) bütün önlemleri alacaklardır. Kullanılan çeviri için bkz. Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri**, Cilt V, s.206.

¹⁹¹ BM Genel Kurulu tarafından A/RES/54/263 sayı ve 25/05/2000 tarihli karar ile kabul edilmiş 18/01/2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 24755 sayılı 14/05/2002 tarihli R.G.’de yayınlanan 09/05/2002 tarih 4755 sayılı uygun bulma kanunu ve Bakanlar Kurulunun 2002/4241 sayı ve 28/05/2002 tarihli kararı ile onaylanması kararlaştırılmıştır.(R.G. 28/06/2002, s.24799) Madde 1; “Taraf devletler bu protokol tarafından öngörüldüğü şekilde çocukların satışını, çocuk fahişeliğini ve çocuk pornografisini yasaklayacaklardır.” Kullanılan çeviri için bkz. Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri**, Cilt V, s.238.

¹⁹² Sulhi Dönmezer, **Ceza Hukuku Özel Kısım, Genel Adap ve Aile Düzenine Karşı Suçlar**, 5.Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1983, s.340.

¹⁹³ Dönmezer, **a.g.e.**, s.340; Kocasakal, **a.g.e.**, s.72; Bu yönüyle TCK İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Sözleşmesi ve Palermo Protokolü’nün cinsel istismarın diğer şekillerini kapsama yönündeki talebini karşılamamaktadır.

(3) Esarete Tabi Kılmak¹⁹⁴

Esaret hakimiyet/boyunduruk altında bulunma, kölelik, tutsaklık, esirlik anlamını taşımaktadır.¹⁹⁵ Esarete tabi kılmak ise bir kimsenin köle tutsak veya esir olarak tutulmasıdır.¹⁹⁶

Başkasının arzu ve isteklerine tabi olan, irade özgürlüğü ortadan kalkan kişi tabi olduğu şahsın emri altında bulunmaktadır.¹⁹⁷ Esarete/köleliğe tabi kılmak fiili “Evrensel İnsan Hakları Bildirisi’nin 4. Maddesinde”¹⁹⁸, MSHS’nin, 8. maddesi 1. ve 2. fıkrasında yasaklanmıştır.¹⁹⁹

¹⁹⁴ Madde metninin değişiklikten önceki halinde “esaret veya benzeri uygulamalara tabi kılmak” olarak yer almaktadır.

¹⁹⁵ Akalın, **a.g.e.**, s.814.

¹⁹⁶ Koca, **İnsan Yağması**, s.158.

¹⁹⁷ Koca, **İnsan Yağması**, s.158. AİHM, Siliadin vs. Fransa kararında köleleştirmenin kabulü için kişiyi nesneye indirgeyen gerçek bir zilyetliğe haiz olunması gerektiğini belirtmiştir. Bkz. Case of Siliadin vs. France, App. No. 73316/01, 26/06/2005, (Çevrimiçi) http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/docs/echr/SILIADIN_v_FR.pdf, 22/04/2013; AİHM 07/01/2010 tarihli Rantseva vs. Kıbrıs ve Rusya kararında insan ticaretinin de köleleştirme gibi insanların alınıp satılacak mal ve zorla iş yaptırılacak mal/meta muamesesi yapılması anlamına geldiğini belirterek AİHS’in 4. maddesi kapsamında yasaklandığını kaydetmiştir. Case of Rantseva vs. Cyprus and Russia, App. No. 25965/04, 07/01/2010, (Çevrimiçi) http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/economiccrime/corruption/projects/car_serbia/ECtHR%20Judgements/English/RANTSEV%20v%20CYPRUS%20%20RUSSIA%20%20ECHR%20Judgment%20_English_.pdf, 22/04/2013; AİHM buna karşılık daha yeni tarihli M. ve Diğerleri vs. İtalya ve Bulgaristan kararında, başvuruçuların kızlarının silah tehdidiyle tutularak çalışmaya ve hırsızlığa zorlandığı ve cinsel istismara zorlandığından bahisle 4. maddenin ihlali edildiğine dair şikayetleri için insan ticaretini destekler nitelikte kanıt bulunmadığına hükmederek reddetmiş, kötü muamele görüldüğü iddiasının etkili biçimde araştırılmadığını tespit ederek 3. maddenin ihlaline hükmetmiştir. Case of M. and Others vs. Italy and Bulgaria, App. No. 40020/03, 31/07/2012, (Çevrimiçi)

¹⁹⁸ BM Genel Kurulu tarafından 10/12/1948 tarihli ve 217 A(III) sayılı Kararla kabul edilen bildiri, 27/05/1949 tarihli 7217 sayılı R.G’de, 06/04/1949 tarih ve 3/9119 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yayınlanmıştır. Madde 4;

“Hiç kimse kölelik ve kulluk durumunda tutulamaz; bütün biçimleriyle kölelik ve köle ticareti yasaklanacaktır.” Kullanılan çeviri için bkz. M. Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri**, Birleşmiş Milletler Birinci Bölüm, C.IV, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2004, s.7.

¹⁹⁹ Madde 8/1; “Hiç kimse köle olarak/(durumunda) tutulamayacaktır; her biçimiyle kölelik ve köle ticareti yasaklanacaktır.” Madde 8/2; “Hiç kimse kul olarak/(durumunda) tutulamayacaktır.” Kullanılan çeviri için bkz. Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri**, Cilt IV, s.66.

(4) Vücut Organlarının Verilmesini Sağlamak

Vücut organı, canlı bir vücudun belirli bir görev yapan, sınırları tespit edilebilir, dokuların birleşmesinden meydana gelen vücut bölümü uzuv anlamındadır.²⁰⁰

Organ verilmesi veya nakli bir kimsenin işlevini yitirmiş bir organının yerine sağlam bir organın konulması, aktarılmasıdır.²⁰¹ Eyleme maruz kalan kişinin yaşayan bir kişi olması gerekir.²⁰² TCK'nın 80. maddesinde sadece "vücut organı" deyimini kullanıldığından, vücut organından daha farklı bir tanıma sahip olan doku²⁰³ suçun kapsamı dışında kalmıştır.

Madde hükmünde doku kavramına yer verilmemiş olduğundan bu amaçla hareket eden fail bakımından insan ticareti suçu oluşmamaktadır.

3. Hukuka Aykırılık Unsuru

Hukuka aykırılık unsuru, tipik eylemin tüm hukuk düzeni ile çelişme ve çatışma halinde bulunmasıdır.²⁰⁴ Tipikliğin gerçekleştirilmesiyle birlikte kural olarak hukuka aykırılık da gerçekleşir.²⁰⁵ Hukuka aykırılık unsurunu ortadan kaldıran, fiili ceza kuralının amacına aykırı hale getirmeyen, suç olmasını önleyen kurallara hukuka uygunluk sebepleri denilmektedir.²⁰⁶

Doktrinde insan ticareti suçu bakımından herhangi bir hukuka uygunluk sebebinin gerçekleşmesinin zor olduğu belirtilmektedir.²⁰⁷ Örnek olarak, bir kimse kişiliğine yönelik bir saldırıya karşı kendisini savunmak için insan ticareti suçunu işleme mecburiyetinde kalabileceği düşünülemeyeceğinden, hukuka uygunluk

²⁰⁰ Akalın, **a.g.e.**, s.1810.

²⁰¹ Yılmaz, **a.g.e.**, s.1052.

²⁰² Yeni ölmüş bir kişinin vücut organlarının verilmesi maksadıyla yakınlarına cebir veya tehditte bulunarak cesedi kaçıran failin işlediği suçun, cesedin eşya olarak kabulü halinde, yağma suçunu oluşturabileceği görüşü için bkz. Koca, **İnsan Yağması**, s. 159.

²⁰³ Doku, hücreler veya liflerden meydana gelen ve anatomi bakımından bir bütünlük gösteren bir vücudun ya da bir organın yapı öğeleridir. Bkz. Akalın, **a.g.e.**, s.694; Tıbbi açıdan doku olarak kabul edilen unsurlar için bkz. Şahin Akıncı, **Türk Özel Hukukunda İnsan Kökenli Biyolojik Madde (organ-doku) Nakli Kavramı ve Bundan Doğan Hukuki Sonuçlar**, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 1996, s.10 vd.

²⁰⁴ Erem/Danişman/Artuk, **a.g.e.**, s.58 vd.

²⁰⁵ Bahri Öztürk/Mustafa R. Erdem, **Ceza Hukuku Genel ve Özel Hükümler, Kişilere ve Mala Karşı Suçlar**, Temele Bilgiler-4, 5. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007, s.113.

²⁰⁶ Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.244; Centel/Zafer/Çakmut, **a.g.e.**, s.280.

²⁰⁷ Koca, **İnsan Yağması**, s.159.

sebeplerinden meşru müdafaa halinin bu suç bakımından gerçekleşme imkanı olmayacağı ileri sürülmüştür.²⁰⁸

Zorla çalıştırma veya hizmet ettirme amacı bakımından hükümlülerin çalıştırılması kapsamındaki fiiller kanun hükmünü icra kapsamında değerlendirileceğinden hukuka uygundur.(TCK madde 24/1.) Ancak bu durumda yapılan muamele insan haysiyetini, kişiliğini ihlal ediyorsa eylem hukuka uygunluk sınırını aşacaktır.²⁰⁹ Askerlik Kanunu hükümleri uyarınca askerlik görevini yerine getirmek amacıyla askere alınma da kanun hükmünü icra kapsamında hukuka uygundur.²¹⁰

Suç, mağdurun rızası bakımından incelendiğinde TCK'nın 26. maddesi 2. fıkrası uyarınca kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilemeyecektir. Söz konusu hükme göre rıza, kişinin ancak üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakka ilişkin olmalı, kişinin rıza açıklamaya ehliyeti olmalı ve rıza suçtan önce veya suçun icra hareketlerinin devam ettiği sırada açıklanmış olmalıdır.²¹¹

Benzer şekilde Türk Medeni Kanunu'nun²¹² 23. maddesi 2. fıkrasında kimsenin özgürlüklerinden vazgeçemeyeceği veya onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlayamayacağı yer almaktadır. Bu hüküm ile kişinin özgürlüğünden vazgeçmesine veya özgürlüğünün hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlandırılmasına rıza gösteremeyeceği açıkça belirtilmiştir. Söz konusu hükümler bağlamında 80. maddenin 2. fıkrasında, maddenin 1. fıkrasında belirtilen amaçlarla maddi ve manevi varlığının sömürülmesine bir kimsenin rıza göstermesinin hukuki bir değeri yoktur. Maddede, belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde mağdurun rızasının geçersiz olduğu hükmü yer almaktadır. Mağdurun rızasının bir hukuka uygunluk sebebi oluşturabilmesi için, rızanın; hata,

²⁰⁸ Koca, **İnsan Yağması**, s. 159-160.

²⁰⁹ Koca, **İnsan Yağması**, s.160.

²¹⁰ Yenidünya, **a.g.e.**, 221; Koca, **İnsan Yağması**, s.160.

²¹¹ Ayhan Önder, **Ceza Hukuku Dersleri**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1992, s.258-260; Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.294-298.

²¹² 22/11/2001 tarihinde kabul edilen, 08/12/2001 tarihli 24607 sayılı R.G.'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4721sayılı Türk Medeni Kanunu.

aldatma, cebir, tehdit, nüfuzun kötüye kullanılması, üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliğinden yararlanmak gibi iradeyi etkileyen baskı unsurları altında açıklanmamış olması gerekir. Fıkra suçu oluşturan hareketlerden kastedilen iradeyi ortadan kaldırmaya yönelik araç fiillerdir.²¹³ Bu nedenle insan ticareti suçu bakımından ilgilinin rızası geçerli bir hukuka uygunluk sebebi olarak düşünülemez.²¹⁴

Doktrinde mağdurun rızası araç fiiller vasıtasıyla elde edilmişse zaten geçerli bir rızadan bahsedilemeyeceğinden bahisle madde 80/2'nin gereksiz bir kuralı düzenlediği belirtilmiştir.²¹⁵

Medeni Kanun'un 23. maddesi 3. fıkrasında “...yazılı rıza üzerine insan kökenli biyolojik maddelerin alınması, aşılması ve nakli mümkündür” hükmü yer almaktadır. Vücut organlarının verilmesine ilişkin rıza konusunda doktrinde iki farklı görüş mevcuttur. Bir görüşe göre bireyin 2238 sayılı Kanun²¹⁶ hükümleri çerçevesinde organ ve doku nakline ilişkin verdiği rızası kabul edilmelidir.²¹⁷ Diğer bir görüşe göre ise kişinin fıkra gerekçesinde verilen örnekte de olduğu gibi vücut organlarının verilmesine rıza göstermeye hakkı bulunmaması gerekir.²¹⁸

Bu durumda söz konusu fıkradan anlaşılması gereken; on sekiz yaşından büyük bir kişinin maddede belirtilen araç hareketlere başvurulmaksızın maddede belirtilen maksatlarla kaçırılması veya tedarik edilmesi halinde suç oluşmayacaktır.²¹⁹ Maddenin 3. fıkrasında on sekiz yaşından küçükler bakımından ise söz konusu araç fiillere başvurulmamış olsa da rızasına itibar edilmemiş ve fiil

²¹³ Hükmün gerekçesinde; belirtilen amaçları elde etmek üzere girişilen ve suçu oluşturan yardımcı fiiller varsa, mağdurun rızasının yok sayılacağı belirtilmiştir. Örneğin bir kimsenin organlarını vermek hususundaki rızası, yukarıda belirtilen eylemler sonucunda elde edilmiş ise, suçun oluşması bakımından rıza yok sayılacaktır.

²¹⁴ Yenidünya, **a.g.e.**, s.221; Koca, **İnsan Yağması**, s.160.

²¹⁵ Koca, **İnsan Yağması**, s.160; Kocasakal, **a.g.e.**, s.70; Yenidünya, **a.g.e.**, s.221.

²¹⁶ 29/05/1979 tarihinde kabul edilen 03/06/1979 tarihli 16655 sayılı R.G.'de yayımlanarak yürürlüğe giren Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkında Kanun.

²¹⁷ Yenidünya, **a.g.e.**, s.222; Değirmenci, **a.g.e.**, s.88-89.

²¹⁸ Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Genel Hükümler**, s.501.

²¹⁹ Koca, **İnsan Yağması**, s.162.

hukuka aykırı sayılmıştır.²²⁰ On sekiz yaşından küçüğün fiile maruz bırakılması bakımından velisinin gösterdiği rıza da geçerli değildir.²²¹

C. Kusurluluk

Kusurluluk işlenen fiil dolayısıyla failin hangi şartlarda sorumlu tutulabileceğinin, gerçekleşen eylem dolayısıyla failin şahsen cezalandırılması gerekip gerekmediğinin tespiti.²²²

Fail hukuk kurallarına uygun haklı davranışı seçme imkan ve yeteneğine sahip olduğu halde haksız bir eylem gerçekleştirmekte ve bunun için kınanmaktadır.²²³ Ceza Kanunu'nun 1. Kitap, 2. Kısım, 2. Bölümünün başlığı; "Ceza Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Nedenler" olarak düzenlenmiştir. On bir maddeden oluşan bölümde kusurluluk ve kusurluluğu etkileyen haller ve hukuka uygunluk sebepleri yer almaktadır. Kusurluluğu etkileyen hallerin varlığı durumunda kişi suç teşkil eden eylemden ya hiç sorumlu tutulmamakta ya da sorumluluğu azalmaktadır. Kusurluluğu etkileyen haller; hukuka uygunluk sebeplerinde sınırın aşılması, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik, hata halleri, haksız tahrik, cebir veya tehdit dolayısıyla kişilerin irade yeteneklerinin etkilenmesi, meşru savunmada sınırın mazur görülebilecek heyecan, korku veya telaş ile aşılması, zorunluluk hali dolayısıyla kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi ve hukuka aykırı bağlayıcı emrin yerine getirilmesidir.

Kusurluluğu kaldıran hallerin varlığı halinde kişi suç teşkil eden eylemden sorumlu tutulmamakta, kusurluluğu azaltan eylemlerin varlığı halinde ise sorumluluğu azalmaktadır. Hukuka aykırı bağlayıcı emrin yerine getirilmesi, zorunluluk hali dolayısıyla ve cebir veya tehdit dolayısıyla kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi, meşru savunmada sınırın aşılması, bazı durumlarda da hata halleri, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik ve hukuka uygunluk sebeplerinde sınırın aşılmasının durumunda kusurluluğu kaldıran hallerin varlığı söz konusu olmaktadır.

²²⁰ Koca, **İnsan Yağması**, s.161; Kocasakal, **a.g.e.**, s.70-71.

²²¹ Hakeri, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları**, s.16.

²²² Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Özel Hükümler**, s.54.

²²³ Mahmut Koca, "YTCK'da Hukuka Uygunluk Sebepleri", **Ceza Hukuku Dergisi**, Y.1, S.1, 2006, s.119.

İnsan ticareti suçunun özellikleri göz önüne alındığında fail bakımından kusurluluğu kaldıran hallerden hukuka aykırı bağlayıcı emrin yerine getirilmesi, cebir ve tehdit dolayısıyla kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi, halinde ceza sorumluluğunun ortadan kalkabileceği söylenebilir.

D. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

1. Teşebbüs

Türk Ceza Kanunu'nun 35. maddesi uyarınca kişi işlemeye kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.²²⁴

İnsan ticareti suçu çocuklar bakımından bu koşul aranmaksızın maddede belirtilen araç fiilleri²²⁵ kullanarak ülkeye sokmak, ülke dışına çıkarmak, tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka bir yere götürmek, sevk etmek veya barındırmak hareketlerinin yapılmasıyla tamamlanır. Suç asıl fiillerin icra edildiği anda gerçekleşir.²²⁶ Madde de yer alan amaçların gerçekleşmiş olması aranmaz.²²⁷

Tehdit, baskı, cebir veya şiddet, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak, kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanma araç fiilleri gerçekleşmesine rağmen ülkeye sokma, ülke dışına çıkarma, tedarik etme, kaçırma, bir yerden başka bir yere götürme veya sevk etme ya da barındırma asıl fiilleri gerçekleşmemişse suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır.²²⁸

TCK'nın gönüllü vazgeçmeye ilişkin 36. maddesine göre fail suçun icra hareketlerinde gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam

²²⁴ Bilgi için bkz. Ali Parlar/Muzaffer Hatipoğlu, **5237 Sayılı TCK'na Göre Suçlarda Teşebbüs, İştirak, İctima ve Yaptırmalar:Gerekçeli Açıklamalı, İctihatlı**, İstanbul, Kazancı Kitap Ticaret, 2005, s.6 vd.; Pervin Aksoy İpekçioğlu, **Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009; Adem Sözüer, **Suç Teşebbüs**, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1994.

²²⁵ Araç fiiller, tehdit, baskı, cebir veya şiddet, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak, kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanmaktır.

²²⁶ Tezcan/Erdem/Önok, **a.g.e.**, s.108.

²²⁷ Koca, **İnsan Yağması**, s.162.

²²⁸ Değirmenci, **a.g.e.**, s.90. Asıl fiillerin icrasına başlanıp icra hareketleri tamamlanmamış ise de yine teşebbüsten söz edilebileceği görüşü için bkz. Yenidünya, **a.g.e.**, s.223.

olan kısım bir suç oluşturuyorsa o suça ait ceza ile cezalandırılır. İnsan ticareti suçunda da fail icra hareketlerinden kendi iradesiyle vazgeçerse gönüllü vazgeçmeye ilişkin hükümden yararlanır. Vazgeçme anına kadar tamamlanan kısım başlı başına bir suç teşkil ediyorsa fail asıl maksadını oluşturan insan ticareti suçuna teşebbüsten değil sadece o suçtan cezalandırılır.²²⁹ Örnek olsun mağduru cebir altında bir araca bindiren fail, kaçırmaya ilişkin icra hareketlerini tamamlamadan, onun aradığı vasıflara uygun olmadığını düşünerek serbest bırakırsa cebirle kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan cezalandırılır.

2. İştirak

TCK'nın faillik başlığını taşıyan 37. maddesi uyarınca suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur. Suçun işlenmesinde başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur.

İnsan ticareti suçuna her şekilde iştirak mümkündür.²³⁰ Suçun kanuni tanımında yer alan fiilleri gerçekleştiren kişilerden her biri 37. madde uyarınca fail olarak sorumludur. TCK'nın yardım etme başlığını taşıyan 39. maddesi uyarınca suç işlemeye teşvik eden, suç işleme kararını kuvvetlendiren veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat eden, suçun nasıl işleneceği hususunda yol gösteren veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlayan, suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştıran kişiler yardım eden sıfatıyla sorumlu olurlar.

İnsan ticareti suçu kesintisiz suç olarak da işlenebileceği göz önüne alındığında suçun tamamlanma anı ile bitme anı farklı olmaktadır. Kesintisiz suçlarda suçun icrası devam ettiği sürece iştirak mümkündür.²³¹

Araç fiilleri gerçekleştiren bir kişi ile amaç fiilleri gerçekleştiren başka bir kişi TCK 37/1 gereği suçun birlikte faili olacaklardır.²³²

²²⁹ Yenidünya, **a.g.e.**, s.223.

²³⁰ Arslan/Azizağaoğlu, **a.g.e.**, s.343; Yenidünya, **a.g.e.**, s.224; Koca, **İnsan Yağması**, s.166.

²³¹ İçel/Akıncı/Özgenç/Sözüer/Mahmutoğlu/Ünver, **a.g.e.**, s.69-70.

²³² Koca, **İnsan Yağması**, s.166-167; Tezcan/Erdem/Önok, **a.g.e.**, s.113.

İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Sözleşmesi'nin 19. maddesinde taraf devletlere istismar konusu hizmetlerden yararlanan kişiler bakımından da eylemin suç haline getirilmesi yükümlülüğü getirilmiştir. TCK'da bu hususa dair bir düzenleme yapılmamasına ek olarak hizmetten yararlanan kişinin insan ticareti suçuna iştirakten cezalandırılması mümkün görünmemektedir.²³³ Suça ancak tamamlanma, kesintisiz suç söz konusu ise de sona erme anına kadar iştirak edilebileceğinden hizmetten yararlanan kişiler ancak kasten yaralama, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, çalışma hürriyetinin ihlali, fuhşa aracılık, cinsel saldırı veya çocuğun cinsel istismarı suçları çerçevesinde cezalandırılabilir.²³⁴

3. İçtima

TCK'nın suçların içtimaı başlığını taşıyan beşinci bölümünde 42. maddede bileşik suç²³⁵, 43. maddenin 1. fıkrasında ve 3. fıkrasında zincirleme suç²³⁶, 2. ve 3. fıkrasında aynı neviden fikri içtima, 44. maddede ise farklı neviden fikri içtima²³⁷ düzenlenmiştir.

Ceza Hukuku'nda kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır.²³⁸ Bu gerçek içtima kuralı dışında kalan ve kanunun, 43. ve 44. maddelerinde yer alan düzenlemeler gerçek içtima kuralının istisnasını

²³³ Kocasakal, **a.g.e.**, s.74-75; Yenidünya, **a.g.e.**, s.225.

²³⁴ Hakeri, **Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları**, s.17; Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma (TCK m.109) suçunun 80. maddede yer alan anlamda bir barındırma teşkil etmesi halinde kişinin insan ticareti suçundan cezalandırılacağı görüşü için bkz. Yenidünya, **a.g.e.**, s.225, dpn. 310.

²³⁵ Madde 42: "Bileşik suç;

(1) Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz." Birleşik suçun varlığında ortada birden çok suç olmayıp tek suç var olduğundan birleşik suç, suçların içtima şekillerinden birisi değildir. Bkz. Koca/Üzülmez, **a.g.e.**, s.399.

²³⁶ Madde 43: "Zincirleme suç;

(1) Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır.

(...)

(3) Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz."

²³⁷ Madde 44:"Fikri içtima;

(1) İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır."

²³⁸ Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Özel Hükümler**, s.72.

oluşturmaktadır. Söz konusu bu istisnalar dışında kalan hallerde işlenen her suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmedilecektir.²³⁹

Doktrinde ve Yargıtay kararlarında içtima kurumu bakımından görünüşte içtima ve gerçek içtima ayrımına gidilmektedir. Görünüşte içtimada, normlar arasındaki ilişkiden söz konusu fiile bu normlardan yalnızca birinin uygulanabileceği sonucuna varılmaktadır.²⁴⁰

Görünüşte içtimanın ilkeleri; özel normun önceliği, bir normun diğer bir norm tarafından tüketilmesi ilkesi ve yardımcı normun sonralığı ilkesidir.²⁴¹ İnsan ticareti suçu bakımından özel-genel norm ilişkisi ve yardımcı normun sonralığı(asli-tali) norm ilişkisinin bulunması mümkün görünmemektedir.

Bir normun diğer bir norm tarafından tüketilmesi ilkesine kanunun 42. maddesinde birleşik suç olarak yer verilmiştir. Bu halde diğer normların koruduğu hukuki değerini tüm olarak koruyan normda diğer normların içerdiği suçlar unsur ya da ağırlaştırıcı sebepler halinde bulunmaktadır.²⁴²

80. maddede insan ticareti suçunun unsuru olarak düzenlenen fiillerin varlığı halinde bu suçlardan dolayı faile ayrıca ceza verilmez. Bileşik suç söz konusu olmaktadır.²⁴³ Suçun işlenmesinde madde hükmünde yer alan seçimlik hareketlerden birden fazlasına başvurulması halinde de ortada yine tek suç olacağından fail sadece 80. madde uyarınca sorumlu olacaktır.²⁴⁴ TCK madde 106'da düzenlenen tehdit, m.108'de düzenlenen cebir, m.109'da düzenlenen kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçları 80. madde de insan ticareti suçunun unsurları olarak yer aldıklarından başvuruldukları takdirde faile ayrıca bu suçlardan dolayı ceza verilmeyecektir.²⁴⁵ Bu

²³⁹ Özgenç, **Genel Hükümler**, s.498.

²⁴⁰ YCGK.12/03/1984 tarihli ve 1-176/87 sayılı kararı.

²⁴¹ Kayıhan İçel, "Görünüşte Birleşme (İçtima) İlkeleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl:7, Sayı 14, Güz 2008, s.36 vd.

²⁴² İçel, **a.g.e.**, s.38; Ayrıca bkz. YCGK.12/03/1984 tarihli ve 1-176/87 sayılı kararı.

²⁴³ Tezcan/Erdem/Önok, **a.g.e.**, s.109.

²⁴⁴ Yenidünya, **a.g.e.**, s.228.

²⁴⁵ Yenidünya, **a.g.e.**, s.227; Kocasakal, **a.g.e.**, s.73; Değirmenci, **a.g.e.**, s.90.

durumda bileşik suçun varlığı kişinin sadece insan ticareti suçundan sorumluluğunu gerektirmektedir.²⁴⁶

Suç cezasının ve uygulanacak hukuk normunun belirlenmesinde görünüşte içtima kuralları uygulanamadığında gerçek içtima kuralı ve istisnaları gündeme gelecektir. Gerçek içtima kuralı; fiil kadar suç, suç kadar ceza olması olup kuralın istisnaları zincirleme suç, aynı neviden ve farklı neviden fikri içtimadır.

İnsan ticareti suçu bakımından gerçek içtima değerlendirildiğinde insan ticareti suçunun unsurunu/araç fiillerini oluşturmayan birden fazla cinsel saldırı, kasten yaralama gibi haller mevcutsa failler bu suçlardan ayrıca cezalandırılacaklardır.²⁴⁷

Suçun oluşması bakımından failin amacına ulaşması gerekmediğinden failin amacına ulaştığı durumlarda, amaç ayrıca bir suç oluşturuyorsa faile ayrıca bu suçtan dolayı da ceza verilecektir.²⁴⁸

İnsan ticareti suçunun gerçekleşmesi bakımından failin amacını gerçekleştirmesi aranmadığından organlarının verilmesi maksadıyla kaçırılan kişinin organları alınmışsa fail organ ve doku ticareti suçuna ilişkin 91. madde uyarınca ayrıca sorumlu tutulacaktır.

Birden fazla kişi değişik zamanlarda suça konu edildiğinde, her kişi açısından ayrı ayrı suç gerçekleşecektir.

Ülkeye yasadışı göçmen olarak sokulan kişilerin çaresizliklerinden yararlanılarak insan ticaretine konu yapılmaları halinde veya suçun işlenmesi için belgede sahtecilik yapıldığı hallerde de fail hem söz konusu suçlardan hem de insan

²⁴⁶ Suçun unsurlarından olan “cebrin” sınırlarının aşılması halinde failin ayrıca kasten yaralamadan cezalandırılması gerektiği görüşü için bkz. Kocasakal, **a.g.e.**, s.73; Tezcan/Erdem/Önok, **a.g.e.**, s.109. Asıl suçun işlenmesi için zorunlu olan sınırın nasıl belirleneceği konusunda bilimsel ve objektif bir ölçüt geliştirilemeyeceği, bu halde fikri içtima kuralından hareket etmenin zorunlu olduğu görüşü için bkz. Koca, **İnsan Yağması**, s.166. Buna göre aynı kastla ve tek fiille kanunun çeşitli hükümleri ihlal ediliyorsa faile en ağır suçun cezası verilecektir. Eylem aynı kastla yapılmamışsa müessir fiilin derecesi ne olursa olsun iki ayrı suçun cezalarının içtiması gerekir. Asıl suçun işlenmesi için zorunlu olan sınırları aşmayan müessir fiillerin cebre dahil olduğu ve sınırı aşanların ayrıca cezalandırılacağı kabul edilemez.

²⁴⁷ Tezcan/Erdem/Önok, **a.g.e.**, s.110.

²⁴⁸ Koca, **İnsan Yağması**, s.163-164; Değirmenci, **a.g.e.**, s.91.

ticareti suçundan sorumlu olacaktır.²⁴⁹ İnsan ticareti suçunun işlenmesi için özel veya resmi belgede sahtecilik yapılmışsa fail insan ticareti suçunun yanında m. 204 ve 207’den de sorumlu tutulacaktır.

İnsan ticareti bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenirse failler TCK. madde 220 uyarınca hem suç işlemek için örgüt kurma hem de insan ticareti suçundan ayrı ayrı sorumlu tutulacaklardır.

Ülkeye giriş ya da ülkeden çıkış için sahte belge düzenlenmiş ise TCK’nın 212. maddesi uyarınca fail, düzenlenen belgenin niteliğine göre belgede sahtecilik suçundan ayrıca cezalandırılır.

Birden fazla mağdur tek bir fiille suça konu edildiğinde ise TCK madde 43/2 uyarınca aynı neviden fikri içtima hükümleri uygulanacaktır.²⁵⁰ Aynı neviden fikri içtima halinde bir suç vardır ve fail hakkında bir cezaya hükmolunur, bu maddenin uygulanabilmesi için suçun konusunun farklı olması gerekir. Bu halde kanunun 43. maddenin 1. fıkrasına yaptığı atıfla tek bir cezaya hükmedilecek ve ceza artırılacaktır.²⁵¹

Gerçekleştirilen fiiller suçun unsuru değilse ve tek bir fiil söz konusu ise farklı neviden fikri içtima hükmü (m.44) uyarınca en ağır cezayı gerektiren suçtan hüküm kurulacaktır.²⁵²

Ülkeye sokma ülke dışına çıkarma seçimlik hareketleri bakımından Pasaport Kanunu’nun 36. maddesinin²⁵³ ihlali gerçekleştiğinde ayrıca hüküm kurulmayıp TCK madde 44 uyarınca fail insan ticareti suçundan sorumlu tutulacaktır.²⁵⁴

²⁴⁹ Yenidünya, **a.g.e.**, s.229-230.

²⁵⁰ Tezcan/Erdem/Önok, **a.g.e.**, s.111.

²⁵¹ Özgenç, **Genel Hükümler**, s.518-519.

²⁵² Tezcan/Erdem/Önok, **a.g.e.**, s.109.

²⁵³ Madde 36: “Yolcuları, pasaport ve diğer vesikaların yoklanması için Hükümetçe tayin olunan mevkilerin gayri olan yerlere bilerek nakleden kara, deniz ve hava taşıtlarını sevk ve idare edenler veya bu hususta klavuzluk yapanlar bir aydan iki seneye kadar hapis olunurlar.”

²⁵⁴ Yenidünya, **a.g.e.**, s.230. Mağdurun resmi belgeleri elinden alınarak üzerinde baskı veya tehdit oluşturulmuşsa bu hareketlerin araç fiiller içerisinde yer almasının mümkün olduğundan hareketle aynı fiille kanun farklı hükümlerinin ihlal edildiği ve farklı neviden fikri içtimanın uygulanabileceği görüşü için bkz. Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Özel Hükümler**, s.123.

E. Yaptırım, Soruşturma ve Kovuşturma

1. Yaptırım

İnsan ticareti suçunun yaptırımı sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis cezasıdır. Madde 80/1, suç tipinde hapis cezası ile adli para cezası birlikte öngörülmüştür. Ekonomik kazanç elde etme amacının güdüldüğü belli suçlarda kanunda ayrıca gösterilmesi halinde hapis cezasının yanında ayrıca adli para cezasına da hükmedileceği belirtilmiştir.²⁵⁵ Doktrinde ekonomik amaçla işlenen suçlarda kazanç müsadereesine ilişkin 55. maddenin²⁵⁶ işletilemediği durumlarda suçtan elde edilen gelirin kişilerin üzerinde kalmasını önleme amacıyla hapis cezasının yanında adli para cezasına da yer verildiği belirtilmiştir.²⁵⁷

Adli para cezasını düzenleyen TCK'nın 52. maddesi uyarınca gün biriminin alt sınırı beş gündür ve bir günün parasal miktarı en az yirmi en fazla yüz Türk lirasıdır.²⁵⁸ 80. maddede adli para cezasının alt sınırı gösterilmemiş olup üst sınırı on

²⁵⁵ TCK 52. Madde gerekçesi uyarınca “Hâlen yürürlükte olan ve Hükümet Tasarında da muhafaza edilen, para cezası sistemi, cezadan beklenen amaçları gerçekleştirmekten uzak kalmaktadır. (...) Gün para cezası sisteminin temel amacı, para cezasının kişinin ödeme gücüne göre belirlenmesi yoluyla, suç işleyen zengin ile fakir arasındaki eşitsizliği gidermektir. Bunun yanında sistem, uygulaması basit, etkili, saydam ve para cezasından güdülen amaçları yerine getirebilecek özelliktedir. Söz konusu yaptırım adli para cezası olarak ifade edilmiştir. Bu suretle söz konusu yaptırımın, idari nitelikteki “para cezası”ndan farklılığına işaret edilmek istenmiştir. Adli para cezası ilke olarak hapis cezası ile birlikte değil bu cezaya alternatif olarak uygulanacaktır. Buna karşılık ekonomik kazanç elde etme amacının güdüldüğü belli suçlarda, kanunda ayrıca gösterilmesi koşuluyla hapis ve adli para cezasına birlikte hükmedilebilecektir.(...)”

²⁵⁶ Madde 55. “Kazanç müsadereesi;

(1) Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddî menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsadereesine karar verilir. Bu fıkra hükmüne göre müsadere kararı verilebilmesi için maddî menfaatin suçun mağduruna iade edilememesi gerekir.

(2) Müsadere konusu eşya veya maddî menfaatlere el konulamadığı veya bunların merciiine teslim edilmediği hâllerde, bunların karşılığını oluşturan değerlerin müsadereesine hükmedilir.”

²⁵⁷ Özgenç, **Genel Hükümler**, s.678.

²⁵⁸ Madde 52: “Adli para cezası;

(1) Adli para cezası, beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde yedi yüz otuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir.

(2) En az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası olan bir gün karşılığı adli para cezasının miktarı, kişinin ekonomik ve diğer şahsî halleri göz önünde bulundurularak takdir edilir.

(3) Kararda, adli para cezasının belirlenmesinde esas alınan tam gün sayısı ile bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ayrı ayrı gösterilir.

bin gündür ve TCK'nın 61/1²⁵⁹ maddesi uyarınca gün biriminin tayininde işlenen suçun ağırlığı göz önüne alınacaktır.

İnsan ticareti suçunda eşya ve kazanç müsadereğine ilişkin Türk Ceza Kanunun 54. maddesinin de uygulanması söz konusudur. Mağdurların naklinde veya barındırılmalarında kullanılan eşya ve taşınmazlar iyi niyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla müsadere edilir.²⁶⁰

80. maddenin 4. fıkrasında bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmedileceği yer almaktadır. "Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbirleri" başlığını taşıyan TCK'nın 60. maddesinin 4. fıkrasında söz konusu tedbirlerin kanunun ayrıca belirttiği hallerde uygulanacağı düzenlenmiştir.

İnsan ticareti suçu bakımından tüzel kişilere uygulanacak güvenlik tedbirlerinden ilki 60. maddenin ilk fıkrasında düzenlenen iznin iptalidir.²⁶¹ Bu güvenlik tedbirinin uygulanabilmesi için özel hukuk tüzel kişisinin yararına, organ veya temsilcisini iştirakiyle ve verilen iznin kötüye kullanılması suretiyle işlenmiş kasti bir suçtan mahkumiyet kararı verilmiş bulunmalıdır.²⁶² 60. maddenin 2. fıkrasına göre, özel hukuk tüzel kişisi hakkında güvenlik tedbiri olarak müsadere

(4) Hakim, ekonomik ve şahsi hallerini göz önünde bulundurarak, kişiye adli para cezasını ödemesi için hükmün kesinleşme tarihinden itibaren bir yıldan fazla olmamak üzere mehil verebileceği gibi, bu cezanın belirli taksitler halinde ödenmesine de karar verebilir. Taksit süresi iki yılı geçemez ve taksit miktarı dörtten az olamaz. Kararda, taksitlerden birinin zamanında ödenmemesi halinde geri kalan kısmın tamamının tahsil edileceği ve ödenmeyen adli para cezasının hapse çevrileceği belirtilir."

²⁵⁹ TCK Madde 61. "Cezanın belirlenmesi;

(1) Hâkim, somut olayda;

- a) Suçun işleniş biçimini,
- b) Suçun işlenmesinde kullanılan araçları,
- c) Suçun işlendiği zaman ve yeri,
- d) Suçun konusunun önem ve değerini,
- e) Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını,
- f) Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını,
- g) Failin güttüğü amaç ve saiki,

Göz önünde bulundurarak, işlenen suçun kanunî tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirler.(...)"

²⁶⁰ TCK madde 54/2; "Suçta kullanılan eşyanın ortadan kaldırılması elden çıkarılması tüketilmesi veya müsadereyesinin başka suretle imkansız hale gelmesi durumunda bu eşyanın değeri kadar paranın müsadereyesine karar verilir."

²⁶¹ Madde 60/1; "Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkumiyet halinde, iznin iptaline karar verilir."

²⁶² Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.736.

hükümleri de uygulanabilir. Özel hukuk tüzel kişisini yararına, organ veya temsilcisini iştirakiyle kasten suç işlenmiş olması halinde TCK'nın 54. ve 55. maddelerinde düzenlenen eşya ve kazanç müsadereci hükümleri uygulanacaktır.

İnsan ticareti suçunda etkin pişmanlığa²⁶³ ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Türk Ceza Kanunu, suç tamamlandıktan sonra pişmanlık gösteren failin işlediği haksızlıktan kaynaklanan zararı tamamen veya kısmen ortadan kaldırma yönelik davranışlarına, sadece belirli suç tiplerinde etkin pişmanlık olarak yer vermiştir.²⁶⁴ Doktrinde insan ticareti suçu bakımından ise sadece insan ticaretinin bir örgüt faaliyeti kapsamında işlenmesi halinde; sadece örgüt kurmak, örgüte üye olmak, örgüt adına suç işlemek veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme fiilleri bakımından etkin pişmanlık hükümleri uygulanacağı belirtilmiştir.²⁶⁵ Örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçların varlığı halinde ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya

²⁶³ Suçun tamamlanmasından sonra henüz soruşturma başlamadan önce veya soruşturma evresinde kovuşturma başlamadan önce ya da kovuşturma evresinde hüküm verilmeden önce veya hüküm verildikten sonra cezanın infazı sırasında pişmanlık göstererek işlediği fiilin neticelerini imkan olduğu ölçüde izale eden veya azaltan kişi ya hiç cezalandırılmamakta ya da cezasında indirim yapılmaktadır. Demirbaş, **Genel Hükümler**, s.427.

²⁶⁴ Centel/Zafer/Çakmut, **a.g.e.**, s.470; Örnek olsun, TCK madde 109'da düzenlenen kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu bakımından 110. maddede yer alan hüküm, hırsızlık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık, hileli iflas, taksirli iflas suçları bakımından 168. maddede yer alan hüküm.

²⁶⁵ Yenidünya, **a.g.e.**, s.224; Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin etkin pişmanlık hükmü TCK madde 221'de yer almaktadır. Hükme göre; Bu suç bakımından etkin pişmanlık;

“(1) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu nedeniyle soruşturmaya başlanmadan ve örgütün amacı doğrultusunda suç işlenmeden önce, örgütü dağıtan veya verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını sağlayan kurucu veya yöneticiler hakkında cezaya hükmolunmaz.

(2) Örgüt üyesinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeksizin, gönüllü olarak örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesi halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.

(3) Örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeden yakalanan örgüt üyesinin, pişmanlık duyarak örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi vermesi halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.

(4) Suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten veya örgüte üye olan ya da üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen veya örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişinin, gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi halinde, hakkında örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz. Kişinin bu bilgileri yakalandıktan sonra vermesi halinde, hakkında bu suçtan dolayı verilecek cezada üçte birden dörtte üçe kadar indirim yapılır.

(5) Etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur. Denetimli serbestlik tedbirinin süresi üç yıla kadar uzatılabilir.

(6) Kişi hakkında, bu maddedeki etkin pişmanlık hükümleri birden fazla uygulanmaz.”

hükmolunacağına ilişkin TCK hükmü²⁶⁶ uyarınca insan ticareti suçu örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmişse sorumluluk ortadan kalkmayacaktır.

2. Soruşturma ve Kovuşturma

İnsan ticareti suçunun soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olmayıp re'sen yapılır. İnsan ticareti suçu hakkında evrensellik prensibi gereği olarak TCK madde 13 uyarınca suç nerede işlenmiş olursa olsun failin yabancı uyruklu veya Türk vatandaşı olup olmadığına önem taşımaksızın, yabancı ülkede mahkumiyet, beraat veya takipsizlik kararı verilmiş olsa bile Adalet Bakanlığı'nın talebi üzerine Türkiye'de Türk kanunlarına göre yargılama yapılacaktır.

TCK'nın 16. maddesi uyarınca yabancı ülkede yargılama yapılmış ve mahkum edilen ceza kısmen veya tamamen infaz edilmiş ise, infaz edilen bu ceza miktarının, Türkiye de hükmolunan cezadan mahsup edilecektir.²⁶⁷

İnsan ticareti suçunda hapis cezasının üst sınırı on yıldan fazla olduğundan görevli mahkeme 5235 sayılı yasanın²⁶⁸ 12. maddesi uyarınca Ağır Ceza Mahkemesidir.²⁶⁹

III. İNSAN TİCARETİ SUÇUNUN TÜRK CEZA KANUNU'NDA YER ALAN BENZER SUÇLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

TCK'nın "Uluslararası Suçlar" başlıklı birinci kısmında düzenlenen insan ticareti suçu; unsurları, amacı ve benzerlikleriyle yine uluslararası suçlar kısmında düzenlenen göçmen kaçakçılığı(m.79), kişilere karşı suçlar kısmında vücut

²⁶⁶ Madde 220/4.

²⁶⁷ Madde 16; "Nerede işlenmiş olursa olsun bir suçtan dolayı, yabancı ülkede gözaltında, gözlem altında, tutuklulukta veya hükümlülükte geçen süre, aynı suçtan dolayı Türkiye'de verilecek cezadan mahsup edilir."

²⁶⁸ 07/10/2004 tarihli, 2560626 sayılı R.G.'de yayımlanan 26/09/2004 kabul tarihli "Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun".

²⁶⁹ Madde 12: "Kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere, ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir." Bununla birlikte CMK'nın 250. maddesi gereği suç, haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde cebir ve tehdit uygulanarak işlenmişse görevli ve yetkili mahkemeler Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenecek illerde görevlendirilecek ağır ceza mahkemeleridir.

dokunulmazlığı bölümünde yer alan, kasten yaralama(m.86), organ ve doku ticareti suçu(m.91); işkence ve eziyet bölümünde yer alan eziyet(m.96); cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar bölümünde yer alan cinsel saldırı(m.102) ve çocuğun cinsel istismarı(103); hürriyete karşı suçlar bölümünde yer alan tehdit(m.106), kişiyi hürriyetinden yoksun kılma(m.107), iş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçları(m.117); ve genel ahlaka karşı suçlar bölümündeki müstehcenlik(m.226), fuhuş(m.227) ve dilencilik(m.229), millete ve devlete karşı suçlar kısmında kamu idaresinin güvenilirliğine ve işleyişine karşı suçlar bölümünde yer alan rüşvet (m.252), adliyeye karşı suçlar bölümünde yer alan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama(m.282) suçlarıyla yakın ilişkilidir. Çalışmanın bu bölümünde insan ticareti suçu ile benzerlik gösteren ve önem arz ettiği düşünülen suçlara kısaca yer verilecektir.

A. Göçmen Kaçakçılığı Suçu

Kanunun aynı kısım ve bölümünde düzenlenen göçmen kaçakçılığı²⁷⁰ ve insan ticareti suçları birbirine benzeyen²⁷¹, çoğu zaman birlikte gerçekleştirilen ve sıklıkla da birbirine karıştırılan suçlardır.

Göçmen kaçakçılığı ile insan ticareti suçu arasında benzer noktalar bulunsa da birbirlerinden farklı suçlardır.²⁷² Her iki suç da uluslararası suçtur ve mağdurları genel olarak suçun işlendiği ülke vatandaşı olmayıp yabancılardır.²⁷³

²⁷⁰ Madde 79:

“(1) Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek amacıyla, yasal olmayan yollardan;

a) Bir yabancıyı ülkeye sokan veya ülkede kalmasına imkan sağlayan,

b) Türk vatandaşı veya yabancının yurt dışına çıkmasına imkan sağlayan,

Kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Suç, teşebbüs aşamasında kalmış olsa dahi, tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

(2) Suçun, mağdurların;

a) Hayatı bakımından bir tehlike oluşturması,

b) Onur kırıcı bir muameleye maruz bırakılarak işlenmesi,

hâlinde, verilecek ceza yarısından üçte ikisine kadar artırılır.

(3) Bu suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek cezalar yarı oranında artırılır.

(4) Bu suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.”

²⁷¹ Yenidünya, **a.g.e.**, s.58.

²⁷² Veli Özer Özbek, **Yeni Türk Ceza Kanunun Anlamı**, C.2, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2008, s.170,190; Yenidünya, **a.g.e.**, s.59.

Her iki suçta genellikle organize suç örgütleri²⁷⁴ tarafından işlenmekte, failler maddi çıkar sağlamak amacıyla olmakta ve bu amaçla²⁷⁵ kişileri sömürmektedirler.²⁷⁶

Göçmen kaçakçılığı suçunda kaçırılan kişinin rızası mevcuttur ve bir suçlu gibi davranır.²⁷⁷ İnsan ticareti suçunda ise kişinin iradesi araç fiiller kullanılarak fesada uğratılmış veya hukuk ve ahlakın korumadığı bir şekilde elde edilmiş geçersiz bir rıza söz konusudur.²⁷⁸ Tehdit, baskı, cebir unsurlarının varlığı suçu, göçmen kaçakçılığından insan ticaretine dönüştürmektedir.²⁷⁹

Maddi unsur bakımından da iki suç tipi birbirlerinden farklıdır. Göçmen kaçakçılığı suçunun maddi unsuru, ülkeye yasadışı giriş çıkış ve ülkede yasadışı olarak kalma eylemlerine olanak sağlamak, olmasına karşın insan ticareti suçunda kişileri tedarik etmek, kaçırmak, bir yerden başka bir yere götürmek veya sevk etmek barındırmaktır.²⁸⁰ Bu şekliyle göçmen kaçakçılığı suçu zorunlu olarak sınır aşan bir nitelik arz etmekteyken insan ticareti suçu ülke içinde veya ülkeler arası söz konusu olabilir.²⁸¹ Bu kapsamda insan ticareti suçunda ülke sınırının geçilmesi mecburiyeti yoktur. Suç ülke sınırları içerisinde de gerçekleştirilebilir.

Göçmen kaçakçılığı suçu, mağdurun hedef ülkeye geçişi ile tamamlanırken, insan ticareti suçu hedef ülke veya bölgede istismar sürdüğü sürece devam etmektedir.²⁸²

Suçların manevi unsurları bakımından da farklılık bulunmaktadır.²⁸³ Göçmen kaçakçılığı suçunun manevi unsuru doğrudan veya dolaylı olarak maddi menfaat

²⁷³ Kocasakal, **a.g.e.**, s.40; Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.38.

²⁷⁴ Hofmann, **a.g.e.**, s.131,132.

²⁷⁵ Malkoç, **a.g.e.**, s.634.

²⁷⁶ Sömürü, göçmen kaçakçılığı suçunda mağdurun malvarlığının yapılacak hizmet karşılığında elinden alınması iken; insan ticareti suçunda zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, esarete tabi kılmak, fuhşa sürüklemek ve organlarının verilmesini sağlamak şeklindedir. Bkz. Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.38.

²⁷⁷ Yenidünya, **a.g.e.**, s.60.

²⁷⁸ Parlar/Hatipoğlu, **Türk Ceza Kanunu Yorumu**, s.1251.

²⁷⁹ Newman, **a.g.e.**, s.11.

²⁸⁰ Parlar/Hatipoğlu, **Türk Ceza Kanunu Yorumu**, s.1252.

²⁸¹ Bu nedenle her iki suçta da mağdurların bir yerden bir yere nakli söz konusudur. Kocasakal, **a.g.e.**, s.41.

²⁸² Summerer, **a.g.e.**, s.133; Kocasakal, **a.g.e.**, s.41.

temin etmek özel kastı aranmasına karşın insan ticareti suçunun manevi unsuru bakımından failde, zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak özel kastı aranır.²⁸⁴

İnsan ticareti suçunda suçun konusu olan kişinin yurda giriş ve çıkışı belgesiz olsa bile iradi olarak bu eylemi gerçekleştirmediğinden Pasaport Kanunu hükümlerine aykırılıktan sorumlu tutulması mümkün değildir. Buna karşılık göçmen kaçakçılığı suçunda kişi iradi olarak ülkeye girip çıktığından söz konusu kanun hükümlerinden sorumlu tutulabileceklerdir.²⁸⁵ Göçmen kaçakçılığı suçunun mağduru bir yerden bir yere götürülen insan değil, uluslararası toplumdur. Buna karşılık insan ticareti suçunun mağduru bir yerden başka bir yere götürülen, tedarik edilen, sevk edilen insandır.²⁸⁶

Son olarak, göçmen kaçakçılığında suçun konusunu oluşturan insanların hak ve özgürlüklerinin yanı sıra devletlerin göç, istihdam ve sınır güvenliği politikaları da korunmaktadır. Ancak insan ticareti suçunda korunan esas menfaat insan onuru ve özgürlüğüdür.²⁸⁷

B. Kasten Yaralama Suçu

TCK'nın kişilere karşı suçlar kısmında vücut dokunulmazlığı bölümünde yer alan, kasten yaralama²⁸⁸ suçu insan ticareti suçunun araç fiilleri arasında düzenlenen

²⁸³ Tezcan/Erdem/Önok, **a.g.e.**, s.102.

²⁸⁴ TCK madde 79/1, 80/1.

²⁸⁵ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.39-40.

²⁸⁶ Sezen Kama, **İnsan Ticareti Suçu**, Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku, II Kitap, Yön:Fatih Selami Mahmutoğlu, İstanbul Barosu Yayınları, 2010, s.123.

²⁸⁷ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.39.

²⁸⁸ Madde 86:

“(1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması hâlinde, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

(3) Kasten yaralama suçunun;

a) Üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı,

b) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,

c) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

“cebir” bakımından önem taşımaktadır. 80. madde bağlamında suç işlenirken cebire başvurulmuş ve sınır aşılmışsa, suç tipinde yer alan cebir 86. maddenin kapsamında ise fail ayrıca kasten yaralama suçundan da sorumlu olacaktır. 87. maddede düzenlenen kasten yaralamanın neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış halleri mevcutsa fail ayrıca söz konusu madde uyarınca da sorumlu tutulacaktır.²⁸⁹

C. Organ ve Doku Ticareti Suçu

80. maddede suçun gerçekleşmesi bakımından amaca ulaşılması gerekmediğinden vücut dokunulmazlığına karşı suçlardan organ ve doku ticareti suçu²⁹⁰ insan ticareti suçunun amacı olarak gerçekleşmiş ise fail ayrıca bu suçtan dolayı da sorumlu tutulacaktır.²⁹¹

-
- e) Silahla,
İşlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında artırılır.”
- ²⁸⁹ Madde 87:
“(1) Kasten yaralama fiili, mağdurun;
a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,
b) Konuşmasında sürekli zorluğa,
c) Yüzünde sabit ize,
d) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,
e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına,
Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, bir kat artırılır. Ancak, verilecek ceza, birinci fıkraya giren hallerde üç yıldan, üçüncü fıkraya giren hallerde beş yıldan az olamaz.
(2) Kasten yaralama fiili, mağdurun;
a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,
b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,
c) Konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına,
d) Yüzünün sürekli değişikliğine,
e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun düşmesine,
Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, iki kat artırılır. Ancak, verilecek ceza, birinci fıkraya giren hallerde beş yıldan, üçüncü fıkraya giren hallerde sekiz yıldan az olamaz.
(3) Kasten yaralamanın vücutta kemik kırılmasına veya çıkığına neden olması halinde, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, kırık veya çıkığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre, yarısına kadar artırılır.
(4) Kasten yaralama sonucunda ölüm meydana gelmişse, yukarıdaki maddenin birinci fıkrasına giren hallerde sekiz yıldan on iki yıla kadar, üçüncü fıkrasına giren hallerde ise on iki yıldan on altı yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”
- ²⁹⁰ Madde 91:
“(1) Hukuken geçerli rızaya dayalı olmaksızın, kişiden organ alan kimse, beş yıldan dokuz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Suçun konusunun doku olması halinde, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.
(2) Hukuka aykırı olarak, ölüden organ veya doku alan kimse, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
(3) Organ veya doku satın alan, satan, satılmasına aracılık eden kişi hakkında, birinci fıkra belirtilen cezalara hükmolunur.”

D. Eziyet Suçu

Kanunun işkence ve eziyet bölümünde düzenlenen eziyet suçu²⁹² ve insan ticareti suçunun yaptırımı bakımından iki farklı durum söz konusu olmaktadır. İnsan ticareti suçunun amacını gerçekleştirmek için yapılan araç fiiller sırasında eylem tekliği bulunuyorsa mağdur insan onuruna aykırı zalimane bir muameleye tabi tutulduğunda somut olayın özelliği dikkate alınarak eziyet suçuna ilişkin 96. madde ile 80. madde arasında fikri içtima kuralları uygulanır. Ancak araç fiiller kullanılarak asıl hareketler gerçekleşmiş ve asıl fiillerin ardından yapılan muamele eziyet niteliğinde ise bu fiiller insan ticareti suçu kapsamında değerlendirilmeyecek ve fail bu fiillerden 96. madde uyarınca ayrıca sorumlu tutulacaktır.²⁹³

E. Cinsel Saldırı ve Çocuğun Cinsel İstismarı Suçları

İnsan ticareti suçu ile cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar arasında fiilin tekliği, unsur-ağırlaştırıcı sebep ilişkisi bulunmadığından²⁹⁴ 80. maddede belirtilen amaçlarla mağdur üzerinde cinsel fiiller gerçekleştirilirse fail, cinsel saldırı²⁹⁵ ve/veya çocuğun cinsel istismarı²⁹⁶ suçlarından da ayrıca cezalandırılacaktır.

(4) Bir ve üçüncü fıkralarda tanımlanan suçların bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

(5) Hukuka aykırı yollarla elde edilmiş olan organ veya dokuyu saklayan, nakleden veya aşıl原因an kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(6) Belli bir çıkar karşılığında organ veya doku teminine yönelik olarak ilan veya reklam veren veya yayınlayan kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(7) Bu maddede tanımlanan suçların bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(8) Birinci fıkrafta tanımlanan suçun işlenmesi sonucunda mağdurun ölmesi halinde, kasten öldürme suçuna ilişkin hükümler uygulanır.”

²⁹¹ Koca, **İnsan Yağması**, s.163,164.

²⁹² Madde 96:

“(1) Bir kimsenin eziyet çekmesine yol açacak davranışları gerçekleştiren kişi hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Yukarıdaki fıkra kapsamına giren fiillerin;

a) Çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı,

b) Üstsoy veya altsoya, babalık veya analığa ya da eşe karşı,

İşlenmesi halinde, kişi hakkında üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”

²⁹³ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.49.

²⁹⁴ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.49.

²⁹⁵ Madde 102:

“(1) Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal eden kişi, mağdurun şikayeti üzerine, iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

F. Tehdit ve Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma Suçları

İnsan ticareti suçunu gerçekleştirmek için başvurulanan araç fiillerden tehdit²⁹⁷ ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma²⁹⁸ TCK'nın 106. ve 109. maddelerinde

(2) Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle işlenmesi durumunda, yedi yıldan on iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Bu fiilin eşe karşı işlenmesi halinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikayetine bağlıdır.

(3) Suçun;

- a) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,
- b) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,
- c) Üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı,
- d) Silahla veya birden fazla kişi tarafından birlikte,

İşlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilen cezalar yarı oranında artırılır.

(4) Suçun işlenmesi sırasında mağdurun direncinin kırılmasını sağlayacak ölçünün ötesinde cebir kullanılması durumunda kişi ayrıca kasten yaralama suçundan dolayı cezalandırılır.

(5) Suçun sonucunda mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulması halinde, on yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.

(6) Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü halinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

²⁹⁶ Madde 103:

“(1) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismar deyiminden;

- a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,
- b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar, anlaşılır.

(2) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Cinsel istismarın üstsoy, ikinci veya üçüncü derecede kan hısımları, üvey baba, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, sağlık hizmeti veren veya koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle veya birden fazla kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehdit kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Cinsel istismar için başvurulanan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması halinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(6) Suçun sonucunda mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulması halinde, on beş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.

(7) Suçun mağdurun bitkisel hayata girmesine veya ölümüne neden olması durumunda, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.”

²⁹⁷ Madde 106:

“(1) Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük edeceğinden bahisle tehditte ise, mağdurun şikayeti üzerine, altı aya kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

(2) Tehdidin;

hürriyete karşı suçlar bölümünde ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir. Suçu işlemek için bu araç fiillere başvurulduğunda TCK'nın 42. maddesindeki bileşik suç hükmü uyarınca tehdit insan ticareti suçunun unsurunu teşkil ettiğinden faile ayrıca ceza verilmeyecektir.

G. İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali Suçu

Hürriyete karşı suçlar bölümünde düzenlenen ve insan ticareti suçu bakımından özellik arz eden bir diğer suç kanunun 117. maddesindeki iş ve çalışma hürriyetinin ihlal suçudur.²⁹⁹

-
- a) Silahla,
 - b) Kişinin kendisini tanınmayacak bir hale koyması suretiyle, imzasız mektupla veya özel işaretlerle,
 - c) Birden fazla kişi tarafından birlikte,
 - d) Var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak,

İşlenmesi halinde, fail hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Tehdit amacıyla kasten öldürme, kasten yaralama veya malvarlığına zarar verme suçunun işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ceza verilir."

²⁹⁸ Madde 109:

"(1) Bir kimseyi hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakan kişiye, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kişi, fiili işlemek için veya işlediği sırada cebir, tehdit veya hile kullanırsa, iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Bu suçun;

- a) Silahla,
- b) Birden fazla kişi tarafından birlikte,
- c) Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,
- d) Kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,
- e) Üstsoy, altsoy veya eşe karşı,

f) Çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı, işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza bir kat artırılır.

(4) Bu suçun mağdurun ekonomik bakımdan önemli bir kaybına neden olması halinde, ayrıca bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

(5) Suçun cinsel amaçla işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek cezalar yarı oranında artırılır.

(6) Bu suçun işlenmesi amacıyla veya sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaşmış hallerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

²⁹⁹ Madde 117:

"(1) Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla, iş ve çalışma hürriyetini ihlal eden kişiye, mağdurun şikayeti halinde, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası verilir.

(2) Çaresizliğini, kimsesizliğini ve bağıllığını sömürmek suretiyle kişi veya kişileri ücretsiz olarak veya sağladığı hizmet ile açık bir şekilde orantısız düşük bir ücretle çalıştıran veya bu durumda bulunan kişiyi, insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tabi kılan kimseye altı aydan üç yıla kadar hapis veya yüz günden az olmamak üzere adli para cezası verilir.

Hükmün birinci fıkrasında cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla, iş ve çalışma hürriyetini ihlal eden kişiye, mağdurun şikayeti üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası verileceği hükmü yer almaktadır. Fıkra insan ticareti suçunun aksine mağduru zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek sömürü maksadıyla tedarik etmek değil, kişinin çalışma özgürlüğünün engellenmesi veya zorlaştırılması yaptırıma bağlanmıştır.

Maddenin 2. fıkrasına göre çaresizliğini, kimsesizliğini ve bağılılığını sömürmek suretiyle kişi veya kişileri ücretsiz olarak veya sağladığı hizmet ile açık bir şekilde orantısız düşük bir ücretle çalıştıran veya bu durumda bulunan kişiyi insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tâbi kılan kimseye altı aydan üç yıla kadar hapis veya yüz günden az olmamak üzere adlî para cezası verilir. İnsan onuru ile bağdaşmaz nitelikteki istismar olgusu, insan ticareti eylemi ile hedeflenen hizmet ettirmek, esarete tabi kılmak ile benzerdir. Ancak ikinci fıkra insan ticareti suçunda yer alan tehdit, baskı, cebir, şiddet veya kandırma fiilleri düzenlenmediğinden bu hallerde 117/2 hükmü uygulanmayacaktır.³⁰⁰ Söz konusu düzenleme maddi ve manevi unsurlar yönünden de farklılık taşımaktadır.

Her iki suç tipinde de bireyin çaresizliklerinden yararlanmak söz konusudur. Ancak maddenin ikinci fıkrasındaki düzenleme esas olarak 80. maddedeki düzenlemeden bir sonraki aşamayı yaptırıma bağlamaktadır. 117/2’de birey ücretsiz olarak veya düşük ücretle çalıştırılmakta insan onuru ile bağdaşmayacak çalışma ve konaklama koşullarına tabi kılınmaktadır. Buna karşılık, 80. maddede çaresizliklerinden yararlanan kimseler zorla çalıştırılmak için tedarik edilmekte kaçırılmakta ve nakledilmektedir.³⁰¹ Birey 80. maddede yer alan araç fiillere başvurulmaksızın 117/2’de yer alan fiillere maruz kaldığında 117/3 hükmü

(3) Yukarıdaki fıkra belirtilen durumlara düşürmek üzere bir kimseyi tedarik veya sevk veya bir yerden diğer bir yere nakleden kişiye de aynı ceza verilir.

(4) Cebir veya tehdit kullanarak, işçiyi veya işverenlerini ücretleri azaltıp çoğaltmaya veya evvelce kabul edilenlerden başka koşullar altında anlaşmalar kabulüne zorlayan ya da bir işin durmasına, sona ermesine veya durmanın devamına neden olan kişiye altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir.”

³⁰⁰ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.43.

³⁰¹ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.44.

uygulanacaktır. Her iki hükümde de yer alan “çaresizliğinden yararlanarak tedarik etme, sevk etme, veya nakledilme” fiilleri bireyi 117/2 hükmündeki duruma maruz bırakmak için yapılıyorsa TCK’nın 80. maddesi ile 117/3 maddesi TCK madde 44 uyarınca fikri içtima kuralına tabi olacaktır.³⁰²

H. Müstehcenlik Suçu

Genel ahlaka karşı suçlar bölümünde kanunun 226. maddesinde düzenlenen müstehcenlik suçu³⁰³ bakımından, fiil zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, esarete tabi kılmak maksatları ile bağdaşmadığı takdirde³⁰⁴ insan ticareti suçunu düzenleyen hükümde Palermo Protokolü’nde yer alan “cinsel istismarın diğer şekillerine maruz

³⁰² Yenidünya, **a.g.e.**, s.65; Bu şekilde tedarik sevk veya nakledilen mağdur 117/2’deki koşullarda çalışmaya tabi tutulursa ayrıca bu suçtan da cezalandırılması gerektiği görüşü için bkz. Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.** s.44.

³⁰³ Madde 226:

- “(1) a) Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten,
b) Bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten,
c) Bu ürünleri, içeriğine vakıf olunabilecek şekilde satışa veya kiraya arz eden,
d) Bu ürünleri, bunların satışına mahsus alışveriş yerleri dışında, satışa arz eden, satan veya kiraya veren,
e) Bu ürünleri, sair mal veya hizmet satışları yanında veya dolayısıyla bedelsiz olarak veren veya dağıtan,
f) Bu ürünlerin reklamını yapan, kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır.
(2) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlamasına aracılık eden kişi altı aydan üç yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.
(3) Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde çocukları kullanan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu ürünleri ülkeye sokan, çoğaltan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, ihraç eden, bulunduran ya da başkalarının kullanımına sunan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.
(4) Şiddet kullanılarak, hayvanlarla, ölmüş insan bedeni üzerinde veya doğal olmayan yoldan yapılan cinsel davranışlara ilişkin yazı, ses veya görüntüleri içeren ürünleri üreten, ülkeye sokan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, başkalarının kullanımına sunan veya bulunduran kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.
(5) Üç ve dördüncü fıkralardaki ürünlerin içeriğini basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlamasına aracılık eden ya da çocukların görmesini, dinlemesini veya okumasını sağlayan kişi, altı yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.
(6) Bu suçlardan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.
(7) Bu madde hükümleri, bilimsel eserlerle; üçüncü fıkra hariç olmak ve çocuklara ulaşması engellenmek koşuluyla, sanatsal ve edebi değeri olan eserler hakkında uygulanmaz.”

³⁰⁴ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.48.

bırakmak” manevi unsuru yer almadığından failin 80. madde uyarınca sorumluluğu bulunmayacaktır.³⁰⁵

İ. Fuhuş Suçu

İnsan ticareti suçunun sıklıkla gerçekleştirilen amacı fuhuş yaptıрма maksadı olmaktadır. Fuhuş suçu genel ahlaka karşı suçlar bölümünde 227. maddede düzenlenmiştir.³⁰⁶ İnsan ticareti suçunda araç fiillerin varlığı gereklidir. Başka bir ifadeyle tehdit, baskı, cebir, şiddet uygulama, nüfuzun kötüye kullanılması kandırılması veya kişi üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanılarak rızanın elde edilmesi gereklidir. Bu fiiller kullanılmadan yapılan fuhuş amacıyla tedarik etme kaçırma, bir yerden başka bir yere götürme, sevk etme veya barındırma fiilleri insan ticareti suçunu oluşturmaz.³⁰⁷

Cebir veya tehdit kullanarak, hile ile ya da çaresizliğinden yararlanarak nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle bir kimseyi fuhşa sevk etme veya fuhuş yapmasını sağlama nitelikli hallerinin varlığında ve insan ticareti suçunun on sekiz

³⁰⁵ Kanunda Palermo Protokolü ve Avrupa Sözleşmesi’nde olduğu gibi açık düzenleme yapılarak pornografik ürünlerin üretiminde kullanılma amacıyla kaçırılan ve kullanılması halinde hem 80. madde uyarınca hem de 226. madde uyarınca ayrı ayrı cezalandırılması gerektiği görüşü için bkz. Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.48.

³⁰⁶ Madde 227:

“(1) Çocuğu fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran, bu maksatla tedarik eden veya barındıran ya da çocuğun fuhşuna aracılık eden kişi, dört yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu suçun işlenişine yönelik hazırlık hareketleri de tamamlanmış suç gibi cezalandırılır.

(2) Bir kimseyi fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran ya da fuhuş için aracılık eden veya yer temin eden kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis ve üç bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Fuhşa sürüklenen kişinin kazancından yararlanılarak kısmen veya tamamen geçiminin sağlanması, fuhşa teşvik sayılır.

(3) (...)

(4) Cebir veya tehdit kullanarak, hile ile ya da çaresizliğinden yararlanarak bir kimseyi fuhşa sevk eden veya fuhuş yapmasını sağlayan kişi hakkında yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarısından iki katına kadar artırılır.

(5) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçların eş, üstsoy, kayın üstsoy, kardeş, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da kamu görevi veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(6) Bu suçların, suç işlemek amacıyla teşkil edilmiş örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(7) Bu suçlardan dolayı, tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(8) Fuhşa sürüklenen kişi, tedaviye veya psikolojik terapiye tâbi tutulabilir.”

³⁰⁷ Arslan/Temel/Aydın/Şen/Doğan/Bacaksız, **a.g.e.**, s.37.

yaşını doldurmamış kimselere karşı işlenmesi halinde araç fiillerin varlığı aranmadığından, çocuğun fuhuş amacıyla tedarik edilmesi veya barındırılması halinde, fuhuş ile insan ticareti suçunun unsurları örtüştüğünden fikri içtima kuralları uygulanacaktır.³⁰⁸

J. Dilencilik Suçu

Genel ahlaka karşı suçlar arasında yer alan dilencilik suçunda³⁰⁹ suç tipi insan ticaretinde suçun işlenmesi için amacın gerçekleşmesi aranmadığı için dilencilik yaptırmak üzere çocuk kaçırılmış ve dilencilik yaptırılmışsa, fail hem insan ticareti suçundan hem de dilencilik suçundan sorumlu olacaktır.³¹⁰

K. Rüşvet Suçu

İnsan ticareti suçu, genelde sınır aşan niteliğiyle devletlerin sınır politikaları ve sınır güvenliğini yakından ilgilendirmektedir. Suç özellikle sınır bölgelerinde işlenmektedir ve kamu görevlilerinin de iştiraki sıklıkla görülmektedir.³¹¹

Kendisine yarar sağlamak amacıyla görevinin gereklerine aykırı hareket ederek insan ticareti suçuna kayıtsız kalan, takibat veya işlem yapmayan kamu görevlisi rüşvet suçundan sorumlu tutulur.³¹²

³⁰⁸ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.** s.46-47.

³⁰⁹ Madde 229:

“(1) Çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçun üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımları ya da eş tarafından işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) Bu suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.”

³¹⁰ Arslan/Temel/Aydın/Şen/Doğan/Bacaksız, **a.g.e.**, s.41.

³¹¹ Bu halde kamu görevlileri 80. madde çerçevesinde sorumlu tutulacak ve ilgili suçun tanımında kamu görevlisi sıfatı esasen göz önünde bulundurulmamış ve görevi gereği olarak elinde bulundurduğu araç ve gereçleri suçun işlenmesi sırasında kullanmışsa TCK’nın 266. maddesi uyarınca cezası artırılacaktır.

³¹² Madde 252;

“(1) Rüşvet alan kamu görevlisi, dört yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Rüşvet veren kişi de kamu görevlisi gibi cezalandırılır. Rüşvet konusunda anlaşmaya varılması hâlinde, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

(2) Rüşvet alan veya bu konuda anlaşmaya varan kişinin, yargı görevi yapan, hakem, bilirkişi, noter veya yeminli mali müşavir olması hâlinde, birinci fıkraya göre verilecek ceza üçte birden yarısına kadar artırılır.

L. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu

TCK'nın 282. maddesi³¹³ uyarınca suçun faili, öncül suç işlemiş, iştirak etmiş bir kimse olabileceğinden³¹⁴ insan ticareti suçunun faili suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini yurt dışına çıkarmış, gayrimeşru kaynağını gizleme ve meşru yolla elde edildiği izlenimini yaratmak için işleme tabi tutmuşsa 282. maddeden ayrıca sorumlu tutulacaktır.

IV. İNSAN TİCARETİ SUÇUNA İLİŞKİN OLARAK MEVZUATTA YER ALAN DİĞER DÜZENLEMELER

İnsan ticareti suçu mevzuatımızda yer alan temel hak ve hürriyetlere aykırılık oluşturan, devletin sınır, göçmen ve istihdam politikasını yakından ilgilendiren bir suç tipidir. Suçun ihlal ettiği değerlere ilişkin hükümler başta 1982 Anayasası olmak üzere birçok kanun ve düzenlemelerde koruma altına alınmıştır. Suçun sınır aşan niteliği ve uluslararası toplumda yaptığı etkiler suçla mücadele bakımından da birçok

(3) Rüşvet, bir kamu görevlisinin, görevinin gereklerine aykırı olarak bir işi yapması veya yapmaması için kişiyle vardığı anlaşma çerçevesinde bir yarar sağlamasıdır.

(4) Birinci fıkra hükmü, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler, kooperatifler ya da halka açık anonim şirketlerle hukukî ilişki tesisinde veya tesis edilmiş hukukî ilişkinin devamı sürecinde, bu tüzel kişiler adına hareket eden kişilere görevinin gereklerine aykırı olarak yarar sağlanması hâlinde de uygulanır.

(5) Yabancı bir ülkede seçilmiş veya atanmış olan, yasama veya idarî veya adli bir görevi yürüten kamu kurum veya kuruluşlarının memur veya görevlilerine veya aynı ülkede uluslararası nitelikte görevleri yerine getirenlere, uluslararası ticarî işlemler nedeniyle, bir işin yapılması veya yapılmaması veya haksız bir yararın elde edilmesi veya muhafazası amacıyla, doğrudan veya dolaylı olarak yarar teklif veya vaat edilmesi veya verilmesi de rüşvet sayılır."

³¹³ Madde 282;

"(1) Alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tabi tutan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Bu suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi hâlinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır.

(3) Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

(4) Bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(5) Bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz."

³¹⁴ Artuk/Gökçen/Yenidünya, **Özel Hükümler**, s.105.

yasal ve idari düzenleme yapılmasını gerektirmiştir. Bu başlık altında insan ticareti suçuna ilişkin olarak mevzuatta yer alan hükümler, idari düzenlemeler ve Türkiye'nin suçun önlenmesi ve mağdurlarının korunmasına ilişkin olarak akdettiği uluslararası anlaşmalara kısaca yer verilecektir.

1982 Anayasası'nın temel hak ve özgürlüklere ilişkin pek çok düzenlemesi inceleme konusu suç tipinin yaptırıma bağlanmasının dayanağını oluşturmaktadır.³¹⁵ Anayasanın "Başlangıç" kısmında Türk vatandaşının onurlu bir hayat sürdürme hak ve yetkisine sahip olduğu belirtilmiştir.³¹⁶

İnsan ticareti suçu Anayasa'nın ikinci bölümünde düzenlenen kişinin temel hak ve ödevleri içerisinde yer alan bazı hükümlere de aykırılık teşkil etmektedir.

Anayasanın 17. maddesi "Kişinin Dokunulmazlığı Maddi ve Manevi Varlığı" başlığını taşımaktadır.³¹⁷ Bireyin maddi ve manevi bütünlüğüne yönelik insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir eylem olarak insan ticareti Anayasa'nın 17. maddesini de ihlal etmektedir.³¹⁸

Anayasa'nın 18. maddesi zorla çalıştırılma yasağını düzenlemektedir. Madde hükmüne göre "Hiç kimse zorla çalıştırılmaz ve angarya yasaktır." Angarya karşılığında ücret alınmadan yapılan çalışmayı³¹⁹ ifade ederken zorla çalıştırmanın karşılığında ücret söz konusudur. Maddenin ikinci fıkrasında zorla çalıştırmaya ilişkin istisna hükmü varken angaryaya ilişkin olarak benzeri istisna bulunmamakta ve angarya yasağı mutlak şekilde düzenlenmiş olmaktadır.³²⁰

³¹⁵ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.52.

³¹⁶ Para.6.

³¹⁷ Madde 17:

"(1)Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

(2)Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz.

(3)Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.(...)"

³¹⁸ Bülent Tanör/Necmi Yüzbaşıoğlu, **1982 Anayasası'na göre Türk Anayasa Hukuku**, 7.Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2005, s.149-150.

³¹⁹ Yılmaz, **a.g.e.**, s.88.

³²⁰ İşgücü istismarına yönelik olarak ayrıca bkz. Anayasanın 50. maddesi: *"Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Küçükler ve kadınlar ile bedenî ve ruhî yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar. Dinlenmek, çalışanların*

Anayasa'nın "Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği" başlıklı 19. maddesinde bireylerin keyfi bir şekilde özgürlüklerinden yoksun bırakılamayacakları esasına yer verilmiştir.³²¹ Kişi özgürlüğü ve güvenliğine sahip birey keyfi olarak özgürlüğünden yoksun bırakılamaz, hareket serbestisine engel olunamaz, beden ve manevi yönden diğer bireylerin veya devletin himayesinde olamaz.³²²

Kişi hak ve hürriyetleri içinde düzenlenen özel hayatın gizliliği ve korunması hükmü cinsel yaşam özgürlüğünü³²³ de kapsadığından TCK'nın 80. maddesinde yaptırıma bağlanan suç bireyin özel yaşamını ve özellikle cinsel özgürlüğünü de koruma altına almaktadır.³²⁴

27/02/2003 tarih ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun³²⁵ yabancıların çalışma izinlerini bu izinlerin şartlarını ve sürelerini ayrıntılı şekilde düzenlemiştir.³²⁶

Yasaya göre yabancının çalışmasının milli güvenlik, kamu düzeni, genel asayiş, kamu yararı, genel ahlak ve genel sağlık için tehdit oluşturması halinde izin veya iznin uzatılması talebinin reddine karar verileceği belirtilmiştir.³²⁷ İnsan ticareti suçunun yaptırımıyla; kamu düzeni, genel ahlak ve sağlığın da koruma altına alındığı göz önüne alındığında ilgili hüküm suçun önlenmesi bakımından önem taşımaktadır.

hakkıdır. Ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve şartları kanunla düzenlenir."

³²¹ Madde 19: "Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen: Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.(...)"

³²² Kaboğlu, **a.g.e.**, s.304-305.

³²³ Kaboğlu, **a.g.e.**, s.293-294.

³²⁴ Yenidünya, **a.g.e.**, s.48.

³²⁵ 06/03/2003 tarihli, 25040 sayılı R.G.

³²⁶ Madde 5-11.

³²⁷ Madde 14/e.

Kanunun uygulama yönetmeliğinin³²⁸ 7. maddesinin 2. fıkrasında insan ticaretine konu olan veya olabilecek alanlarda çalışacak yabancılar için altı ay süreyle ikamet etmiş olması konusu dikkate alınmayarak her defasında dış temsilciliklerden çalışma vizesi alma koşulu aranması insan ticareti suçunu önleyici tedbirlerden bir tanesidir.

29/05/2009 kabul tarihli 5901 sayılı yeni Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun³²⁹ 16. maddesinde Türk vatandaşlığının evlilik yoluyla kazanılması düzenlenmiştir.³³⁰ Fuhşa sürüklenmek istenen kadınların Türk vatandaşlığına geçirilmeleri, eylemin kolayca gerçekleşmesi için yasal dayanak sağladığından sıklıkla başvuru yöntemlerinden birisidir. Söz konusu amaçları taşıyan muvazaalı evliliklerin önlenmesi ve yabancı uyruklu kadınların fuhşa sürüklenmesinin önlenmesi amacıyla vatandaşlığa başvuracak kişiler için güvenlik soruşturması yapılmaktadır.³³¹ Kanunun uygulama yönetmeliğinde³³² Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılmasında il emniyet müdürlüğünce yapılacak soruşturmaya ilişkin usul ve esasları düzenleyen 28. maddede yabancının; (...) *“Evlilik birliği ile bağdaşmayacak şekilde fuhuş yapmak ve fuhşa aracılık etmek gibi davranışlarının olup olmadığı, Türk vatandaşlığını kazanmasında millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir halinin bulunup bulunmadığı, hususları araştırılacağı”* hükme bağlanmıştır.

³²⁸ 29/08/2003 tarihli, 25214 sayılı R.G.

³²⁹ 12/06/2009 tarihli, 27256 sayılı R.G.

³³⁰ Madde 16:

“(1) Bir Türk vatandaşı ile evlenme doğrudan Türk vatandaşlığını kazandırmaz. Ancak bir Türk vatandaşı ile en az üç yıldan beri evli olan ve evliliği devam eden yabancılar Türk vatandaşlığını kazanmak üzere başvuruda bulunabilir. Başvuru sahiplerinde;

a) Aile birliği içinde yaşama,

b) Evlilik birliği ile bağdaşmayacak bir faaliyette bulunmama,

c) Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmama, şartları aranır.

(2) Başvurudan sonra Türk vatandaşı eşin ölümü nedeniyle evliliğin sona ermesi halinde birinci fıkranın (a) bendindeki şart aranmaz.

(3) Evlenme ile Türk vatandaşlığını kazanan yabancılar evlenmenin butlanına karar verilmesi halinde evlenmede iyiniyetli iseler Türk vatandaşlığını muhafaza ederler.”

³³¹ Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan/Tosun/Türkmen, **a.g.e.**, s.56.

³³² 06/04/2010 tarihli, 27544 sayılı R.G.’de yayınlanan 11/02/2010 tarihli 2010/139 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.

04/04/2013 tarihinde kabul edilen 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda³³³ insan ticareti ve mağdurlarının korunmasına ilişkin birçok hüküm bulunmaktadır. Kanunun 103. maddesinde (...) insan ticareti mağdurlarının korunması ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulması öngörülmüştür. Müdürlük suçun önlenmesine ve mağdurlarının korunmasına ilişkin iş ve işlemleri yapacak, proje üretecek ve istatistiki veri sağlayacaktır.

Ayrıca kanunda insan ticareti mağdurlarının ikamet izni başvurularını³³⁴ valiliklerden yapabilecekleri hükmüne bağlanmış, suçun mağduru için ayrıca ikamet izni çeşidi³³⁵ düzenlenmiş, bu izinde diğer ikamet izni çeşitlerindeki şartların aranmayacağı, mağdurlara yaşadıklarının etkisinden kurtulmaları ve yetkililerle işbirliği yapıp yapmamaya karar vermeleri amacıyla otuz günlük ikamet izni verileceği³³⁶ ve verilen bu ikamet izninin mağdurun özel durumu iyileşme süreci ve sağlığı gözetilerek altışar aylık zamanlarda uzatılarak üç yılı geçmeyecek şekilde düzenlenebileceği hükmüne bağlanmıştır.³³⁷ Kanunun 55. maddesinde “mağdur destek sürecinde” bulunan insan ticareti suçu mağdurlarının sınır dışı edilmeyeceği düzenlenmiştir.

10/07/2003 tarihli 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu'nun³³⁸ 5. maddesinde taşımacılık, acentelik ve taşıma işleri komisyonculuğu ile nakliyat ambarı ve kargo işletmeciliği yapılabilmesi için Bakanlıktan yetki belgesi alınması zorunlu tutulmuştur.

Ulaştırma Bakanlığı tarafından hazırlanan Karayolu Taşıma Yönetmeliği'nde³³⁹ gerçek ve tüzel kişilerin taşımacılık, acentelik ve taşıma işleri komisyonculuğu ile nakliyat ambarı ve kargo işletmeciliği yapabilmesi için yetki

³³³ 11/04/2013 tarihli, 28615 sayılı R.G.

³³⁴ Madde 22.

³³⁵ Madde 30.

³³⁶ Madde 48.

³³⁷ Madde 49.

³³⁸ 19/07/2003 tarihli, 25173 sayılı R.G.

³³⁹ 25/02/2004 tarihli, 25384 sayılı R.G.

belgesi almaları gerektiği³⁴⁰ ve bunun ancak yönetmelikte belirtilen madde 12’de yer alan genel ve madde 13’te yer alan özel şartların varlığı halinde olabileceği yer almaktadır.

Genel şartlara ilişkin 12. maddede yetki belgesi için müracaat eden gerçek kişilerle tüzel kişi yetkililerinin yönetmelikte yer alan suçlardan dolayı hürriyeti bağlayıcı ceza ile hükümlü bulunmamaları şartı aranmaktadır. Kaçak insan taşımacılığı veya ticareti de bu suç tiplerinden bir tanesidir. Anılan kimselerce yetki belgesinin sağladığı imkan ve kolaylıklardan istifade edilerek bu suçların işlenmesi ve mahkumiyet kararının kesinleşmesi halinde yetki belgesi yönetmeliğin 78. maddesi gereğince iptal edilecektir. Yönetmeliğin 76/2. maddesine göre yetki belgesi alan gerçek ve tüzel kişilerin çalıştırdıkları sürücülerinin taşıt belgelerinde kayıtlı taşıtları kullanarak karıştırdıkları kaçak insan taşımacılığı ve ticareti suçları nedeniyle haklarında yargı organları tarafından verilmiş ve kesinleşmiş mahkumiyet kararı bulunması halinde ilgili firmaya on uyarma cezası verilir.

15/07/1950 tarih ve 5682 sayılı³⁴¹ Pasaport Kanunu’nun 8. maddesinin 6. bendinde “fahişeler ve kadınları fuhşa sevk ederek geçinmeyi meslek edinenleri ile beyaz kadın ticareti yapanla ve her nevi kaçakçılar” Türkiye’ye girmesi yasak kimseler olarak yer almaktadırlar. Cebir, tehdit, baskı veya iradeyi ortadan kaldıran diğer koşullarda ülkeye sokulan veya ülkeden çıkartılan mağdurların serbest iradeleri ile hareket ettiklerinden bahsedilemeyeceğinden, pasaport kanununun cezai hükümleri insan ticareti mağdurları hakkında uygulanmaz.

“Genel Kadınlar ve Genel Evlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü’nün³⁴²” 21. maddesinde yabancı uyruklu kadınların genel evlerde genel kadın olarak çalışmaları yasaktır hükmü yer almaktadır.

³⁴⁰ Madde 5: “Bu Yönetmelik kapsamına giren taşımacılık, acentelik, taşıma işleri komisyonculuğu, taşıma işleri organizatörlüğü, nakliyat ambarı işletmeciliği, kargo işletmeciliği, lojistik işletmeciliği, dağıtım işletmeciliği, terminal işletmeciliği ve benzeri faaliyetlerde bulunacak gerçek ve tüzel kişilerin yapacakları faaliyetlere uygun olan yetki belgesini/belgelerini Bakanlıktan almaları zorunludur.”

³⁴¹ 24/07/1950 tarihli 7564 sayılı R.G.

³⁴² 30/03/1961 tarihli 5/984 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren, 19/04/1961 tarihli 10786 sayılı R.G.’de yayınlanan tüzük.

23/08/2012 tarihli 28390 sayılı R.G.'de yayınlanan Gemi Adamları Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmeliğin 50. maddesi (d) fıkrasında (...) insan ticareti suçundan(...) hükümlü bulunmak gemi adamı olmaya engel teşkil etmektedir.

Söz konusu düzenlemeler dışında insan ticareti mağdurlarının ücretsiz tedavisine³⁴³, korunmasına³⁴⁴ ve kısa süreli vize ve ikamet izni uygulamalarına³⁴⁵ ilişkin çok sayıda genelge yayınlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti söz konusu suçu önlemede taraf olduğu uluslararası anlaşmalar gereğince mağdurların korunmasına ilişkin birçok idari düzenleme yapmıştır. Suçun soruşturulması, tespiti, mağdurların can güvenliklerinin sağlanması iyileşme sürecine girebilmeleri bakımından anılan düzenlemeler büyük önem taşımaktadır. Suçun doğası gereği gizliliği, mağdurların zaten yabancı olarak bulundukları ülkelerde suçun ortaya çıkmasını ve mağdurların korunmasını engellemektedir. Suçun sınır aşan niteliği gereği sadece ülke iç mevzuatında yapılan değişiklikler veya iyileştirmeler suçu önlemede etkisiz kalmaktadır. Türkiye bu suç bakımından çoğunlukla transit ülke olmakla birlikte örnek olarak Eski Sovyetler Birliği ülke vatandaşları bakımından hedef ülke durumundadır. Bu nedenlerle Türkiye özellikle komşu ülkelerle olmak üzere suçla mücadelede işbirliği yapılmasına dair anlaşmalar imzalamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti; 18/05/2004 tarihinde Almanya Federal Cumhuriyeti³⁴⁶ ile 26/05/2004 tarihinde

³⁴³ 09/01/2004 tarihli 544(2004/2) sayılı Sağlık Bakanlığı genelgesine göre insan ticareti mağduru olduğu tespit edilen ve sağlık hizmetleri giderlerini karşılayacak durumda bulunmayan kişilerin tedavileri ücretsiz yapılacaktır. Genelge 02/01/2004 tarihli 25334 sayılı R.G.'de 05/12/2003 tarihli 2003/6565 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının yayımlanmasıyla yürürlüğe girmiştir.

³⁴⁴ Söz konusu genelgeler; İnsan ticareti mağdurlarına idari mevzuat hükümleri doğrultusunda uygulanacak işlemler, mağdurların deşifre olmamasını sağlayacak önlemlerin alınması, tanık veya mağdurların kolluk kuvvetleriyle işbirliğinin sağlanması ve nihayetinde mağdurların ülkelere güvenli dönüşlerinin sağlanması bakımından önem taşıyan düzenlemeler içermektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Malkoç/Yenidünya/Arslan/Sagut/Aldan/Tamöz/Değirmenci/Çalışkan /Tosun/ Türkmen, **a.g.e.**, s.62 vd.

³⁴⁵ Bu yükümlülük devletlere Palermo Protokolü'nün 6. ve 7. maddeleri uyarınca yüklenmiştir. Örnek olarak; İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan 09/01/2003 tarihli 14581 sayılı genelge, 03/07/2003 tarih ve 108 sayılı ikamet izni işlemlerinin Harçlar Kanunu'nun 88. maddesi gereği harçsız olarak yapılmasına ilişkin genelge.

³⁴⁶ 15/06/2004 tarihli 25493 sayılı R.G.'de yayınlanan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Başta Terörizm ve Örgütlü Suçlar Olmak Üzere Büyük Önemi Haiz Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Karar.(Bakanlar Kurulu Karar Sayısı: 2004/7343).

Güney Afrika Cumhuriyeti³⁴⁷ ile 17/05/2005 tarihinde Gürcistan ve Azerbaycan³⁴⁸ ile 04/09/2006 tarihinde Bahreyn Krallığı Hükümeti³⁴⁹ ile ve 08/01/2007 tarihinde Moldova Cumhuriyeti³⁵⁰ ile aralarında insan ticareti suçunun da bulunduğu suçlarla mücadele için Bakanlar Kurulu Kararı olarak işbirliği anlaşmaları imzalamıştır.

³⁴⁷ 15/06/2004 tarihli 25493 sayılı R.G.'de yayınlanan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Güney Afrika Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Polis İşbirliği Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Karar.(Bakanlar Kurulu Karar Sayısı: 2004/7368).

³⁴⁸ 15/06/2005 tarihli 25846 sayılı R.G.'de yayınlanan Türkiye Cumhuriyeti ile Gürcistan Arasında Türkiye Cumhuriyeti Gürcistan ve Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Terörizm Örgütlü Suçlar ve Diğer Önemli Suçlarla Mücadele Anlaşmasının Dokuzuncu Maddesinin Uygulanmasına Dair Protokolün Onaylanması Hakkında Karar.(Bakanlar Kurulu Karar tarihi: 17/05/2005).

³⁴⁹ 06/10/2006 tarihli 26311 sayılı R.G.'de yayınlanan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bahreyn Krallığı Hükümeti Arasında İmzalanan Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Karar.(Bakanlar Kurulu Karar tarihi:04/09/2006).

³⁵⁰ 22/01/2007 tarihli 26411 sayılı R.G.'de yayınlanan Türkiye Cumhuriyeti ve Moldova Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Uluslararası Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı, Uluslararası Terörizm ve Diğer Örgütlü Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşması Çerçevesinde İnsan Ticareti ile Mücadele Alanında İşbirliği Yapılmasına Dair Protokol.(Bakanlar Kurulu Karar Sayısı: 2007/11544).

SONUÇ

20. ve 21. yüzyıl insanlık tarihinde insan haklarının göreceli olarak büyük bir aşama kaydedip kabul gördüğü, buna karşılık en çok, yaygın ve insan onuruna aykırı şekilde sistematik olarak ihlal edildiği süreçlerdir. 19. yüzyılda ilga edilen ırkçı kölelik rejimi, yerini tüm ırk, yaş ve cinsiyetten bireylerin birçok başka şekilde sömürüsüne bırakmıştır.

Özellikle küreselleşmenin varlığı ve dünya ekonomilerinin sıkça darboğaza girmesi, ülkeler ve ülke içinde yaşayan kişiler arasında uçurum yaratan gelir eşitsizliği, insanların teknoloji sayesinde takip edebildikleri gelişmiş ülkelerdeki yaşam ve refaha kavuşma istekleri bulundukları yeri terk etmeye zorlamaktadır. İnsanlar içinde bulundukları bu zor durumdan kurtulmak istemekte, failler çocuklarını evlatlık vermeye, vücut organlarını satmaya zorlayarak ve en yaygın olarak da fuhuş ve işgücü ihtiyacını karşılamak amacıyla bu kişileri sömürerek bu durumdan yararlanmaktadırlar.

Göçün; şehirler, bölgelerarası olmaktan çıkıp ülkeler hatta kıtalararası boyuta ulaşmasıyla insan ticareti suçu da tüm dünya ülkelerinin en büyük sorunlarından biri haline gelmiştir. Toplamların arasındaki sınırın yavaş yavaş kalkmasıyla devletler arasındaki sınırlar da zor durumda kalan kişilerce aşılmaya çalışılmakta ve organize suç grupları kişilere hedef ülkelerde aslında hiçbir zaman sahip olamayacakları rahat ve konforlu bir yaşam vaat etmektedirler.

Sayılar günden güne değişmekle ve asla kesin sayı tespit edilememekle beraber Dünya’da her yıl iki milyon kişi insan ticareti suçuna konu olmaktadır. Suça konu olanların büyük bölümü gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülke vatandaşları olup sayıca çok daha azı gelişmiş ülke vatandaşlarıdır. Suçtan en çok etkilenenler kadınlar ve çocuklardır.

Doğu Bloku’nun yıkılıp, komünist sistemin çöküşüyle gelir dağılımında zengin ile fakir arasında büyük fark oluşan, orta sınıfın hemen hemen kalmadığı ülkelerde çoğunlukla eğitimli ve önceki dönemde iş sahibi olan kadınlar bu işlerini kaybetmiş ve yaşamlarını devam ettirebilmek için komşu ülkelerde çalışmaya

yönelmişlerdir. Çocuk bakıcılığı, temizlikçilik yapacakları vaatleriyle kandırılan kadınlar bu ülkelerde fuhşa sürüklenmekte, yakalandıkları zaman nerdeyse suçun faili gibi muamele görmekte ve ülkelerine dönmek de istememektedirler. Güneydoğu Asya’da varlığı herkesçe bilinen seks turizmi karlı bir endüstri halini almış, bölgenin görece fakir ülkelerinden gelen çocuk ve kadınlar Tayland ve Japonya’nın bu insan onurunu hiçe sayan endüstrisini her geçen gün artan sayıyla beslemektedirler.

Amerika ve Avrupa kıtasında ise sömürünün adı fuhuş ve organ naklidir. Organ bağışlarının yetersizliği zengin alıcıları karaborsaya yönlendirmekte, failer de kurbanları çoğu zaman hayatları pahasına çok düşük bedellerle organlarını vermeye zorlamaktadırlar.

Ülkemiz özellikle eski Doğu Bloku ülkelerine yakınlığı ve gelişen ekonomisine paralel olarak iş arayan, Avrupa ve Amerika’ya gitmek isteyen kişilerin odak noktasıdır.

Asya’dan Avrupa’ya transfer güzergahında bulunan ülkemizde fuhuş amaçlı insan ticareti suçu başta olmak üzere suç her biçimiyle gündeme gelmektedir. Türkiye, Avrupa Konseyi kurucu üyesi ve Avrupa Birliği aday ülkesi olarak suçun önlenmesini sağlamak durumundadır. İnsan ticaretinin çoğunlukla göçmen kaçakçılığı ile bağlantılı olduğu ve ilk olarak göçmen ticaretine maruz kalan kurbanların sonrasında insan ticareti suçunun konusunu oluşturdukları göz önüne alındığında taraf olunan birçok sözleşme ve ikili/çok taraflı anlaşmalarla sınır güvenliğinin korunması, göçmen politikaları düzenlenmiştir.

Suçla etkin mücadele uluslar arası adli yardım ve işbirliğini gerektirdiğinden uluslar arası alanda kabul görmüş yeknesak bir tanımın varlığı önem taşımaktadır. Palermo Protokol’ü bu anlamda birçok ülke tarafından esas alınmıştır.

Mevzuatımızın uluslararası hukuk ile uyumlaştırılması bakımından önem taşıyan Palermo Protokolü’nü esas alarak hazırlanan yeni TCK’da yer alan suçun yaptırımı bağlanması önem taşımaktadır. Hüküm Palermo Protokolü’ne göre bazı eksiklikler barındırmaktaysa da diğer kanunlarda yer alan hükümlerle beraber uygulanması suçun önlenmesi ve mağdurların korunmasında hayati bir öneme

sahiptir. TCK 80. madde hükmü maddi manevi unsurları yönünden Protokol baz alınmış olsa da eksiklikler taşımaktadır. Araç fiiller bakımından; “başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlamaya”, asıl fiiller içerisinde “teslim alınmaya”, manevi unsur yönünden “cinsel istismarın diğer şekillerine”, “pornografik ürünlerin üretiminde kullanılmaya”, “evlat edinme maksadına”, “dokuların verilmesini sağlama” saikine yer vermeyerek Protokol hükmünden ayrılmaktadır.

Suçun konusunu oluşturan insan bu suç bakımından el değiştirebilir, kullanılabilir ve özgülenebilir bir eşya niteliğine indirgenmekte metalaştırılmakta, onuru yok edilmektedir. Bu nedenle fiil büyük ölçüde bir insan hakları sorunu oluşturmakta, kamu düzeni veya uluslararası toplum suçun bu niteliğiyle ikincil koruma altında bulunmaktadır. Moritanya, Haiti ve Hindistan gibi istisna ülkeler dışında uluslararası toplumların ve örgütlerin çabalarıyla eylem haksız, kabul edilemez, ius cogens olarak hukuka aykırı kabul edilmiş, devletlere taraf oldukları belgelerle eylemi yasaklama, önleme, mağdurları koruma yükümlülüğü yüklenmiştir.

KAYNAKÇA

- Abadinsky, Howard: **Organized Crime**, 9.th Edition, Belmont/USA, Wadsworth, 2010.
- Adams, George Burton/
Stephens, H. Morse: “Abolition of the Negro Slave Trade”, **Select Documents of English Constitutional History**, The Macmillan Company, 1954.
- Aghatise, Esohe: “Trafficking for Prostitution in Italy: Possible Effects of Government Proposals for Legalization of Brothels”, **Violence Against Women**, Vol.10, No.10, October, 2004, (Çevrimiçi) <http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/trafficking2002/reports/EP-Aghatise.PDF>, 21/04/2013.
- Akad, Mehmet: **Teori ve Uygulama Açısından 1961 Anayasası’nın 10. Maddesi**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1984.
- Akad, Mehmet/Dinçkol, Bihterin: **Genel Kamu Hukuku**, İstanbul, Der Yayınları, 2006.
- Akalın, Şükrü Haluk: **Türkçe Sözlük**, 11. Baskı, Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.

Akgündüz, Ahmet:

İslam Hukukunda Kölelik, Cariyelik Müessesesi ve Osmanlı'da Harem, İstanbul, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2006.

Akıncı, Şahin:

Türk Özel Hukuku'nda İnsan Kökenli Biyolojik Madde (organ-doku) Nakli Kavramı ve Bundan Doğan Hukuki Sonuçlar, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 1996.

Alinge, Curt:

“Moğol Kanunları”, Çev: Coşkun Üçok, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1967.

Alp, Sedat:

“Hitit Kanunları Hakkında”, DTCFD, 1947.

Armağan, Servet:

İslam Hukukunda Temel Hak ve Hürriyetler, Ankara, Diyanet İşleri Bakanlığı Yayınları, 1987.

Arsal, Sadri M.:

Umumi Hukuk Tarihi, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1941.

Arslan, Çetin/Azizağaoğlu, Bahattin:

Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Asil Yayın Dağıtım, İstanbul, 2004.

Arslan, Çetin/Temel, İlker/Yusuf Aydın/
Şen, Y. Furkan/Doğan, Koray/
Bacaksız, Pınar:

“Combating Trafficking in Turkey:
A Strategic Approach to Law
Enforcement”, **IOM Report**,
Ankara, 2006, (Çevrimiçi) [http://ww
w.countertrafficking.org/](http://www.countertrafficking.org/),
25/04/2013.

Artuk, M. Emin/Gökçen, Ahmet/
Yenidünya, Caner:

Ceza Hukuku Özel Hükümler,
Ankara, Adalet Yayınevi, 2012.

Artuk, M. Emin/Gökçen, Ahmet/
Yenidünya, Caner:

**5237 Sayılı Yeni TCK'ya Göre
Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel
Hükümler I**, 2. Bası, Ankara,
Turhan Kitabevi, 2006.

Artuk, M. Emin/Gökçen, Ahmet/
Yenidünya, Caner:

**5237 Sayılı Yeni TCK'ya Göre
Hazırlanmış Ceza Hukuku Özel
Hükümler I**, 7. Bası, Ankara,
Turhan Kitabevi, 2006.

Bales, Kevin/Lize, Steven:

“Trafficking in Persons in The
United States”, **A Report to The
National Institute of Justice Final
Report**, Croft Institute for
International Studies, University of
Mississippi, USA, March 2005,
(Çevrimiçi) [https://www.ncjrs.gov/
pdffiles1/nij/grants/211980.pdf](https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/211980.pdf),
22/04/ 2013.

- Bauman, Zygmunt: **Küreselleşme**, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2012.
- Bayar, Fırat: “Küreselleşme ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye”, **Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi**, S.32, 2008, Dışişleri Bakanlığı Yayınları.
- Bertel, Christian/Schwaighofer, Klaus: **Österresichisches Sfttrafrecht, Besonderer Teil II**, §§ 169 bis 321 StGB, 2002.
- Bolat, Gürbüz: “İnsan Ticareti Suçlarında Tanım ve Tanımlama Problemleri”, **Polis Dergisi**, Y.11, S.45, 2005.
- Bolat, Gürbüz: **Dünya’da ve Türkiye’de İnsan Ticareti**, Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2005.
- Bozkurt, Gülnihal: “Eski Hukuk Sistemlerinde Kölelik”, **AÜHFD**, 1981.
- Bulut, Nihat: “Eski Yunan’dan Aydınlanma Çağına İnsan Onuru Kavramına Genel Bir Bakış”, **Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.3-4, 2008.

Bump, Micah N./Duncan, Julianne:

“Conference on Identifying and Serving Child Victims of Trafficking”, **Institute for the Study of International Migration**, Walsh School of Foreign Service, Georgetown University, Washington D.C., USA, Vol. 41(5), 2003, (Çevrimiçi) http://www.esclavagemoerne.org/media/iom_conference_identifying_child_victims_trafficking_2003.pdf, 21/04/ 2013.

Cameron, Jennifer Margaret:

Reframing Development? Human Trafficking Prevention in Thailand and Cambodia, Master of Arts, The Norman Paterson School of International Affairs, Carleton University, Ottawa-Ontario, October-2004, (Çevrimiçi) <http://www.notip.org.cn/UserImages/00001441.pdf>, 21/02/2013.

Centel, Nur/Zafer, Hamide/
Çakmut, Özlem:

Türk Ceza Hukukuna Giriş, 6. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2010.

Cihan, Erol:

Cebir Kullanma Cürümü (TCK Madde 188), İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1978.

- Clark, Anne Michelle: “Trafficking in Persons: An Issue of Human Security”, **Journal of Human Development**, Vol. 4, Issue 2, 2003.
- Coontz, Phyllis/Griebel, Catherine: “International Approaches to Human Trafficking: The Call for a Gender/Sensitive Perspective in International Law”, **Womens Health Journal**, 4/2004.
- Çağdaş, Kemal: **Hint Eski Çağ Kültür Tarihine Giriş**, Ankara, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1974.
- Çınar, Ali Rıza: **Tehdit Suçu**, Ankara, Turhan Yayınevi, 2002.
- Değirmenci, Olgun: “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukuku’nda İnsan Ticareti Suçu”, **TBB Dergisi**, S.67, 2006.
- Demirbaş, Timur: **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 5. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2007.
- Demirbaş, Timur: **Kriminoloji**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010.

- Derks, Annuska: “Combating Trafficking in South East Asia: A Review of Policy and Program Responses”, **International Organization for Migration**, Switzerland, 2000, (Çevrimiçi) <http://www.unesco.org/most/migration/ctsea.pdf>, 24/06/2012.
- Di Marzo, Salvatore: **Roma Hukuku**, Çev: Ziya Umur, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 573, 1959.
- Dimont, Max: **Jeus, Gods and History**, New York, A Signet Book, 1962.
- Doğan, Koray: **Göçmen Kaçakçılığı Suçu**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2008.
- Dönmezer, Sulhi: **Ceza Hukuku Özel Kısım, Genel Adap ve Aile Düzenine Karşı Suçlar**, 5.Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1983.
- Dönmezer, Sulhi/Erman, Sahir: **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım: Giriş, Kaynaklar, Suç Genel Teorisi, Kanuni Unsur, Maddi Unsur**, C.I, 13. bası, İstanbul, Beta Yayınları, 1997.

Driver, R.G./Miles, John:

“The Babylonian Laws”, Ancient Codes and Laws of the Near East, Vol.I, Oxford, The Clarendon Press, 1960.

Eberhard, Wolfram:

Çin Tarihi, Ankara, 1947.

Eberhard, Wolfram:

Çin’in Şimal Komşuları, Çev: Nimet Ulutuğ, Ankara, İdeal Matbaası, 1942.

Engin, Nihat:

Osmanlı Devleti’nde Kölelik, İstanbul, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1998.

Erdal, Hakan:

“Organize Bir Suç Türü Olarak İnsan Ticareti ve Türkiye Örneği”, **Polis Bilimleri Dergisi**, Cilt:10(2), 2008.

Erder, Sema/Kaska, Selmin:

“Irregular Migration and Trafficking in Women: The Case of Turkey”, **IOM Report**, 2003, (Çevrimiçi) http://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/published_docs/covers/Irregular_migration_in_turkey.pdf, 22/04/2013.

Erem, Faruk/Danışman, Ahmet/
Artuk, M. Emin:

Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1997.

Erem, Faruk/Toroslu, Nevzat:

Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 8.baskı, Savaş Yayınları, Ankara, 2000.

Feingold, David:

“Human Trafficking” **Foreign Policy**, September-October 2005, (Çevrimiçi) http://www.foreignpolicy.com/articles/2005/08/30/think_again_human_trafficking, 05/02/2013.

Ferguson, Catherine:

“Women and Children for Sale, Identifying the Causes of Human Trafficking in: A Matter of Spirit”, **Intercommunity Peace & Justice Center**, No.60, Fall, 2003, (Çevrimiçi) <http://www.ipjc.org/journal/fall03/AMOSFall03ColorWeb.pdf>, 22/04/2013.

Ferruh, Ömer:

İslam Aile Hukuku, İstanbul, Sebil Yayınevi, 1969.

Field, Kelly:

“Fighting Trafficking in The United States”, **The CQ Researcher**, Vol:14, No.12, 26/03/2004, (Çevrimiçi) http://www.sagepub.com/upm-data/31938_1.pdf, 22/04/2013.

Gadd, C.J:

Babylonia: The Ancient History, Cambridge, Cambridge University Press, C.1, 1965.

Gemalmaz M, Semih:

Devlet, Birey ve Özgürlük, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2010.

Gemalmaz, M. Semih:

İnsan Hakları Belgeleri, Birleşmiş Milletler İkinci Bölüm, C.V, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2004.

Gemalmaz, M. Semih:

İnsan Hakları Belgeleri, Birleşmiş Milletler Birinci Bölüm, C.IV, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2004.

Gemalmaz, M. Semih:

İnsan Hakları Belgeleri, C.III, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2003.

Gemalmaz, M. Semih:

Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgeleri, Uluslararası Sistemler, II. Cilt, İstanbul, Legal Yayınevi, 2011.

Gittelsohn, John:

“US Sends Strong Message to Those Who Traffic in Human Lives”, **An Electronic Journal of the US Department of State**, Vol.8, No.2, June-2003, (Çevrimiçi) http://photos.state.gov/libraries/korea/49271/dwoa_120909/ijge0603.pdf, 21/04/2013.

Gökbunar, Ali Rıza

**Organize Suçlarla Mücadelede
Sivil Silah: Vergi, Uyuşturucu
Ticareti, Dolandırıcılık, İnsan
Kaçakçılığı, Organ Ticareti,**
Ankara, Maliye ve Hukuk Yayınları,
Nisan 2010.

Gören, Zafer:

“Avrupa Birliği Temel Haklar
Şartının Ana İlkesi: Dokunulmaz
İnsan Onuru”, **İstanbul Ticaret
Üniversitesi Sosyal Bilimler
Dergisi**, Yıl:6, S.12, Güz, 2007/2.

Göze, Ayferi:

Siyasal Düşünceler ve Yönetimler,
13.bası, İstanbul, Beta Yayınevi,
2011.

Graycar, Adam/Rebecca Tailby:

**“People Smuggling:National
Security Implications”**, Australian
Defence College, Australian Institute
Of Criminology, Canberra, August
2000, (Çevrimiçi) http://www.aic.gov.au/media_library/conferences/other/graycar_adam/2000-08-smuggling.pdf, 21/04/2013.

- Graycar, Adam: “Trafficking in Human Beings”, **International Conference on Migration**, Culture & Crime, Israel, 7 July 1999, (Çevrimiçi) http://www.aic.gov.au/media_library/conferences/other/graycar_adam/1999-07-trafficking.pdf, 22/04/ 2013.
- Günday, Metin: **İdare Hukuku**, 10. Bası, Ankara, İmaj Yayınevi, 2011.
- Hakeri, Hakan: “Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları (TCK 201/a ve 201/b)”, **KHUKA**, Y.7, 1 Mart 2004.
- Hakeri, Hakan: **Ceza Hukuku’nda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2003.
- Heaton, Herbert: **Avrupa İktisat Tarihi**, İmge Yayınları, Ankara, 2005.
- Hoffman, L. Richard: “The Present Situation of The United States Relating to Trafficking in Human Beings and Smuggling of Migrants”, **UNAFEI Resource Material Series**, No. 62, Tokyo, 2004, (Çevrimiçi) http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No62/No62_11VE_Hoffman1.pdf, 24/04/2013.

- Hofmann, Johannes: **Menschenhandel**, Beziehungen zur Organisierten Kriminalität und Versuche der strafrechtlichen Bekämpfung, Frankfurt/Main, 2002.
- Hughes, Donna M./Denisova, Tatyana: “Trafficking in Women from Ukraine”, **University of Rhode Island and Zaphorizhia State University Final Report**, 2002, (Çevrimiçi) <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/203275.pdf>, 21/02/2013.
- Hughes, Donna M.: “The ‘Natasha’ Trade: The Transnational Shadow Market of Trafficking in Women”, University of Rhode Island, In the Shadows: Promoting Prosperity or Undermining Stability?, **Journal of International Affairs**, Spring 2000, (Çevrimiçi) <http://www.uri.edu/artsci/wms/hughes/natasha.htm>, 20/04/2013.
- İçel, Kayıhan: “Görünüşte Birleşme (İçtima) İlkeleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl:7, Sayı 14, Güz, 2008.

İçel, Kayıhan/Sokullu-Akıncı, Füsün/
Özgenç, İzzet/Sözüer, Adem/
Mahmutoğlu, Fatih S./Ünver, Yener:

Suç teorisi: Suç Kavramına İlişkin Genel Bilgiler, Suçun Yapısal Unsurları, Suçun Özel Oluşum Biçimleri, 3. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2004.

İpekçioğlu, Pervin Aksoy:

Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009.

Kaboğlu, İbrahim:

Özgürlükler Hukuku, 6. Baskı, Ankara, İmge Kitabevi, 2002.

Kama, Sezen:

İnsan Ticareti Suçu, Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku, II Kitap, Yön: Fatih Selami Mahmutoğlu, İstanbul Barosu Yayınları, 2010.

Kapstein, Ethan:

“The New Global Slave Trade”, **Foreign Affairs**, November/December 2006, (Çevrimiçi) <http://www.cgdev.org/doc/KapsteinfaslaveryFA.pdf>, 21/04/2013.

Karadeniz, Özcan:

Roma Hukuku, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1977.

Kaye, Mike:

The Migration/Trafficking Nexus, Combating Trafficking Through The Protection of Migrants Human Rights, United Kingdom, November 2003, (Çevrimiçi) http://www.antislavery.org.uk/includes/documents/cm_docs/2009/t/the_migration_trafficking_nexus_2003.pdf, 20/04/2013.

Kelly, Liz/ Regan, Linda:

“Stopping Traffic: Exploring The Extent of, and Responses to Trafficking in Women for Sexual Exploitation in the UK”, **Police Research Series Paper 125**, (Ed: Carole F. Willis), London, 2000, (Çevrimiçi) <http://andreonetwork.pbworks.com/f/trafficking.pdf>, 21/04/2013.

Klein, S. Herbert:

The Atlantic Slave Trade, Cambridge, 1999, (Çevrimiçi) http://www.bc.edu/bc_org/avp/cas/his/schl_oesser/HS041-042/fall/w08/resources/KLEIN_Atl-Slave-Trade.pdf, 22/04/2013.

- Klueber, Ann Sherilyn: **Trafficking in Human Beings:Law Enforcement Response**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, University of Lousville, Kentucky, 2003.
- Koca, Mahmut: “İnsan Yağması (Sömürüsü) Suçu (TCK. m. 201/b)”, **AÜHFD**, C.52, S.2, 2003.
- Koca, Mahmut: **Yağma Cürümleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003.
- Koca, Mahmut: “YTCK’da Hukuka Uygunluk Sebepleri”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Y.1, S.1, 2006.
- Kocasakal, Ümit: “İnsan Ticareti Suçu (TCK 201/b)”,**Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, S.2, Ocak 2003.
- Kramer, Noah Samuel: **The Sumerians; Their History, Culture, and Character**, Chicago, University of Chicago Press, 1970.

Kröger, Theda /Malkoc, Jasna/
Heide, Barbel:

**National Referral Mechanisms
Joining Efforts to Protect the
Rights of Trafficked Persons**,
Warsaw, OSCE/ODIHR, 2004, s.36,
(Çevrimiçi) <http://www.osce.org/odihr/13967>, 30/03/2013.

Leske, Irene Prüfer:

“Ancient and Modern Forms of
Slavery”, (Çevrimiçi) <http://web.gc.cuny.edu/dept/bildn/publications/documents/PruferLeske38.pdf>,
21/03/2013.

Lybyer, Albert Howe:

“Osmanlı Türkleri ve Doğu Ticaret
Yolları”, Çev: Necmi Ülker, **Ege
Üniversitesi Edebiyat Fakültesi,
Tarih İncelemeleri Dergisi**, III,
1987, (Çevrimiçi) http://www.egeweb2.ege.edu.tr/tid/dosyalar/III_1987/TIDIII-1987-07.pdf, 22/03/2013.

Malkoç, İsmail/Yenidünya, Caner/
Arslan, Çetin/Sagut, Rıfat/
Aldan, Ömer Süha/Tamöz, Mehmet/
Değirmenci, Olgun/Çalışkan, Bilal/
Tosun, Leman/Türkmen, Bülent:

**Türk Hukukunda İnsan Ticareti
Suçu El Kitabı**, (Ed: Caner
Yenidünya), 2. Bası, Ankara, 2009.

Malkoç, İsmail:

**Açıklamalı-İçtihatlı 5237 Sayılı
Yeni Türk Ceza Kanunu**, Cilt I,
Ankara, Malkoç Kitabevi, 2008.

- Maschi, David: “Human Trafficking and Slavery”, **The CQ Researcher**, Vol.14, No.12, 26 March 2004, (Çevrimiçi) http://www.sagepub.com/upm-data/31938_1.pdf, 22/04/2013.
- McCrudden, Christopher: “Human Dignity and Judicial Interpretation of Human Rights”, **European Journal of International Law, Oxford Legal Studies Research Paper**, No.24/2008, Queen's University Belfast-School of Law, Date posted:July 2008, Last revised:September 2008, (Çevrimiçi) <http://www.ejil.org/pdfs/19/4/1658.pdf>, 23/04/2013.
- Mendelsohn, Isaac: **Slavery in The Ancient Near East**, New York, Oxford Univ. Press, 1949.
- Mercier, Andre: “İnsan Haklarının Temelleri”, **İnsan Haklarının Felsefi Temelleri**, Ed: İonna Kuçuradi, 3.bası, Ankara, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ekim 2009.
- Michelet, Jules: **Fransız İhtilali Tarihi**, 1847–1853, Çev: Hamdi Varoğlu, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1957.

- Miller, John R: "Slave Trade, Combating Human Trafficking" **Harvard International Review**, Winter, 2006.
- Newman, R. Graeme: "The Exploitation of Trafficked Women", **U.S. Department of Justice Office of Community Oriented Policing Services**, Problem-Specific Guides Series No.38, USA, 2006, (Çevrimiçi) <http://www.cops.usdoj.gov/Publications/e02061007.pdf>, 22/04/2013.
- Omelaniuk, Irena: "Trafficking in Human Beings", **United Nations Expert Group Meeting on International Migration and Development**, New York, 6-8 July 2005, (Çevrimiçi) http://www.un.org/esa/population/meetings/ittmigdev2005/P15_IOMelaniuk.pdf, 23/04/2013.
- Ögel, Bahaeddin: "Uygur Devletinin Teşekkülü ve Yükseliş Devri", **Belleten XIX**, 1965.

Ögel, Bahaeddin:

İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi: Orta Asya Kaynak ve Buluntularına Göre, 3. Baskı, Ankara, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları VII, 1988.

Önder, Ayhan:

Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 4.bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1994.

Önok, R. Murat:

“5237 Sayılı Yeni TCK’ya Göre Uluslararası Suçlar”, **Hukuk ve Adalet, Eleştirel Hukuk Dergisi**, C.2, S.5, Nisan 2005.

Özbek, Veli Özer:

Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı, Ankara, Seçkin Yayınevi, C.2, 2008.

Özbek, Veli Özer/Kanbur, Nihat/
Doğan Koray/Bacaksız Pınar/
Tepe, İlker:

Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2010.

Özçelik, A. Selçuk:

“Feodalite’nin İçtimai Mahiyeti, Menşei, Avrupa’nın Siyasi ve Medeni İnkişafındaki Rolü”, **İÜHFİM**, C:XVII, S.1-2, 1951.

Özel, Ahmet:

“Tarih Boyunca Savaş Esirleri ve Hukuk”, **İnsan Hakları Araştırmaları**, Y.2, S.3, Ağustos/Aralık 2004.

Özgenç, İzzet/Şahin, Cumhur:

Uygulamalı Ceza Hukuku, Ceza Hukukunun Güvence Fonksiyonu, Suçun Unsurları-Teşebbüs, İştirak, İçtima-Önemli Bazı Suçlara İlişkin Yargıtay Kararları ve Tahlilleri-Çözümlü Örnek Olaylar, 3.Bası, Ankara, Seçkin Yayınları, 2001.

Özgenç, İzzet:

Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 6. Bası, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2011.

Özgenç, İzzet:

Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler, 3.Bası, Ankara, Adalet Bakanlığı Yayınları, 2006.

Öztürk, Bahri/Erdem, Mustafa R.:

Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008.

Öztürk, Bahri/Erdem, Mustafa R.:

Ceza Hukuku Genel ve Özel Hükümler, Kişilere ve Mala Karşı Suçlar, Temel Bilgiler-4, 5. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007.

Parlar, Ali/Hatipoğlu, Muzaffer:

5237 Sayılı TCK'na Göre Suçlarda Teşebbüs, İştirak, İctima ve Yaptırmalar:Gerekçeli Açıklamalı, İctihatlı, İstanbul, Kazancı Kitap Ticaret, 2005.

Parlar, Ali/Hatipoğlu, Muzaffer:

Açıklamalı-Yeni İctihatlarla 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, C:2, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008.

Rawley, A. James:

London, Metropolis of The Slave Trade, S.1, Missouri, 2003, (Çevrimiçi) http://www.wosco.org/books/Linguistics/London_Metropolis.pdf, 22/04/2013.

Recai G. Okandan:

Umumi Hukuk Tarihi Dersleri, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları No.465, 1951.

Reynolds, Edward:

Fırtınaya Karşı Ayakta Kalmak- Atlantik Köle Ticareti Tarihi, Çev: Koray Akten, İmge Kitabevi, Ağustos 2004.

Saggs, H.W.F.:

The Greatness that was Babylon: A Survey of the Ancient Civilization of the Tigris-Euphrates Valley, London, Praeger, 1969.

Salt, John/Hogarth, Jennifer:

“Migrant Trafficking and Human Smuggling in Europe: A Review of the Evidence” **In Migrant Trafficking and Human Smuggling in Europe: A Review of the Evidence with Case Studies from Hungary, Poland and Ukraine**, ed:F. Laczko/D. Thompson, Geneva, International Organization for Migration, 2000.

Sayın, Hüdayi:

“Uluslararası Hukuk ve Türk Hukuku Bakımından Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti, Cinsel Sömürü Suçları ve Bunlarla Mücadelede Uluslararası İşbirliği”, Dnş: Rauf Versan, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Doktora Tezi, İstanbul, 2010.

Schwarz, B. Andreas:

Roma Hukuku Dersleri, Çev: Türkan Rado, I.Cilt, İstanbul, 1965.

Selçuk, Sami:

Dolandırıcılık, İstanbul, Yasa Yayınları, 1982.

Sencer, Muzaffer:

“İnsan Hakları Açısından Amerikan Devrimi” , **İnsan Hakları Yıllığı**, TODAİE Yayınları, 1987.

- Serio, Joseph: “Fueling Global Crime: The Mechanic of Money Laundering” **International Review of Law Computers and Technology**, Volume:18, No:3, 2004, (Çevrimiçi) <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1360086042000309846>, 22/04/2013.
- Sınar, Hasan: “İnsan Ticareti Suçu”, **Hukuki Perspektifler Dergisi**, S.2, 2004.
- Soyaslan, Doğan: **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 3. Baskı, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2005.
- Soyaslan, Doğan: **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 8.Baskı, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2010.
- Sözüer, Adem: **Suçta Teşebbüs**, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1994.
- Stratenwerth, Günter: **Schweizerisches Strafrecht Besonderer Teil 1: Straftaten Gegen Individual Interessen**, Fünfte, Teilweise Neubearbeitete Auflage, Bern, 1995.

- Summerer, Kolis: “Köleliğin Çağdaş Şekilleri, İnsan Ticareti ve Cinsel İstismarla Mücadele Bağlamında Kadınların Korunması: İtalyan Mevzuatındaki Reformlar”, (Çev: Murat Önok), **Hukuki Perspektifler Dergisi**, Sayı:7, Temmuz 2006.
- Tanör, Bülent/Yüzbaşıoğlu, Necmi: **1982 Anayasası’na göre Türk Anayasa Hukuku**, 7.Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2005.
- Tekinsoy, Özge Okay: **İdare Hukukunda Kamu Düzeni Kavramı**, 1.bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2011.
- Tezcan, Durmuş / Erdem, M. Ruhan / Önok, Murat: **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 6.bası, Seçkin Yayıncılık, 2008.
- Toledano, R. Ehad: **Osmanlı Köle Ticareti:1840-1890**, Çev: Y. Hakan Erdem, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1994.
- Toroslu, Nevzat: **Ceza Hukuku Özel Kısım**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2010.
- Toroslu, Nevzat: **Ceza Hukuku**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2010.

Toroslu, Nevzat:

Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No.273, 1970.

Tosun, Leman:

“İnsan Ticareti Özellikle Kadın ve Çocuk Ticareti Konusunda Uluslararası Düzenlemeler ve İç Hukuk Kuralları”, **Adalet Dergisi**, Y.94, S.16, Temmuz 2003.

Trebilcock, Anne M:

“Slavery”, **Encyclopedia of Public International Law**, (Ed: Bernhardt), Vol.8, Human Rights and the Individual in International Law, 1985.

Turanlı, Asiye Merve:

“Ceza Hukuku’nda Mağdur ve Mağdurun Korunması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Dnş: Caner Yenidünya) **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul, 2012.

Umur, Ziya:

Roma Hukuku, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, 1967.

Üçok, Coşkun/Mumcu, Ahmet/
Bozkurt, Gülnihal:

Türk Hukuk Tarihi, 14. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 2010.

Ünver, Yener:

Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003.

Vaz Cabral, Georgina:

“Trafficking in Unaccompanied Minors in The European Union: A Comparative Approach”, **International Organization for Migration (IOM) European Commission/Programme Stop II**, September 2003, (Çevrimiçi), http://www.iom.int/france/english/pdf_eng/finalstop.pdf, 21/04/2013.

Vladimirtsov, B.Y.:

Moğolların İçtimai Teşkilatı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1944.

Vural, Devrim Gül:

Uluslararası Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2007.

Waldron, Jeremy:

“How Law Protects Dignity”, NYU School of Law, **Public Law Research Paper**, No.11-83, New York University (NYU)-School of Law, Date posted:December 2011, Last revised: February 2012.

Waldron, Jeremy:

“Dignity, Rank and Rights:The 2009 Tanner Lectures at UC Berkeley”, NYU School of Law, **Public Law Research Paper**, No.09-50, New York University (NYU)-School of Law, Date posted: August 2009, Last revised:September 2009, (Çevrimiçi) http://lsr.nellco.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1150&context=nyu_plltwp, 23/04/2013.

Woolley, C. Leonard:

The Sumerians, New York, W.W. Norton Incorporated, 1965.

Yenidünya, Caner:

İnsan Ticareti Suçu, 1. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007.

Yılmaz, Ejder:

Hukuk Sözlüğü, Yenilenmiş 10.baskı, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2011.

Yürükel, M. Sefa:

Batı Tarihinde İnsanlık Suçları, 2. Baskı, İstanbul, y.y., 2004.

Diğer Kaynaklar

Council of Europe:

Convention on Action Against Trafficking in Human Beings and Its Explanatory Report, Council of Europe Treaty Series, No. 197, Warsaw, 16/05/2005, (Çevrimiçi) <http://www.conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/197.html>, 26/04/2013.

European Commission:

“Trafficking in Human Beings”, **Eurostat**, Methodologies and Working Papers, (Çevrimiçi) http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/docs/20130415_thb_stats_report_en.pdf, 23/04/2013.

IOM:

Caring For Trafficked Persons Guidance For Health Providers, (Editors: Cathy Zimmerman, Rosilyne Borland), (Çevrimiçi) http://publications.iom.int/bookstore/free/CT_Handbook.pdf, 22/04/2013.

UNICEF:

“End Child Exploitation: Stop Trafficking”, July, 2003.

- UNICEF: Factsheet: Child Soldiers,
(Çevrimiçi) <http://www.unicef.org/emerg/files/childsoldiers.pdf>,
19/04/2013.
- UNODC: **“Trafficking in Persons: Global Patterns”**, United Nations Office on
Drugs and Crime, 2006, (Çevrimiçi)
[http://www.unodc.org/pdf/trafficking
inpersons_report_2006ver2.pdf](http://www.unodc.org/pdf/trafficking_inpersons_report_2006ver2.pdf),
22/04/2013.
- UNODC: **Global Report on Trafficking in
Persons**, United Nations Office on
Drugs and Crime, 2012, (Çevrimiçi)
[http://www.unodc.org/documents
/data-and-analysis/glotip/Trafficking
_in_Persons_2012_web.pdf](http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/Trafficking_in_Persons_2012_web.pdf),
14/06/2013.
- US Department of State: **Trafficking in Persons Report**,
Washington DC: U.S Department of
State Publication, 2003.
- US Department of State: **Trafficking in Persons Report**,
Washington DC: U.S Department of
State Publication, 2004.
- US Department of State: **Trafficking in Persons Report**,
Washington DC: U.S Department of
State Publication, 2005.

- US Department of State: **Trafficking in Persons Report**, Washington DC: U.S Department of State Publication, 2007.
- US Department of State: **Trafficking in Persons Report**, Washington DC: U.S Department of State Publication, 2008.
- US Department of State: **Trafficking in Persons Report**, Washington DC: U.S Department of State Publication, 2011.
- US Department of State: **Trafficking in Persons Report**, Washington DC: U.S Department of State Publication, 2012.
- US Department of State: **“The 2004 Tsunami and Trafficking in: Trafficking in Persons Report”**, June 2005, (Çevrimiçi) <http://www.state.gov/documents/organization/47255.pdf>, 29/03/2013).